

WOORD VOORAF

De kers op de historische taart, dat is wat dit werk geworden is. Na vier jaar van ontdekken, leren, spitten in bibliotheken en archieven is het dan zover : afstuderen. Het nomadenleven tussen kennis en desinformatie met als enige ijkpunten een opleiding, enkele referentiewerken en een stevige portie gezond verstand beviel me wel. Daarom schreef ik met enig ongemak over het verlaten van de ondertussen zo vertrouwde kring van historici (in spé), maar ook met nieuwsgierigheid naar wat er me nog te wachten stond aan deze eindverhandeling.

De vierjarige zoektocht naar de geheimen van het verleden ondernam ik natuurlijk niet alleen. Eerst en vooral dank ik daarom mijn ouders voor de kansen die ze me boden tot het ontdekken van deze wereld, evenals voor het vertrouwen dat ze me steeds schonken tijdens zowel examens als het schrijven van dit werk. Verder mag mijn broer natuurlijk niet ontbreken. Vergezeld van een reeks komische opmerkingen wist hij steeds mijn computer weer aan de praat te krijgen.

Dank ook aan Joost, bij wie ik dag en nacht aan het juiste adres was voor kritische bedenkingen en suggesties. Dan was er ook Leni, zij zorgde regelmatig voor een relativerende noot of een originele invalshoek. Daarnaast wil ik ook Els en Nico bedanken, die steeds te vinden waren voor een gezellige babbel of een ontspannende avond op café. Verder mogen de KLJ-vrienden thuis zeker niet ontbreken. Ze hebben me de laatste maanden vaak moeten missen op vergaderingen en activiteiten. Vooral Veerle nam zonder problemen een groot deel van mijn verantwoordelijkheden over.

Ongetwijfeld vinden veel mensen hun naam hier niet terug, maar weet dat ook jullie steun en vriendschap onontbeerlijk was gedurende de voorbije vier jaren.

Als laatste wens ik mijn promotor, prof. dr. Patrick Pasture, te danken. Hij slaagde er, met constructieve commentaar, snelle verbeteringen, veel geduld en overleg, mee in dit werk tot stand te brengen.

Tine Danschutter,
Leuven, 19 augustus 2005

INHOUD

Inleiding	1
1. Imperialisme; vandaag en gisteren	1
2. Representatie?	3
3. Hoe gekleurd was de literatuur?	6
4. De tijdschriften	9
4.1. <i>Time</i> en <i>Newsweek</i>	9
4.2. <i>Le France</i> en <i>Le Nouvel Observateur</i>	12
Hoofdstuk I : Historisch overzicht	15
1.1. De Suez Crisis	16
1.1.1. De lokale conflicten	16
1.1.2. Internationale reacties	19
a) Egypte rekent af met de Europese dominantie	19
b) De Verenigde Staten zien de kans schoon	21
c) De Franse trots	26
d) Nationalisatie als legitimering voor een interventie?	29
e) De gevolgen	33
1.2. De Zesdaagse Oorlog	34
1.2.1. De lokale conflicten	34
1.2.2. Internationale spelregels	39
a) Internationale interesse voor het Midden-Oosten?	39
b) Israël op zoek naar internationale steun	41
c) De afloop	44
Hoofdstuk II : De tanende Westerse invloed in 1956	47
2.1. Het ontslag van Glubb Pasha	47
2.2. Israël	58
2.3. Egypte	62
2.4. Het Westen	70
2.5. Besluit	80
Hoofdstuk III : De aanloop naar de Suez Crisis	83

INLEIDING

1. Imperialisme; vandaag en gisteren

Het imperialisme lijkt vandaag de dag soms wel herboren. De manier waarop de Verenigde Staten tegenwoordig hun invloedssfeer al dan niet succesvol proberen uit te breiden wekt bij sommigen bewondering, bij anderen verontwaardiging. Ook hierover worden erg subjectieve beelden geschapen die over 50 jaar zeker een nader onderzoek waard zullen zijn. Dit werk voert ons echter veel verder terug in de tijd. Eerst naar de jaren 1950, wanneer de oude Europese imperiale machten hun koloniale rijk zagen verdwijnen als sneeuw voor de zon. Een periode waarin de Verenigde Staten in het Midden-Oosten nog rekenden op hun oude bondgenoot Groot-Brittannië. Het Britse – evenals het Franse – paternalisme moest echter het onderspit delven en een decennium later bekleedde het Amerikaanse gezag een heel andere plaats in diezelfde Arabische wereld. Deze nieuwe rol leverde de Verenigde Staten echter ook heel wat nieuwe vijanden op. Bernard Lewis haalt in zijn werk *What went wrong?* aan dat de Arabische wereld reeds langer gebruik maakte van een zondebok. Zo houden de Arabieren iemand anders verantwoordelijk voor de vergane glorie van weleer. Gedurende de eerste helft van de 20^e eeuw vervulden Frankrijk en Groot-Brittannië deze rol: het Westerse imperialisme was de boosdoener. Met de dovende Frans-Britse invloed nam de Verenigde Staten niet enkel de macht, maar ook de zondebokfunctie over¹.

Hoe zat deze verschuiving juist in elkaar? Zowel de Suez Crisis als de Zesdaagse Oorlog betekenden keerpunten in de relaties tussen het Westen en het Midden-Oosten. In de zoektocht naar informatie over deze twee crises stuitte we op een enorme berg aan literatuur. Een berg die bleek te bestaan uit twee delen. Naast een overvloed aan Anglo-Amerikaanse literatuur vonden

¹ B. LEWIS, *What went wrong? Western impact and Middle Eastern response*, Londen, 2003, p.170-171.

we, in verhouding, erg weinig Franse publicaties. Daardoor werd het Franse aandeel in beide crises toch wel onderbelicht. Naar aanleiding van deze vaststelling leek het ons interessant enkele Amerikaanse en een Frans tijdschrift uit de desbetreffende periode van naderbij te bekijken.

Niemand keek ervan op dat zowel tijdens de Suez Crisis als tijdens de Zesdaagse Oorlog sterk propaganda werd gevoerd in de oorlogvoerende naties van het Midden-Oosten – een veronderstelling die trouwens meteen illustreerde hoe getekend ons idee van de regio was. Wat in eerste instantie echter minder aandacht kreeg, was dat ook de westerse 'grootmachten' – een term die vooral voor de Europese naties erg relatief wordt doorheen de jaren 1950–1960 – hun toch wel vervormde visie op de werkelijkheid de wereld in stuurden. Zo had Frankrijk de zware verliezen in Algerije goed te praten, van de imperiale macht van Groot-Brittannië bleef nog maar erg weinig overeind en de Verenigde Staten schilderden zichzelf af als de grote held en onbaatzuchtige redder van de 'vrede' in het Midden-Oosten na de vele fiasco's van de voormalige Europese koloniale rijken.

Edward Said had het reeds over deze vertekende beelden in zijn werk *Orientalism*. In zijn definitie van 'oriëntalisme' sprak Said ook over de macht die de kennis van het Oosten met zich meebracht: "Orientalism as a Western style for dominating, restructuring and having authority over the Orient [...] European culture was able to manage – and even produce – the Orient politically, sociologically, militarily, ideologically, scientifically and imaginatively [...]"². Deze zogezegde 'kennis' van het Oosten onderging echter een hele evolutie. Van de romantische en heroïsche reisverhalen van de 18^e eeuw tot de afschrikwekkende 'harde feiten' van vandaag. Said merkte op dat de Arabier halverwege de 20ste eeuw – wanneer het Westerse kolonialisme op zijn laatste benen liep – steeds negatief benaderd werd. "He [Arabische landen] is seen as the disrupter of Israel's and the

² *Ibidem*, p.3.

West's existence [...]”³. Zij bezaten de oliebronnen en controleerden daarmee het zwarte goud dat vooral voor Europa van vitaal belang was. Ook zou de Arabische bevolking steeds in grote groepen afgebeeld worden, nooit als individu: “Consequence: a fear that the Muslims (or Arabs) will take over the world”⁴.

In hoeverre stemt Said's evaluatie overeen met de Franse en Amerikaanse berichtgeving over de Suez Crisis en de Zesdaagse Oorlog? Bovendien vroegen we ons ook af waar de verschillen tussen de Franse en Amerikaanse pers zich juist bevonden en hoe gekleurd het beeld dat ze schetsten was. Even interessant bleek het om uit te zoeken in hoeverre de tijdschriften de politieke besluitvorming van weleer volgden. Gaven ze de regeringsvisie weer of kwam er heel wat kritiek op het buitenlandse beleid? Waar lagen de nuanceverschillen en waarom? John MacKenzie beweerde immers dat de Westerse perceptie van het Oosten niet zuiver van Westerse makelij was. Er was wel degelijk beïnvloeding vanuit die verre, mysterieuze gebieden⁵. Zouden er dan ook Arabische of Israëliëse elementen terug te vinden zijn in de Franse of Amerikaanse berichtgeving gedurende de jaren 1950-1960?

2. Representatie

De vraag naar de waarheidsgetrouwheid van een werk of artikel gaat echter verder dan de inkleuring die de verschillende belangengroepen eraan zouden kunnen geven. Een meer fundamentele vraag stelt zich: wat is representatie? Een journalist kan immers verslag uitbrengen van een gebeurtenis – zowel in de geschreven als beeldende pers – waardoor het publiek een idee krijgt van het voorval, maar van de echte waarneming blijft de

³ E. SAID, *Orientalism*, Londen, 2003, p.286.

⁴ *Ibidem*, p.287.

⁵ J.M. MACKENZIE, *Orientalism. History, theory and the arts*, Manchester/New York, 1996, p.10.

lezer/kijker verstoken. Waar ligt de grens tussen waarnemen en representeren en hoe verhouden beiden zich tot elkaar?

Een waarneming doet men op in het hier en nu, lijfelijke aanwezigheid is daarbij essentieel. Alle zintuigen worden betrokken bij het waarnemen van een gebeurtenis of situatie. De representatie is het verslag dat de persoon in kwestie daarna van zijn waarneming uitbrengt, met andere woorden 'representaties gaan over het afwezige'⁶. Ze zijn bijgevolg erg individueel, afhankelijk van de ervaringswereld en het verleden van de verslaggever. Bovendien kunnen representaties meer weergeven dan het gebeurde. De stijl van de auteur of verteller zijn hiervan de oorzaak⁷. Emoties of metaforen zorgen voor een extra geladenheid van het vertelde.

In de loop van deze licentiaatsverhandeling zal blijken dat vooral *Time* en *Newsweek* vaak sfeerbeelden weergaven ter inleiding van een bericht. Hierdoor kregen de daarop volgende feiten vaak een heel andere invulling. Dit verhalende aspect diende het doel dat – zoals we verder in deze inleiding zullen zien – beide tijdschriften zich voorop stelden: de lezer informeren, maar ook entertainen. Hiermee tekende zich een tendens af die later door Tom Wolfe als 'literary journalism' bestempeld zou worden. Wolf noemde vier technieken die een saai bericht tot leven konden wekken: het beschrijven van scènes, het letterlijk weergeven van dialogen, het vertellen in de derde persoon, en het benadrukken van symbolische details⁸. Technieken die de redacties van zowel *Time* als *Newsweek* veelvuldig hanteerden. *Le Nouvel Observateur* bleef echter niet achter. Hoewel het verhalende aspect in dit weekblad vaak minder uitgesproken was, deelden vooral buitenlandse correspondenten soms toch hun belevingswereld met de lezer. Dit resulteerde meermaals in een eerde Arabische of Israëliëse – afhankelijk van waar de correspondenten verbleven – inkleuring

⁶ R. VAN GERWEN, "Representaties waarnemen", in: *Feit en fictie*, 4 (1999), p.70.

⁷ *Ibidem*, p.69.

⁸ J. VAN DIJCK, "Cultuur en journalistiek", *Feit en Fictie*, 2 (1991), p.66.

van de werkelijkheid. Waren misschien ook zij het slachtoffer van propaganda?

Gaven de tijdschriften soms een andere visie op de werkelijkheid door, bijvoorbeeld, stigmatisering? Hoe kwam 'de Arabier' naar voren in hun berichtgeving en hoe bestempelden ze de Israëliische staat? Plakte men enkel de vreemde culturen een etiket op of hadden de Amerikaanse tijdschriften ook een beeld klaar van de, meer vertrouwde, Europese grootmachten?

Waarschijnlijk wel, zo'n opsplitsing tussen culturen is immers veel ouder dan de jaren 1950-1960. De scheiding tussen het 'vertrouwde Europa' en het 'vreemde Midden-Oosten' is een mentale constructie van de mens om de eigen identiteit te onderscheiden van die andere gemeenschap met zijn vreemde gebruiken, zeden en gewoonten⁹. Woog het 'anders zijn' van deze vreemde cultuur door in de mate waarin er van hen een al dan niet fout beeld werd geschapen?

Omdat zelfs wetenschappers beïnvloed worden door de gangbare ideeën over een bepaalde gemeenschap of cultuur, kunnen we ons deze vraag ook stellen over de literatuur met betrekking tot het Midden-Oosten. Eerst grijpen we echter terug naar een eerdere opmerking aangaande de verschillen tussen Franstalige en Engelstalige publicaties over zowel de Suez Crisis als de Zesdaagse Oorlog.

3. Hoe gekleurd was de literatuur?

De overgrote meerderheid van de werken was van Britse of Amerikaanse hand. De desbetreffende werken refereerde amper naar Franstalige literatuur. Zelfs het Franstalige bronnenmateriaal was ondervertegenwoordigd. Was taal zo'n moeilijk te overwinnen

⁹ P. VOESTERMANS, "Alterity/identity: a deficient image of culture", in: CORBEY, R. en LEERSEN J. Th., *Alteirity, identity, image. Selves and others in society and scholarship*, Amsterdam, 1991, p.219-220.

hindernis of bevonden de motieven voor deze opsplitsing zich elders?

De meeste werken van Franse oorsprong handelden niet enkel over het desbetreffende conflict, maar vooral over de regeringsvisie op de situatie en de getroffen maatregelen. Dat Raymond Aron – als Frans historicus, socioloog en politiek commentator – het over Charles de Gaulle had was weinig verbazend¹⁰. Andere werken deden het hem echter na. Zo ging P.-M. de la Gorce dieper in op de buitenlandse politiek onder Charles de Gaulle gedurende de Zesdaagse Oorlog¹¹. Terwijl R. Faligot het had over de betrokkenheid van de Franse geheime diensten bij het overleg in Sèvres, dat aan de Suez Crisis vooraf ging¹². Ook Henri Azeau legde in *Le piège de Suez* de nadruk op de Franse diplomaten ter plaatse en Christian Pineau's missie naar het Midden-Oosten¹³. Eveneens over Frankrijk in de Suez Crisis handelde Vaisse's werk *La France et l'opération de Suez de 1956*¹⁴. Dit echter vanuit dezelfde vaststelling die wij deden: het kleine Franse aandeel in de literatuur over de Suez Crisis, maar ook de weinige aandacht die de Engelstalige literatuur aan de Franse betrokkenheid bij de crisis schonk : "Quant au rôle de la France, à part les chapitres des ouvrages anglais et quelques articles, peu de livres y ont été consacrés"¹⁵. In zijn inleiding had de auteur het over de verschillen in Franstalige en Engelstalige literatuur. Na het vaststellen van deze discrepantie nam hij het initiatief tot een werk waarin hij verscheidene auteurs bundelde.

¹⁰ R. ARON, *De Gaulle, Israël et les juifs*, Paris, 1968.

¹¹ P.-M. DE LA GORCE, *Tendances de la Politique Française et Européenne vis-à-vis du Conflit Israélo-Arabe*, Beirut, 1980; P.-M. DE LA GORCE, en A.-M. SCHOR, *La Politique Etrangère de la Ve République*, Paris, 1992.

¹² R. FALIGOT, en P. KROP, *La piscine, Les services secrets français 1944-1984*, Paris, 1985.

¹³ H. AZEAU, *Le piège de Suez*, Paris, 1968.

¹⁴ M. VAISSE, *La France et l'opération de Suez de 1956*, Paris, 1997.

¹⁵ *Ibidem*, avant-propos.

Ze gaven elk vanuit hun eigen achtergrond en specialisatie een Franse kijk op de Suez Crisis¹⁶.

Verder vermeldden de werken die wel specifiek over de crises handelden soms enkel gebeurtenissen die voor Frankrijk van belang waren. Philippe Rondot maakte bijvoorbeeld geen melding van de Amerikaans-Britse Aswanlening wanneer hij het had over de Suez Crisis¹⁷. Hoewel deze dam toch een niet te onderschatten rol speelde bij Nassers besluitvorming aangaande de nationalisatie van het Suezkanaal. De auteur sprak wel over het Britse Pact van Bagdad, maar lichtte het achtergelegen Amerikaanse Northern Tier-idee niet toe.

Het grote aandeel van de Suez Crisis in de Franse literatuur verbaasde dan weer niet. Frankrijk had erg veel geïnvesteerd en verloren in deze crisis. Literatuur van eigen bodem mocht dan ook niet ontbreken.

De Engelstalige literatuur omvatte logischerwijs vooral werken aangaande het Amerikaanse en Britse beleid. Zo stelde W.J. Burns zich duidelijk tot doel vooral de economische hulp van Washington aan het Midden-Oosten te bespreken¹⁸. Daar waar R.A. Divine het dan weer specifiek over de Eisenhoweradministratie had¹⁹. Aangaande Groot-Brittannië werd er vooral over de Suez Crisis geschreven, daarna zou het Britse aandeel in de regio immers enorm slinken. Een duidelijk onderscheid tussen de werken van Britse of Amerikaanse oorsprong bestond er echter niet. Hoewel ze elk hun eigen bronnenmateriaal hanteerden, wisselden de Engelstalige auteurs ijverig informatie uit. Zo verwees M.B. Oren in zijn werk over de Zesdaagse Oorlog naar de Britse auteur E.B. Childers, die in zijn werk *The Road to Suez* een duidelijk Brits standpunt innam. Bovendien gebruikte D. Little een werk van Harold MacMillan, één

¹⁶ *Ibidem*, p.4.

¹⁷ Ph. RONDOT, *Le conflit israélo-arabe*, Paris, 1985.

¹⁸ W.J. BURNS, *Economic Aid and American Policy toward Egypt 1955-1981*, New York, 1985.

¹⁹ R.A. DIVINE, *Eisenhower and the Middle East*, New York, 1981.

van de meest invloedrijke mannen in de Britse regering ten tijde van de Suez Crisis. Van Guy Mollet of Christian Pinneau, respectievelijk premier en gouverneur-resident van Algerije, later minister van buitenlandse zaken van de Franse republiek, maakte hij echter geen melding²⁰. Roger Louis en Roger Owen waren zelfs erg trots op hun Amerikaans-Britse samenwerking die het werk *Suez 1956. The crisis and its consequences* opleverde. Het voorwoord sprak over een 'special relationship' tussen de Verenigde Staten en Groot-Brittannië. Dit werk putte wel uit enkele Franse werken, maar deze bleven ondervertegenwoordigd²¹. K. Kyles *Suez* maakte wel gebruik van de belangrijkste Franse werken. Dit in combinatie met de uitgebreide Engelstalige literatuur leverde een onovertroffen studie over de Suez Crisis op²².

Verder waren er verscheidene Arabische of Israëliëse auteurs die hun werk in het Engels publiceerden. Waarschijnlijk om eenvoudigweg een groter publiek te kunnen bereiken. Hiermee kwam er ook Arabisch of Hebreeuws bronnenmateriaal in de Anglo-Amerikaanse wetenschappelijke wereld terecht. Hierbij dachten we dan bijvoorbeeld aan de Israëliëse Yaakov Bar-Siman-Tov, die het over de Israëliëse relaties tot de grootmachten had gedurende de verschillende Israëliësch-Arabische oorlogen²³.

Over de Westerse kijk op het Midden-Oosten bleek eveneens reeds een aardig woordje geschreven te zijn. W. Laqueur had het over de Joodse 'underdog' voor 5 juni 1967. Waarbij op televisie fanatieke Arabische massa's te zien waren met slogans als 'dood aan de joden!'. Na de Israëliëse overwinning waren het dan weer

²⁰ M. VAISSE, *La France et l'opération de Suez de 1956*, Paris, 1997, p.27-28.

H.A. HASSOUMA, *The Language of Arab States and Regional Disputes: a Study of Middle East Conflicts*, New York, 1975, p.3.

²¹ R. LOUIS en R. OWEN, *Suez 1956. The crisis and its consequences*, Oxford, 1989.

²² K. KYLE, *Suez*, Londen, 1991.

²³ Y. BAR-SIMAN-TOV, *Israel, the superpowers, and the war in the Middle East*, New York, 1987.

beelden van vluchtelingen kampen, verhongerende kinderen en huilende vrouwen die de wereld werden ingestuurd²⁴. Vooral E. Ghareeb beschreef, aan de hand van interviews met verschillende Amerikaanse media-iconen, uitvoerig hoe de Arabieren in de Amerikaanse media naar voren kwamen²⁵.

Na dit kort overzicht van de literatuur was de nieuwsgierigheid naar de toenmalige weergave van de gebeurtenissen gewekt. Daarom kozen we drie tijdschriften uit om hun blik op de feiten aan een kritisch onderzoek te onderwerpen. Om dat te kunnen doen stelden we ons eerst de vraag naar de achtergrond van elk weekblad en de ideologische overtuiging van de redactie en eigenaars.

4. De tijdschriften

4.1. *Time* en *Newsweek*

Time ontstond op 3 maart 1923 vanuit de vaststelling dat de gemiddelde Amerikaan slecht geïnformeerd was. Stichters Henry R. Luce en Briton Hadden formuleerden het zo: "*Time is a weekly newsmagazine, aimed to serve the modern necessity of keeping people informed, created on a new principle of complete organization. Time is interested – not in how much it includes between its covers but in how much it gets of its pages into the mind of its readers.*"²⁶ Het was niet de bedoeling mensen enkel te informeren, het kersverse tijdschrift schotelde de lezer ook meteen een hapklare opinie voor. Het blad beweerde dan ook nooit objectief of neutraal te zijn. Beide kanten van de zaak werden steeds belicht, maar er werd ook steeds partij gekozen.

²⁴ W. LAQUEUR, *The Road to War (...)*, p. 185.

²⁵ E. GHAREEB, *Split Vision. The Portrayal of Arabs in the American Media*, Washington DC, 1983.

²⁶ *The story of an experiment. Time – the weekly newsmagazine*, s.l., 1948, p.1.

Objectiviteit was iets om naar te streven, maar uiteindelijk toch onmogelijk²⁷.

Dit is waar de editoren hun invloed opeisten: *Time* journalisten van over te hele wereld stuurden hun informatie naar New York waar alle brokjes door een ploeg van editoren in elkaar gepuzzeld en herschreven werden tot een coherent verhaal. Zo gaven de schrijvers hun stempel mee aan elk artikel. Het magazine introduceerde hiermee een volledig nieuwe stijl: "*group journalism*". Een hele ploeg van journalisten, schrijvers, onderzoekers, ... zorgde voor de totstandkoming van een artikel en het werd dan ook anoniem gepubliceerd. Ook het bibliotheekonderzoek om de nieuwsfeiten in een bredere historische context te plaatsen was iets dat andere kranten of tijdschriften niet kenden. De redactie van *Time* ging er immers vanuit dat de hypothetische man voor wie ze schreven geen enkele ander bron van informatie had en dus moest de redactie in een zo coherent mogelijk geheel de actualiteit schetsen. Het tijdschrift wilde eveneens een goed verhaal schetsen, de lezer moet zich ter plaatse kunnen wanen²⁸.

Het tien jaren later opgerichte *News-Week* vertoonde erg veel gelijkenissen met *Time*, de geestelijke vader van het tijdschrift, Thomas J.C. Martin, had dan ook voor *Time* gewerkt. Dit nieuwe magazine wilde eveneens het wekelijkse nieuws brengen, gekaderd in een bredere historische feitenschets, vergezeld van de nodige toelichting en commentaar. Het grote verschil bestond er echter in dat *News-Week* de 'groepsjournalistiek' van *Time* deels achterwege liet, de journalisten schreven hun artikels zelfstandiger en ondertekenden ze dan ook af en toe. Martin's oorspronkelijke idee bestond erin zeven foto's op de voorpagina te plaatsen, één belangrijk nieuwsfeit voor elke dag in de week. Dit bleek echter verwarring te scheppen bij potentiële lezers in de krantenkiosk en werd reeds een jaar later vervangen door één

²⁷ U. MAGNUS, *Time und Newsweek. Darstellung und analyse*, Hannover, 1967, p.120.

²⁸ J.P. WOOD, *Magazines in the United States*, New York, 1956, p.205.

grote foto, zoals bijvoorbeeld op de cover van *Time*²⁹. Het blad drukte dan ook steeds op zijn verscheidenheid van andere tijdschriften, waar ongetwijfeld vooral *Time* mee bedoeld werd. Één van News-Week's reclameslogans sprak boekdelen: "*News-Week, the different newsweekly.*"³⁰ Ondanks de verschillende aanpak en verslaggeving dienden beide tijdschriften uiteindelijk wel hetzelfde doel: de lezer informeren, maar tegelijkertijd ook entertainen³¹. In 1937 fuseerde *News-Week*, naar aanleiding van financiële moeilijkheden, met *Today*. Dit, eveneens in 1933 gestichte tijdschrift bereikte niet genoeg lezers waardoor ook hier financiële problemen opdoken. Met een nieuwe redactie, onder leiding van Malcolm Muir, werd de naam veranderd naar het huidige '*Newsweek*'³². De overeenkomsten tussen *Time* en *Newsweek* blijven tot op heden echter frappant.

Ondanks de uiterlijke overeenkomsten was er wel degelijk een ideologisch verschil tussen beide tijdschriften. Het meest veelzeggend in dat verband was waarschijnlijk Henry Luces lidmaatschap van de republikeinse partij. Terwijl Philip Graham, de eigenaar van *Newsweek* in de jaren 1960, bevriend was met de democraat Lyndon B. Johnson.³³ Vooral *Time* zou, als marktleider, een invloedrijke factor in de Amerikaanse politiek geweest zijn³⁴. De vraag blijft hoe deze politieke kleur zich vertaalde in de publicaties zelf.

Time schreef dan wel voor een hypothetische man, maar in hoeverre kende de journalisten hun publiek? H.J. Gans onderzocht de relatie tussen de journalisten en het publiek van *Newsweek* en

²⁹ Th. PETERSON, *Magazines in the Twentieth Century*, Chicaco, 1972, p.330.

³⁰ U. MAGNUS, *Time und Newsweek (...)*, p.25.

³¹ J.P. WOOD, *Magazines (...)*, p.218.

³² Th. PETERSON, *Magazines (...)*, p.332.

³³ J. TEBBEL en M.E. ZUCKERMAN, *The magazine in America 1741-1990*, New York/Oxford, 1991, p.306.

³⁴ D. HALBERSTAM, *The powers that be*, New York, 1979, p.352-353.

Time en concludeerde dat de journalisten vooral voor zichzelf en hun editoren schreven. De journalisten vertrouwden erop dat ze zelf wel konden beslissen wat nieuws was. Ook kon men niet altijd rekening houden met het lezerspubliek, eerst en vooral omdat het zo'n grote groep was, maar ook omdat de opinie van de doelgroep niet altijd relevant was voor de onderwerpskeuze van de artikels. "As one top editor put it: 'The studies tell me that the most popular cover is a pretty girl on a red background, but how often can I run such a cover on a newsmagazine?'"³⁵ Journalisten gaven hun publiek niet wat het wilde, maar wat het nodig had. Daarbij gingen ze ervan uit dat ze zelf hun publiek representeerden, ze beoordeelden hun artikels dus aan de hand van hun eigen maatstaven in de veronderstelling dat het publiek ongeveer dezelfde waarden, normen en interesses bezat³⁶.

4.2. *Le France en Le Nouvel Observateur*

In 1950 stak een kleine groep journalisten met veel ideeën de koppen bij elkaar en zag een nieuw weekblad het levenslicht: *L'Observateur*. Sober en ernstig wilde men de lezer accuraat informeren. Illustraties waren – mede door het gebrek aan financiële middelen – uit den boze. Het blad wilde niet afhankelijk zijn van een geldschieter, een partij of een regering³⁷. Hoewel de redactie in het begin van de jaren 1950 nog het neutralisme aanhing – waarbij Europa een derde strekking zou moeten vormen tussen Oost en West – veranderde deze houding gedurende de Koreaanse Oorlog. *L'Observateur* kon zijn sympathie voor het communistische Noord-Korea niet verbergen. Hoewel de redactie wist dat het communisme niet uitblonk in de democratische waarden en normen werd dit besef overschaduw

³⁵ H.J. GANS, *Deciding what's news: a study of CBS evening news, NBC nightly news, Newsweek and Time*, London, 1980, p.232.

³⁶ *Ibidem*, p.229-237.

³⁷ M. WALRAVE, *Radioscopie van een Franse opinieleider. Le Nouvel Observateur*, Leuven 1991, p.9.

door de bewondering voor het communistische economische systeem³⁸. Het neutralisme zou op termijn het onderspit delven en het tijdschrift zou zich steeds meer links oriënteren. Bernard Voyenne noemde het blad links-niet-communistisch³⁹. Hoofdredacteur Jean Daniel omschreef de linkse sympathieën, in het jubileumnummer van *Le Nouvel Observateur* als volgt: "Nous étions jeunes, nous étions journalistes (ou écrivains, ou historiens), nous étions de gauches"⁴⁰.

Om de aandacht enigszins af te leiden van deze politieke verschuiving ging het tijdschrift zich meer op het buitenland concentreren. Daar de financiële middelen nog steeds beperkt waren schreven verschillende journalisten die in het buitenland voor andere Franse media werkten onder een pseudoniem ook voor *L'Observateur*. De verslaggeving over de Franse situatie in Algerije bracht de redactie meer dan eens in de problemen. Het tijdschrift voorspelde de problemen in de kolonies en veroordeelde vanaf 1951 het onrecht dat de moslims in de Noord-Afrikaanse kolonie werd aangedaan⁴¹. Omwille van deze uitgesproken mening omtrent Algerije, maar ook aangaande andere kolonies, volgde de Franse regering het tijdschrift van nabij en op 8 september werd *Le France Observateur* voor het eerst in beslag genomen. Deze commotie had tot gevolg dat een regionaal advertentieblad *L'Observateur* voor de rechter daagde. De eigenaar van het regionaal tijdschrift had immers sinds 1900 de rechten op de naam "*L'Observateur*". Een naamsverandering naar "*Le France Observateur*" loste in 1954 dit probleem op⁴².

De verslaggeving omtrent de Suez Crisis had plaats op een moment van zowel economische als politieke spanningen in de Sovjet-Unie. Aan de politieke kleur van het tijdschrift veranderde

³⁸ M. WALRAVE, *Radioscopie van (...)*, p.14.

³⁹ B. VOYENNE, *La presse dans la société contemporaine*, Parijs, 1971, p.144.

⁴⁰ *Le Nouvel Observateur. 30 ans: 1964-1994. Le roman de l'observateur*, Parijs, 1994, p.11.

⁴¹ *Ibidem*, p.21.

⁴² *Ibidem*, p.17.

dit echter niets. Moskou veroordeelde, samen met Washington, de Frans-Britse invasie. Hoe *Le France Observateur* hier tegenover stond zal in de loop van dit werk blijken.

Na een nieuwe naamsverandering naar "*Le Nouvel Observateur*" in 1964 bleek het tijdschrift nog steeds erg begaan met de internationale politiek. In verband met de Zesdaagse Oorlog merkte Michel Walrave in zijn eindverhandeling drie stromingen op binnen de redactie van *Le Nouvel Observateur*. Zij die eerder de Algerijnse rebellen steunden namen het nu ook op voor de Palestijnen. Het volk werd gezien als onderdrukt door de Israëliische kolonisator. Daar tegenover stond een groep die Israël steunde, voor hen zou een kleiner aandeel weggelegd zijn. Als hoofdredacteur zou Jean Daniel dan weer streven naar een verzoening tussen Arabieren en Israëli's. In hoeverre deze bewering overeenstemde met de werkelijkheid is ten zeerste de vraag en zal verder in dit werk duidelijk worden.

Hoofdstuk I - Historisch overzicht

De Arabische haat jegens Israël is zo oud als de Israëlische staat zelf. En waar de oorzaken voor de vele Arabisch-Israëlische conflicten meestal gecompliceerder zijn dan dat zorgt de wederzijdse vijandschap toch vaak voor een aanleiding tot oorlog. In 1956 was dat niet anders, de ware oorzaak van de Suez Crisis moet veel verder gezocht worden dan het weigeren van de doorvaart aan Israëlische schepen. Maar Israël zorgde wel voor de aanleiding die nodig was om een gewapend treffen te verantwoorden. Ook in 1967 was Israël een middel om uiting te geven aan onderlinge Arabische spanningen en ergernissen.

Wat de internationale betrekkingen met het Midden-Oosten betrof zouden vooral na de Suez crisis de oude Europese koloniale machten veel van hun invloed en belangen in het Midden-Oosten verliezen. Dit historisch overzicht wil kort schetsen hoe dat juist in zijn werk ging en waar voor de verschillende internationale grootmachten de accenten lagen. Frankrijk en Groot-Brittannië zouden in de Suez Crisis samenwerken, maar het is belangrijk te weten dat zij dit vanuit een volledig andere motivatie en achtergrond deden.

Met het wegvallen van de Europese machten in de aanloop naar en na de Suez Crisis zou de Verenigde Staten zich, waar ze dat voordien via Groot-Brittannië deden, steeds meer zelf gaan mengen in Israëlische en Arabische aangelegenheden. Een opvallende ommekeer in de Amerikaanse relaties met het Midden-Oosten deed zich voor na de Zesdaagse Oorlog. Voordien hadden ze steeds de Arabische wereld te vriend willen houden, maar vanaf 1967 was Israël de gedoodverfde favoriet.

Omdat we vooral de machtsverschuiving en de gevolgen daarvan willen onderzoeken zal er minder aandacht besteed worden aan de strijd zelf. We zullen eerder kijken naar wat er aan beide crises vooraf ging en hoe verstrekkend de belangrijkste gevolgen waren, vooral dan voor Frankrijk en de Verenigde Staten.

1.1. De Suez Crisis

1.1.1. Het lokale conflict

Met Gamal Abdel Nasser kwam er in 1956 een Arabisch-nationalistisch leider aan de macht die de wereld wilde bewijzen dat Egypte ook zonder buitenlandse inmenging zowel op nationaal als op internationaal vlak een sterke natie kon zijn⁴³. De frustratie omtrent de Britse bezetting had lang genoeg geduurd en reeds in 1953 begonnen de onderhandelingen in verband met de terugtrekking van de buitenlandse troepen uit de Suez Kanaal zone⁴⁴. Dit was slechts één jaar nadat de Vrije Officieren – waartoe onder andere Nasser, Sadat en Naghuib behoorden en die het tot hun missie zagen om Egypte te bevrijden – koning Feisal omver hadden geworpen⁴⁵.

Naast de koloniale problemen was de prille Joodse staat Israël een tweede doorn in het Arabische oog geworden. Zowel vanuit Egypte als vanuit Syrië vonden regelmatig raids plaats op Joodse grensnederzettingen. Vooral de door Egypte gecontroleerde Gazastrook vormde een smeltkroes voor het Arabisch/Palestijns verzet. Het was dan ook niet verwonderlijk dat Israël net hier de fatale raid van februari 1956 uitvoerde die in de regio aanzet gaf tot de oorlogsretoriek op weg naar de Suez crisis⁴⁶. Deze raid was een zoveelste reactie op een schending van de Egyptisch-Israëlische grenslijn door fedayeencommando's. Het incident drukte Egypte met de neus op de feiten: het was militair niet goed genoeg uitgerust om een aanval van dit kaliber te kunnen

⁴³ Y. SHIMONI, *Political Dictionary of the Arab World*, London, 1987, p.13.

⁴⁴ L.C. BIEGEL, *Het Midden-Oosten, Haard van Spanningen en Conflicten*, Hilversum, 1987, p36.

⁴⁵ A.F. MANNING, *Midden-Oosten: De Geschiedenis van het Conflict in het Midden-Oosten: Reportages, Memoires, Documenten*, Amsterdam, 1974, p.79.

⁴⁶ L.C. BROWN, *Diplomacy in the Middle East, the International Relations of Regional and Outside Powers*, New York, 2004, p107.

weerstaan. Dit terwijl het nieuwe regime aan de macht was gekomen met als sterke punt dat Egypte erg slecht was voorbereid geweest op de Israëliëse onafhankelijkheidsoorlog van 1948⁴⁷.

1955 was echter ook het jaar van de Conferentie van Bandoeng, waar Nasser erg gesterkt werd in zijn leiderschap, dat zich vanaf dan in de hele Arabische wereld liet gelden⁴⁸. Hij ontmoette er Tito en Nehru, grote namen in de neutraliteitsbeweging tussen Oost en West, zowel Nehru als Sukarno en Zou-Enlai erkenden hem publiekelijk als de leider van het Arabisch nationalisme. Tom Little, hoofd van het Arabisch nieuwsagentschap, omschreef de situatie als volgt: "Nasser came to Bandung known only by name by the great majority of delegates and left as an accepted leader in Afro-Asian affairs."⁴⁹

Op internationaal vlak zag het er dus best rooskleurig uit voor Nasser. De binnenlandse publieke opinie was echter minder tevreden. Sinds de Vrije Officiëren de macht hadden gegrepen waren er erg veel financiële middelen naar de uitbouw van het leger gegaan. Nasser smoorde elke kritiek met de belofte van een dam over de Nijl. Deze Aswandam zou niet enkel de landbouwproductie een enorme impuls geven en zo de Egyptische boeren tevreden stellen, het project zou ook Nassers prestige ten goede komen. De vraag was nu waar het geld voor zo'n immense operatie vandaan moest komen, de nationale inkomsten lagen verre van hoog genoeg. In eerste instantie ging de vraag om hulp uit naar de Verenigde Staten. De Eisenhoweradministratie was meteen geïnteresseerd, elke manier om één van de meest invloedrijke landen in het Midden-Oosten uit het communistische vaarwater te houden werd enthousiast onthaald. Op het moment echter dat Nasser het spel slim dacht te spelen en gewag maakte

⁴⁷ W.J. BURNS, *Economic Aid and American Policy toward Egypt 1955-1981*, New York, 1985, p.26.

⁴⁸ J. MASSU en H. LE MIRE, *Verité sur Suez 1956*, Paris, 1978, p.20.

⁴⁹ W.J. BURNS, *Economic Aid (...)*, p.27.

van een al dan niet fictief Sovjet bod rezen er twijfels in het Amerikaanse State Department. De Egyptische wapenovereenkomst met Tjsechoslowakije voordien was al niet echt bevorderlijk geweest voor de Egyptisch-Amerikaanse relaties,⁵⁰ evenals de erkenning van de Volksrepubliek China op 16 mei 1956⁵¹. Wanneer dan nog bleek dat Eisenhower een aanzienlijke hoeveelheid politiek kapitaal zou moeten investeren om het Congres te winnen voor het plan werd de uitvoering ervan wel erg onwaarschijnlijk. De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, John Foster Dulles, maakte op 19 juli 1956 dan ook bekend dat de Verenigde Staten niet langer met geld over de brug wilden komen⁵². Vaak wordt het mislukken van deze onderhandelingen gezien als de hoofdoorzaak voor het nationaliseren van het Suezkanaal later die maand. Verder zullen we echter zien dat een meer genuanceerde blik op de feiten nog andere motieven aan het licht brengt.

Israël zag de Egyptische internationale contacten met lede ogen aan. Zelf had het land dringend nood aan wapens, maar door de in 1950 getekende Tripartiteverklaring, kon het slechts in beperkte mate westerse wapens aankopen. De Verklaring bestond erin dat Frankrijk, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten overeen kwamen hun wapenleveringen aan het Midden-Oosten op elkaar af te stemmen om stabiliteit te brengen in de regio. Ben-Gurion zei hierover dat de Tsjechische wapenleveringen aan Egypte en de slechte wil van zowel de Britten als de Amerikanen elke betekenis van de verklaring teniet deden⁵³. Niettemin achtte de Israëlische president de uitbouw van het leger essentieel voor de overlevingskansen van de prille Joodse staat, aangezien de grensnederzettingen voortdurend werden bestookt vanuit Syrië,

⁵⁰ J.C. HUREWITZ, *Diplomacy in the Near and Middle East, A Documentary Record, 1953-1956*, New York, 1987, p.395.

⁵¹ W.J. BURNS, *Economic Aid (...)*, p.80.

⁵² P. JOHNSON, *The Suez War*, London, 1957, p.1.

⁵³ D. BEN-GURION, *Israël Années de Lutte*, Lagny-sur-Marne, 1964, p.115.

Egypte en Jordanië⁵⁴. Bovendien blokkeerde Egypte al geruime tijd de Golf van Akaba, zodat Israëlische schepen niet naar de haven van Eilat konden varen.

Wanneer Frankrijk in de loop van 1955-1956 steeds meer problemen kreeg met zijn Algerijnse kolonie, en in dat licht ook steeds meer wrok ging koesteren ten aanzien van Egypte, zag Ben-Gurion zijn kans schoon. Een Frans-Israëlische samenwerking kreeg een kans, waarbij het nooit rechtstreeks de bedoeling was geweest Egypte aan te vallen. De Israëlische versie luidt dat het land nooit de wapens zou hebben opgenomen als de Arabische landen hen niet hadden bestookt met raids en anti-Joodse propaganda. Zelfs niet in het geval van een gewapend treffen tussen Egypte, Frankrijk en Groot-Brittannië⁵⁵. Na het overleg met Frankrijk en Groot-Brittannië in Sèvres zag de situatie er natuurlijk anders uit.

1.1.2. De Internationale reacties

a) Egypte rekent af met de Europese dominantie

"Americans, may you choke to death on your fury. The annual income of the Suez Canal Company is \$100 million. Why not take it ourselves? We shall build the high dam as we desire! The Canal Company shall be nationalised. And it will be run by Egyptians! Egyptians! Egyptians!"

Uit de toespraak van Gamal Abdel Nasser in Alexandrië, meteen na de nationalisatie van het Suez Kanaal⁵⁶.

Uit dit citaat zou men kunnen afleiden dat de financiering van de Aswan Dam de hoofdmotivatie vormde voor de nationalisatie van het Suez Kanaal. Dit is slechts ten dele waar, de Amerikaanse en daardoor ook Britse, terugtrekking van financiële hulp vormden

⁵⁴ D. BEN-GURION, *Destins d'Israël*, Paris, 1967, p. 350-352.

⁵⁵ M. DAYAN, *Diary of the Sinai Campaign 1956*, London, 1967, p.11.

⁵⁶ P. JOHNSON, *The Suez War*, (...), p.9.

slechts de aanleiding, waarmee een lange opeenstapeling van conflicten en ergernissen tussen het Arabisch-nationalistische Egypte en de westerse grootmachten werd afgesloten.

Bij hun aantreden stelden de Vrije Officieren, onder leiding van generaal Naghuib zich twee doelen voor ogen: de Britse bezetting ongedaan maken en het nodige geld vinden voor economische vooruitgang, later geconcretiseerd in de Aswandam. Om zich zo in een goede onderhandelingspositie manoeuvreren tussen het communistische Sovjetblok en de liberale Verenigde Staten. Om die reden vaarden ze een neutrale koers tussen beide blokken en probeerden ze de Egyptische invloed in het Midden-Oosten uit te breiden⁵⁷. Een eerste realisatie van het nieuwe regime moest het verdwijnen van de Britse troepen uit de bases bij het Suezkanaal worden. Onder Amerikaanse druk gaven de Britten toe. Londen en Caïro spraken af dat in 1956 de laatste buitenlandse soldaat het land zou verlaten, een diplomatieke tegenslag voor Israël. Nu ze van de meest manifeste buitenlandse invloeden verlost waren konden Naghuib en de zijnen werk maken van de modernisering van het Egyptische leger, één van de speerpunten van hun beweging. In hun zoektocht naar wapens en legermateriaal wendden ze zich in eerste instantie tot de Verenigde Staten. De Egyptenaren waren echter niet op de hoogte van het bestaan van de Tripartiteverklaring⁵⁸. Eveneens deel van Nasser's anti-westerse politiek was de steun aan de Algerijnse rebellen, waardoor Frankrijk in 1955 de toen 5 jaar oude verklaring zou verbreken.

Ondertussen had er in Egypte een machtsverschuiving plaats gevonden. In april 1954 was Nasser eerste minister geworden, terwijl generaal Naghuib president bleef maar zijn feitelijke macht

⁵⁷ W.J. BURNS, *Economic Aid (...)*, p.8-14.

⁵⁸ E.B. CHILDERS, *The Road to Suez*, London, 1962, p.115.

volledig verloor. In november van dat jaar plaatste de regering Naghuib onder huisarrest⁵⁹.

Nasser had jaren eerder de Verenigde Staten al om militaire hulp gevraagd. Die hulp kwam er maar niet en na drie jaren van onderhandelen wendde Nasser zich tot de Sovjet-Unie. Op 27 september 1955 maakte Nasser, na slechts enkele maanden van gesprekken, een akkoord wereldkundig: Egypte zou wapens aankopen van de Russische satellietstaat Tsjecho-Slowakije in ruil voor Egyptische katoen en rijst. Hij benadrukte daarbij dat " ... this commercial agreement without conditions does not open the way for Russian or foreign influence, ..." ⁶⁰. Deze boodschap was niet enkel voor Eisenhower en Dulles bedoeld - voor wie wapenleveringen aan Egypte steeds economische en politieke voorwaarden met zich meebracht⁶¹ - maar ongetwijfeld ook voor de Arabische wereld: Nasser zou zijn Arabisch nationalisme niet compromitteren door buitenlandse invloeden in zijn land toe te laten. Het Westen achtte de uitspraak van geen betekenis; de Verenigde Staten waren furieus.

b) De Verenigde Staten zien de kans schoon

De verdere gebeurtenissen in aanloop naar de Suez Crisis gaven aan dat de Verenigde Staten vast besloten waren de Britse macht in het Midden-Oosten te verdringen. Een mooi voorbeeld hiervan vinden we in de ondertekening van het Pact van Bagdad, een verdedigingsalliantie tussen Groot-Brittannië, Turkije, Irak, Pakistan en Perzië. Een hevige Egyptische reactie zou niet lang uitblijven⁶². Daar de Eisenhower zo'n hevige Arabische reactie had verwacht had hij besloten geen officieel lid geworden van het pact, maar de Verenigde Staten steunden niettemin het concept volledig. De Amerikanen zagen de realisatie van hun 'Northern

⁵⁹ Y. SHIMONI, *Political Dictionary (...)*, p.13.

⁶⁰ J.C. HUREWITZ, *Diplomacy in the Near and Middle East (...)*, p. 401-405.

⁶¹ L.C. BROWN, *Diplomacy in the Middle East (...)*, p.108.

⁶² L.C. BIEGEL, *Het Midden-Oosten, (...)*, p.40.

Tier'-idee - dat erin bestond een 'Noordelijke Band' te leggen rond het zuiden van de Sovjet-Unie en zo het communisme volledig te omsingelen met westers gezinde staten - realiteit worden. Op deze manier profiteerden de Verenigde Staten, terwijl Groot-Brittannië de Arabische kritiek over zich heen kreeg⁶³. Nasser was onmiddellijk de grootste opponent geweest van het pact. Niet enkel om ideologische redenen zag hij het graag verdwijnen, hij wist ook zeer goed dat de overeenkomst zich tegen hem zou kunnen keren wanneer hij teveel naar Sovjetzijde zou neigen. Opnieuw wisten de Verenigde Staten voordeel te halen uit de situatie; omdat de laatste Britse troepen zich pas in 1956 zouden terugtrekken uit de Suezbasis in Egypte, maar Nasser toch hevige kritiek wilde leveren op het Pact van Bagdad, had hij de Amerikaanse druk op de Britse regering meer dan nodig om de terugtrekking van de Britten toch voltooid te zien⁶⁴.

Ondertussen mengde de Eisenhoweradministratie zich vlijtig in de geheime Israëliisch-Egyptische onderhandelingen. Na de Israëliische onafhankelijkheid in 1948 was er nooit een echte vrede tussen beide landen tot stand gekomen. Via geheime gesprekken, die kaderden in het Amerikaanse 'Alpha Plan', probeerde het Witte Huis zijn belangen in het Midden-Oosten veilig te stellen voor de communistische dreiging⁶⁵. De geheime onderhandelingen zouden resulteren in een al even geheim vredesplan: 'Alpha'. Er moest een bestand getekend worden om een einde te maken aan de vijandigheden tussen beide naties. Israël zou ongeveer 75 000 vluchtelingen moeten repatriëren en stukken land moeten afstaan, waarvan de belangrijkste zich in de Negev woestijn bevonden. De grootmachten - de VS, Groot-Brittannië en Frankrijk - zouden garant staan voor de Israëliische grenzen en een einde maken aan de Arabische blokkade van de

⁶³ P.L. HAHN, *The United States, Great Britain and Egypt, 1945-1956, Strategy and Diplomacy in the Early Cold War*, London, 1991, p.184.

⁶⁴ L.C. BROWN, *Diplomacy in the Middle East (...)*, p.107.

⁶⁵ A. GORST, en L. JOHNMAN, *The Suez Crisis*, London/New York, 1997, p.36-40.

Golf van Akaba. Ervan uitgaande dat Nassers medewerking essentieel was voor de slaagkansen van het plan, waren er verschillende tegemoetkomingen voorzien om hem te paaien. Zo werd er economische en militaire hulp voorzien alsook politieke steun om de Egyptische leidende positie in de Arabische wereld waar te maken. Israël zou men onder druk aanzetten tot medewerking. Al snel bleek de Negev woestijn het zwakke punt te zijn. Egypte eiste een corridor doorheen de woestijn die het land in verbinding zou stellen met Jordanië, maar Israël wilde geen vierkante meter toegeven omdat het vreesde dat de bereikbaarheid van Eilat, zijn enige haven naar de Indische Oceaan, in gevaar zou komen. Daarop bedachten de onderhandelaars het 'kissing triangles'-plan; twee kleine driehoeken in de Negev woestijn zouden onder Arabische soevereiniteit komen te staan, één aan Egyptische kant en één aan Jordaanse kant. Waar de driehoeken elkaar raakten zou de verbinding tussen Egypte en Jordanië gerealiseerd worden. Later werd er een burg aan toegevoegd. De plaats waar de driehoeken raakten zou onder Israëliisch gezag blijven, maar de brug erover zou Arabisch worden⁶⁶. Het plan kreeg weinig overlevingskansen, beide partijen verwierpen het meteen en in de zomer van 1955 zaten de geheime gesprekken in een impasse.

Wanneer John Foster Dulles op 26 augustus van dat jaar besloot het Alpha project publiek te maken in het kader van de Amerikaanse presidentsverkiezingen zagen de onderhandelaars hun laatste hoop op succes in rook opgaan⁶⁷. Israël reageerde meteen erg positief en vroeg Washington openlijk om meer informatie rond zijn voorstellen. De Arabische wereld echter was zeer verontwaardigd. Nasser had steeds verkondigd dat hij een eigen sterke staat zou kunnen uitbouwen zonder hulp van buitenaf en officieel verzette hij zich hevig tegen het bestaan van

⁶⁶ M.B. OREN, *Secret Egypt-Israel Peace Initiatives Prior to the Suez Campaign*, in: *Middle Eastern Studies*, 26 (1990), p.359.

A. GORST, en L. JOHNMAN, *The Suez Crisis*, London/New York, 1997, p.36.

⁶⁷ P.L. HAHN, *The United States (...)*, London, 1991, p.191.

een Joodse staat. Nu bleek plots dat hij toch gesprekken had aangeknoopt met Israël en dan nog via Amerikaans-Britse bemiddeling⁶⁸!

Om aan de groeiende binnenlandse oppositie het hoofd te bieden werd de realisatie van het Aswanproject voor Nasser een steeds dringendere noodzaak. De totstandkoming van de dam zou zowel economisch als symbolisch een krachtig signaal uitzenden en Egypte kreeg zo ook meer controle over het Nijlwater. Naast deze voordelen rezen er echter problemen. Hoe zou Egypte aan het nodige financiële en technische kapitaal raken om de hele onderneming te ondersteunen? Voor de financiële kant van de zaak vond de regering in eerste instantie gehoor bij de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en de Wereldbank. Na het mislukken van het 'Alpha' plan, de wapenovereenkomst met Tsjecho-Slowakije en zijn hevige protest tegen het Pact van Bagdad moest Nasser nu wel water bij de wijn doen wilde hij het Westen tot steun overreden. Daarop stelde hij de vrede onderhandelbaar in ruil voor de nodige financiële ondersteuning voor zijn dam⁶⁹.

Na moeizame onderhandelingen kwam er op 16 november 1955 een Westers voorstel. Voor de eerste fase van de bouw zouden de Verenigde Staten en Groot-Brittannië samen \$70 miljoen ter beschikking stellen en voor de tweede fase zouden beide landen met nog eens \$130 miljoen over de brug komen. De Wereldbank stond een lening van \$200 miljoen tegen 5,5% intrest toe. Hier waren uiteraard enkele voorwaarden aan verbonden die een zware hypotheek zouden leggen op de bestemming van de Egyptische inkomsten voor de komende vijftien constructiejaren. Het land mocht eveneens geen bod van de Sovjet-Unie meer aanvaarden en moest voor de aanvang van de werken tot een overeenkomst komen met Soedan in verband met het Nijlwater⁷⁰.

⁶⁸ M.B. OREN, *Secret Egypt-Israel Peace Initiatives (...)*, p.358.

⁶⁹ *Ibidem*, p.360.

⁷⁰ W.J. BURNS, *Economic Aid (...)*, 54-56.

Hoewel Nasser ernstige bedenkingen had bij dit voorstel had hij er beter aan gedaan het meteen te aanvaarden. In het Witte Huis zou er de volgende weken immers een erg anti-Egyptische wind waaien.

Onder druk van de Joodse lobby, de katoenlobby en verscheidene landen in het Midden-Oosten, ging Washington zich steeds meer vragen stellen bij het westerse financieringsvoorstel. De realisatie van de dam zou een enorme impuls geven aan de Egyptische katoenproductie, waardoor de Amerikaanse katoenindustrie met zware concurrentie te kampen zou krijgen. Eveneens zagen veel Arabische landen de Westerse hulp als 'beloning' voor een staat die met verscheiden aspecten van haar beleid steeds tegen de Amerikaanse belangen in druiste. Zo onderhield Egypte contacten met Moskou - van wie het naar eigen zeggen een tegenvoorstel voor de dam had ontvangen - en erkende het op 16 mei 1956 de Volksrepubliek China⁷¹. Ook de wapenovereenkomst met Tsjecho-Slowakije zat Eisenhower dwars. Dit wil echter niet zeggen dat deze overeenkomst doorslaggevend was voor het terugtrekken van de hulp. Egypte had de wapens immers gekocht voordat het Westen zijn eerste voostel deed. Toch bleek de financiering steeds moeilijker te verdedigen en op 20 juli 1956 maakte het Witte Huis zijn beslissing in een persconferentie wereldkundig: Egypte zou geen Amerikaanse steun meer ontvangen. Groot-Brittannië en de Wereldbank volgden in de dagen daarna Eisenhower's voorbeeld. De Verenigde Staten argumenteerden later dat Nasser de Westerse voorwaarden niet wilde aanvaarden en dat daarom een ommekeer in het beleid tegenover Egypte verantwoord was⁷². De Verenigde Staten stelden eveneens de Egyptische solvabiliteit in vraag, hoewel de Wereldbank na een financiële doorlichting van het land enkele maanden voordien toch toestemming gegeven had voor een gunstige lening⁷³.

⁷¹ R.A. DIVINE, *Eisenhower and the Middle East*, New York, 1981, p.81.
W.J. BURNS, *Economic Aid (...)*, p.80.

⁷² D.D. EISENHOWER, *Waging Peace 1956-1961*, New York, 1965, p.32.

⁷³ P. JOHNSON, *The Suez War (...)*, p.2.

c) De Franse trots

Naast de Amerikaanse kijk op het Nasserregime loont het ook de Franse houding aan nadere inspectie te onderwerpen.

Het sleutelbegrip in de Frans – Egyptische relaties in de jaren 1950 was de Algerijnse onafhankelijkheidsstrijd. Het Franse regime had in Noord-Afrika al een tijdje te kampen met hevige nationalistische opstanden en Gamal Abdel Nasser bleek de uitgelezen zondebok voor het falende Franse beleid. Naast zijn nationalistische ideologie en propaganda kwamen de inlichtingendiensten in 1955 tot de conclusie dat de Algerijnse rebellie vanuit Caïro geleid werd. Hoewel deze conclusie vooral op Arabische propaganda berustte - vanaf 1954 wijdde de Egyptische radio 'La voix des Arabes' dagelijks één uur aan de Algerijnse strijd - vond ze toch gehoor. Parijs stelde Nasser voor als de nieuwe Hitler en zijn werk *La philosophie de la révolution* als het nieuwe *Mein Kampf*. Één van de motieven bij de latere interventie na de nationalisatie van het kanaal bleek het echte geloof van zowel de Franse regeringsleider Guy Mollet als de Britse premier Anthony Eden in hun eigen propaganda. Beiden waren ervan overtuigd dat ze met hun strijd tegen Nasser en nieuw Hitlerregime omver zouden werpen⁷⁴.

Na de onafhankelijkheid van zowel Tunesië als Marokko wilde Frankrijk geen derde kolonie verliezen, vooral niet na de lange strijd die reeds was geleverd om het grondgebied te behouden. Enerzijds moest er dus iets gedaan worden aan de Egyptische steun voor de rebellen, anderzijds was de regering Mollet ervan overtuigd dat het omverwerpen van Nasser de Algerijnse rebellen zo zou ontmoedigen dat daarna de strijd snel in het Franse voordeel beslecht zou worden. De Franse regering keek dan ook goedkeurend naar de terugtrekking van het Amerikaans-Britse financieringsvoorstel voor de Aswandam⁷⁵. In de grootste

⁷⁴ M. VAISSE, *La France (...)*, Paris, 1997, p. 43.

⁷⁵ E.B. CHILDERS, *The Road (...)*, 185.

geheimhouding nam Parijs – in samenwerking met de Israëliëse geheime dienst – alvast contact op met generaal Naghuib om Nasser te vervangen na de coup. Naghuib wilde echter enkel meewerken als er voor Britse steun gezorgd werd⁷⁶. Ook bestonden er, zelfs na de oorlog nog, verschillende plannen voor een moord op Nasser⁷⁷.

Voordat het leger kon worden ingezet moest de Franse regering bondgenoten en een legitimering vinden. Een eerste medestander was Israël. Door de Tsjechoslowaakse wapenaankoop van Nasser was het wapenevenwicht in het Midden-Oosten, dat door de Tripartiteverklaring gewaarborgd moest worden, grondig verstoord. Israël was dan ook dringend op zoek naar versterking, zeker nadat Egypte en Syrië het *Pact van Amman* sloten, dat bepaalde dat de staten voortaan militair zouden samenwerken en hun legers onder Egyptisch commando plaatsten als er een oorlog met Israël zou uitbreken⁷⁸. Daarom zond Israël Abba Eban uit naar Washington en Shimon Peres naar Parijs in de hoop ergens gehoor te vinden.

Om verschillende redenen wierp de oriëntatie op Frankrijk snel vruchten af. De inschatting dat het Franse bestuursstelsel niet zo strak georganiseerd was als het Amerikaanse – waar alle beslissingen door het State Department moesten goedgekeurd worden – bleek correct. Verder was er de Franse motivatie voor samenwerking met Tel Aviv: Zoals reeds vermeld was er het Algerijnse probleem, maar ook leefde er in het Franse beleid, waar veel oorlogsveteranen deel van uitmaakten, een algehele sympathie ten aanzien van de Joodse staat. Daarenboven had de Franse militaire- en luchtvaartindustrie buitenlandse markten broodnodig en waar de kleine Israëliëse markt onbetekenend was voor de Amerikaanse economie kon het voor Frankrijk wel

⁷⁶ M. VAISSE, *La France (...)*, p. 33.

⁷⁷ R. FALIGOT en P. KROP, *La piscine, Les services secrets français 1944-1984*, Paris, 1985, p. 152.

⁷⁸ D.D. EISENHOWER, *Waging Peace (...)*, p.66.

een substantieel verschil betekenen⁷⁹. Daarnaast had Israël nog een troef in handen: de Mossad kwam informatie te weten in verband met de Algerijnse rebellie en de rol van Egypte hierin. Frankrijk wilde maar wat graag deze kennis in handen krijgen, het breken van de eerder ondertekende Tripartiteverklaring vormde geen obstakel van betekenis. Op 17 april 1956 vond er een Israëliisch-Franse ontmoeting plaats in de buurt van Tel Aviv. Het was de bedoeling er een directe interventie tegen Nasser te bespreken en er werd reeds gewag gemaakt van samenwerking met Groot-Brittannië⁸⁰.

Het Franse enthousiasme omtrent de samenwerking met Israël illustreert de veranderde houding van het land ten aanzien van zijn Westerse bondgenoten. In het begin van de jaren 1950 hadden de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Frankrijk hun Midden-Oostenbeleid steeds op elkaar afgestemd, maar met het oprichten van het Pact van Bagdad was er een breuk gekomen in die westerse eensgezindheid. Frankrijk was niet gevraagd op de besprekingen in de aanloop naar dit Pact, ondanks een vraag om meer helderheid aan Washington. De Franse regering hield zich dan ook op de vlakte wanneer Groot-Brittannië de ene politieke blunder na de andere beging, daar het zelf vriendschappelijke relaties met de meeste Arabische landen onderhield⁸¹.

Het Westen stond versteld wanneer de Egyptische regering op 26 juli 1956 de Britse en Franse medewerkers van de Canal Company zonder enige waarschuwing het land uitgezette. Buitenlandse aandeelhouders zouden weliswaar vergoed worden en de hele procedure was juridisch goed voorbereid, maar dit nam niet weg dat de nationalisatie een feit was en dat westerse grootmachten voor schut stonden⁸². Egypte had na de Britse troepen het laatste Westerse symbool uit het land weten te

⁷⁹ M. VAISSE, *La France (...)*, p.98.

⁸⁰ R. FALIGOT en P. KROP, *La piscine (...)*, p. 149.

⁸¹ H. AZEAU, *Le piège de Suez*, Paris, 1968, 59-60.

⁸² E.B. CHILDERS, *The Road (...)*, 194.

verdrijven⁸³. Groot-Brittannië en Frankrijk zagen hét symbool van hun macht in het Midden-Oosten in één dag van de kaart geveegd, de Verenigde Staten vreesden dat met de nationalisatie een gevaarlijk precedent geschapen was. De Anglo-Iranian Oil Company was enkele jaren voordien immers ook met succes uit Britse handen genomen.

d) Nationalisatie als legitimering voor een interventie?

De Verenigde Staten zagen de nationalisatie van het Suez Kanaal vooral in het licht van de Amerikaanse presidentsverkiezingen van november 1956. Ze wilden het conflict hoe dan ook vreedevol oplossen en namen het initiatief tot verschillende conferenties. In augustus kwamen 24 naties bij elkaar in Londen. Egypte weigerde evenwel een delegatie te zenden⁸⁴. John Foster Dulles stelde er voor een internationale autoriteit op te richten die verantwoordelijk zou zijn voor de uitbating van het kanaal⁸⁵. Nasser verwierp het voorstel meteen en ook Frankrijk en Groot-Brittannië waren niet echt enthousiast, zij hadden immers andere plannen met het eigzinnige Egypte. Een tweede conferentie te Londen had moeten resulteren in een 'Suez Users Assosiation', maar ook deze poging kreeg weinig kansen⁸⁶.

Frankrijk zag in de nationalisatie een mooi voorwendsel voor het lang verwachte militaire optreden tegen het Nasserisme, maar dat moest er dan wel snel komen. Na een bondgenoot gevonden te hebben in Israël opende de nieuwe internationale situatie wegen naar een overeenkomst met Groot-Brittannië, ook dat leed zowel economische als politieke verliezen. Ook slonk het Britse vertrouwen in Amerikaanse steun snel tijdens de eerste dagen van oktober. Op 2 oktober kondigde John Foster Dulles aan dat de Verenigde Staten niet geassocieerd wilden worden met kolonialisme en zich binnen de Alliantie eerder 'onafhankelijk'

⁸³ L.C. BROWN, *Diplomacy in the Middle East (...)*, 108.

⁸⁴ J. MASSU en H. LE MIRE, *Verité sur Suez 1956*, Paris, 1978, p.26.

⁸⁵ *The Suez Canal Conference [Selected documents]*, Londen, 1956.

⁸⁶ R.A. DIVINE, *Eisenhower and (...)*, p.83-84.

wilde opstellen als het op koloniale problemen aankwam⁸⁷. Er bleef echter een groot verschil bestaan tussen beide landen in deze crisis. Het is niet onbelangrijk in het achterhoofd te houden dat Frankrijk, omwille van zijn strijd in Algerije, de banden met zowat alle Arabische landen volledig had verbroken. Groot-Brittannië daarentegen probeerde zoveel mogelijk van zijn invloed in de Arabische wereld te redden en ook met de pro-Britse staten moest rekening gehouden worden. Wanneer de regering Eden zich immers te Joodsgezind opstelde, dan zouden regimes die Groot-Brittannië aanhingen, zoals bijvoorbeeld in Irak, in de problemen komen⁸⁸.

In eerste instantie hielden de Fransen hun relatie met Israël voor Groot-Brittannië verborgen. Hoewel er reeds op 3 augustus Frans-Britse plannen in de maak waren voor een militaire actie zou het tot 23 oktober duren voor in een villa van de Franse geheime dienst in Sèvres ook Israël mee rond de tafel ging zitten⁸⁹. Het feit dat Groot-Brittannië in eerste instantie niets wilde ondernemen zonder Amerikaanse goedkeuring kan het uiteindelijke beroep op de Israëli's misschien verklaren⁹⁰. Vanuit sommige hoeken werd beweerd dat Ben-Gurion vooral op zoek was naar Franse steun bij het Israëli's atoomprogramma. Voor de besprekingen te Sèvres was er namelijk een akkoord tussen beide landen in verband met technische hulp bij het uitbouwen van de Dimona-kernreactor. Verdere onderhandelingen lagen in het verschiet. Deze motivatie mag niet uit het oog verloren worden, maar zeker ook niet overdreven worden. Ongeacht de initiële aarzeling - het akkoord werd eerst verworpen en pas 48 uren later aanvaard⁹¹ - had Ben-Gurion redenen genoeg om het akkoord van Sèvres te

⁸⁷ R. BLAKE, *The Decline of Power 1915-1946*, London, 1985, p.372.

⁸⁸ *Ibidem*, p.367.

⁸⁹ T.Y. ISMAEL, *International Relations of the Contemporary Middle East: a Study in World Politics*, Syracuse, 1986, p.94; L.W. SCOTT, Redefining the Suez 'Collusion', in: *Middle Eastern Studies*, 26 (1990), p.88.

⁹⁰ A. GORST, L. JOHNMANN, *The Suez (...)*, p.62; R.A. DIVINE, *Eisenhower and (...)*, p.85.

⁹¹ M. VAISSE, *La France (...)*, p.32.

ondertekenen. Zo was bijvoorbeeld het niet erg verstandig geweest Frankrijk als bondgenoot te verliezen⁹².

Vaak wordt aangenomen dat door de vele verdragingsmanoeuvres, vooral van de Verenigde Staten, de nationalisatie van het Kanaal niet meer als legitimering voor een militair ingrijpen kon dienen. Maar het Suezkanaal zelf was steeds Egyptisch grondgebied geweest, enkel de Canal Company stond onder gezag van de internationale aandeelhoudersvergadering. Het bedrijf had noch de functie, noch de macht de vrije doorgang te garanderen⁹³. Ook had Egypte al eerder de Golf van Akaba afgesloten voor Israëlische schepen, zonder enige westerse reactie tot gevolg. Daarom bestond het plan van Sèvres erin Israël Egypte te laten provoceren. De Israëlische troepen zouden de Egyptische grenzen overschrijden, waarop Nasser ongetwijfeld troepen zou zenden. Daarop zouden Groot-Brittannië en Frankrijk een ultimatum stellen, om de doortocht door het kanaal te vrijwaren, waarvan de landen zeker wist dat Nasser het zou verwerpen. Na de Egyptische weigering zouden de Europese staten militair kunnen interveniëren.

Op 29 oktober 1956 viel voorgoed het doek over een vreedevolle oplossing voor de situatie: Israëlische troepen naderden het Suez kanaal, hiermee ingaande tegen de uitdrukkelijke Amerikaanse vraag om niet als eerste tot het gebruik van agressie over te gaan⁹⁴, waarop Egypte meteen de verwachtte stappen ondernam. Het ultimatum werd gesteld en de daaropvolgende dag vielen Franse en Britse parachutisten Egypte binnen. De Europese staten probeerden lange tijd vol te houden dat het ultimatum een maatregel van het moment was, maar in 1960 kwam men erachter dat het reeds 5 dagen voordien gepland was, nog voordat Israël tot vijandigheden was overgegaan⁹⁵!

⁹² *Ibidem*, p.107-108.

⁹³ E.B. CHILDERS, *The Road (...)*, p.194.

⁹⁴ D.D. EISENHOWER, *Waging Peace (...)*, p.69.

⁹⁵ E.B. CHILDERS, *The Road (...)*, p.236.

Meteen na het uitbreken van de vijandigheden diende de VS een resolutie in bij de Verenigde Naties om een staakt-het-vuren te bewerkstelligen. Dit voorstel werd onthaald op een Frans-Brits veto, waarop Dulles met zijn resolutie naar de Algemene Vergadering ging, waar geen vetorecht gold. Met onverwachte steun van de Sovjet-Unie bekwam hij zo op 2 november toch een bevel tot staakt-het-vuren⁹⁶. Israël gaf hier op 4 november als eerste gehoor aan, het had zijn doelen bereikt: de Blokkade van de Straat van Tiran was opgeheven en ze hadden de Gaza strook, vanwaar de meeste Fedayeen-raids de Israëliische grens tergdgen, in handen. De Frans-Britse alliantie zou op 6 november de strijd staken. Er kwam steeds meer druk van de Verenigde Naties en de Britse dollarreserves slonken zienderogen, maar de Verenigde Staten wilden niet tussenkomen zolang de oorlog woedde⁹⁷.

De relaties tussen Frankrijk en Groot-Brittannië in de aanloop naar de militaire interventie worden in de literatuur erg verschillend omschreven: Franse auteurs leggen de schuld van de verdragingsmanoeuvres bij de Britse regering, daar waar de Britten met een beschuldigende vinger naar de Eisenhoweradministratie wijzen. Voor Amerikaanse auteurs, die zich vooral baseren op documenten uit het Witte Huis, zijn het de Britse en Franse regeringen die samen een blok vormden tegen het pacifistische VS beleid en zodoende dus de conferenties na de nationalisatie dwarsboomden.

e) De gevolgen

Op 22 december verlieten de laatste Frans-Britse troepen het Egyptische grondgebied. Naast het verlies van de financiële inkomsten uit de Suez Canal Company brokkelden ook de laatste restjes van hun koloniale imperium steeds verder af. Het Pact van

⁹⁶ B.I. KAUFMAN, *The Arab Middle East and the United States, Inter-Arab Rivalry and Superpower Diplomacy*, New York, 1996, p.24.

⁹⁷ R.A. DIVINE, *Eisenhower and (...)*, p.86-87.

Bagdad verloor aan betekenis⁹⁸ terwijl de Algerijnen op 3 juli 1962 hun lang bevochten onafhankelijkheid kregen⁹⁹. Daarenboven verbraken veel Arabische landen hun diplomatieke betrekkingen met Frankrijk. Tenslotte nationaliseerde Caïro alle Franse eigendommen in Egypte. Terwijl Nasser zijn positie als 'Hitler van de Nijl' behield.

Het westen was zich voor het eerst bewust van zijn afhankelijkheid van de Arabische olie. Tijdens de crisis was niet enkel het Suez kanaal als bevoorradersroute geblokkeerd, ook de pijplijn vanuit Saudi-Arabië naar de Middellandse Zee was in Irak gesaboteerd, met een steeds nijpender olietekort in Europa tot gevolg. Dit Europees energieprobleem baarde ook de Amerikaanse president zorgen. De economie van zijn land was immers nauw verbonden met de Europese. Het is waarschijnlijk deels daarom dat de Verenigde Staten zich zo erg mengden in het conflict. Anderzijds bestond er, na het vertrek van de Europese landen, het machtsvacuüm in het Midden-Oosten. Om daar op in te spelen stelde de presidentiële administratie de *Eisenhowerdoctrine* op. Hierin bepaalde Washington dat de Verenigde Staten wapens zouden leveren aan landen wiens territoriale integriteit en politieke onafhankelijkheid bedreigd werd. Oorspronkelijk was de tekst bedoeld als middel om de communistische invloeden in te dammen, maar wanneer Libanon er in 1957 werkelijk beroep op zou doen bleek de doctrine vooral de Egyptische plannen te dwarsbomen¹⁰⁰.

In het Midden-Oosten stond Nasser als onbetwiste leider aan het hoofd van de Arabische natie die de Westerse grootmachten had kunnen verslagen. Zo stelde de Egyptische propaganda het toch voor, ondanks het feit dat Egypte de UNEF-troepen van de Verenigde Naties langs het Suezkanaal moesten dulden.

⁹⁸ Y. SHIMONI, *Political Dictionary (...)*, p.107.

⁹⁹ T.Y. ISMAEL, *International Relations (...)*, p.97.

¹⁰⁰ Y. SHIMONI, *Political Dictionary (...)*, p.501.

De regio was verdeeld geraakt in een pro- en anti-westers kamp. Deze steeds latent aanwezige tegenstelling leidde in 1958 tot de Irakese revolutie, en daarmee de terugtrekking van het land uit het Pact van Bagdad¹⁰¹. Egypte was daarna meer dan ooit de centrale staat in de Arabische politieke wereld.

1.2. De Zesdaagse Oorlog

1.2.1. Het lokale conflict

Een decennium later bekleedde Egypte een heel andere positie in de Arabische wereld. Vooral Syrië, waar nu de Ba'ath partij aan de macht was, probeerde zichzelf op het voorplan te plaatsen door een steeds radicalere houding aan te nemen tegenover Israël. En juist met dit Syrië had Egypte na Suez een geschiedenis van vriendschapsverdragen en allianties opgebouwd, tussen 1960 en 1961 hadden ze zelfs even één land gevormd: de Verenigde Arabische Republiek (VAR). De radicale houding van Damascus stelde Nasser voor een dilemma; indien hij het conflict met Israël zou opgeven zou hij een oorlog vermeiden, maar ook zijn positie als leider van de Arabische wereld verliezen en zo zou onvermijdelijk zijn invloed in Moskou slinken. Kwam hij toch tussenbeide, dan zou hij binnen afzienbare tijd waarschijnlijk met een erg onvoorspelbare oorlog te maken krijgen¹⁰². De Syrische regering vreesde voor een Israëlisch plan om het Ba'ath regime omver te werpen, ze stuurden dan ook ettelijke berichten naar Caïro met de vraag om hulp. Maar pas wanneer ook Moskou van een samenzwering gewag maakte nam Nasser de boodschap ernstig. Deels als antwoord op deze berichten, maar vooral ook om zijn trouw aan de Arabische zaak te bewijzen beval Nasser de terugtrekking van de UNEF-troepen uit de Suezkanaalzone, zij waren immers een symbool geworden van Westerse invloed in

¹⁰¹ A.F. MANNING, *Midden-Oosten (...)*, p. 107.

¹⁰² L.C. BROWN, *Diplomacy in the Middle East, the International Relations of Regional and Outside Powers*, New York, 2004, 113.

een land dat zich uitdrukkelijk neutralistisch wilde profileren. Met het vertrekken van deze troepen was er echter een belangrijke barrière weggevallen tussen de oude vijanden Israël en Egypte. En wanneer Nasser dan ook nog beval tot troepenconcentraties in de Sinaï, nog steeds vertrouwend op de later fout gebleken informatie van het Kremlin, werd de situatie helemaal explosief¹⁰³. Men kan zich de vraag stellen naar de beweegredenen van de Egyptische president, de spanningen naar aanleiding van het wegsturen van de UNEF troepen had hij toch kunnen voorzien. Misschien ging hij uit van het Suez-scenario en dacht hij het Israëlijsche leger lang genoeg te kunnen tegenhouden tot de grootmachten zouden tussenkomen. In dat geval had hij inderdaad politieke munt kunnen slaan uit de situatie en zijn positie als nationalistisch leider van de Arabische wereld kunnen verstevigen. Twee belangrijke misrekeningen stonden deze uitkomst echter in de weg: Nasser onderschatte de sterkte van het Israëlijsche leger. Dat bleek veel efficiënter en beter voorbereid dan gedacht. Ook schatte hij de houding van de Verenigde Staten verkeerd in. Het uitspelen van Oost tegen West bleek niet meer te lukken en de VS namen een passieve houding aan op het moment dat de volledige Israëlijsche strijdmacht Egypte overrompelde¹⁰⁴. Met de Israëlijsche overwinning in 1967 zou dan ook Nasser's laatste uur geslagen zijn.

Maar Syrië stelde niet enkel Egypte voor problemen, ook Jordanië bevond zich in een lastig parket. Sinds 1948 overspoelden Palestijnse vluchtelingen het land. Deze vluchtelingen waren een substantieel deel van de bevolking gaan uitmaken. Hun woeden jegens Isarël was niet te rijmen met de gematigde houding van de jonge koning Hussein. Het Jordaanse grensgebied was een belangrijke uitvalsbasis voor de Palestijnse Fedayeen en hun raids op Israëlijsche grensdorpen werden steeds frequenter en bloediger. Malcolm H. Kerr stelt dat Syrië de Fedayeen van

¹⁰³ M.B. OREN, *Six Days of War (...)*, p.56.

W. LAQUEUR, *The Road to War (...)*, p.71-82.

¹⁰⁴ L.C. BROWN, *Diplomacy in the Middle East (...)*, p.114.

wapens en training voorzag, niet als bedreiging voor Israël, maar voor Jordanië.

“The Syrians, and some Palestinians, spoke pointedly of the road to Tel Aviv passing through Amman.”

De Israëlische Samu-raid in november 1966 lijkt dit te bevestigen. Samu was immers geen Syrisch dorp, maar lag net over de grens met Jordanië¹⁰⁵. In de hele Arabische wereld verzwakte deze raid gematigde regimes, zoals dat van Hussein¹⁰⁶. Ook andere auteurs bevestigen dat Syrië de Fedayeen reeds langer van wapens voorzag, voor de coup van de Ba'ath-partij vaak zonder medeweten van de regering, vanaf februari 1966 vanuit de regering zelf¹⁰⁷. Tijdens de oorlog zelf ziet J. Laffin een eerder kleine rol weggelegd voor de Fedayeen. Na de oorlog zouden zij zich echter als eerste herstellen van de vernedering en zo een belangrijkere plaats veroveren in het verdere verzet tegen Israël¹⁰⁸.

Jordanië was vervreemd van zijn Arabische bondgenoten, het had de Arabische Liga verlaten en werd geconfronteerd met het feit dat niemand de Jordaanse grens wilde verdedigen tegen Israël. Om uit dit isolement te raken ontsloeg Hussein zijn anti-Nasseristische regering en knoopte hij weer contacten aan met Caïro, de boodschap was duidelijk: Syrië zette een val uit. De Syrische regering voerde de grensincidenten op, zodat Egypte wel zou moeten reageren¹⁰⁹.

¹⁰⁵ M.H.KERR, *The Arab Cold War, Gamal 'Abd Al-Nasir and his Rivals, 1958-1970*, London, New York, 1971, p.127.

¹⁰⁶ B.I., KAUFMAN, *The Arab Middle East and the United States. Inter-Arab Rivalry and Superpower Diplomacy*, New York, 1996, p.52.

¹⁰⁷ K. BORMS, *De Kinderen van Abraham, de Palestijnen en Israël*, Leuven, 1980, p.59.

W. LAQUEUR, *The Road to War 1967. The Origins of the Arab-Israeli Conflict*, London, 1968, p.55.

¹⁰⁸ J. LAFFIN, *Fedayeen, The Arab-Israeli Dilemma*, London, 1973, p.23-26.

¹⁰⁹ M.B. OREN, *Six Days of War. June 1967 and the Making of the Modern Middle East*, New York, 2003, p.48.

Het macho-gedrag van zowel de Syrië als Egypte werd hen echter niet door iedereen in dank afgenomen. De barsten in het Arabische blok die zich reeds in de aanloop naar de Suez crisis vertoonden staken weer de kop op. Veel Arabische landen hadden immers alle baat bij stabiliteit en rust om hun olietoevoer naar het Westen, en zo de geld toevoer naar het Midden-Oosten niet in gevaar te brengen. Niet alle regeringsleiders wilden de ontwikkeling en rijkdom van hun land op het spel zetten voor de roep van het Arabisch nationalisme.

Uiteraard was er één land in het Midden-Oosten dat het minst opgezet was met de Syrische uitdagingen: Israël. Binnen de regering Eshkol laaiden de discussies hoog op en het Israëliësch bestuur raakte verdeeld. De legertop wilde niet blijven toekijken hoe Arabische moordcommando's de Joodse burgers in de grensgebieden belaagden. Voor veel generaals was de tijd gekomen om de Arabieren het zwijgen op te leggen met een beslissende oorlog. Het diplomatieke kamp, waaronder de Israëliësch minister van buitenlandse zaken Abba Eban, hield er echter een andere mening op na. Zij wilden wachten op goedkeuring, wie weet zelfs hulp, van de internationale gemeenschap. Ook premier en tegelijk minister van defensie Levi Eshkol was niet echt gewonnen voor de agressieve optie. Tijdens de weken in de aanloop naar de Zesdaagse oorlog werd zijn functie steeds meer ondergraven. Hij was een onzeker man met een zwakke militaire reputatie die de onontkoombare beslissing om dan toch het leger in te zetten steeds weer uitstelde¹¹⁰. Bovendien gaf hij op 28 april 1967 een erg onzekere indruk in een radiotoespraak aan het volk¹¹¹.

Wanneer Egypte de UNEF-troepen wegzond was het enkel nog wachten tot Nasser de Straat van Tiran zou sluiten, als Israël dan niet zou reageren zou het zijn geloofwaardigheid en misschien

¹¹⁰ M.B. OREN, *Six Days of War (...)*, p.50.

¹¹¹ J. BROWN, *Zes Dagen (...)*, p.73.

zelfs recht op bestaan verliezen¹¹². Op 17 mei was het dan zover, Egypte ontzegde Israëlische schepen de doorvaart naar de haven van Eilat. Maar Eshkol weigerde nog steeds het bevel tot militaire actie te geven, in plaats daarvan zond hij een zoveelste vraag om hulp naar de Verenigde Staten. De Israëlische premier stelde daarmee de beslissing nogmaals uit, tot na de terugkeer van Abba Eban uit Washington. Tegen het einde van mei 1967 was Eshkol's positie onhoudbaar geworden, hij moest zijn functie als minister van defensie afstaan aan Moshe Dayan. Als held uit de vorige oorlog was Dayan een figuur waarin niet enkel de Israëlische bevolking vertrouwen had, maar ook het leger was hem goed gezind¹¹³.

Wanneer op 2 juni alle internationale moeite verloren bleek waren de laatste argumenten tegen een oorlog van de baan. De generaals benadrukten nogmaals dat het Egyptische leger enkel sterker zou worden door nog langer te wachten. Er kwamen ook signalen van Washington dat de Verenigde Staten zich niet zouden mengen in de komende strijd. De uiteindelijke beslissing viel in de nacht van 3 op 4 juni; de reeds lang voorbereide plannen zouden de komende week tot uitvoering worden gebracht. In tussentijd deden de Israëli's er alles aan heel rustig en zorgeloos over te komen. Soldaten werden met verlof gestuurd, zodat het strand van Tel Aviv dat weekend zwart zag van de mensen. 's Nachts echter werden alle manschappen terug naar hun post geroepen. Bij het ochtendgloren op 5 juni 1967 vingen de eerste bombardementen aan¹¹⁴.

1.2.2. De internationale spelregels

a) Internationale interesse voor het Midden-Oosten?

De Zesdaagse Oorlog was veel meer een Arabisch conflict dan de Suez Crisis. In 1956 was de Amerikaanse houding van cruciaal belang voor de ontwikkelingen en afloop van de crisis. Een

¹¹² M. ABIR, *Oil, Power and Politics. Conflict in Arabia, the Red Sea and the Gulf*, London, 1974, p.134.

¹¹³ . BROWN, *Zes Dagen (...)*, p.78-79.

¹¹⁴ J. BROWN, *Zes Dagen (...)*, p.84-85.

decennium later zou dat enigszins anders zijn. De Amerikaanse verwickelingen in de Vietnamoorlog eisten president Johnson's aandacht volledig op, waardoor kleine incidenten met onder andere Egypte konden uitgroeien tot belangrijke struikelblokken. Zo was er de opschorting van de levering van \$37 miljoen aan levensmiddelen, volgens een akkoord uit 1962, aan Egypte in 1965. Ook gaf de Verenigde Staten aan West-Duitsland de toestemming om militair materieel te leveren aan Israël ter compensatie van de Sovjet-leveringen aan Egypte. Nadat dit akkoord in 1965 de Egyptische regering ter ore kwam zette West-Duitsland de leveringen stop, waarop de Verenigde Staten gewoon zelf rechtstreeks aan Israël gingen leveren. Maar ook Nasser liet het niet na de Johnson-administratie te provoceren. Er was het proces van de prominente Egyptische journalist Mustapha Amin die ervan beschuldigd werd voor de CIA te werken en als klap op de vuurpijl erkende Nasser het *Vietnamese Peoples Liberation Front*, dat een bureau opende in Caïro. Een beslissing die de vergelijking met de erkenning van de Volksrepubliek China in 1956 makkelijk kan doorstaan. Het was dan ook niet verwonderlijk dat Nasser aan de vooravond van de Zesdaagse oorlog erg wantrouwig stond tegenover de Amerikaanse regering. Hij verdacht hen er bijvoorbeeld van een enorm Derde Wereld offensief op touw te zetten waarbij alle staatshoofden vervangen zouden worden door westerse marionetten. De anti-Amerikaanse propaganda diende bovendien een doel: zo kon hij de aandacht van zijn volk afleiden van de barre economische situatie in het land¹¹⁵.

De regering Johnson nam dan ook een eerder passieve houding aan tegenover de groeiende spanningen in het Midden-Oosten en wanneer de Amerikanen dan toch met een voorstel kwamen om een oorlog te vermeiden was het reeds te laat¹¹⁶.

In tegenstelling ook tot de vorige crisis had Johnson na afloop geen enkele intentie om de banden met Egypte snel terug aan te

¹¹⁵ W.J. BURNS, *Economic Aid (...)*, p.163-169.

¹¹⁶ L.C. BROWN, *Diplomacy in the Middle East (...)*, p.65.

halen. Hij was ervan overtuigd dat een sterk Israël de Arabieren wel tot vrede zou dwingen. De relaties met de Verenigde Staten waren dan ook erg ijzig in de jaren voor Nasser's dood in 1970¹¹⁷.

De Egyptische relaties met Frankrijk zagen er op het einde van de jaren '60 enigszins anders uit. In Parijs vond de regering Mollet het, na de oorlog in Algerije, vooral belangrijk zich van een plaats in het Midden-Oosten te verzekeren. Een vriendschappelijke omgang met de staat Israël was in dat opzicht geen prioriteit. Om zijn olievoorraad te verzekeren wilde de Franse regering zich onderscheiden van de Verenigde Staten. Daarom richtte het land zich op de Arabische staten die wilde moderniseren, om zo regionale en etnische verschillen te overwinnen. Vanuit dit perspectief was, bijvoorbeeld Egypte een waardevolle partner. De Franse positie in de Arabische wereld zou echter nooit meer worden wat ze geweest was voor de Suez Crisis. Want in tegenstelling tot de Britse concurrentie voordien kreeg Frankrijk in het Midden-Oosten nu af te rekenen met de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie, beiden veel machtiger dan Groot-Brittannië voordien. Zo was Egypte bijvoorbeeld afhankelijk geraakt van de Sovjet-Unie voor wapens en voedselhulp¹¹⁸.

Als gevolg van dit Franse beleid zouden er zich in Europa twee tendensen aftekenen: één rond de NATO, die vooral de Amerikaanse visie volgde en één rond de Franse houding ten aanzien van het Arabisch-Israëliësch conflict¹¹⁹.

b) Israël op zoek naar internationale steun

Naarmate de spanningen in het Midden-Oosten zich steeds verder opstapelde werd het de Israëliëse regering steeds duidelijker dat het land nood had aan internationale bondgenoten en dan vooral één van de grootmachten. De Verenigde Staten hadden hun vraag om hulp al meermaals omzeild, maar kwamen wel met het "Operation Red Sea Regatta"-plan. Dit bestond erin dat de

¹¹⁷ W.J. BURNS, *Economic Aid (...)*, p.173.

¹¹⁸ L.C. BROWN, *Diplomacy in the Middle East (...)*, p.10-11.

¹¹⁹ P.-M. LA GORCE, *Tendances de la Politique Française et Européenne vis-à-vis du Conflit Israëlo-Arabe*, Beirut, 1980, p.8.

belangrijkste maritieme naties een vraag tot vrije doorvaart zouden ondertekenen. Als Nasser die naast zich neer legde zou er een internationaal konvooi van schepen, onder begeleiding van gevechtsschepen uit de Amerikaanse zesde vloot, naar de haven van Eilat gestuurd worden. Maar nog geen 48 uren na het ontstaan van het plan nam het enthousiasme reeds zienderogen af. De Europese naties wilden hun olievoorraden niet in gevaar brengen en de Verenigde Staten waren verwickeld in de Viëntam-oorlog¹²⁰.

Hopend te kunnen vertrouwen op de bondgenoten van 1956 trok Eban naar Parijs, waar hij een erg vriendelijke, maar niet even inschikkelijke De Gaulle ontmoette. Frankrijk had enkele jaren na het Suez-debacle Algerije onafhankelijk verklaard en was een nieuwe koers ingeslagen ten opzichte van de Arabische wereld. De band met verscheidene landen in het Midden-Oosten was sterk op de proef gesteld, maar toch weer aangehaald en De Gaulle wilde deze verwezenlijkingen niet in gevaar brengen. Ook had de president grote kritiek op het buitenlands beleid van zijn voorgangers. De Europese en NAVO afhankelijkheid van Amerikaanse bescherming en beslissingen in de voorbije decennia ergerde hem enorm¹²¹. Ook argumenteerde hij dat er reeds onderhandelingen aan de gang waren – waarschijnlijk bedoelde hij hier het Regatta-plan mee – en dat het dus bijzonder onverstandig zou zijn een oorlog te beginnen waarvan de uitkomst uiterst onzeker was¹²². Israël zou dus geen Franse steun moeten verwachten. Eban kreeg in Parijs te horen dat Frankrijk het land dat het eerste schot loste zou veroordelen¹²³. Bovendien kwam er een Frans embargo op wapenleveringen aan Israël¹²⁴. De Franse socioloog en politiek comentator Raymond Aron keurde

¹²⁰ M.B. OREN, *Six Days of War (...)*, p.105.

¹²¹ P.-M. DE LA GORCE en A.-D. SCHOR, *La Politique (...)*, p.8.

¹²² *Ibidem*, p.34.

¹²³ L.C. BROWN, *Diplomacy in the Middle East (...)*, p. 11.

¹²⁴ P. HAZAN, *La guerre des six jours. La victoire empoisonnée*, Bruxelles, 1989, p.80.

deze beslissing ten stelligste af. Wie de situatie goed kende wist naar zijn mening op voorhand dat Israël een oorlog zou moeten beginnen, Egypte had immers de Straat van Tiran gesloten. Toch wilde Frankrijk een schijn van neutraliteit wekken¹²⁵.

Wanneer Israël op 5 juni het eerste schot loste kondigde Frankrijk een wapenembargo af voor alle oorlogvoerende partijen. Aangezien vooral Israël Franse wapens gebruikte waren zij het grootste slachtoffer van deze maatregel¹²⁶.

Londen onthaalde Eban hartelijker. Wilson begreep de Israëlische situatie en verzekerde zijn Joodse bezoeker van Britse steun bij een internationaal initiatief.

"It is the view of Her Majesty's Government in the United Kingdom that the Straits of Tiran must be regarded as an interantional waterway through which the vessels of all nations have a right of passage. Her Majesty's Government will assert this right on behalf of all British shipping and is prepared to join with others to secure general recognition of this right."¹²⁷

Dat initiatief had operatie Regatta moeten worden, maar ondanks het warme hart dat Wilson de Israëli's toedroeg was ook zijn regering niet laaiend enthousiast over het Amerikaanse plan. Groot-Brittannië zat op dat moment immers met problemen in Aden, het zoveelste protectoraat dat verloren leek te gaan¹²⁸. En ook de economische situatie ging er niet op vooruit. Egypte had het Suez kanaal afgesloten en verscheidene Arabische landen hadden de olietoevoer naar het westen stopgezet. Wilson merkt in dit verband op dat de landen die het minst positief stonden tegenover een gewapend treffen het hardst waren met hun economische maatregelen. Waarschijnlijk ter compensatie, om hun loyaliteit tegenover de Arabische zaak te laten blijken¹²⁹.

¹²⁵ R. ARON, *De Gaulle, Israel et les juifs*, Paris, 1968, p.29-30.

¹²⁶ P.-M. DE LA GORCE en A.-D. SCHOR, *La Politique (...)*, p.34.

¹²⁷ H. WILSON, *The Labour Government (...)*, p.397.

¹²⁸ L.C. BROWN, *Diplomacy in the Middle East (...)*, p.42-43.

¹²⁹ H. WILSON, *The Labour Government (...)*, p.399.

Eban's vraag om hulp vond ook in de Verenigde Staten amper gehoor. Hoewel het Congres en de publieke opinie wel sympathie hadden voor de Joodse staat keurden ze een actieve Amerikaanse interventie ten stelligste af. Steun vinden voor een tweede oorlog, naast die in Viëtnam, was zo goed als onmogelijk¹³⁰. Ook had de Sovjet-Unie laten weten dat het Amerika mede verantwoordelijk zou houden voor het escaleren van het Arabisch-Israëliësch conflict. Johnson liet Eban dan ook weten dat "Israel will not be alone, unless it decides to go it alone."¹³¹

De VS realiseerde zich echter ook dat een oorlog zo goed als onvermijdelijk geworden was. Officieel bleven ze het Regatta-plan aanhangen en zich sterk verzetten tegen een gewapend treffen. Maar binnenskamers moest de Johnson-administratie toch toegeven dat Israël alle redenen had om het eerste schot te lossen. Geruchten over deze Amerikaanse houding hebben in Tel Aviv waarschijnlijk Eban en Eshkol over de streep getrokken¹³².

Na afloop van de oorlog zou het Amerikaanse beleid tegenover het Midden-Oosten voorgoed veranderen. De rol die Eisenhower in 1956 speelde toen hij Israël dwong het veroverde gebied terug te geven aan de Arabieren was voortaan verleden tijd. Johnson had duidelijk voor Israël gekozen¹³³.

c) De afloop

Na het staken van de vijandigheden zag de geografische kaart van de regio er volledig anders uit: Israël had de Gaza strook en de Sinäi woestijn op Egypte veroverd, de Golan Hoogvlakten op Syrië en de Westelijke Jordaanoever op Jodranië. Het Israëliësch grondgebied was daarmee meer dan verdrievoudigd, het land was een bezettingsmacht geworden. De Joodse overwinning roes werd dan ook snel overschaduwd door de gevaren die deze situatie met zich meebracht. De Arabische haat ten aanzien van de staat Israël nam enorme proporties aan en in Israël gingen matigende

¹³⁰ D. LITTLE, *American Orientalism (...)*, p. 185-186.

¹³¹ M.B. OREN, *Six Days of War (...)*, p.115.

¹³² *Ibidem*, p.153.

¹³³ J. BOWEN, *Zes Dagen (...)*, p. 287-288.

stemmen op. Ben-Gurion pleitte ervoor enkel Jeruzalem te houden en de overige gebieden met of zonder vredesregeling gewoon terug af te staan. Eban wilde de veroveringen gebruiken om tot een gunstig akkoord te komen met de Arabische buurlanden en de Verenigde Naties¹³⁴. Op diplomatiek vlak stond Israël inderdaad sterk.

De staakt-het-vuren resoluties van de VN die een einde hadden gemaakt aan de Zesdaagse oorlog spraken niet over een Israëlische terugtrekking tot achter de grenzen van 1948. Na de Suez Crisis had men immers de gevolgen van zo'n eis gezien¹³⁵. Op 17 september 1967 verwees een noodbijeenkomst van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties het Arabisch-Israëliësch probleem door naar de Veiligheidsraad. Tijdens de komende twee maanden werden Canada, Denemarken en de Verenigde Staten gewonnen voor het Israëlische standpunt. Ze stelden voor nieuwe grenzen te onderhandelen waarachter de Israëlische troepen zich zouden moeten terugtrekken. Groot-Brittannië opperde het idee een VN vertegenwoordiger aan te duiden om de vredesonderhandelingen in het Midden-Oosten te begeleiden. Het centrale idee bestond eruit noch Israël noch zijn Arabische tegenstanders een regeling op te dringen¹³⁶.

De grote struikelblok vormden de veroverde gebieden: hoever moest Israël zijn troepen terugtrekken? De op 22 november 1967 door de VN Veiligheidsraad goedgekeurde tekst spreekt over "Withdrawal of Israeli armed forces from territories occupied in the recent conflict." (**zie bijlage**) Uit welke gebieden het Joodse leger zich juist moest terugtrekken werd niet nader gespecificeerd. Voordien was er dan ook veel commotie geweest rond het al dan niet toevoegen van de woorden "*the territories*" of "*all territories*". William Rogers, op dat moment de Amerikaanse Secretary of State, argumenteerde dat de grenzen van voor 5 juni 1967 bepaald waren door een staakt-het-vuren overeenkomst,

¹³⁴ J. BOWEN, *Zes Dagen (...)*, p.289.

¹³⁵ R. LAPIDOTH, *Security Council (...)*, p.299.

¹³⁶ Lord CARADON, e.a., *UN Security Council (...)*, p.43.

geen definitief vredesverdrag, zodoende waren deze grenzen niet politiek bindend¹³⁷. Over de Engelstalige versie van de Resolutie raakte men het uiteindelijk eens. Er stelden zich echter opnieuw problemen wanneer deze tekst naar het Frans werd vertaald. De Franse versie luidde immers: "retrait des forces armées israéliennes des territoires occupés lors du récent conflit." Staat "des territoires" voor de veelbesproken "the territories"? De Franse vertegenwoordiger in de VN Veiligheidsraad, ambassadeur Bernard, beweerde van niet, maar de strijdende partijen konden deze vertaling natuurlijk naar eigen goeddunken interpreteren¹³⁸. Daarenboven was Resolutie 242 enkel adviserend. Alleen resoluties die onder Hoofdstuk VII - "threats to the peace, breaches of the peace, and acts of aggression" - van het Charter van de Verenigde Naties vallen zijn bindend van aard¹³⁹. Reden te meer om te stellen dat Resolutie 242 geen definitief einde maakte aan het Joods-Arabische conflict.

¹³⁷ Lord CARADON, e.a., *UN Security Council (...)*, p.46.

¹³⁸ R. LAPIDOTH, *Security Council (...)*, p. 307-308.

¹³⁹ R. LAPIDOTH, *Security Council (...)*, p.298.

Hoofdstuk II - De tanende Westerse invloed in het Midden-Oosten

De Westerse regeringen zakten in de jaren 1950 langzaam maar zeker weg in het Arabische drijfzand dat het Midden-Oosten voor hen geworden was. Elk om hun eigen redenen en met wisselend succes probeerden zowel Frankrijk, Groot-Brittannië als de Verenigde Staten er zich te handhaven. De Europese grootmachten konden het koloniale verleden maar moeilijk

loslaten en voor de Amerikaanse regering moest het Midden-Oosten een buffer vormen tegen het oprukkende Communisme. Hoe zouden deze doelstellingen en frustraties in de eerste helft van 1956 worden weergegeven in de Amerikaanse en Franse pers? En waar bevonden zowel de Arabische landen als Israël zich in het beeld dat de Westerse pers voor zijn lezers uittekenden? Met deze vragen in het achterhoofd bleken verschillende berichten plots een heel andere betekenis te krijgen.

2.1. Het ontslag van Glubb Pasha

De afnemende Europese invloed werd het duidelijkst geïllustreerd in Jordanië. Onder Britse voogdij kwam het land het in het begin van de jaren '50 regelmatig in aanvaring met zijn nationalistische buurlanden Syrië en Egypte en langzaam maar zeker won ook het communisme aan invloed¹⁴⁰. Met de troonsbestijging van de achttienjarige Hussein in 1952 - diens grootvader Abdallah was het jaar voordien vermoord nadat de Palestijnse gemeenschap in Jordanië erachter gekomen was dat hij geheime onderhandelingen voerde met Israël - leken de barsten in de Jordaanse eenheid groter dan ooit tevoren¹⁴¹. Tijdens de beginmaanden van 1956 bevond Jordanië zich op een keerpunt. De Britse pogingen om het land bij het Pact van Bagdad te betrekken werden door de Jordaanse publieke opinie erg slecht onthaald. Onder zowel binnen- als buitenlandse druk stuurde koning Hussein in maart van dat jaar dan ook de Britse opperbevelhebber van het Arabisch Legioen, generaal John Bagot Glubb, ook wel "Glubb Pasha" genoemd, naar huis¹⁴². De man was een Brits icoon aan de top van de Jordaanse staat en Hussein's reputatie leed erg onder de aanwezigheid van zo'n invloedrijke buitenlander. Glubb's vertrek markeerde vanzelfsprekend een

¹⁴⁰ L.-J. DUCLOS, *La Jordanie*, Paris, 1999, p.53.

¹⁴¹ R. MEIJER, *Jordanië*, Nijmegen, 1997, p.14.

¹⁴² Ph. RONDOT, *La Jordanie*, Paris, 1980, p. 38.

enorme verschuiving in de Jordaanse relaties met zowel de Europese als de Arabische landen. De band met Groot-Brittannië zou een jaar later extra op de proef gesteld worden door de Jordaanse beslissing om het Jordaanse-Britse vriendschapsverdrag van 1946-1948 te verbreken¹⁴³.

De Verenigde Staten hielden zich wat afzijdig in verband met Jordanië. Ze keurden de Britse haast om het land bij het Pact van Bagdad te betrekken af, maar ondernamen geen noemenswaardige acties om Groot-Brittannië op voorzichtigere ideeën te brengen. Groot-Brittannië was, door zijn koloniale verleden met Jordanië, ook de enige Westerse grootmacht met enige invloed van betekenis in de Arabische woestijnstaat. Het was waarschijnlijk daarom dat de Amerikaanse pers zich, wat Jordanië betrof, vooral op het Britse standpunt zou concentreren.

In de Franse pers tekende zich tijdens de eerste weken van 1956 reeds een tendens af die de verdere Franse berichtgeving omtrent Groot-Brittannië in het Midden-Oosten ten tijde van de Suez Crisis zou karakteriseren: een telkens weerkerende aandacht voor de Britse fiasco's in de Arabische wereld. Hoogst waarschijnlijk wilde *Le France Observateur* hiermee een tegengewicht bieden voor de berichten in zowel binnen- als buitenlandse pers over de Franse problemen in de strijd tegen de Algerijnse onafhankelijkheidsstrijders. Naast Frankrijk was enkel Groot-Brittannië een koloniale macht van betekenis geweest in de Arabische wereld, dus alleen daarmee konden de Franse problemen vergeleken worden. Nu hun beider glorie begon te vervagen was het makkelijker de fouten van de ander te veroordelen dan naar de eigen mislukkingen te kijken.

De oorlog in Algerije bleef het tijdschrift wel domineren en er verschenen in vergelijking met de Amerikaanse tijdschriften eerder weinig artikels over Jordanië. De informatie die dan toch over de Jordaanse crisis werd gegeven was kort en compact, wat

¹⁴³ L.-J. DUCLOS, *La Jordanie (...)*, p.55.

op zich niet verwonderlijk was, daar Frankrijk geen enkele rol speelde bij het Britse machtsverlies in Jordanië.

De artikels die *Le France Observateur* aan het ontslag van generaal Glubb en de Jordaanse positie tussen de Arabische en Westerse wereld wijdde waren neutraal of weinig flatterend voor Groot-Brittannië. Zo nam het tijdschrift volgende cartoon over uit het Britse dagblad *Daily Mirror*¹⁴⁴ :

Eden : « O, mon pauvre Selwyn, on dirait que nous avons encore joué un mauvais cheval... » (Daily Mirror.)

De "out-of-date policy in the Middle East" sprak voor zich. Deze cartoon ging vergezeld van een artikel waarin de redactie het had over het glorieloze einde van Glubb's functie in het Jordaanse leger en de ietwat laatdunkende tekst "Les bons conseils n'avaient pourtant pas manqué"¹⁴⁵. De VS hadden Eden immers gewaarschuwd voor de onstabiele positie van de Britse generaal.

¹⁴⁴ *Le France Observateur*, 8 maart 1956, p.3.

Ook de manier waarop Groot-Brittannië de laatste maanden aan zijn macht in Jordanië gestalte gaf genoot geen Franse goedkeuring. Het weekblad sprak over "cette dictature" of "un règne de terreur sans précédent". Het Britse regime zou in Jeruzalem en Amman talloze politieke gevangenen vasthouden; "pour la plupart représentant l' 'intelligentsia' palestinienne".¹⁴⁶ De Britten spaarden zelfs de Jordaanse voorzitter van het hof van cassatie niet. Een toon van minachting bleef het artikel domineren wanneer de verslaggever over ging tot het omschrijven van de onderdrukking en het wanbeleid van het Britse geleide Arabische Legioen. In hetzelfde bericht had het tijdschrift het ook over Jordanië zelf en hoe het land van een bedoeïennatie uitgroeide tot een zelfbewuste staat met een eigen politiek: "La population du nouvel état, composée des plus évolués des Arabes, ne se soumettait pas aux pratiques du vieux pacificateur de tribus."¹⁴⁷ Een week later sloeg het tijdschrift dan weer een volledig andere toon aan en berichtte de redactie over "La tragédie de Glubb Pasha, chassé de Jordanie [...]"¹⁴⁸ en hoe Groot-Brittannië Jordanië in leven had gehouden met zijn jaarlijkse subsidies. Egypte was deze keer de boosdoener en het weekblad had het over "L'impérialisme égyptien".¹⁴⁹

De vraag bleef natuurlijk of het Franse tijdschrift echt ongelijk had met de eerdere veroordeling van de Britse politiek. Indien de regering Eden niet zo drastisch had geprobeerd Jordanië bij het Pact van Bagdad te betrekken of Hussein eerder van Britse steun had verzekerd bij een mogelijke Israëliëse aanval had de situatie er misschien helemaal anders uit gezien.

¹⁴⁵ "L'éviction de Glubb Pasha: victoire des Palestiniens", *Le France Observateur*, 8 maart 1956, p.7.

¹⁴⁶ *Ibidem*.

¹⁴⁷ *Ibidem*.

¹⁴⁸ "Un front uni autour d'Israël?", *Le France Observateur*, 15 maart 1956, p.3.

¹⁴⁹ *Ibidem*.

De Amerikaanse pers legde meer de nadruk op de Jordaanse bevolking en de niet onbelangrijke groep Palestijnse vluchtelingen. Op 2 januari maakte *Time* melding van de woedende reactie van de Jordaanse bevolking op de intentie van hun koning om lid te worden van het Pact van Bagdad. Het tijdschrift beschreef hoe Arabische vluchtelingen uit Israël Amerikaanse hulp in de vorm van boerderijen en hulpgoederen verwoestten om aan hun onvrede uiting te geven. Het thema van de oncontroleerbare Arabische massa was een veelgebruikte manier om anti-Westerse Arabieren te omschrijven. De massa werd het wapen van zowel de communisten als de Arabisch nationalist, afhankelijk van wie het Westen op dat moment de meeste problemen bezorgde. *Time* zou enkele maanden later Nasser benoemen als stuwende kracht achter de demonstraties: "With [...] his inflammatory broadcasts to neighboring states, he had done as much as any man to seize opportunity on the troubled Mediterranean rim."¹⁵⁰

Husseins paniecreactie was verder in het artikel het onderwerp van ongeloof en de vermelding van het dodentol van de voorbije woelige dagen was ongetwijfeld geen toeval. Vreemd was echter wel dat *Time* hier niet sprak over de jonge leeftijd van de koning. Deze zou immers nog vaak aangehaald worden om zijn fouten en onzekerheden te vergoelijken of juist te veroordelen. Het tijdschrift liet het echter niet na zijn Britse opleiding te vermelden, de redactie had het – en zou het nog vaak hebben – over "the Harrow-educated king Hussein".¹⁵¹ Twee weken later verwees *Time* naar Hussein als "Jordans smiling young Harrow-educated Hashemite King, the 20-year-old Hussein [...]"¹⁵² en ook "the slim, short, 20-year-old youngster who is King of Jordan". De titel van het artikel waarin deze laatste benaming werd gebruikt – "The Boy King" – betoonde al weinig respect.¹⁵³

¹⁵⁰ "Traps & Transfers", *Time*, 19 maart 1956, p.16.

¹⁵¹ "Chemistry of Chaos", *Time*, 2 januari 1956, p.20.

¹⁵² "Center of the Storm", *Time*, 23 januari 1956, p.21.

¹⁵³ "The Boy King", *Time*, 2 april 1956, p.14.

Het respect voor Jordanië dat *Le France Observateur* in zijn nummer van 8 maart opracht was in de Amerikaanse pers erg ver te zoeken. *Time* omschreef de staat als volgt: "Jordan is just a wide spot in the desert, with little claim to nationhood."¹⁵⁴ Enkele maanden later werd het bestaansrecht van de staat nog verder in twijfel getrokken: "Jordan is a country that has little or no excuse for existence. [...] It was created by the British for the British."¹⁵⁵ De andere Arabische naties kregen zo mogelijk nog minder lof toegezwaard, hun politiek in Jordanië werd als pure provocatie ten aanzien van het Westen afgedaan: "Egypt, Syria and Saudi Arabia, out to frustrate the West [...]"¹⁵⁶, alsof het voor de voeten lopen van het Westen de enige drijfveer was achter het buitenlands beleid van de drie landen. De redactie berichtte ook weer over demonstraties, maar deze keer noemde *Time* ze "[...] too coordinated to be spontaneous [...]". Het tijdschrift noemde Egypte, Syrië noch Saudi-Arabië bij naam, maar het verwijt was duidelijk. Ook de Palestijnse vluchtelingen, die Jordanië na 1948 overspoelden en zo de bevolking bijna verdrievoudigden, konden op weinig begrip rekenen. Het weekblad omschreef hen als verrijnd, maar verbitterd. Zij waren immers de bevolkingsgroep die voor alle problemen had gezorgd, zij waren de grote tegenstanders van lidmaatschap van het Pact van Bagdad. "Only a few are Communists, but all are discontented. In caves and U.N. refugee camps squat 450 000 dispossessed Palestine refugees, idle and restless, spoiling for trouble. With the encouragement of Egyptian agitators and Saudi Arabian bribes, they have challenged the whole basis of Britain's position [...]"¹⁵⁷ Daarna was er sprake van de demonstraties tegen het Pact van Bagdad: "Once again Palestinian refugees were in the mob's forefront", gevolgd door een opsomming van de vernielingen die de demonstranten aanrichtten.¹⁵⁸ De vluchtelingen vormden

¹⁵⁴ "Center of the Storm", *Time*, 23 januari 1956, p.20.

¹⁵⁵ "The Boy King", *Time*, 2 april 1956, p.14.

¹⁵⁶ "Center of the Storm", *Time*, 23 januari 1956, p.20.

¹⁵⁷ *Ibidem*.

¹⁵⁸ *Ibidem*, p.21.

evenwel lang niet de enige reden voor de wankele Britse positie in Jordanië, maar over een eventueel falend Brits beleid werd met geen woord gerept.

Times voorkeur voor de Britse versie van het verhaal kwam nogmaals naar voren wanneer het tijdschrift op 12 maart het ontslag van Generaal Glubb aankondigde. Een sfeerbeeld van de Britse luchthaven op Cyprus waar het vliegtuig van Glubb landde na zijn vertrek uit Jordanië leidde het bericht in, vergezeld van de volgende woorden: "The man in mufti, scarcely able to hold back his tears, was Lieut. General John Bagot Glubb [...]. Last week, suddenly and savagely, the Hashemite kingdom of Jordan sacked and shipped off the desert proconsul who made its army [...] the best fighting force in the Arab world."¹⁵⁹ Dit terwijl we in *Le France Observateur* konden lezen dat het ontslag van Glubb helemaal niet zo "suddenly and savagely" was, maar reeds ruime tijd op voorhand aangekondigd was door de Amerikaanse geheime diensten¹⁶⁰. Opnieuw moesten de Palestijnse vluchtelingen het ontgelden. Na een lofzang op de Britse generaal, die "more an Arab than the Arabs" werd genoemd en dus zeker geen discriminatie of onwil tot integratie verweten kon worden, haalde het tijdschrift de tragedie van Jordanië aan: "But the division of Palestine and the birth of Israel flooded Jordan with hardmouthed urban refugees who knew nothing of desert chivalry and saw in Glubb Pasha only a treasonous foreigner [...]"¹⁶¹. Het artikel liet het lot van de vluchtelingen verder onaangeroerd gelaten. Hun aandeel in de rellen eerder dat jaar werd wel nogmaals benadrukt.

Met het vertrek van generaal Glubb zag de Britse positie in Jordanië er steeds slechter uit: "The King was already basking in Arab praise". De Westerse opponenten in de Arabische wereld waren duidelijk klaar om het land over te nemen en Groot-

¹⁵⁹ "The Passing of the Proconsul", *Time*, 12 maart 1956, p.20.

¹⁶⁰ "L'éviction de Glubb Pasha: victoire des Palestiniens", *Le France Observateur*, 8 maart 1956, p.7.

¹⁶¹ "The Passing of the Proconsul", *Time*, 12 maart 1956, p.20.

Brittannië er helemaal buiten te werken. Het alternatief voor het Britse regime zag er naar Amerikaanse mening niet erg rooskleurig uit. Hoewel *Time* erkende dat het oude beleid met Britse controle, subsidies en adviseurs achterhaald was, zag het weekblad de toekomst steeds minder hoopvol tegemoet: "But it would be hard to raise a cheer for the new way taking its place, urged on by Arab intrigue and bribe, exulting in disorder and governed by the street mobs and those who know how to guide them."¹⁶² Arabische controle over Jordanië stond voor *Time* zonder enige toelichting gelijk aan intriges en omkoppingen, aan chaos en geweld.

Egypte, Saudi-Arabië en Syrië waren er erg snel bij om de Britse subsidie, die Jordanië in leven hield, te vervangen. Maar Hussein wilde niet meteen alle banden met het Westen doorbreken en gaf aan het Jordaans-Britse vriendschapsverdrag te zullen eerbiedigen.¹⁶³ Om de financiële situatie van Jordanië toch enigszins recht te trekken, aangezien de Britse subsidies nu niet meer zo vanzelfsprekend waren, leende Hussein bij zijn neef, Feisal II, koning van Irak.¹⁶⁴

In het nummer van 26 maart liet het tijdschrift generaal Glubb zelf aan het woord. Hier was niets terug te vinden van de eerdere verontwaardiging of misnoegen omtrent zijn ontslag: de man droeg zijn lot met opgeheven hoofd. "The peoples of the East are taking their revenge today, not for any injury done to them, but for the superior airs we gave ourselves"¹⁶⁵. Dat is het beeld dat *Time* vanaf het begin van de generaal wilde scheppen: een trots, ervaren en minzaam figuur, zonder enig pardon of excuus uit zijn ambt ontzet. Glubb sloeg nagels met koppen wanneer hij zijn betoog eindigde met de woorden "Britain today is being talked to death in the Middle East."¹⁶⁶

¹⁶² *Ibidem*, p.21.

¹⁶³ "Traps & Transfers", *Time*, 19 maart 1956, p.16.

¹⁶⁴ "Our 'Superior Airs'", *Time*, 26 maart 1956, p.30

¹⁶⁵ *Ibidem*.

¹⁶⁶ *Ibidem*.

Het belang van de Britse problemen in Jordanië was extra duidelijk wanneer ze in april zelfs de voorpagina haalden.

Naast de cover vulde de voorpagina met Jordaanse geschiedenis. Een g... en het Arabisch Legioen konden daar Hussein's familie kwam veel minder. Zijn grootvader Abdullah had de focus op Jordanoever te annexeren, waardoor voor vluchtelingen en zich de haat van de hals haalde. Zijn vader had slechts werd afgedaan als neurotisch en humerous zijn moeder naar Harrow gestuurd: "I was unhappy". Eens weer thuis en tot me hem als een Arabische playboy. van het leven en liet zijn koninklijk He delighted in sambas and rumbas ies, [...]. Hussein was content to let others run the government. [...] What ideas he had were more grandiose than practical."¹⁶⁷ Ondertussen verkeerde zijn land in grote problemen. De overheid kon de Palestijnse vluchtelingen amper onder controle houden, daar agitatoren onder Egyptische invloed het initiatief namen tot betogingen en het vernielen van alles wat nog maar Westers leek: "Around loudspeakers posted in the camps, glowering Palestinians listen to the anti-Western broadcasts of Cairo's 'Voice of the Arabs'."¹⁶⁸ *Time* legde haarfijn uit hoe de illegale Ba'ath Partij, sterk beïnvloed door het Nasserisme, anti-Westerse betogingen organiseerde. "Nasser and the rioting refugees had kept Jordan out of the Bagdad Pact."¹⁶⁹

¹⁶⁷ "The Boy King", *Time*, 2 april 1956, p.15.

¹⁶⁸ *Ibidem*, p.16.

¹⁶⁹ *Ibidem*.

Newsweek sprak in heel andere termen over de Palestijnse vluchtelingen. In één van de eerste nummers van 1956 schetste het tijdschrift de situatie in het Midden-Oosten, met als brandpunt Jordanië. Bij de omschrijving van de binnenlandse problemen van de woestijnstaat sprak de redactie over "rivalries between the literate, nationalist-minded Arabs of the 'West bank' [...] and the pro-British tribesmen of the desert east." Dit weekblad deed dus helemaal niet laagdunkend over de vluchtelingen of hun politieke motieven, noch hemelde het de Britsgezinde bedoeïenen op¹⁷⁰.

In *Newsweek's* verslaggeving omtrent het ontslag van generaal Glubb legde de redactie veel meer de nadruk gelegd op de communistische invloed. Uiteraard werd de onheuse manier waarop het ontslag plaatsvond veroordeeld en had het weekblad het over de Egyptische aandeel in de beslissing. Maar het zwaartepunt van het artikel lag, naast het bejubelen van de Britse generaal, toch op de communistische vorderingen in het Midden-Oosten: "Whatever follows, Glubb's exit was tailored to order for the Reds who [...] are widening the breach between Moslems and the West."¹⁷¹ Enkele maanden na Glubb's ontslag werd het in *Newsweek* pas echt duidelijk hoe groot de Egyptische rol bij het machtsverlies van Groot-Brittannië in Jordanië was. De nieuwe commandant van het Arabisch Legioen, Ali Abu Nawar kreeg de volgende omschrijving mee: "Known to his enemies as "Jordan's would-be Nasser", Nawar is strongly anti-British pro-Egyptian."¹⁷² Het weekblad associeerde Nasser dus naadloos met een anti-Britse politiek. Opmerkelijk omdat op dit moment Groot-Brittannië nog steeds geloofde in een eventuele samenwerking met de Egyptische president.

Verder was er erg weinig terug te vinden in het tijdschrift over de Britse problemen in Jordanië of het ontslag van generaal John Bagot Glubb.

¹⁷⁰ "The Deadly Pattern in the Holy Land", *Newsweek*, 6 februari 1956, p.14.

¹⁷¹ "Middle East: End of a Legend", *Newsweek*, 12 maart 1956, p.18.

¹⁷² "Next for Nasser?", *Newsweek*, 4 juni 1956, p.20.

2.2. Israël

De berichtgeving rond Israël handelde gedurende de eerste maanden van 1956 voornamelijk over de omleiding van het Jordaanwater. Israël wilde water van de rivier gebruiken om een deel van zijn land vruchtbaar te maken. Syrië dreigde met een oorlog als Ben-Gurion zijn plannen zou uitvoeren. VN Secretaris Generaal Dag Hammarskjöld bemiddelde en ook de Amerikaanse regering kwam met een vredesplan, maar ze vonden geen oplossing voordat de kwestie op het achterplan verdween door Nassers nationalisatie van het Suez Kanaal.

Zowel *Newsweek* als *Le France Observateur* beschouwden de Israëlische werken aan de Jordaan als mogelijke aanleiding tot een oorlog. Deze laatste refereerde ernaar als "l'incident qui doit mettre le feu aux poudres."¹⁷³ Verder vonden we nog één kleine vermelding van de problemen in *Newsweek's* nummer van 2 april 1956. Als mogelijke aanleiding voor oorlog kregen de Syrisch – Israëlische incidenten omtrent het Jordaanwater dus toch wel erg weinig aandacht in *Newsweek* en *Le France Observateur*, het waren telkens korte, beknopte berichten. Anderzijds had het Westen geen invloedssfeer of oliebronnen meer te verliezen in de regio: Syrië was zo goed als verloren aan de Sovjet-Unie en al te beste relaties met Israël konden de laatste Westersgezinde Arabische staten wel eens in serieuze problemen brengen.

Time hield er op dit vlak een andere strekking op na: de redactie beschouwde vrede in het Midden-Oosten als de manier om Arabische aandacht te krijgen voor het communistische probleem: "Communist incursion can be halted only if the Arabs resist it. But they cannot be made to recognize that Russia is their enemy because they are obsessed with their enmity for Israel. Therefore, everything depends on settlement of the Israel-Arab dispute."¹⁷⁴

¹⁷³ A. EHSANI, "L'Ouest n'exclut pas une solution militaire pour résoudre les problèmes du Moyen-Orient", *Le France Observateur*, 5 april 1956, p.8.

¹⁷⁴ "Points of Conflict", *Time*, 30 januari 1956, p.17.

In het kader van een dossier dat het tijdschrift wijdde aan Israël en zijn premier, Ben-Gurion, had de redactie het ook over de problemen met het Jordaanwater. De redactie beschreef hoe de Amerikaans onderhandelaar Eric Johnston een akkoord had uitgewerkt, maar dat geen van beiden wilde tekenen, tussen haakjes vermeldde het tijdschrift wel dat Israël de meest bereidwillige partner bleek.¹⁷⁵

De VN onderhandelingen in de regio slaagden er tijdens de laatste weken van april toch in om enige opschudding te veroorzaken. De Russische regering liet plots weten de in het verschiets liggende vredesmissie van Dag Hammarskjöld te zullen steunen. *Time* weet deze plotse beleidsverandering aan Moskou's foute inschatting van de situatie in het Midden-Oosten: "They [de Sovjet-Unie] had been willing to help Egypt's Gamal Abdel Nasser with arms in order to create mischief, but pulled back when it seemed that the mischief might turn to war – a war that could get out of hand."¹⁷⁶ Nu de situatie explosief werd verliet Chroetsjov het brandende schip, zijn Arabische bondgenoten verontwaardigd achterlatend. Vooral de Syrische en Egyptische pers reageerden heftig: "In Caïro the newspaper Al Ahram denounced the Russians for 'meddling in the Middle East.'"¹⁷⁷ Alsof de Russische relaties met Egypte voordien volledig belangeloos waren geweest. De Israëlische regering was uiteraard opgetogen.

Het Jordaanwater zou in *Time* nog verschillende malen onderwerp van discussie zijn, maar aangezien deze problematiek geen directe invloed had op de beeldvorming rond de Suez Crisis zelf of op die van de verschillende betrokken partijen aangaande de crisis zullen we er in dit werk niet verder op ingaan.

Verdere vermeldingen van Israël vonden we in *Le France Observateur* pas weer op 21 juni onder de titel "L'ère Sharett est terminée". Israël kondigde aan zijn minister van buitenlandse

¹⁷⁵ "The Middle East", *Time*, 16 januari 1956, p.24.

¹⁷⁶ "Getting It in Writing", *Time*, 30 april 1956, p.18.

¹⁷⁷ *Ibidem*.

zaken Moshe Sharett te vervangen. Diens zachte en op onderhandelen gerichte buitenlandbeleid had Israël immers nergens gebracht, zo liet de regering Ben-Gurion weten. Een opsomming van verschillende Israëlische toegaven aan de internationale gemeenschap volgde met daarna de stelling dat de grootste buitenlandse problemen, waaronder de blokkade van het Suez Kanaal voor Israëlische schepen, nog steeds onopgelost bleven. Het werd tijd voor een agressievere aanpak: "Décidé à mener une politique qui ne sera plus celle de bonnes volontés à outrance."¹⁷⁸ Een week later verscheen er opnieuw een bericht dat de tot dan toe gematigde en vredevolle Israëlische houding illustreerde. Ben-Gurion wilde echter geen compromissen meer sluiten: "La méthode Sharett n'a pas donné des résultats"¹⁷⁹ Golda Meir, de nieuwe minister van buitenlandse zaken moest "l'esprit Sharett" doen verdwijnen en een hardere politiek gaan voeren: "Devra désormais savoir dire non, savoir refuser une concession, présenter une revendication, discuter, ergoter, taper sur la table."¹⁸⁰ Het tijdschrift zelf velde geen oordeel over de Israëlische bewindswissel, maar illustreerde wel opvallend uitgebreid hoe het beleid van Sharett de buitenlandse problemen van zijn land niet had kunnen oplossen. De betere relaties tussen Frankrijk en Israël kwamen stilaan aan de oppervlakte. De Amerikaanse tijdschriften daarentegen maakten geen melding van Sharetts ontslag. Wel haalde *Time* zijn eerdere vervanging als premier van Israël aan in een dossier over de persoon Ben-Gurion en het ontstaan en de ontwikkeling van de staat Israël. Het weekblad nam de woorden van Nasser over: "It was not that way when Sharett was running Israel. Sharett is not a cruel man, and it may be that he is a reasonable man. But Ben-Gurion is under the idea that terror must be raised [...]"¹⁸¹ De vraag was natuurlijk

¹⁷⁸ "l'ère Sharett est terminée", *Le France Observateur*, 21 juni 1956, p.3.

¹⁷⁹ "Nouvelle diplomatie israélienne", *Le France Observateur*, 28 juni 1956, p.3.

¹⁸⁰ *Ibidem*.

¹⁸¹ "The Middle East", *Time*, 16 januari 1956, p.24.

hoe betrouwbaar deze woorden waren uit de mond van de president van Egypte. Maar het feit dat *Time* ze publiceerde hield toch enige kritiek in op Ben-Gurions koppigheid. Het tijdschrift was dan ook niet onverdeeld positief over het Israëliësche beleid. In verband met de economische situatie van het land meldde de redactie: "to find [...] trade in its own area would require a great change of heart among its hostile neighbors and a great change in its own attitude. Ben-Gurion's victory last week was an indication that Israël does not propose to make such a change itself."¹⁸² Het ontstaan van de staat werd eveneens niet bijster rooskleurig voorgesteld: "The state of Israel was born in a wave of U.S. sympathy [...]. It was born in a time of American indifference to the Middle East, an indifference reflected both in U.S. policy and the absence of it." Israël moest de Verenigde Staten dankbaar zijn, zoveel was duidelijk. Maar het tijdschrift stelde de Amerikaanse beslissing van 1947 wel sterk in vraag. Indien de Trumanadministratie meer aandacht had besteed aan de regio was er misschien wel helemaal geen sprake geweest van een Joodse staat, een groot deel van de problemen waar het Midden-Oosten in 1956 mee te kampen had zouden zo voorkomen zijn. Deze letterlijke bewoordingen kon het tijdschrift zich uiteraard niet permitteren, maar tussen de regels door was de boodschap wel degelijk aanwezig.

Latere vermeldingen van Israël kwamen steeds hand in hand met de vraag naar Westerse wapens en assistentie¹⁸³. Maar na de zoveelste weigering dreigde ook de Israëliësche regering er nu mee de Sovjet-Unie om hulp te vragen¹⁸⁴.

2.3. Egypte

¹⁸² *Ibidem*, p.23.

¹⁸³ "The Hard Life", *Time*, 30 januari 1956, p.18; "Miserable Peace", *Time*, 2 april 1956, p.18.

¹⁸⁴ "Miserable Peace", *Time*, 2 april 1956, p.18.

In zijn hang naar Arabisch nationalisme probeerde Nasser het Midden-Oosten te verenigen onder zijn leiderschap. De buitenlandse pers besteedde in de eerste helft van 1956 niet zoveel aandacht aan de Egyptische aspiraties. Hoewel Nassers laveren tussen Oost en West in elk onderzocht tijdschrift op een bepaald punt wel aan bod kwam, zag de redactie in het Arabisch nationalisme niet meer dan een manier om de massa's op te zwepen. Over een effectief resultaat van deze stroming – waarbij de Egyptische president het hele Midden-Oosten onder zijn gezag zou hebben – maakte het weekblad zich amper zorgen. Wel zag de pers Nasser steeds als één van de grootste onruststokers: hij was het die de oppositie tegen het Pact van Bagdad aanvoerde, hij nam het initiatief tot het vervangen van de Britse subsidie voor Jordanië, hij probeerde het Westen te chanteren door te dreigen met Russische tegenvoorstellen voor de financiering van de Aswandam.

Over dat spel tussen Oost en West sprak *Le France Observateur* in zijn eerste nummer van 1956. Het bericht handelde over het bezoek van Tito aan Caïro en over de gelijkenissen tussen het Joegoslavische en het Egyptische regime: beiden aten van twee walletjes. Tito's regime hing de ideologie van het Oosten aan, maar op strategisch vlak was hij meer Westersgezind. Nasser daarentegen was ideologisch eerder Westers van kleur, maar rekende voor militair materieel op de Sovjet-Unie. Het Franse weekblad veroordeelde deze samenwerking met Rusland echter niet¹⁸⁵. Op deze contacten met het communistisch blok ging de redactie enkele maanden later verder in. Eerst lichtte de redactie het verschil tussen de Syrische en de Egyptische samenwerking met Moskou toe: de Syrische regering stond onder druk van zijn bevolking, terwijl Nasser een berekende keuze maakte door met Oostbloklanden in zee te gaan. De bewuste communistische invloed in Egypte zou dan ook beperkt moeten blijven tot de

¹⁸⁵ "Le maréchal et le colonel", *Le France Observateur*, 5 januari 1956, p.3.

economische en diplomatieke sector. Verder beschreef het Franse tijdschrift echter hoe sinds kort Russische boeken werden verkocht in de straten van Caïro, de eerste Russische film werd vertoond en hoe de Opera van Peking propaganda opvoeringen zou brengen¹⁸⁶. Dus bovenop het feit dat Nasser bewust voor een Russische samenwerking koos ondernam hij ook niets om de communistische culturele beïnvloeding tegen te gaan.

Het zou enkele maanden duren voordat er weer een duidelijk beeld over Egypte te vinden was in *Le France Observateur*. Berichten over het Midden-Oosten waren geen zeldzaamheid, maar ze waren meestal beknopt en relatief correct. Op 14 juni echter berichtte het tijdschrift over verkiezingen in Egypte, het volk mocht oordelen over de grondwet van januari 1956 en over Nasser als regeringsleider. De verslaggever trok het eerlijk verlopen van de verkiezingen meteen in niet mis te verstane bewoordingen in twijfel: "Le régime est, bien entendu, en mesure d'orienter comme il l'entend ce plébiscite." Het was voor het Franse tijdschrift ook duidelijk dat Nasser het linkse spectrum voor zich wilde winnen: "Il s'efforce depuis quelque temps de s'attirer les sympathies, voire le soutien de la gauche." De Egyptische regering arresteerde veel linksgeoriënteerde intellectuelen. De enkelen die, zonder proces, weer en vrijgelaten schaalden zich meteen achter de regering. Ze werden vooral ingezet bij de oprichting van twee nieuwe tijdschriften. Tussen de regels door was de overheidsdruk en -afpersing duidelijk te lezen.

¹⁸⁷

Veertien dagen later vertelde *Le France Observateur* het relaas van de Egyptische verkiezingen op 26 juni onder de titel "L'Egypte est-elle fasciste?" Ter illustratie schetste de verslaggever eerst de stembusgang van een voormalige Egyptische prins: zijn verbazing wanneer men hem zei dat hij zijn verkiezingsformulier in een kieshokje mocht invullen, maar ook de controle wanneer bleek

¹⁸⁶ M. Barrat, "La pénétration soviétique au Moyen-Orient s'accélère", *Le France Observateur*, 8 maart 1956, p.8.

¹⁸⁷ "Les communistes devant la Haute-Cour", *Le France Observateur*, 14 juni 1956, p.2-3.

dat het opgevouwen papier waarmee hij weer naar buiten kwam zo doorzichtig was dat iedereen kon zien dat hij het niet had aangedurfd tegen het regime te stemmen. Het tijdschrift verdedigde verder wel de keuze van de Egyptische burgers voor het Nasserregime: dit was de beste regering die het land na decennia van buitenlandse dominantie had gehad. Toch blijft deze verdediging vreemd, daar Frankrijk, ondanks het Britse overwicht, evenzeer één van de koloniale mogendheden in Egypte was geweest. Maar de verkiezingsfraude bleef het artikel domineren; wie niet voor het regime wilde stemmen kon maar beter niet gaan stemmen, hoewel de regering ook daar maatregelen had genomen: niet stemmen was strafbaar. "Et c'est ainsi que le colonel et la Constitution ont recueilli triomphalement 99,9 % des suffrages! Ce 'succès' témoigne de la force du régime, mais non de sa popularité."¹⁸⁸ Een oordeel over de verkiezingen was snel geveld. De insinuatie uit de titel van het artikel moest echter nog gestaafd worden: "Réalisant leur révolution par 'en haut', les dirigeants égyptiens ont donné à leur régime certains traits qui rappellent étrangement le fascisme." Deze bewering werd gevolgd door verscheidene gelijkenissen die het weekblad placht te zien tussen de situatie in Egypte en de gebeurtenissen in Duitsland en Italië zo'n twintig jaren eerder. De schrijver dekte zich na zo'n forse beweringen meteen ook in: "Mais gardons-nous des comparaisons trop rapides." Het was geen fascistische partij die de macht had in Egypte, maar het leger, dat de middenklasse vertegenwoordigde. Deze militaire leiders wilden het beste voor het volk, zolang het ordelijk en gedisciplineerd gebeurde. "Cette armée joue un rôle de transition que nulle autre force, sans doute, ne pouvait tenir à sa place." De voor- en nadelen van dit bewind werden gewikt en gewogen, waarna de journalist besloot dat vooral de regeringscontrole over de Egyptische arbeidersorganisaties ontoelaatbaar was. Nasser's communistische sympathieën lieten eveneens weinig aan de

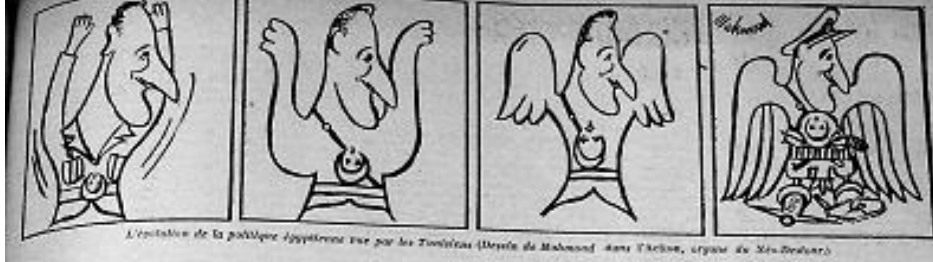
¹⁸⁸ G. MARTINET, "L'Égypte est-elle fasciste?", *Le France Observateur*, 28 juni 1956, p.9.

verbeelding over, hoewel hij zich niet aan Sovjetheerschappij wilde laten vangen, de president nam enkel de voor zijn plannen nuttige elementen over uit het Russische voorbeeld. "Nasser enregistre avec intérêt ces avances de la gauche [de landbouwhervormingen en de planning van de Egyptische economie] , mais il entend visiblement rester maître de son jeu." Zo gold ook het één-partij-systeem in Egypte: "Il [Nasser] laisse entendre que des candidatures multiples pourront être présentées au cours de prochaines élections mais soumet ces candidatures à un veto préalable de son organisation politique 'L'Union Nationale'."¹⁸⁹

Le France Observateur nuanceerde in zijn volgende nummer het al dan niet fascistisch zijn van de Egyptische regering. Dezelfde verslaggever had het hier over de oorsprong van het fascisme en moest toegeven dat die factoren in Egypte niet aanwezig waren: "Le fascisme s'est formé en Europe pour prévenir une victoire du mouvement ouvrier. Or, en Egypte, ce mouvement n'en est encore qu'à ses premiers pas; il se fixe pour premier objectif la destruction de la démocratie parlementaire. Or, en Egypte, cette démocratie n'a pratiquement jamais existé". Oorlogszuchtig was Egypte echter wel en Israël zou hier de schade van ondervinden. Aan de optimistische waarnemers had de reporter het volgende te zeggen: "Ne croyez-vous pas, leur ai-je dit, que le régime du colonel Nasser qui se trouvera effectivement placé devant un choix difficile, ne croyez-vous pas que ce régime sera tenté par l'issue classique des aventures militaires, aventures dont l'Etat d'Israël fera évidemment les premiers frais ?"¹⁹⁰ Door de aankoop van Sovjetwapens via Tsjechoslowakije had Egypte hetzelfde militaire niveau bereikt als zijn Zionistische buurstaat, hierdoor werd een preëemptieve Israëlische aanval erg onwaarschijnlijk. Nasser wilde immers koste wat kost zijn positie en prestige in zowel eigen land als de Arabische wereld behouden, wapens waren daartoe de ideale manier. Onderstaande cartoon uit *Le*

¹⁸⁹ *Ibidem*.

¹⁹⁰ G. MARTINET, "L'Egypte, le panislamisme et la France", *Le France Observateur*, 5 juli 1956, p.9.

In één adem relativeerde het tijdschrift echter de Egyptische militaire macht: "La force militaire avec cette armée motorisée par les Allemands, équipée par toute l'Europe et dont il est à craindre qu'elle tombe en panne au moment décisif, avec cette coalition de la Ligue arabe *dont les effectifs ne représentent pas la moitié des forces engagées par la France en Algérie.*" Dit wilde echter niet zeggen dat Egypte niet de intentie zou hebben om over te gaan tot militaire actie: "Ne ce place-t-elle pas, dès maintenant, sur le terrain d'une croisade pan-arabe et pan-Islamique?" De pan-arabische ambities van Nasser werden verder echter afgedaan als een onmogelijk doel, een mythe. De solidariteit tussen de Arabische landen was zeker niet te onderschatten, doch niet Nasser's verdienste.

Le France Observateur ding in verband met de Egyptische bewapening ook duidelijk campagne voeren tegen de Amerikaanse politiek ten aanzien van de Franse problemen in Algerije:

"Il faut être d'une extraordinaire mauvaise foi ou d'une surprenante ignorance pour s'étonner du mouvement de solidarité que les luttes politiques et militaire livrées par les nationalistes maghrébins aient déclenché dans tout l'Orient arabe (et pas seulement en Egypte). Voir dans cette réaction populaire le résultat de la politique du gouvernement du Caire est ridicule. Avec ou sans Nasser, les Egyptiens auraient cherché à soutenir la cause algérienne comme ils ont soutenu celles de la Tunisie et du Maroc." ¹⁹²

¹⁹¹ Onderschrift: "L'évolution de la politique égyptienne vue par les Tunisiens", *Le France Observateur*, 5 juli 1956, p.3.

De Franse pers refereerde niet naar de Aswanfinanciering tot laat in juli, wanneer de Verenigde Staten en Groot-Brittannië lieten weten hun aanbod in te trekken. Waren hier de eerste tekenen van de komende Brits-Franse samenwerking te vinden? *Le France Observateur* wist immers te melden dat Groot-Brittannië zich reeds in april tegen Egypte had gekeerd, maar tot in juli op de Verenigde Staten had moeten wachten, alleen konden de Britten immers weinig ondernemen. De regering Eden hield Washington ook op de hoogte van elke anti-Westerse actie van Nasser, waarna het weekblad enkele Egyptische wandaden opsomde.¹⁹³

Het Aswanproject kreeg in zowel *Time* als *Newsweek* veel meer en ook veel vroeger aandacht. Dit verschil met Frankrijk was, aangezien de verschillende betrokkenheid van beide landen, niet zo verwonderlijk.

Time zag in de onderhandelingen rond de Aswandam duidelijk Nassers 'Oost -tegen-West-strategie' om zoveel mogelijk geld te verzamelen voor zijn prestigieuze project. Na een communistisch bod van \$300 miljoen wilde de Wereldbank wel weer onderhandelen. Het uiteindelijke akkoord hield in dat het contract open stond voor elk bod, maar dat Nasser ook elk bod mocht weigeren, "After all, Nasser suggested helpfully, the Russians might choose to underbid everyone else."¹⁹⁴ De gesuggereerde hypocrisie achter de 'behulpzame suggestie' van de Egyptische dictator was duidelijk. In zijn spel tussen Oost en West erkende Nasser in mei de Volksrepubliek China, een duidelijke uitdaging aan het adres van president Eisenhower. Citaten uit Egyptische kranten gaven het artikel een opzweepende toon: Al Kahira had het over de "Western idiots" en hun onkunde waardoor Communistisch China zelfs geen lid was van de VN¹⁹⁵. *Newsweek*

¹⁹² G. MARTINET, "L'Égypte, le panislamisme et la France", *Le France Observateur*, 5 juli 1956, p.9.

¹⁹³ A. ROTH, "Un traitement de choc à l'Égypte", *Le France Observateur*, 26 juli 1956, p.8.

¹⁹⁴ "A Yes for Aswan Dam", *Time*, 20 februari 1956, p.22.

¹⁹⁵ "Turning Point?", *Time*, 28 mei 1956, p.20.

had het begin juni eveneens over de spanningen tussen de VS en Egypte in verband met de erkenning van de Volksrepubliek China: "Washington was in the midst of a brow-wrinkling reappraisal of Gamal Abdel Nasser", zo begon het artikel. De pro-Nasser strekking binnen het Witte Huis had tot dan toe de overhand gehad. Met de erkenning van China lagen de kaarten echter anders: "Dulles [...] switching to blunt talk. [...] added a warning [...]. Nasser's reply was to accept an invitation to visit Peking [...]"¹⁹⁶ Het Egyptische disrespect voor de Verenigde Staten – het land dat hen nochtans geld wilde lenen voor de Aswandam – was pijnlijk aanwezig.

Newsweek berichtte veel eerder dan *Time* over de Aswangesprekken tussen de Wereldbank voorzitter Eugene Black en de Egyptische president. Het tijdschrift had het op 16 januari reeds over "[...] the Egyptians [...] were still haggling over details."¹⁹⁷ Nasser klaagde over het feit dat het Westen hem maar 70 miljoen dollar wilde lenen, hij wilde meteen garanties voor de hele kostprijs van de dam. Verder somde de redactie nog enkele Egyptische eisen op, waardoor een indruk van hebzucht de lezer niet kon ontgaan: in plaats van dankbaar te zijn voor het Westerse geld kibbelde Nasser over voorwaarden en klaagde hij over de grootte van het beloofde bedrag.¹⁹⁸ Een week later had *Newsweek* het over de Egyptische grondwet. Opmerkelijk hieromtrent is het verschil in berichtgeving in beide Amerikaanse tijdschriften. *Time* had het vooral over de Amerikaanse basis van de grondwet – "[...] [the] constitution resounded with rights and freedom [...]. Nasser and his experts had studied many constitutions, but above all the American [...]"¹⁹⁹ – met daaraan toegevoegd uiteraard de dictatoriale clausules. Dit terwijl *Newsweek* net eerder de nadruk legde op de legitimering van Nassers dictatuur – "[...] with Nasser's position as dictator legalized. [...] And the rights of individuals will have *some*

¹⁹⁶ "Next for Nasser?", *Newsweek*, 4 juni 1956, p.20.

¹⁹⁷ "A Hard Bargain", *Newsweek*, 16 januari 1956, p.18.

¹⁹⁸ *Ibidem*, p.19.

¹⁹⁹ "Freedom, Yes & No", *Time*, 30 januari 1956, p.18.

constitutional protection.” - en met geen woord repte over de gelijkenissen met de Amerikaanse grondwet²⁰⁰. De verkiezingen, die in de Franse pers toch relatief veel aandacht kregen, werden in geen van beide Amerikaanse tijdschriften vermeld.

In verband met de Algerijnse opstand maakte *Time*, in het kader van Christian Pineau's bezoek aan Caïro, melding van de Egyptische hulp aan de rebellen. De Franse minister van buitenlandse zaken wilde Nasser duidelijk maken dat hij met zijn hulp aan de Algerijnse opstandelingen erg veel vijanden maakte in Parijs; De wapenleveringen en trainingskampen op Egyptische bodem, de vlijmscherpe radioboodschappen via Radio Caïro en het onderdak voor Algerijnse rebellenleiders moest ophouden. "Nasser's Arab underground makes its appeal to a universal distaste for colonialism. But the struggle for freedom is one thing; campaigns of terror against the moderates who try to negotiate that freedom is another. Nasser's agitators have scored a certain succes, but so far it is principally the all too easy success of destruction."²⁰¹ Uit deze alinea bleek de Amerikaanse sympathie voor de door het kolonialisme onderdrukte landen en volkeren. Nassers hulp aan de rebellen werd zelfs verantwoord, hoewel niet volledig goedgekeurd. Bij problemen tussen (ex-)kolonies en hun kolonisatoren hielden de VS zich steeds afzijdig, steun aan het prille nationalisme in die regio's zou immers verraad aan de Europese bondgenoten betekenen.

In zijn relaties met Groot-Brittannië haalde Nasser een eerste slag thuis met het vertrek van de Britten uit de Suez basis, de enige overgebleven Britse militaire basis op Egyptisch grondgebied na de aftocht van de kolonisten bij het einde van Wereldoorlog II. In tegenstelling tot het feestelijke vertrek van Groot-Brittannië uit India acht jaren eerder verlieten de laatste Britse troepen Egypte zonder enige feestelijkheden. Als een geslagen hond vertrok het laatste eskadron naar Cyprus: "As the British remnant sailed out

²⁰⁰ "Blueprint for Egypt", *Newsweek*, 30 januari 1956, p.19.

²⁰¹ "Big Brother", *Time*, 26 maart 1956, p.30.

of Port Said, Egypt's new, Soviet-made MIG jets screamed triumphantly over Cairo."²⁰²

2.4. Het Westen

Het Arabisch blok, bestaande uit Syrië, Saudi-Arabië en Egypte zegde een neutrale positie in te nemen ten aanzien van de twee grote machtsblokken die de internationale politiek beheersten. In de praktijk kwam dit erop neer dat de oude Westerse koloniale mogendheden van hun machtspositie in het Midden-Oosten verdreven werden. Frankrijk en Groot-Brittannië moesten de duimen leggen voor een groeiend nationalisme met een niet te onderschatten communistische adder onder het gras. Als voorbeeld gaven we reeds Jordanië, waar de Britten op korte tijd erg veel van hun invloed verloren. Het communisme speelde in dat prestigeverlies slechts een minimale rechtstreekse rol. Wanneer we echter naar Syrië of Egypte keken tekende er zich een heel ander beeld af. De Amerikaanse interesse in het Midden-Oosten was hiermee gewekt: de Arabische landen moesten een buffer vormen tegen het oprukkende Communisme.

Op 30 januari berichtte *Time* over het geplande bezoek van Anthony Eden aan Washington DC. Bovenaan de agenda prijkte het Arabisch-Israëliësch conflict, de Westerse grootmachten geloofden dat de oplossing van dit conflict de sleutel zou bieden tot het beëindigen van de Russische invloed in het gebied. Hoewel het artikel lange tijd een neutrale toon aanhield kon de redactie het toch niet laten in de laatste alinea's de Arabische landen verantwoordelijk te houden voor de aanslepende vijandigheden. Over een eerdere Britse poging tot vrede zei men: "The British propose a settlement [...]. But the Arab nations defied that settlement by going to war."²⁰³ De *Time*redactie besloot het artikel met de boodschap: "The beginning of the essential basis of peace,

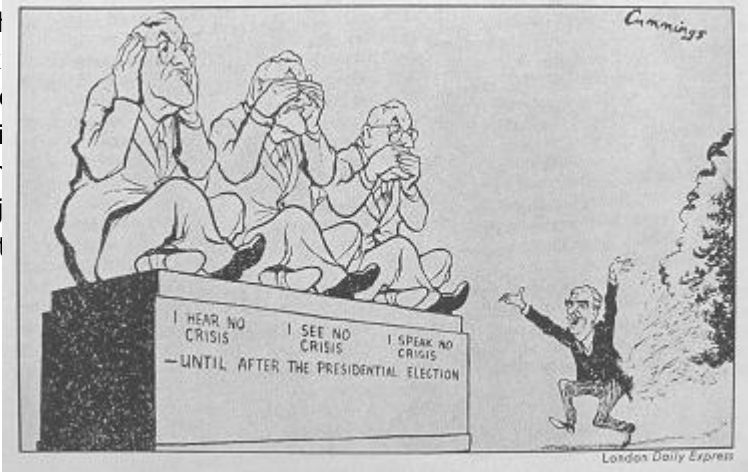
²⁰² "Lay That Burden Down", *Time*, 25 juni 1956, p.20.

²⁰³ "Points of Conflict", *Time*, 30 januari 1956, p.17.

namely, Arab acceptance of Israel's right to exist."²⁰⁴ Geen woord over de problemen die de creatie van de staat Israël met zich meebracht voor de buurlanden, zij zaten immers met de enorme stroom Palestijnse vluchtelingen.

Het overeenstemmen van het Amerikaanse en het Britse beleid bleek echter niet zo eenvoudig. Eden wilde actie in het Midden-Oosten, daar waar de VS geen reden tot paniek zagen en terwijl de Eisenhoweradministratie haar neutrale positie in de regio wilde bewaren koos Groot-Brittannië partij tegen Nasser. *Time* gaf de

onenig
Amerik
Het w
"Ameri
[...]'
srd
duidelij
had het

nti-
len.
eid:
East
viel
ime
":

De afbeelding sprak voor zich: Groot-Brittannië bevond zich in een lastig parket, maar de Verenigde Staten vonden het niet nodig hun bondgenoot ter hulp te komen²⁰⁶. "EDEN TO EISENHOWER - STATE YOUR MIDDLE EAST POLICY NOW, headlined the Daily Express". Ook het Amerikaanse koloniale beleid kreeg het hard te verduren: "The Tory *Daily Mail* snapped: 'In sermons against colonialism [the Americans] have helped preach faithfull allies ouf of invaluable bases. But they have not

²⁰⁴ *Ibidem.*

²⁰⁵ "Divided Partners", *Time*, 16 april 1956, p.18.

²⁰⁶ *Ibidem.*

preached themselves out of Okinawa, Formosa, or Puerto Rico.”²⁰⁷ *Time* verklaarde het Britse mediaoffensief ten aanzien van de Verenigde State aan de hand van het Pact van Bagdad: de VS wilde geen lid worden, terwijl Groot-Brittannië met dat pact wel de Amerikaanse Northern Tier-plannen had verwezenlijkt. De positie van de Britse pers was bij deze duidelijk, maar hoe keek de *Timere* redactie zelf tegen de Amerikaans-Britse verhoudingen aan? Hoewel het weekblad het standpunt van de regering Eden soms bijtrad bleef het geloof in het Amerikaanse beleid de overhand houden: “[Amerika] hesitates to make common cause with discredited colonial positions, [...]”²⁰⁸ Groot-Brittannië had problemen in het Midden-Oosten en de Verenigde Staten wilden niet geassocieerd worden met die negatieve reputatie. Een week later werd die these ondersteund door de Amerikaanse steun aan het adres van VN secretaris generaal Dag Hammarskjöld. Hierdoor stelde Eisenhower het Amerikaanse Midden-Oosten beleid in functie van de VN onderhandelingen met Israël en Egypte. Londen was opgetogen, de Amerikaanse regering had besloten uit zijn isolement te treden en actie te ondernemen omtrent de crisis in de regio. Bij een herlezing van de aankondiging echter merkte de regering Eden op dat de toezegging van steun aan de VN een breuk inhield met de zes jaar oude Tripartiteverklaring. Deze bestond er immers in actie te kunnen ondernemen buiten de VN om²⁰⁹. De Verenigde Staten leken hun oude bondgenoten te verraden. Verder in het bericht echter bleek het duo Eisenhower-Dulles toch weer het meest doordachte beleid te hebben uitgetippeld. Door van de situatie in het Midden-Oosten een VN verantwoordelijkheid te maken werd ook de Sovjet-Unie plots verantwoordelijk voor een vreedzame oplossing van het conflict. Zelfs de gebruikelijke tegenstanders van het Amerikaanse beleid ontvingen deze zet met lof: “Pundit Walter Lippmann, who rarely finds much to cheer in the Eisenhower-Dulles foreign policy,

²⁰⁷ *Ibidem*.

²⁰⁸ *Ibidem*, p.19.

²⁰⁹ “Stopping Small Wars”, *Time*, 23 april 1956, p.19.

called the new policy 'surely right.'"²¹⁰ Als grootste troef ter bejubeling van de VS beslissing werd Winston Churchill opgevoerd. Die verzekerde Israël dat het Westen er een erezaak van zou maken de oorlog te winnen indien Egypte met zijn Russische wapens het eerste schot loste. Daarna stelde het weekblad ook Groot-Brittannië gerust: "'a wise and experienced' American people have learned from history". Churchill was er zeker van dat de VS geen tweede maal te lang zou wachten waardoor een conflict opnieuw de kans zou krijgen te escaleren²¹¹. De hulp aan Israël was dan ook niet zozeer uit sympathie voor de Joodse natie, maar met de bedoeling Nasser tegen te werken waar mogelijk. Verder in het artikel werd met een opsomming van de Arabische raids en gedode Israëlische burgers eveneens *Times* positie tegenover het conflict duidelijk. Een sfeerbeeld moest het Israëlische leed voelbaar maken:

"It was just after dusk, and 46 skullcapped youngsters stood at their evening prayers in the synagogue of the Shafrir village farm school just outside Tel Aviv. They prayed: "If any design evil against me, speedily make their counsel of no effect and frustrate their designs. Do it for the sake of Thy ..." From outside came the sound of a scuffled foot. The door burst in with a crash; the lights went out. It was the fedayeen (self-sacrificers), members of specially trained Arab assassin squads, who had crept north from the Egyptian-held Gaza strip. Submachine guns thundered in the room, and ten-year-olds went down in windrows. Three boys and a teacher died almost instantly; three others fell badly wounded. Others jumped out of windows, took shelter in a ditch. The killers fled. It was minutes before a teacher broke open the lock on the school telephone and called police."²¹²

²¹⁰ *Ibidem.*

²¹¹ *Ibidem.*

²¹² *Ibidem*, p.19-20.

Egypte was de boosdoener, het trainde de fedayeen en ze kregen er hun missies van de Egyptische geheime dienst in Gaza. Ben-Gurion werd in de nasleep van de fedayeen raids geprezen: "Israel's militant Premier Ben-Gurion behaved with restraint".²¹³ Dit in groot contrast met de dictator Nasser, die de aanvallen had bevolen als antwoord op de eerdere Israëliische bombardementen op een dorp in de Gazastrook.

Voorafgegaan door een citaat uit de Koran beschreef *Newsweek* op 19 maart uitvoerig hoe de moslimwereld zich tegen de koloniale machten, en de daarmee geassocieerde Verenigde Staten, keerde. De mix van nationalisme en anti-imperialisme plaveide de weg voor het communisme. Het tijdschrift had het over een nieuwe generatie moslims. Die geloofden dat het imperialisme de grootste vijand vormde en enkel in samenwerking met het communisme overwonnen kon worden. Het artikel, met als titel "MOSLEMS ON THE MARCH. 350 Million Strong – Is It Zero Hour For Holy War?" en vergezeld van een kaartje waarop de verschillende moslimlanden met hun percentage aan islamitische bevolking werden aangeduid, liet een erg onaangenaam onveiligheidsgevoel na.²¹⁴ De grootste bedreiging bleef evenwel het communisme, zo publiceerde *Newsweek* op 9 april een bericht met de titel "The Reds Roll On", terwijl er in het artikel zelf amper sprake was van communistische acties. Enkel na het gehad te hebben over de Arabische bewapening en groeiende Westerse sympathieën voor Israël beschreef het weekblad volgende Britse waarschuwing: "Russia's aid-and-raid offensive was rolling relentlessly on."²¹⁵ Enkele weken later besteedde het weekblad heel wat aandacht aan de anti-communistische Northern-Tier strategie, waar het Pact van Bagdad deel van uitmaakte²¹⁶.

²¹³ "Stopping Small Wars", *Time*, 23 april 1956, p.20.

²¹⁴ "Moslems On The March", *Newsweek*, 19 maart 1956, p.21-23.

²¹⁵ "The Reds Roll On", *Newsweek*, 9 april 1956, p.21-22.

²¹⁶ "Truce To The Test", *Newsweek*, 30 april 1956, p.23-24.

Aden zou het volgende voorbeeld van de slinkende Britse macht op het Arabische schiereiland worden.²¹⁷ "The flames of Arab nationalism and fanaticism, fanned by Cairo and fed by Moscow, imperil the remotest Western domains." De nadruk op het belang van de olievoorraden in de bedreigde protectoraten werd steeds groter. Groot-Brittannië hield wanhopig vast aan zijn eens zo grote imperiale rijk dat desondanks stukje bij beetje verloren ging. *Newsweek* liet het niet na daarop te drukken: "Doggedly, Britain is hanging on. Loss of Aden and of holdings elsewhere in Arabia would, in the words of one Middle East expert, 'reduce Britain to another Portugal'."²¹⁸ Één van Groot-Brittannië's grootste vijanden moest volgens de auteur van de tekst niet ver gezocht worden: "Nasser said [...] 'We face not only Israel but imperialism ... There's a war between us and imperialism.'"²¹⁹ Nasser was bij deze opnieuw de anti-Westerse leider bij uitstek, hij zette de Arabische landen op tegen hun koloniale heersers en ook de Amerikaanse positie in Saudi-Arabië dreigde in het gedrang te komen door de Britse problemen in de regio, behoedzaamheid was aangewezen.²²⁰

Naast Aden was er aan het einde van juni nog de stille aftocht van de laatste Britse soldaten uit de Suez basis in Egypte. Zonder enig eerbetoon of ceremonie verliet het laatste bataljon de Egyptische bodem. Nasser daarentegen greep, zonder enig respect voor de vertrekkende soldaten, de gelegenheid aan om zijn militaire kracht te exposeren ten aanzien van de hele wereld: "Even if Britain shunned the traditional flying of colors, Egypt made the militaristic most of the evacuation. On display for the first time were Communist-built planes, tanks, guns and warships, [...]"²²¹ De Egyptische glorie zou wel eens van korte duur kunnen zijn, zo voorspelde *Newsweek*; had Nasser zijn samenwerking met

²¹⁷ "New Trouble Spot", *Newsweek*, 7 mei 1956, p.26-27

²¹⁸ "'War' for Black Gold", *Newsweek*, 28 mei 1956, p.19.

²¹⁹ *Ibidem*, p.20.

²²⁰ *Ibidem*.

²²¹ "Nasser and His Egypt Now ... Is the Drift Toward Soviet Russia Alienating Us?", *Newsweek*, 25 juni 1956, p.26.

Moskou wel helemaal onder controle? “[...] Nasser faced a grave problem: Has the shadow of British domination given way to the substance of Soviet penetration?”²²² Het tijdschrift maakte zich sterk de Russische intenties in het Midden-Oosten in één woord te kunnen omschrijven: olie! De vraag of de Sovjet-Unie daarmee dan zoveel verschilde van het Westen bleef onaangeroerd.

Newsweek liet graag uitschijnen dat Nasser, na het vertrek van de Britten op wier koloniale beleid hij zijn populariteit deels had opgebouwd, de situatie niet meer volledig onder controle had. In hoeverre kon hij zijn Russische handelspartners inschatten? Het moment waarop zijn evenwichtsoefening tussen Oost en West zou mislopen leek aangebroken²²³.

Tijdens de maanden vlak voor de nationalisatie van het kanaal was het opvallend weinig berichtgeving over Westerse verwickelingen in het Midden-Oosten in de Amerikaanse pers. *Time* maakte op 28 mei nog melding van Nasser's oprichting van een Palestijns leger binnen het Egyptische leger als antwoord op de Amerikaanse goedkeuring van Franse wapenleveringen aan Israël.²²⁴ Ook het vertrek van de laatste Britse troepen uit de Suez basis verdiende slechts een korte vermelding²²⁵, terwijl *Newsweek*, naar aanleiding van het Britse vertrek een heel bericht publiceerde over Nassers communistische wapens.

Ook voor *Le France Observateur* leek het communisme geen te onderschatten vijand. Vooral in Syrië en in de Palestijnse vluchtelingenkampen lieten de Sovjets een gevaarlijke indruk achter.²²⁶ Maar het was vooral de Sovjethulp aan Egypte waar het tijdschrift zich voor interesseerde. Zoals reeds vermeld probeerde Nasser het linkse spectrum voor zich te winnen in de aanloop naar de verkiezingen in zijn land. De uitbreidende Russische invloed in

²²² *Ibidem*.

²²³ *Ibidem*, p.27.

²²⁴ “Turning Point?”, *Time*, 28 mei 1956, p.20.

²²⁵ “Lay That Burden Down”, *Time*, 25 juni 1956, p.20.

²²⁶ M. Barrat, “La pénétration soviétique au Moyen-orient s'accélère”, *Le France Observateur*, 8 maart 1956, p.8.

het Midden-Oosten kreeg in het Franse tijdschrift echter veel minder aandacht dan in de Amerikaanse pers. Als men de communistische opmars dan toch vermeldde werd deze wel veroordeeld. Frankrijk bevond zich in een situatie die de vergelijking met de Britse positie in de regio makkelijk doorstond. Beiden hadden een gelijkaardig verleden met de plaatselijke bevolking en beiden stelden dus ook andere prioriteiten.

In het Franse tijdschrift vonden we in verband met de westerse bondgenoten vooral kritiek op het Amerikaanse Midden-Oostenbeleid terug. Aanvankelijk had *Le France Observateur* het over Washington en Londen, zo berichtte het weekblad op 5 april nog over het Amerikaans-Britse plan om de oorlog te stoppen, evenwel pas nadat die begonnen was: "Certes, Londres et Washington ont un plan pour arrêter la guerre, mais après et non avant qu'elle ait commencé." Een duidelijk verwijt aan het Anglo-Amerikaanse adres. Het was niet zozeer de oorlog waar de reporter in kwestie problemen mee had, wel het hypocriete standpunt van beide landen.²²⁷ Maar in het volgende hoofdstuk zullen we zien dat naarmate het jaar vorderde Groot-Brittannië een duidelijk anti-Egyptisch standpunt innam en dat de Franse pers milder werd ten aanzien van het Britse beleid.

Naast de Frans-Britse relaties waren ook de Amerikaans-Britse plannen onderwerp van berichtgeving. Groot-Brittannië durfde, tot grote Franse frustratie, immers amper iets te ondernemen zonder steun van de Verenigde Staten. Uit de Amerikaanse verslaggeving bleek reeds dat beide staten heel wat plooiën glad te strijken hadden wilden ze tot een eensgezind beleid komen ten aanzien van de Arabische wereld en Israël. Ook de Franse journalisten merkten de troebele relatie op. Onderstaande cartoon ter illustratie²²⁸ :

²²⁷ A. EHSANI, "L'Ouest n'exclut pas une solution militaire pour résoudre les problèmes du Moyen-Orient", *Le France Observateur*, 5 april 1956, p.8.

²²⁸ *Le France Observateur*, 9 februari 1956, p.3.

2.5. Besluit

Algemeen beschouwd bleef een markant gekleurde weergave van de feiten vrij beperkt in het begin van 1956. Belangrijke voorvallen, zoals het ontslag van generaal Glubb in Jordanië, de Egyptische verkiezingen of de Amerikaans-Britse terugtrekking van het Aswanged kregen wel in elk tijdschrift een eigen interpretatie, maar elk gaven ze de feiten steeds vrij correct weer en de eigen politieke kleur van de tijdschriften was veelal amper merkbaar.

Beide Amerikaanse tijdschriften volgden in deze periode meestal het regeringsstandpunt aangaande het Midden-Oosten. In verband met het ontslag van Generaal Glubb legde zowel *Time* als *Newsweek* de verantwoordelijkheid bij koning Hussein. De weekbladen stelden hem voor als een jonge, onervaren, macho-koning. Onder invloed van Nasser had hij Glubb ontslagen en nu moest hij een manier vinden om de vitale Britse subsidie te vervangen. Londen bleef echter evenmin gespaard van kritiek. In Washington rezen reeds vragen bij het Midden-Oosten-beleid van Sir Anthony Eden, die krampachtig aan zijn koloniale belangen vasthield. De Amerikaanse pers volgde de regering daarin. Eden kwam naar voren als een man vol goede bedoelingen, wiens beleid in praktijk echter te wensen over liet. Het verschil met de daadkrachtige Amerikaanse president was opvallend. In de Arabische wereld steunden *Time* en *Newsweek* duidelijk hun president. De Eisenhoweradministratie maakte er geen geheim van dat het de Russische invloed in het Midden-Oosten vreesde. De Verenigde Staten zagen het Arabisch-Israëliësch conflict liefst zo snel mogelijk verdwijnen om de Arabische aandacht te kunnen opeisen voor het communisme. Deze houding kwam ook in de pers naar voren. Het onbegrip van *Time* en *Newsweek* ten aanzien van de Palestijnse vluchtelingen illustreerde hoe deze lastige bevolkingsgroep de Amerikaanse plannen in de regio in de weg stond.

Ook wat de Aswanfinanciering betrof brachten beide tijdschriften een duidelijk Amerikaans standpunt. Na ettelijke pogingen om Egypte tegen het communisme te keren beschouwde Washington het land halverwege 1956 als verloren. De Verenigde Staten tolereerden Nassers gefliert met Moskou niet langer. *Time* en *Newsweek* wezen dan ook enkel de Egyptische president met de vinger. Geen van beide tijdschriften sprak over een eventuele verkeerde inschatting van de Amerikaanse beleidsmakers.

Beide Amerikaanse tijdschriften plaatsten niet speciaal de Arabieren in een slecht daglicht, hoewel ze natuurlijk af en toe naar hen uithaalden. Het waren eerder de 'neutrale' landen die op erg weinig sympathie konden rekenen. Zij wilden de gevaren van het communisme niet inzien en hadden enkel aandacht voor hun eigen problemen en lokale vetes. Nasser kreeg het zwaar te verduren. Dit vooral vanwege zijn interesse voor de Sovjet-Unie, maar ook omwille van zijn positie binnen het neutrale blok sinds de Conferentie van Bandoeng.

Le France Observateur was vooral in het begin van het jaar erg spaarzaam met berichten over het Midden-Oosten. Het nieuws dat dan toch verschenen gedurende die eerste maanden was beknopt en correct. Naarmate de nationalisatie naderde zouden vooral Egypte en Israël steeds meer aandacht krijgen. Israël was nog steeds op zoek naar Westerse wapens en bouwde aan een betere relatie met Frankrijk, ook de Franse berichtgeving rond het land weerspiegelde deze realiteit. Zo had de redactie het in de artikels aangaande de vervanging van Moshe Sharett door Golda Meir over Sharetts gematigde politiek die nog geen vruchten had afgeworpen. De Israëlische beslissing om voor het buitenlands beleid een meer krachtadig persoon te kiezen werd niet meer dan normaal bevonden. De geleidelijk verbeterende relaties met Groot-Brittannië zouden pas later aan het licht komen, voorlopig profiteerde *Le France Observateur* nog van de fouten in het Britse Midden-Oosten beleid om de aandacht af te leiden van het Franse falen in Algerije. Het regelmatige Franse gebruik van cartoons uit

de Britse Daily Mirror illustreerde dan weer dat in de praktijk de beeldvorming in beide opiniebladen misschien toch niet zo verschillend was.

Grote verschillen waren dan weer wel te vinden tussen de Amerikaanse en de Franse berichtgeving. Daar waar *Time* en *Newsweek* in de beginmaanden van 1956 erg veel aandacht hadden besteed aan de Britse gezagscrisis in Jordanië verdiende het voorval in *Le France Observateur* amper één cartoon en slechts twee stukjes tekst. Dit terwijl men in Frankrijk dan weer veel meer aandacht had voor de Israëliische vervanging van Moshe Sharett door Golda Meir. Ter vergelijking: *Newsweek* vermeldde deze beleidswissel slechts terloops in een bericht aangaande een bezoek van Tito aan Egypte²²⁹. Ook de Egyptische verkiezingen kregen veel minder aandacht in de Amerikaanse pers, terwijl *Le France Observateur* deze gelegenheid met beide handen greep om de corruptie in het Egyptische staatsapparaat te illustreren.

Uit de berichtgeving in deze eerste maanden waren de grote verschillen tussen het Franse Midden-Oosten beleid en dat van de Verenigde Staten reeds duidelijk op te maken. Groot-Brittannië daarentegen bevond zich nog duidelijk op Amerikaans terrein. Dit werd geïllustreerd door het Pact van Bagdad, dat uiteindelijk toch de realisatie was van het oorspronkelijk Amerikaanse plan om een gordel rondom het communisme aan te leggen. De samenwerking met de Franse regering zou zich pas na de nationalisatie van het Suezkanaal ontwikkelen, hoewel *Le France Observateur* voordien reeds af en toe de Britse kaart trok.

²²⁹ "Turn for the Worse", *Newsweek*, 23 juli 1956, p.17.

Hoofdstuk III – De Suez Crisis en haar gevolgen

“We were like a man with a hammer, confronted with a fly on a window. We could have pulverized the fly, but only by smashing the window.”²³⁰, zo omschreef een Brits strateeg de situatie na de nationalisatie. De grote vraag was inderdaad of het Westen een gepaste reactie zou vinden op deze enorme uitdaging zonder zijn eigen belangen in de regio nog meer schade te berokkenen.

3.1. De nationalisatie van het Suez Kanaal

De uitdaging die zowel Groot-Brittannië, Frankrijk als de Verenigde Staten in augustus 1956 te wachten stond overtrof elke voorgaande provocatie. Nasser nationaliseerde het Suezkanaal als antwoord op de Amerikaanse terugtrekking van de beloofde lening voor de bouw van de Aswandam. Om te bewijzen dat de Verenigde Staten hiermee niet helemaal ongelijk hadden vermeldde *Time* dat “even his brother Arabs privately agreed that he had asked for the trouble he was in.”²³¹ Het zag ernaar uit dat het Arabische blok barsten

begon te vertonen. Verder in datzelfde artikel echter werd de Arabische landen een heel andere houding toegedicht: “Brother

²³⁰ “Egypt: is the squeeze working?”, *Newsweek*, 8 oktober 1956, p.20.

²³¹ “Nasser’s Revenge”, *Time*, 6 augustus 1956, p.21.

Arab nations cheered him too. Nasser had done it again, they said. Arab politicians are apt to consider a well-delivered jab at the West a more statesmanlike act than running one's economy properly."²³² schreef de *Time* redactie wanneer deze het had over Nassers triomftocht door Egypte. Was de Arabische houding ten aanzien van Nasser op één week tijd inderdaad zoveel veranderd of goot *Time* het verhaal zelf in de gewenste vorm? Op veel respect konden de desbetreffende staten in ieder geval niet rekenen.

Enkele alinea's later werd Nasser voor het eerst als een tweede Hitler aanzien, een vergelijking die naarmate de crisis vorderde steeds meer opgang zou maken, vooral in het Franse en Britse taalgebruik omtrent de Egyptische dictator. *Time* slaagde er ook in net die delen uit Nassers anderhalf uur durende toespraak te halen waar de fouten en overdrijvingen het meest frappant waren. Groot-Brittannië zou de Khedieve van Egypte gedwongen hebben de Egyptische 44% van de aandelen in het kanaal te verkopen. Dit terwijl de man zich in werkelijkheid zoveel schulden had gemaakt dat hij blij was met het Britse aanbod. Nasser overdreef het aantal Egyptische werklieden dat omkwam bij het graven van het kanaal enorm, ... "it dit not matter to them [de massa toehoorders] that Nasser was wildly askew with history and simple finance."²³³ Hier kwam duidelijk de idee van de geslepen volksmenner die het niet zo nauw nam met de waarheid om zijn slag thuis te halen. Verder in het bericht echter was het *Time* zelf dat bepaalde feiten 'vergat' te vermelden; "Nasser's nationalization decree has not even a shred of legality." Deze uitspraak werd gestaafd door de afspraken van 1854, volgens dewelke Egypte pas in 1968 eigenaar zou worden van de Suez Canal Company. Het tijdschrift liet het wel na te nuanceren dat het Suez kanaal op Egyptisch grondgebied lag en dus ook onder de Egyptische wetgeving viel.²³⁴ In verband met eventuele

²³² *Ibidem*, p.22.

²³³ *Ibidem*, p.21.

²³⁴ E.B. CHILDERS, *The Road (...)*, p.194.

juridische stappen tegen de nationalisatie voor het internationale gerechtshof in Den Haag wist *Time* Nassers reactie reeds te melden: "Egypt said flatly that it would not recognize the right of any international body to question its seizure of the canal." De nadruk op de kordate weigering de jurisdictie van Den Haag te erkennen resulteerde nogmaals in een beeld van Nasser als onbehouden despoot, niet vatbaar voor rationele of internationaal aanvaardde argumenten.

Een week later, nadat het eerste ongeloof was geweken, ging *Time* dieper in op de kwestie. Het gaf vooral de Britse en Franse reacties weer. In verband met Groot-Brittannië had de redactie het over "white-lipped anger" en "[Nasser] laid hands on Britain's lifeline to the East [...] a threat to Britain's very existence."²³⁵ De initiële Britse reactie bestond dan ook uit het zenden van schepen en manschappen naar de Middellandse zee. Een vergelijking met de Nazistische dreiging in de jaren 1930 mocht uiteraard niet ontbreken, ditmaal zelfs vanuit de hoogste rangen van het Britse leger: "Air Marshal Sir John Slessor [...] spoke for many Britons when he said, 'We are forced today with a challenge in the Middle East potentially no less mortal than that in the Europe of 1938 – though far more easily countered if we have the courage.' The comparison on everybody's lips was Hitler. This man Nasser, they said, is also insatiable and will grab more if he is not stopped early."²³⁶ De parallel met Nazi-Duitsland werd ook in Frankrijk gemaakt. Het akkoord tussen Nasser en Shepoliv werd er vergeleken met Hitler's samenwerking met Molotov. In Frankrijk was men zo mogelijk nog kwader, het kanaal was immers van Franse hand én Nasser deed niet de minste moeite om zijn steun aan de Algerijnse rebellen te verbergen.

De situatie was explosief en topeverleg aangewezen: John Foster Dulles reisde naar Londen om Amerika's twee woedende Europese bondgenoten te temperen. Hier nuanceerde *Time*, in de bewoordingen van Dulles, zijn beweringen uit het initiële bericht

²³⁵ "Angry Challenge & Response", *Time*, 13 augustus 1956, p.20.

²³⁶ *Ibidem*.

over de nationalisatie: "Egypt as a sovereign nation had a legal right to nationalize the Canal Company". Op goedkeuring moest de Egyptische president evenwel niet rekenen: "But he [Dulles] also held that Nasser, in seizing the canal itself, had violated solemn treaties." Het topperleg eindigde met de afspraak om op 16 augustus een conferentie te houden "of [...] nations 'deeply concerned with use of the canal'".²³⁷ Vierentwintig naties, waaronder de Sovjet-Unie, werden uitgenodigd te Londen om internationale garanties af te dwingen voor het gebruik van het kanaal.

"Nasser", zo omschreef *Time*, "became overnight the most vaunted hero since Saladin."²³⁸ Maar vanuit Westers oogpunt genoot de Egyptische regeringsleider toch erg weinig respect. Het tijdschrift omschreef hoe hij Egyptische katoenschepen met als bestemming Groot-Brittannië opdroeg hun lading voortijdig te lossen als reactie op Eden's beslissing om de Egyptische gelden op Britse banken te bevriezen. Enkele uren later echter beval hij de schepen hun tocht verder te zetten en beloofde hij al zijn internationale verplichtingen na te komen. Dit voorval getuigde enerzijds van een toch niet al te best doordacht buitenlands beleid. Anderzijds illustreerde het ook dat Nasser de buitenlandse reacties blijkbaar niet of fout inschatte. Een correcte beoordeling had immers niet zo'n paniecreactie tot gevolg gehad.

Naast Groot-Brittannië en Frankrijk dreigde ook de Verenigde Staten in nauwe schoentjes te komen. Washington vreesde immers dat een geslaagde nationalisatie van het Suez Kanaal wel eens anderen op gedachten kon brengen om, bijvoorbeeld ook de oliebedrijven te nationaliseren. Daarmee kwamen ook de VS in problemen, aangezien Amerikaanse bedrijven tweederde van de olie ontgonnen en gedistribueerd.²³⁹

²³⁷ *Ibidem.*

²³⁸ *Ibidem.*

²³⁹ *Ibidem.*

Newsweek gooide het over een andere boeg waar het de berichtgeving omtrent Nasser's nationalisatie betrof, zij legden de nadruk op het Egyptische beleid. Het tijdschrift had het over "The art of creating crisis" en argumenteerde dat de Egyptische president problemen nodig had om aan de macht te blijven: "As do most one-man rulers, Gamal Abdel Nasser lives by crisis. When crises don't exist, crises are created."²⁴⁰ Nasser gebruikte anti-Westerse en anti-Israëliëse gevoelens om de aandacht van de binnenlandse problemen af te leiden. De *Newsweek*redactie herleidde het ene lichtpunt dat het Aswanproject moest vormen kort en bondig tot betekenisloos: de dam zou pas na achttien jaar betekenisvolle vruchten afwerpen. Tegen die tijd zou de Egyptische bevolking zo gestegen zijn dat de economie zich op hetzelfde punt zou bevinden als voor de aanvang van het project.²⁴¹

Na Nasser's nood aan een crisis kort maar duidelijk te hebben weergegeven, concentreerde *Newsweek* zich op de eigenlijke nationalisatie. Hierbij had het tijdschrift vooral aandacht voor de opzweepende toespraak in Alexandrië en de juichende Egyptische massa's. Kort kwamen de Franse, Britse en Amerikaanse reacties aan bod: "Both London and Paris angrily challenged the legality of Nasser's 'act of plunder' and warned him of the consequences. [...] Washington protested formally and vigorously to Caïro to 'intemperate, inaccurate, and misleading statements' by Nasser"²⁴². Veel woorden wilde het tijdschrift hierover echter niet kwijt. Meteen had de redactie het over de mogelijke gevolgen voor de internationale economie en dan vooral de olietoevoer naar het Westen. Hieruit volgde een pleidooi voor onmiddellijke actie: "Many Middle East experts believe that a strong show of force now may topple the Egyptian strong man."²⁴³ Hiermee

²⁴⁰ "The Art of Creating Crisis – Why Nasser Acts That Way", *Newsweek*, 6 augustus 1956, p.19.

²⁴¹ *Ibidem*.

²⁴² "'Strong man' and the Storm over Suez", *Newsweek*, 6 augustus 1956, p.19.

²⁴³ *Ibidem*, p.20.

volgde *Newsweek* duidelijk het Franse en Britse standpunt. Zo ook wanneer de redactie aan het einde van het bericht erg veel aandacht besteedde aan de Franse maker van het kanaal en de Britse aandelen in de Canal Company.

De nadruk op olie zou de volgende week nog groter worden. Onder de titel "Nasser's Real Objective: Arab Riches in Oil" schetste het weekblad rampscenario's voor onder andere Groot-Brittannië en Italië, maar vooral Frankrijk zou een olieboycot niet overleven. "For France, it would mean in the words of one expert: 'Anarchie totale - the occupation all over again [...]'" De vergelijking met Mossadegh's nationalisatie van de Iraanse oliemaatschappij enkele jaren eerder werd meermaals aangehaald. Het grote verschil bestond er echter in dat Mossadegh niet serieus werd genomen, terwijl Nasser groot prestige genoot in de Arabische wereld. "Behind the Suez crisis looms the infinitely more ominous shadow of oil nationalization." De waarschuwingen, voorbeelden van olierantsoeneringen en gevolgen voor de Europese economie - waarin de Verenigde Staten enorm veel geld hadden geïnvesteerd - maakten de Britse conclusie aan het einde van het artikel des te aannemelijker: er zou oorlog komen. En hoewel de VS militair niet zouden ingrijpen steunden ze Groot-Brittannië toch moreel in zijn verdediging in het Midden-Oosten.

244

"Where [do] we fit in", was de vraag die menig *Newsweek* lezer zich waarschijnlijk stelde. De redactie liet weten dat het Suez Kanaal niet levensbelangrijk was voor de Amerikaanse economie, maar de Europese bondgenoten zagen wel degelijk hun vitale oliebevoorrading in gevaar komen. Daarom eisten Groot-Brittannië en Frankrijk Eisenhower's hulp bij het afzetten van Nasser. "Suez's biggest stake is Western unity."²⁴⁵ Britse tijdschriften reageerden meteen woedend op de lauwe initiële Amerikaanse reactie op de nationalisatie. Zij verweten Dulles en

²⁴⁴ "Nasser's Real Objective: Arab Riches in Oil", *Newsweek*, 13 augustus 1956, p.26.

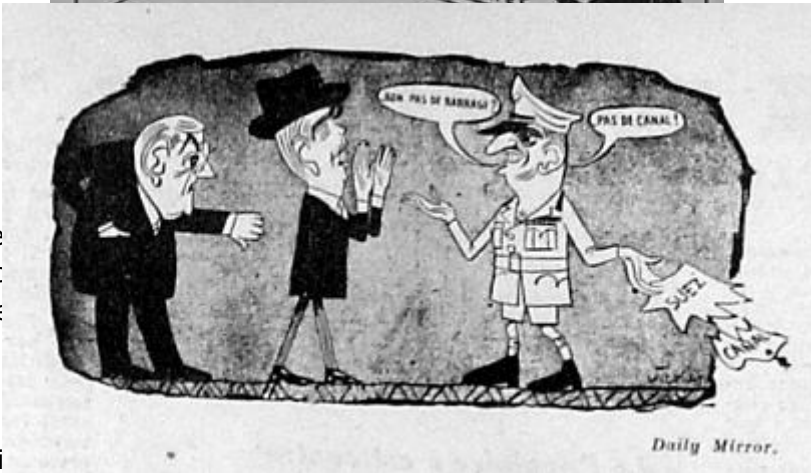
²⁴⁵ "Where We Fit In", *Newsweek*, 13 augustus 1956, p.22.

Eisenho
preside

en zijnde

Om
Sue
thrc
'The
get

he
est
it:
lse

Le
nati

de

"Munich n'est pas sur le Nil" was de titel waarmee het weekblad de nationalisatie aankondigde. De vergelijking met Nazi-Duitsland was meteen duidelijk en in de eerste zinnen waarschuwde de redactie reeds voor een "jaren 1930-scenario". Over de Franse

²⁴⁶ Tekst onder de cartoon: "SSH! Not in election year!", uit : "To Teach a Lesson", *Time*, 20 augustus 1956, p.20.

²⁴⁷ "The Middle East: Brief Waiting Game", *Newsweek*, 13 augustus 1956, p.24.

²⁴⁸ Nasser zegt "Pas de Barrage? Pas de canal!", *Le France Observateur*, 2 augustus 1956, p.3.

frustratie omtrent de, in hun ogen, weinig daadkrachtige Britse regering liet het tijdschrift geen twijfel bestaan met de welluidende ondertitel: "Pourquoi hésitent-ils?" Geen enkel Frans tijdschrift raakte wijs uit de Brits-Amerikaanse houding, enkel Raymond Aron gaf een mogelijke verklaring in *Le Figaro*. *Le France Observateur* nam deze dan ook over: "Employer la force pour défendre les intérêts d'une compagnie internationale, c'est, écrit-il, apporter un argument à la campagne contre l'impérialisme, c'est illustrer, en apparence, la thèse marxiste, de l'asservissement des Etats capitalistes aux intérêts financiers"²⁴⁹. De redactie argumenteerde dat de lezers van *Le Figaro* ongetwijfeld te ontwikkeld en doortastend waren om deze stelling voor waar aan te nemen, maar in het Midden-Oosten kon dat wel eens anders zijn: "Mais M. Aron a raison de penser que les masse frustes et simplistes de l'Orient ne voient pas les choses sous le même angle et qu'elles se laissent prendre ... aux 'apparences'."²⁵⁰ De Franse woede zowel omtrent de nationalisatie als in verband met de Angelsaksische aarzelingen was nauwelijks te bedwingen. Het tijdschrift kondigde reeds maatregelen aan: "Une chose [...] est de dénoncer la malfaissances du capitalisme international. Autre chose est de tolérer qu'on lui porte des coups ... par 'basse vengeance'. [...] c'est au nom de la Justice et de la Liberté qu'on va maintenant tenter d'asphyxier économiquement l'Égypte [...]"²⁵¹ De verslaggever beschuldigde zowel de Verenigde Staten als Groot-Brittannië hypocrisie: na zijn recente beslissingen noemde beide landen Nasser plots een dictator, hoewel deze dictatuur reeds langer in voegen was, ook tijdens de Aswan-onderhandelingen. *Le France Observateur* kwam tot de conclusie dat niet de vorm van regeren werd beoordeeld, wel het al dan niet inlossen van de internationale verwachtingen.

²⁴⁹ G. MARTINET, "Munich n'est pas sur le Nil", *Le France Observateur*, 2 augustus 1956, p.4.

²⁵⁰ G. Martinet, "Munich n'est pas sur le Nil", *Le France Observateur*, 2 augustus 1956, p.4.

²⁵¹ *Ibidem*.

Het was opvallend hoe het artikel op dit moment van toon veranderde, waardoor de titel van het bericht duidelijk werd. Hoewel het weekblad de Arabische massa's eerder gefrustreerd en simplistisch had genoemd kon de redactie wel enig respect opbrengen voor Nasser's beslissing tot nationalisatie. Het was immers een logische reactie geweest op het terugtrekken van de Aswangelden. Het zou dan ook niet verbazen moesten gelijkaardige situaties zich voordoen in andere Arabische landen. Maar de situatie was niet te vergelijken met Nazi-Duitsland. Bij zo'n vergelijking verloor men uit het oog dat het Nasserregime helemaal niet fascistisch was. Het was een militair regime met progressieve en reactionaire kanten, maar zeker niet fascistisch. De verslaggever vroeg zich ook af wat er in de plaats van het Nasserisme zou moeten komen; moesten ze terug naar het feodale tijdperk van de pasha's? In geen geval. Het tijdschrift adchtte een socialistisch alternatief optimaal, maar het socialisme stond nog in zijn kinderschoenen in Egypte. De strekking kon er enkel groot worden door elke nationalistische actie te ondersteunen, zo ook de nationalisatie van het Suez Kanaal.²⁵² Hoewel de redactie de Egyptische actie dus toch wel begreep, maakte het weekblad zich toch ook zorgen om het internationale aspect van de zaak: de vrije doorvaart waar iedereen zich zorgen om maakte. *Le France Observateur* hoopte van de situatie gebruik te kunnen maken om verdragen te bekomen die zowel de Sovjet-Unie en India als het Westen vrije doorvaart zouden verzekeren, ook Israël moest hierin opgenomen worden. De internationale gemeenschap mocht Nasser echter niet dwingen de nationalisatie te herroepen, zo bepleitte *Le France Observateur*. Deed men dat wel, dan begaf men zich op een gevaarlijk pad dat wel eens naar een onvoorspelbare oorlog zou kunnen leiden en zo ook een vreedevolle oplossing voor de Israëlische staat voor onbepaalde tijd zou uitstellen.

Opmerkelijk gedurende dit gehele pleidooi was de aandacht voor Israël. Daar waar de Amerikaanse pers enkel sprak over vitale

²⁵² *Ibidem*, p.5

olievoorraden en invloedzones, had *Le France Observateur* het over de rechten van de Zionistische staat. Even later haalde het tijdschrift echter zwaar uit naar de Franse politici die luidkeels tegen een oorlog om het Kanaal protesteerden, terwijl ze goed wisten dat de Verenigde Staten en Groot-Brittannië voorlopig enkel politieke en economische maatregelen zouden willen nemen. Diezelfde week publiceerde *Le France Observateur* eveneens zijn bezorgdheid omtrent het belang van het Suez Kanaal voor de olietoevoer naar Europa. Via de bespreking van de verschillende soorten schepen, over de mogelijkheid van een tweede kanaal – om de als maar stijgende vraag naar olie op te vangen – kwam de redactie bij de vraag of Nasser het kanaal wel operationeel kon houden. Want ondanks de reeds enkele jaren eerder ingezette Egyptianisering van het personeel zou de Egyptische regering toch deskundigen van buitenaf moeten aantrekken om een optimale doorvaart te garanderen. Hier vonden we echter geen oorlogstaferelen of rampscenario's, evenmin berekeningen van hoe lang Frankrijk nog zou toekomen met zijn olievoorraad, maar gewoon een status quo en een bescheiden blik op de toekomst.²⁵³ Misschien wilde het weekblad de bevolking niet ongerust maken, of misschien probeerde *Le France Observateur* wel de publieke opinie tegen een militaire actie te keren.

Deze tendens bleek ook uit een publicatie van een week later. "Les mesures militaires qu'impliquerait la réoccupation du canal de Suez ne sont pas si simples qu'on veut le laisser croire."²⁵⁴ Het tijdschrift gaf weer waarom Egypte het kanaal had genationaliseerd en hoe hiermee wel eens een gevaarlijk precedent geschapen zou kunnen zijn voor verdere nationalisaties in ex-kolonies. Daarna omschreef het weekblad de Franse en Britse belangen in de regio en in het bijzonder die in Egypte. Ook de Amerikaanse afkeuring van de Europese oorlogsplannen kwam

²⁵³ B. FERNEY, "Le pétrole, fera-t-il internationaliser Suez?", *Le France Observateur*, 2 augustus 1956, p.8-9.

²⁵⁴ H. de CALARD, "Le plan des Occidentaux pour la reconquête du canal de Suez", *Le France Observateur*, 9 augustus 1956, p.3.

aan bod. Gedurende het hele bericht sprak de verslaggever meestal in termen van "La France" of "les français" en helemaal niet over "ons" of "wij", zo werd er een afstand geschapen tussen de lezer en de weergegeven feiten, alsof de nationalisatie van het kanaal geen onmiddellijke gevolgen zou hebben voor het publiek.²⁵⁵

In het volgende nummer wist het Franse weekblad te melden dat de nationalisatie van het Kanaal helemaal niet zo'n verrassing was. De Egyptische regering probeerde reeds langer meer invloed te krijgen op de Canal Company. Zo wilde Nasser in 1954 een nieuwe Conferentie van Constantinopel bijeen roepen om de Egyptische rechten op het kanaal te herzien en in 1955 zouden enkele juristen fouten hebben gevonden in het concessiecontract: "Ces juristes sérieux ne trouvèrent rien de grave: mais trois étudiants en droit et deux officier (licenciés en droit) se chargèrent de découvrir dans le dossier des arguments en vue de revendications possible."²⁵⁶, doch deze ontdekking werd duidelijk niet serieus genomen. Later dat jaar startte de Egyptische overheid een perscampagne tegen de Suez Canal Company. De Company zou zich niet aan de afgesproken 'Egyptianisering' van het bedrijf houden, het bedrijf zou enorme winsten maken zonder dat Egypte hiervan mee kon profiteren en de Egyptische werknemers zouden een erbarmelijk salaris ontvangen: "Mettait en parallèle la vie fastueuse des 'gens du canal' et les salaires égyptiens (Omettant évidemment d'ajouter que les Egyptiens du canal étaient payés au même tarif que les Européens.)"²⁵⁷ Uit deze smaadcampagne wist Nasser een nieuw akkoord te bekomen, de relaties tussen Egypte en de Canal Company zagen er enigszins rooskleurig uit, "Mais la Compagnie et les chancelleries n'étaient pas sans connaître le danger."²⁵⁸ Kortom het rommelde reeds langer in Egypte en noch Frankrijk noch

²⁵⁵ *Ibidem.*

²⁵⁶ M. BARAT, "La nationalisation n'était pas une surprise", *Le France Observateur*, 16 augustus 1956, p.5.

²⁵⁷ *Ibidem.*

²⁵⁸ *Ibidem.*

Groot-Brittannië hadden de nodige voorzorgsmaatregelen getroffen om de nationalisatie te voorkomen.

3.2. De conferenties in Londen en de voorbereidingen op een Frans-Britse militaire interventie

a) De eerste conferentie: 16 augustus 1956

"The very convoking of the conference diminished the first angry passions [...]".²⁵⁹ *Time* zag voor de Verenigde Staten een temperende rol weggelegd gedurende de eerste weken na de nationalisatie. Maar hoewel John Foster Dulles deze rol met glans vervulde werden er toch onomkeerbare uitspraken gedaan. Zo noemde Sir Anthony Eden het Suez Kanaal "a matter of life and death to us all" en had hij het steevast over de onbetrouwbare kolonel Nasser, waarmee hij het militaire karakter van het Egyptische regime extra benadrukte. De kolonel voerde een propagandacampagne tegen Groot-Brittannië en kwam zijn beloften in verband met het Suez Kanaal niet na. "We all know it is how fascist governments behave" besloot Eden daaruit. De Britse premier zwoer meteen ook deze "act of plunder" niet ongestraft te zullen laten voorbij gaan. "That was not the language of force, but in the cadences of diplomacy it was almost as severe.", meldde de *Timeredactie*. Het was bij deze voor Groot-Brittannië een prestigezaak geworden om Nasser tot een compromis te bewegen of Egyptische toegevingen af te dwingen. Voorlopig oogstten de militante taal van zowel de Britse als Franse regering echter enkel internationale druk om geen vijandigheden te starten.²⁶⁰

Nasser zelf keek er ondertussen nauwgezet op toe de Europeanen geen reden tot geweld te geven; Egypte weigerde aan geen enkel schip, zelfs twee Israëliëse schepen het kanaal gebruiken. De president wist maar al te goed dat enkel een bemiddelende

²⁵⁹ "To Teach a Lesson", *Time*, 20 augustus 1956, p.19.

²⁶⁰ *Ibidem*.

houding de storm in Londen en Parijs enigszins kon luwen. Wel liet hij weten niet aanwezig te zullen zijn op komende conferentie te Londen en veroordeelde hij een internationale autoriteit om het Kanaal te beheren als "but a mild word for what should be called collective colonialism".²⁶¹ Naarmate de conferentie naderde was er steeds minder sprake van een militaire interventie.

Diezelfde week publiceerde *Time* een uittreksel uit Nassers "Philosophy of the Revolution" van 1954. De lezer maakte kennis met een verbazend menselijk man. Hij zag weliswaar moord als de enige weg naar een betere toekomst voor zijn land, maar bekende ook dat geweld voor hem niet de beste manier was om aan die toekomst te werken. Nasser getuigde over een moord die hij samen met zijn medestanders had beraamd: "We had prepared a group for action and selected a person whom we'd decided must cease to exist." De actie werd uitgevoerd volgens plan, maar na zijn vertrek werd Nasser achtervolgd door het geschreeuw van een vrouw en het huilen van een baby, hij kon de slaap niet vatten. "I hurried anxiously to get a morning paper, and how glad I was that the one I'd planned to assassinate was out of danger."²⁶² Haat, maar ook angst en medelijden waren de man niet vreemd. Misschien wilde *Time* hiermee zijn lezerspubliek temperen na de dramatische berichten van uit Groot-Brittannië en Frankrijk, Nasser leek een man die het beste voor had met zijn land, hoewel hij daartoe niet altijd de juiste middelen hanteerde.

In een volgend nummer echter werd een uittreksel van Nassers boek voorafgegaan door de woorden: "Yet, like Mein Kampf, Nasser's little book is a self-revealing portrait of a restless, unstable man intoxicated with vast ambitions."²⁶³ Het tij was dan ook gekeerd. John Foster Dulles had de conferentie in Londen geopend met een brandende speech. Hij benadrukte het internationale belang van het Suez kanaal: "The Suez Canal, both by reason of its internationalized character, both in law and in

²⁶¹ *Ibidem*, p.20.

²⁶² "When Nasser faced another crisis", *Time*, 20 augustus 1956, p.21.

²⁶³ "Role in search of a hero. The three circles of Nasser's ambition", *Time*, 27 augustus 1956, p.24.

fact, is the last place wherein to seek the means of gaining national triumphs."²⁶⁴, waarop hij een internationale raad voorstelde om het Kanaal te beheren. Zelfs de Rus Shepilov benadrukte het belang van flexibiliteit in deze situatie. En ook de Aziatische landen zagen liever een internationaal Suez Kanaal, hoewel ze het niet publiekelijk durfden toegeven. De industrialisatie die via het Kanaal vanuit het westen kwam was immers van erg groot belang voor de jonge staten. Zelfs de Britse minister van buitenlandse zaken Selwyn Lloyd sprak gematigd en poogde tot een compromis te komen. Hij argumenteerde dat ook de Donau en de Rijn internationale waterwegen waren en dat de soevereiniteit van de desbetreffende Oostbloklanden, noch Duitsland daarmee geschaad of in vraag werd gesteld.²⁶⁵

Newsweek legde de nadruk omtrent de ophanden zijnde conferentie volledig anders. Niet alleen droeg het artikel omtrent de crisis en de conferentie de titel "Peace with Islam: in the Balance"²⁶⁶, daar waar religie in deze context van minimaal belang was. Nassers regime was verre van islamitisch en afgezien van de verwijzing naar één enkele fatwa in *Time*²⁶⁷ en een oorlog onder het mom van Jihad was er nooit eerder naar de islam verwezen. Het tijdschrift had ook veel meer aandacht voor de Britse kant van de zaak. De regering stond er onder enorme binnenlandse druk, zo wist de verslaggever te melden. Indien Eden geen oorlog startte en Nasser zonder enige sanctie zijn gang liet gaan joeg Anthony Eden de conservatieven tegen zich in het harnas. Opteerde hij wel voor een, erg onvoorspelbare, oorlog dan zou hij waarschijnlijk de steun van de socialisten verliezen. *Newsweek* deed er alles aan om de Britse premier als een redelijk en ervaren man voor te stellen: "Eden is working hard to avert war, [...]."

²⁶⁴ "The Principles of 1888", *Time*, 27 augustus 1956, p.22.

²⁶⁵ *Ibidem*, p.23.

²⁶⁶ "Peace with Islam: in the balance", *Newsweek*, 20 augustus 1956, p.23.

²⁶⁷ "Holy war", *Time*, 30 januari 1956, p.17.

More than once he has had to restrain the angry French, [...]."²⁶⁸ Dit terwijl *Time* Frankrijk en Groot-Brittannië steeds als een tweespan op weg naar oorlog zag. Over de Sovjet positie in deze kwestie was het weekblad niet zeker: "It may be [...] that Nasser went further than the Soviets might have wished."²⁶⁹ Hoewel de redactie eerder in het bericht wel sprak van de recent erg frequent geworden ontmoetingen tussen Nasser en de Russische ambassadeur: "It was becoming painfully clear that Russia, not Egypt, was calling the moves."²⁷⁰ *Newsweek* gaf de Amerikaanse politiek wel duidelijker weer; Eisenhower zou Europa moreel, doch niet meteen militair steunen in een mogelijke oorlog. Het Witte Huis zou evenmin terugkomen op zijn beslissing de Aswanlening af te blazen. Het leek wel een voortijdig antwoord op de Franse vraag van een week later "Les Etats-Unis financeront-ils le Haut-Barrage?" *Le France Observateur* zei hierin de strategie van de Eisenhoweradministratie te doorzien; door terugtrekking van de Aswangelden hadden de Verenigde Staten gehoopt dat Nasser zich tot de Sovjet-Unie zou wenden, Moskou zou dan op zijn beurt de lening moeten weigeren wegens te weinig financiële middelen. Daarop zou Nasser zijn spel aan beide zijden verloren hebben en in de toekomst wel voorzichtiger zijn. Niets bleek echter minder waar, Chroetsjov kon de lening inderdaad niet van het Westen overnemen, maar dit belette hem niet om de Egyptische president te blijven steunen. De vraag was nu of men, om het Suez Kanaal niet nog verder in gevaar te brengen, de lening toch moest toestaan. Dit zou echter een enorme politieke overwinning voor Nasser zijn en het Frans-Britse prestigeprobleem in verband met Suez niet oplossen.²⁷¹

²⁶⁸ "Peace with Islam: in the balance", *Newsweek*, 20 augustus 1956, p.24-25.

²⁶⁹ *Ibidem*, p.24.

²⁷⁰ *Ibidem*.

²⁷¹ D. ROSS, "Les Etats-Unis financeront-ils le Haut-Barrage?", *Le France Observateur*, 30 augustus 1956, p.5.

De Franse pers besteedde verder veel meer aandacht aan de binnenlandse polemiek, daar Frankrijk rechtstreeks betrokken was bij de crisis.

In het eerder aangehaalde artikel uit *Le France Observateur*, getiteld "Le plan des Occidentaux pour la reconquête du canal de Suez" het tijdschrift dieper in op de op 16 augustus geplande conferentie te Londen. De genodigden waren zorgvuldig gekozen om het Frans-Britse plan een grotere kans op goedkeuring te geven. De bedoeling was om het Suez Kanaal te internationaliseren. Daarvoor moest de Egyptische nationalisatie echter eerst veroordeeld worden door de meerderheid van de deelnemende landen. Het tijdschrift zag de kans op slagen niet erg rooskleurig in. De traditionele bondgenoten van Frankrijk en Groot-Brittannië, zoals Spanje, Griekenland, Zweden, Denemarken en Noorwegen, aarzelden de oorlogszuchtige taal van beide landen te volgen. En ook in Italië en West-Duitsland klonken bedenkingen. Niettemin wilden Londen en Parijs hun plan doorzetten en een internationaal orgaan oprichten, waarin afgevaardigden van de verschillende belanghebbende landen zouden zetelen, om de nieuwe Canal Company te besturen.²⁷² Het artikel voorspelde ook reeds Nasser's afkeuring. Want hoewel het plan voorzag in een jaarlijkse vergoeding voor de Egyptische regering zou de president elke claim op eigendom van de waterweg achterwege moeten laten. Dit was meteen ook het grote verschil met het Amerikaanse voorstel. De Eisenhoweradministratie geloofde wel dat Nasser bereid was tot compromissen, maar niet aangaande het eigendomsrecht van het Kanaal. Bovendien domineerde een anti-Europese meerderheid van Afrikaanse en Aziatische landen de Verenigde Naties.

Voordien was reeds gebleken dat *Le France Observateur* geen voorstander was van een gewapende interventie. Dit standpunt kwam opnieuw naar voren. Het weekblad zag een oorlog als "agression pure et simple de deux pays forts contre un pays

²⁷² H. de CALARD, "Le plan des Occidentaux pour la reconquête du canal de Suez", *Le France Observateur*, 9 augustus 1956, p.3.

faible."²⁷³ Ook publiceerde het tijdschrift een brief van een Brits parlamentslid waarin de man in kwestie hevig protesteerde tegen een Frans-Britse militaire actie tegen Egypte: "Larges fractions du parti travailliste [...] n'appuieraient pas le gouvernement britannique s'il utilisait la force dans un sens qui soit contraire aux obligations des Nations Unies" en "L'Égypte a tous les droits, légaux et moreaux de nationaliser la Compagnie du canal."²⁷⁴ Bovendien zouden Groot-Brittannië en Frankrijk zich hopeloos belachelijk maken als ze blufden en de troepen die ze nu naar de Middellandse Zee stuurden om druk uit te oefenen op Nasser, terugtrokken ten voordele van een compromis. Waren beide landen echter van plan die troepen wel degelijk te gebruiken dan maakte men zich best klaar voor wat het weekblad "la débâcle finale de l'impérialisme" noemde.²⁷⁵

Groot-Brittannië was echter niet het enige land waar een binnenlandse storm woedde ook in Frankrijk zelf werd er heftig gereageerd op de oorlogszuchtige taal van de regering. Dit terwijl *Time* schreef: "France is united from right to left [...] in regarding the Suez crisis as an unexpected opportunity to destroy Nasser, the man they see behind all their North African troubles."²⁷⁶ In *Le France Observateur* bewees meer dan eens het tegendeel. Zo verscheen er een tekst van de hand van Oreste Rosenfeld, een raadsman van de S.F.I.O., de partij van premier Guy Mollet, die deze Amerikaanse stelling volledig weerlegde. De man keurde de eerdere vergelijkingen tussen Nasser en Hitler ten stelligste af, Egypte had, in tegenstelling tot het Duitsland van 1938 dat toen een internationaal verdrag unilateraal verbrak, het volste recht een commerciële maatschappij op zijn grondgebied te nationaliseren. De nationalisatie kon dus geen aanleiding zijn tot oorlog. Bovendien bewaakte en beveiligde het Egyptische leger het Kanaal reeds sinds het vertrek van de laatste Britse soldaten

²⁷³ *Ibidem*, p.4.

²⁷⁴ W. Warbey, "Renoncer au bluff", *Le France Observateur*, 9 augustus 1956, p.5.

²⁷⁵ *Ibidem*.

²⁷⁶ "The Inner Interests", *Time*, 20 augustus 1956, p.20.

uit de Suez basis eerder dat jaar. De Egyptenaren garandeerden dus al langer de vrije doorvaart. De grote struikelblok vormde de grote hoeveelheid aan buitenlands kapitaal dat met de nationalisatie gemoeid ging, maar aangezien Nasser beloofde alle aandeelhouders te vergoeden kon ook dit geen aanleiding vormen tot een Europees gewapend optreden, zo pleitte het raadslid De Egyptische betrokkenheid bij de Algerijnse onafhankelijkheidsstrijd werd eveneens sterk gerelativeerd. Het was niet Nasser die voor problemen in de kolonie had gezorgd, wel Frankrijk dat niet op tijd aan een andere relatie met het land had gewerkt. Rosengfeld haalde een federaal verband aan als mogelijke oplossing. De Franse overdrijving van Nasser's invloed had hem enkel meer prestige bezorgd.²⁷⁷ Het raadslid wilde duidelijk het Algerijnse probleem opgelost zien: "La politique coloniale française pèse d'une lourde hypothèque sur notre politique extérieure.", Suez vormde hier het zoveelste voorbeeld van.²⁷⁸

Rosenfeld redeneerde echter volledig in Frans belang. Het feit dat hij een oorlog wilde vermijden had niets te maken met enige sympathie voor de Egyptische president. Voordien had hij reeds gezegd dat Nasser helemaal niet zoveel invloed had op de Algerijnse rebellen. Later noemde de man het land: "Ce petit pays mal armé et misérable."²⁷⁹ Egypte had echter één groot voordeel: sinds de Conferentie in Bandoeng genoot het de steun en het respect van het gros van de ontwikkelingslanden. Een oorlog zou dus niet enkel Egypte tot vijand maken, maar Frankrijk ook in diskrediet brengen bij zo wat de halve wereldbevolking. "Elle risque de provoquer la rupture définitive entre tous ces 'peuples de couleur' et la race blanche."²⁸⁰ De Franse eer hoefde niet bevochten te worden, dat tijdperk had de mensheid gelukkig achter zich gelaten, zo argumenteerde Rosenfeld. Maar de

²⁷⁷ O. ROSENFELD, "Il ne fallait pas perdre son sang-froid", *Le France Observateur*, 9 augustus 1956, p.4.

²⁷⁸ *Ibidem*, p.5.

²⁷⁹ *Ibidem*.

²⁸⁰ *Ibidem*.

komende conferentie te Londen kon evenmin op enige goedkeuring rekenen. Wat als de Sovjet-Unie de gelegenheid zou aangrijpen om bijvoorbeeld ook een internationaal bestuur te eisen over de Dardanellen?²⁸¹

De angst voor Sovjetmanipulatie zou blijven bestaan. Op 16 augustus publiceerde *Le France Observateur* naar aanleiding van de conferentie te Londen een artikel getiteld "Les bases d'un compromis possible." Het weekblad stelde vast dat Frankrijk noch Groot-Brittannië bereid waren toegevingen te doen, hoewel hun juridische argumenten erg wankel waren. De Britten pleitten voor een internationalisatie van het Kanaal, terwijl ze tot voor kort zelf de waterweg controleerde met onder andere troepen in de Suez basis. Shepilov zou het niet moeilijk hebben deze contradictie aan te tonen. Het weekblad zag de Sovjet-Unie zonder verdere verklaring als spreekbuis van Egypte, dat de conferentie niet wilde bijwonen.²⁸² Moskou had een niet te onderschatten invloed verworven in Egypte. *Le France Observateur* besteedde een relatief lang bericht aan de vraag wie Nasser zou moeten opvolgen indien er een oorlog kwam en de president omvergeworpen zou worden. De redactie moest, na het verkennen van andere opties zoals generaal Naghuib of het Moslimbroederschap, concluderen dat het communisme een gevaarlijk alternatief kon vormen voor het Nasserisme, aangezien het de laatste jaren veel aanhangers had weten te werven in de straten van Caïro.²⁸³

Na afloop van de conferentie evalueerde *Time* het hele gebeuren: "The London conference [...] ended with a far greater sense of agreement than anyone expected." Groot-Brittannië en Frankrijk waren bereid tot compromissen en vooral John Foster Dulles werd geprezen voor zijn handige aanpak en overredingskracht. Enkel de Sovjet-Unie gooide, in tegenstelling tot de eerdere berichten,

²⁸¹ *Ibidem*.

²⁸² H. de CALARD, "Les bases d'un compromis possible", *Le France Observateur*, 16 augustus 1956, p.4.

²⁸³ J. LACOUTURE, "Il n'y a pas d'héritier sérieux pour la succession du colonel Nasser", *Le France Observateur*, 16 augustus 1956, p.4-5.

roet in het eten: "His [Shepilov] ambition seemed to be to make it hard for Nasser to negotiate on the majority plan". Nasser kondigde aan een westerse delegatie te zullen ontvangen "as a matter of courtesy", maar Moskou gaf hem amper de kans om zonder gezichtsverlies enige toegevingen te doen. Shepilov gebruikte immers Nassers exacte woorden aangaande het Londense plan: "an effort to reimpose colonialism on Egypt."²⁸⁴

b) De Menzies missie: een westerse poging tot compromis

Naar aanleiding van een interview dat *Times* correspondent in Caïro kon afnemen van Nasser verscheen het nummer van 27 augustus met bijgevoegde afbeelding op de voorpagina²⁸⁵ Een erg vredelievende afbeelding was het alleszins niet.

Tijdens het gesprek probeerde Nasser een kalme en beheerste indruk te maken, maar "His knee jiggled constantly as he talked."²⁸⁶ Als antwoord op de vraag welke rol de president voor de Verenigde Staten zag weggelegd herhaalde hij zijn argument van voordien, met een scherp communistisch kantje deze keer: "You are supporting collective colonialism, while the Russians in their proposals today are supporting our sovereignty and dignity." Kon Egypte nu nog een neutraal beleid voeren, zo vroeg de journalist zich af. Nasser nam liever het woord 'onafhankelijk' in de mond, neutraliteit kon enkel gebruikt in tijden van oorlog. Naar aanleiding van deze vraag sprak hij over zijn Oost-tegen-West politiek: "If our trade had all been with the West, we would be in a cery critical position today. Thank God we had this policy." Nasser had allerminst spijt van zijn evenwichtsoefening tussen Oost en West. Wat eventuele economische sancties betrof sloot de Egyptische leider contacten met de Sovjet-Unie of

²⁸⁴ "Putting the question", *Time*, 3 september 1956, p.23.

²⁸⁵ *Time*, 27 augustus 1956, voorpagina.

²⁸⁶ "The Counterpuncher", *Time*, 27 augustus 1956, p.23

communistisch China niet uit, beter dat dan te verhongeren, zo stelde hij. En in verband met wapenleveringen: "We have enough arms. We think about food if there are going to be sanctions." Het Westen zou dus vooral de reeds erg verarmde Egyptische bevolking raken met zijn economische represailles. *Time* vond dat Nasser een gevaarlijk spel speelde tegen de tweeëntwintig machtigste staten in de wereld.²⁸⁷ De vraag was echter of die staten inderdaad wel zo anti-Egyptisch ingesteld waren. Verder in dit hoofdstuk zullen we zien dat *Le France Observateur* niet erg vertrouwd was op de loyaliteit van deze tweeëntwintig landen.

Even later gaf de verslaggever enkele bewoordingen weer waarin men over Nasser en zijn regime sprak in verschillende landen :

"There are other names for him too. London's Tory Daily Mail calls him 'Hitler on the Nile.' The Peking press woos: 'Egyptian brother.' France's Premier Guy Mollet has called him 'a megalomaniac' dictator. 'This is how Fascist governments behave,' warns Sir Anthony Eden. The Cairo press calls him 'savior of the people,' the Israelis say 'highway robber,' 'treacherous wolf.' Nehru's private verdict: 'Too young and inexperienced.' To France's Foreign Minister Christian Pineau, Nasser is 'a congenital liar.'"²⁸⁸

De Engelse en Franse standpunten waren niets nieuws onder de zon en ook de Chinese 'bloedband' met Nasser was niet zo vreemd aangezien hij de Volksrepubliek enkele maanden voordien had erkend en er een bloeiende handelsrelatie tussen beide staten was ontstaan. Nehru's bewoordingen waren dan weer onverwacht, aangezien hij na de Conferentie van Bandoeng vol lof sprak over de Egyptische regeringsleider als grote naam in de neutraliteitsbeweging. Maar de nationalisatie van het Kanaal ging voor de Indiase president waarschijnlijk net en stap te ver. *Time* zelf sprak evenmin in flatterende bewoordingen over Egyptes sterke man: "Nasser is a counterpuncher who has won a number of prelims by meeting blow with counterblow" of "He has

²⁸⁷ *Ibidem.*

²⁸⁸ *Ibidem*, p.24.

costumed himself in the verbiage of Western liberalism, but in fact his regime has been politically retrogressive.”²⁸⁹

Verder schetste het tijdschrift Nassers levensloop, vanaf de revolutie tegen koning Farouk over zijn oppositie tegen het Pact van Bagdad en de Aswanonderhandelingen tot aan de nationalisatie van het kanaal. De manier waarop de president een probleem oploste kwam er simplistisch naar voren: hij zou drie kolommen maken met in de eerste het probleem, in de tweede de obstakels en in de derde de mogelijke oplossingen. “He doesn’t always recognize all the obstacles,’ one of his friends concedes.”²⁹⁰ Er was weinig respect of appreciatie terug te vinden in het verhaal.

Met deze Egyptische visie in het achterhoofd bereidde de Australische eerste minister Robert Menzies zijn gesprekken met Nasser in Caïro voor. *Time* omschreef als volgt: “The stakes were high, the din was deafening and the outcome uncertain.”²⁹¹ De onzekere afloop van het overleg in Caïro was grotendeels aan de Europese grootmachten te wijten, afkeuring van de Brits-Franse houding weerklonk; zij gingen immers verder met het sturen van legereenheden naar de oostelijke Middellandse Zee. “While the U.S. won the support of many Asian nations with this discreet sort of approach (and thus saved the British and French from being isolated as two saber-rattling imperialists), the British and French continued to build up pressures [...]”²⁹² *Le France Observateur* illustreerde deze dwarse Frans-Britse houding met volgende cartoon²⁹³ :

²⁸⁹ *Ibidem.*

²⁹⁰ *Ibidem*, p.25.

²⁹¹ “The two pressures”, *Time*, 10 september 1956, p.22.

²⁹² *Ibidem.*

²⁹³ Het linker figuurtje aan de tafel is Robert Menzies, in: *Le France Observateur*, 2 september 1956, p.3.

Time meldde echter dat de regeringen in Londen en Parijs volhielden dat de wapenopbouw slechts een voorzorgsmaatregel was en niet tot oorlog hoefde te leiden. Ondertussen groeide ook de druk vanuit de Arabische wereld; verzetsgroepen dreigden ermee olie-installaties op te blazen en in Caïro beweerde de regering twee Britse spionnen gearresteerd te hebben.²⁹⁴

De conferentie mocht dan wel naar wens verlopen zijn, de kans dat Nasser de westerse voorwaarden zou aanvaarden bleef erg klein. "Can Europe survive without the Suez Canal?"²⁹⁵ was de vraag die op ieders lippen lag. Na het wikken en wegen van de mogelijke opties besloot *Newsweek* dat het Westen wel zonder het Suez kanaal kon, maar *niet* zonder de olie van het Midden-Oosten.²⁹⁶

Le France Observateur had evenmin een goed oog op een mogelijk akkoord tussen Nasser en het westen. Nog voor de conferentie begon liet Groot-Brittannië reeds weten dat zijn deelname aan de conferentie geen instemming met het

²⁹⁴ *Ibidem*, p.22-23.

²⁹⁵ "Suez: the costly alternatives", *Newsweek*, 3 september 1956, p.38.

²⁹⁶ *Ibidem*, p.40.

internationaliseringsprincipe inhield. Opvallend is dat het tijdschrift sprak over "les trois alliés occidentaux qui avaient espéré isoler le colonel Nasser et le mettre en accusation en tant que 'fasciste dangeureux' [...] ou 'apprenti dictateur' [...]".²⁹⁷ Wie bedoelde de verslaggever hier met 'de drie bondgenoten'? Frankrijk en Groot-Brittannië zeker, en waarschijnlijk vormden de Verenigde Staten de derde partij. Maar dan is het waarheidsgehalte van deze stelling erg klein; de Verenigde Staten hadden Nasser officieel immers nooit fascistisch genoemd en het waren ook vooral de Franse en Britse regeringen geweest die op het dictatoriale karakter van zijn bestuur hadden gewezen. Een toch wel niet te onderschatten nuanceverschil, daar Parijs en Londen door middel van hun taalgebruik de bevolking op een oorlog wilden voorbereiden, terwijl de VS er alles aan deden om zo'n oorlog te vermijden.

De harde bewoordingen van de Franse regering sloegen echter niet aan bij *Le France Observateur*. Het tijdschrift noemde 'The Economist' de enige redelijke stem in het Britse perslandschap, dat de vorming van een internationaal toezichtsorgaan onder het gezag van de VN voorstelde. Een voorstel met een duidelijk temperend Amerikaans tintje.²⁹⁸

De tegenkanting van het Franse tijdschrift tegen een mogelijke oorlog werd een week later zo mogelijk nog sterker benadrukt in een artikel met als titel "L'alibi Suez est crevé". De redactie zette de argumenten tegen een militaire interventie kort, maar duidelijk op een rijtje: "La question internationale ne peut être militairement imposée: parce que les peuples arabes et asiatiques forcent leurs gouvernements à se solidariser avec Nasser ; parce que les Etats-Unis ne participeront à aucune solution brutale et que l'Union Soviétique fera tout pour l'empêcher [...]"., redenen genoeg dus om een diplomatieke oplossing te beogen. Ook de Algerijnse oorlog kon de Franse regering geen alibi tot geweld verschaffen: "Peu importe la vérité: il faut absolument que la

²⁹⁷ A. ROTH, "Londres: recul stratégique", *Le France Observateur*, 16 augustus 1956, p.6.

²⁹⁸ *Ibidem*.

guerre d'Algérie, ce soit Nasser. [...] D'ailleurs, menteurs ou naïfs, tous se sont eux-mêmes aux pièges de mensonge. La guerre d'Algérie, c'était Nasser. Liquider Nasser c'était gagner la guerre d'Algérie. [...] Plus de Nasser, et donc plus de Ben Bella [...]." Het tijdschrift deed de volledige redenering af als leugens en bedrog. De oorlog in Algerije was in feite reeds verloren en via een oorlog met Nasser hoopte de regering de Franse trots toch nog enigszins te kunnen redden. In verband met de conferentie te Londen sprak de redactie de hoop uit dat Nasser intelligenter zou zijn dan zijn tegenstanders, waarmee wel degelijk ook de Franse regering werd bedoeld. Het tijdschrift was van mening dat de Egyptische president immers veel voordeel kon halen uit het prestige dat hij de voorbije weken had verworven in de Arabische wereld. De journalist eindigde zijn betpvg met een waarschuwing aan het adres van Guy Mollet: "Allons, M. Guy Mollet, les vacances se terminent, le rideau s'abaisse sur votre festival diplomatique et militaire. Il fait frais dans la capitale. Il fera plus frais bientôt dans le couloirs du Parlement."²⁹⁹ Dit bericht werd echter gevolgd door een meer gematigde tekst waarin het weekblad de kans op een mogelijk compromis groter achtte en zelfs als zo'n compromis er niet zou komen waren economische sancties meer waarschijnlijk dan een militaire interventie.³⁰⁰

Zoals gevreesd leverde Menzies' missie, naast de zekerheid dat Nasser niet van gedachte zou veranderen, geen resultaat op. Na het eerste gesprek was de Australische president nochtans hoopvol, maar de volgende dag noemde de Egyptische krant *Al Gumhuria* het westerse voorstel "a 1956 term for piracy."³⁰¹ Eisenhowers belofte om een vredevolle oplossing te vinden hielp de westerse delegatie niet veel verder, net nu de dreiging met

²⁹⁹ C. BOURDET, "L'alibi Suez est crevé", *Le France Observateur*, 23 augustus 1956, p.3.

³⁰⁰ H. de CALLARD, "Après la conférence de Londres, le risque d'une expédition d'Égypte s'estompe", *Le France Observateur*, 23 augustus 1956, p.3-4.

³⁰¹ "Deadlock in Cairo", *Time*, 17 september 1956, p.23.

geweld Nasser misschien op andere gedachten had kunnen brengen. Parijs bleef wel het oorlogszuchtige pad bewandelen: "France's foreign minister Christian Pineau, compared Nasser to Hitler and demanded a 'very clear will to use force'."³⁰²

Ondertussen kreeg Egypte het steeds moeilijker om het Kanaal in werking te houden, veel buitenlandse loodsen waren met vakantie op het moment van de nationalisatie en weigerden nu weer naar Egypte af te reizen om het werk te hervatten. Zonder ervaren loodsen kon Nasser zijn duur gezworen vrije doorvaart echter niet realiseren, dus beloofde hij de nog in het land zijnde loodsen enorme salarissen en bonussen en ging de Egyptische regering in het buitenland op zoek naar de nodige extra mankracht.³⁰³ Op indirecte manier moest de Egyptische president dus toch toegeven dat hij het Kanaal niet alleen in werking kon houden.

Newsweek maakte, in tegenstelling tot *Time*, meer erg kort melding van de Menzies-missie in Caïro en de zogezegde Britse spionnen in Egypte. Het tijdschrift had meer aandacht voor de Frans-Britse oorlogstaal. In tegenstelling tot *Times* bedenking dat de Amerikaanse belofte van een vredvolle oplossing het de diplomaten in Caïro enkel moeilijker maakte daar ze nu niet meer met een militaire interventie konden dreigen, argumenteerde *Newsweek* dat de Frans-Britse bewapening Menzies' opdracht juist bemoeilijkte, Nasser zou immers niet willen geloven dat de buitenlandse troepen, zo dreigend dichtbij zijn landsgrenzen, niet bedoeld waren als drukingsmiddel.³⁰⁴ Vooral de Britse pers moest het ontgelden: "Britain had the most competitive press in the world. One result is that British editors – like their circulation managers – are forever seeking ways of doing each other in. Foreign policy is their favorite subject; editorials, their favorite weapons. Some papers, such as *The Daily Mirror*, use them like broadswords; others, like rapiers (*The News Chronicle*), stiletos (*The Manchester Guardian*), or blunderbusses (*The Times*)."³⁰⁵

³⁰² *Ibidem*.

³⁰³ *Ibidem*, p.24.

³⁰⁴ "'War' in fleet street", *Newsweek*, 10 september 1956, p.20.

³⁰⁵ *Ibidem*, p.22.

Ook *Le France Observateur* haalde het nut van de Britse troepen op Cyprus als drukkingsmiddel aan. Op 10 augustus waren er reeds versterkingen naar het eiland gezonden, maar pas op 29 augustus raakte dit bekend. De enige reden die het tijdschrift hiervoor zag was het vertrek van Menzies naar Egypte. Sedert het einde van de bijeenkomst in Londen wilden Frankrijk en Groot-Brittannië immers tonen dat ze Nasser nog steeds liefst zagen verdwijnen. De keuze van Robert Menzies was in dit verband erg bewust geweest. De Australische premier wilde, volgens het Franse tijdschrift, na zijn ambtstermijn een lucratieve functie in Groot-Brittannië bemachtigen. De man zou er dan ook alles aan doen om de Britse visie op de zaak extra te benadrukken.³⁰⁶

Nog voor het beëindigen van de westerse bemiddelingspoging overwoog *Le France Observateur* de voor- en nadelen van een militaire interventie. Als eerste obstakel voorzag het tijdschrift de aanleiding. Na de conferentie van Londen kon de nationalisatie van het Kanaal immers niet meer aangewend worden om een gewapend optreden te verantwoorden. Frankrijk en Groot-Brittannië konden nu evenmin ingrijpen zonder toestemming van de Londense conferentiepartners en het was erg onwaarschijnlijk dat beide landen de steun zou krijgen van alleen al de Verenigde Staten. Het gebruik van geweld zou immers hoogst waarschijnlijk gepaard gaan met een tijdelijke blokkade van het Kanaal. Bovendien was het, ervan uitgaande dat de Europese machten een eventuele oorlog zouden winnen, niet zeker dat Nasser door zo'n nederlaag uit het zadel geworpen zou worden. Hij had immers de belangrijkste militaire en nationalistische boegbeelden uit Egypte rond zich verzameld. Betekende een westerse overwinning wel het einde van Nasser's dictatuur dan moest er een alternatief gevonden worden; westerse marionetten aan het hoofd van de Egyptische staat zouden het ongetwijfeld niet lang volhouden. Een meer gematigd militair bewind daarentegen had wel kans op slagen. Toch keurde *Le France Observateur* een

³⁰⁶ A. ROTH, "Sir Anthony veut la tête du Bikbachi", *Le France Observateur*, 6 september 1956, p.8.

agressieve Frans-Britse actie ten stelligste af. De kansen op succes waren immers miniem en beide landen zouden zich er de woede van de Afrikaanse en Aziatische ontwikkelingslanden mee op de hals halen.³⁰⁷ Kritiek op het Franse beleid domineerde de volledige tekst en als klap op de vuurpijl vonden we in hetzelfde nummer een artikel getiteld "L'Occident forge l'unité arabe." Daarin had de redactie het over de stakingen die in Westerse bedrijven doorheen de hele Arabische wereld plaats hadden gevonden, naar aanleiding van de conferentie te Londen. In Bahrein dreigden men de Britse olie-installaties te vernietigen in geval van Briste vijandigheden ten aanzien van Egypte. Zelfs de Irakese regering moest onder druk van de bevolking de Egyptische pers terug toelaten.³⁰⁸ De overdreven zorgen om het Suez Kanaal hadden de Europese belangen elders in het Midden-Oosten in gevaar gebracht. Frankrijk en Groot-Brittannië hadden niet enkel de nationalisten tegen zich in het harnas gejaagd, maar ook Nassers beoogde Arabische eenheid versterkt: "Commentant l'attitude d'Eden et de Mollet, un dirigeant arabe a proposé de leur élever une statue dans chacun des capitales du Moyen-Orient, parce que leurs menaces ont accéléré de cinquante ans l'unité des Arabes ..."³⁰⁹

c) De tweede conferentie te Londen: Dulles' "Suez Canal Users' Association" en binnenlandse problemen voor Eden en Mollet

De Westerse oplossing voor het Suezprobleem bestond erin dat de "Suez Canal Users' Association" (SCUA) eigen loodsen zou inhuren, zelf het verkeer door het kanaal zou regelen en ook zelf tolleren zou innen, Egypte hoefde enkel mee te werken. "Nasser denounced the plan almost before it was fully explained."³¹⁰

³⁰⁷ L.A., "15 septembre: guerre ou paix à Suez?", *Le France Observateur*, 6 september 1956, p.8-9.

³⁰⁸ C. MAJDALANY, "L'Occident forge l'unité arabe", *Le France Observateur*, 6 september 1956, p.9.

³⁰⁹ *Ibidem*.

³¹⁰ "The crisis turns", *Time*, 24 september 1956, p.19.

Volgens *Time* werd hier duidelijk waar het conflict écht om draaide. Niet het gebruik van het kanaal, maar de slag die Nasser de westerse grootmachten had toegebracht, was het hekele punt. Wederom duidde het weekblad het gevaar voor een golf van nationalisaties doorheen de Arabische wereld. De hoop op een vruchtbare samenwerking tussen de rijke industriële landen en de ontwikkelingslanden zou daarmee voorgoed geschaad zijn.

“The new strategy expressed far more accurately the West’s hopes of converting the old relationship of empire and colony into a new partnership of mutual respect and mutual profit. For its effect it relied on a simple demonstration of the real value of Western friendship – by the simple process of showing vividly what it costs to be without it.”³¹¹

Dit was duidelijk een Amerikaans standpunt. De Verenigde Staten hadden het kolonialisme steeds veroordeeld en hoopten nu via de Suez Crisis ook Groot-Brittannië en Frankrijk te kunnen overtuigen van de nadelen van een koloniaal rijk. Kolonies vormden immers een onvoorspelbare factor waar steeds rekening mee gehouden moest worden. Voordien werd dit reeds geïllustreerd in Algerije en nu hypothekeerde ook Suez de Europese relaties met het Midden-Oosten.

Het creëren van goodwill in het Westen was echter slechts één aspect. De ontwikkelingslanden zelf moesten ook overtuigd worden van een voordelige samenwerking. Het tweede deel van bovenstaand citaat verdiende dan ook iets meer uitleg. De onvoorspelbaarheid van de meestal onstabiele regimes in de ontwikkelingslanden was reeds meermaals gebleken. Zo waren er bijvoorbeeld Husseins beslissing om generaal Glubb te ontslagen of Mossadeghs nationalisatie van de Anglo-Iranian Oil Company. Nu kreeg men opnieuw te maken met Nasser die overhands beslissingen nam alvorens, naar Amerikaanse mening, de verschillende mogelijkheden te hebben onderzocht.³¹² De meest

³¹¹ *Ibidem.*

³¹² *Ibidem.*

effectieve manier om die regeringen te overhalen tot samenwerking met het Westen was het demonstreren van de waarde van zo'n samenwerking. De toll voor het Suez kanaal ging nog steeds naar rekeningen in Londen en Parijs, de Egyptische gelden in respect and daglicht g elkaar sa een event Westerse probeerde houden, militaire Groot-Brit De Britse militair c Eisenhower zich gewa te Londe Amerikaafkeurenc steeds du

Newswee polemiek. overtuige Munich ha hem even

Eden on the spot: A British view

actual nder met over ulles l te om el in :oek. om De entie zou het imes wam ndse nt te ys of was

³¹³ *Ibidem*, p.22.

³¹⁴ "Behind the Suez crisis. The economic siege", *Newsweek*, 24 september 1956, p.21.

³¹⁵ "On the Thames, payoff - on the Nile, wavering allies?", *Newsweek*, 17 september 1956, p.16.

Ook het Amerikaanse tijdschrift oordeelde duidelijk ten gunste van een vreedevolle oplossing: "Eden had two remaining alternatives: All-out economic pressure against Cairo, including the risky withdrawal of Suez pilots and closing of the canal, or an eventual face-saving compromise [...]"³¹⁶ John Foster Dulles werkte ondertussen verder aan de SCUA. Daarna zou het vooral van Eden afhangen of er een compromis zou komen: "Nasser might accept a compromise. The imponderable, [...], is how far Sir Anthony Eden will – or can – back down"³¹⁷. *Newsweek* legde de verantwoordelijkheid voor het eventuele falen van het Amerikaanse plan dus niet in eerste instantie in Caïro, zoals *Time* dat deed, maar in Londen.

In het volgende nummer wijdde het weekblad een groot artikel aan de Suez crisis met Edens portret op de voorpagina, wat nogmaals het belang illustreerde dat het tijdschrift aan hem hechtte. In het bericht zelf schonk *Newsweek* even aandacht aan het Amerikaanse SCUA-plan om dan meteen de lauwe Europese reactie erop te vermelden. Het was weer Groot-Brittannië dat de volledige aandacht kreeg; "The public debate now storming was, in essence, whether Suez was worth risking a third [wereldoorlog]"³¹⁸. Een geëmotioneerd sfeerbeeld van de parlementaire debatten volgde en Edens persoon werd hevig bekritiseerd. In tegenstelling tot twee van zijn broers, overleefde hij Wereldoorlog I, verloor een zoon in Wereldoorlog II, hij werd zelfs geciteerd zeggende "One cannot bang and bustle the world into peace"³¹⁹. Toch deed hij er schijnbaar alles aan om nu wel een oorlog te legitimeren. *Newsweek* ging de verklaring voor deze vreemde houding zoeken in Edens eerdere leven en dan vooral in zijn oppositie tegen Adolf Hitler. De Britse premier zei ooit: "With dictators you always pay a higher price later on, for their appetite

³¹⁶ "Suez mood: Nasser waits, Eden chooses", *Newsweek*, 17 september 1956, p.16.

³¹⁷ *Ibidem*, p.17.

³¹⁸ "Behind the Suez crisis. The economic siege", *Newsweek*, 24 september 1956, p.21.

³¹⁹ *Ibidem*, p.24.

grows with feeding."³²⁰ Ook de eerdere Britse relatie met Nasser werd toegelicht³²¹: "In the light of this record, Eden reacted to Nasser's canal seizure with the righteous rage of a man wronged by someone he has befriended."³²² Er leek dan toch enige sympathie voor de man te bestaan.

Frankrijk werd, op één vermelding van zijn premier na, niet genoemd. Ook het Amerikaanse plan waar het eigenlijk allemaal om draaide kreeg in verhouding maar erg weinig aandacht. Een week later echter zou de *Newsweek*redactie terugkomen op Dulles' voorstel. Dan zou ook blijken dat de westerse mogendheden het verre van eens waren betreffende de te hanteren strategie ten aanzien van de Egyptische president: "The uppercut we promised to give Nasser eight weeks ago,' said a French delegate, 'has become a handshake.' [...] 'We cannot tag along indefinitely behind any ally, however important', said London's Conservative Daily Telegraph."³²³ Een al te gewelddadige militaire interventie in de regio was echter geen alternatief: "Britain's atom bombers could have brought Nasser to his knees bu blotting out Cairo. But the moral odium was too much for British stomachs."³²⁴ Ook de Verenigde Staten protesteerden tegen het dreigen met atoomgeweld, het zou de voorlopig neutrale staten wel eens in het Sovjetkamp kunnen drijven.³²⁵

³²⁰ *Ibidem*, p.25.

³²¹ Hoe Groot-Brittannië zijn troepen had teruggetrokken uit de kanaalzone op voorwaarde dat Nasser het kanaal zou verdedigen tegen een eventuele communistische aanval. Hoe Eden Egyptische katoen had gekocht in ruil voor militair materieel en de training van Egyptische officieren aan Britse academies. Maar vooral over hoe Eden Nasser had gesteund in Washington. Daarna werd Nassers reactie kort maar krachtig weergegeven: een wapenovereenkomst met Rusland, een anti-Britse haatcampagne in de Egyptische pers, een diplomatiek offensief tegen Groot-Brittannië en de nationalisatie van het kanaal.

³²² "Behind the Suez crisis. The economic siege", *Newsweek*, 24 september 1956, p.25.

³²³ "A Suez compromise? Don't count it out", *Newsweek*, 1 oktober 1956, p.20.

³²⁴ "Egypt: is the squeeze working?", *Newsweek*, 8 oktober 1956, p.20.

³²⁵ *Ibidem*.

Time schetste een iets evenwichtiger beeld van het westerse overleg. Niet alleen Frankrijk, maar ook andere Europese landen kregen meer aandacht. Evenals het Amerikaanse SCUA-voorstel tot compromis. Het tijdschrift schetste hoe de afgevaardigden van de verschillende landen, aanwezig op de tweede conferentie te Londen, onder de indruk waren van Dulles' uiteenzetting en overredingskracht. Maar aangezien hij zijn plan nog voor de aanvang van de conferentie had moeten afzwakken waren Groot-Brittannië noch Frankrijk te spreken over de, naar hun mening, lakse houding ten aanzien van Nasser. Een citaat uit *Le Monde*, waarin een vergelijking met het Nazisme niet mocht ontbreken, verduidelijkte hun standpunt: "If it is grave to go to Munich, it is even more so to go there after having sworn a hundred times to do the opposite."³²⁶ Het leek onmogelijk al de westerse mogelijkheden voor een compromis te winnen. Daarop besloten Eden en Mollet de zaak in de VN Veiligheidsraad te bespreken, een zet waar de Verenigde Staten, mits het Russische vetorecht, sterke bedenkingen bij hadden.³²⁷ Volgende cartoon, die *Time* uit de *Washington Post* overnam, illustreerde de kansen die de *Time*redactie aan een VN oplossing gaf.³²⁸

³²⁶ "The Bargainers", *Time*, 1 oktober 1956, p.21.

³²⁷ *Ibidem*.

³²⁸ *Ibidem*, p.22.

Op de jas van het figuurtje achteraan de stier staat "big 3" geschreven.

Naarmate de echte oorlog naderde werd het steeds stiller op het internationale front en waren er dus in zowel *Time* als *Newsweek* geen specifieke berichten meer terug te vinden over de Suez Crisis.

Le France Observateur gaf SCUA van in het begin geen enkele kans op slagen. Onder de titel "L'Association des usagers est-elle un monstre mort-né?" deed de redactie het voorstel af als een middel om de onderhandelingen te rekken. Het werd een doodgeboren tweekoppig monster genoemd, waarbij Anthony Eden's oorlogszuchtige houding het ene hoofd voorstelde en Dulles' zalvende, hypocriete voorkomen het andere. "Pour quelle raison Anglais, Français et Américains ont-ils cru nécessaire de convoquer, à Londres, le ban et l'arrière-ban familial des dix-huit nations et d'insuffler un semblant de vie au malheureux

embryon?" De onderhandelingen in Londen werden nutteloos geacht nog voordat ze goed en wel van start waren gegaan.³²⁹ De verslaggever vond John Foster Dulles hypocriet, maar hij kon nog op enige sympathie rekenen. Anthony Eden daarentegen moest het ontgelden: hij weigerde Nasser als een tweede Atatürk te zien "surtout parce que c'est un Egyptien", hij was bereid de VN te negeren. De Amerikaanse beslissing om het geld voor de Aswandam terug te trekken kwam hem bijzonder goed uit. De journalist was van mening dat Eden zich in zijn functie van eerste minister niet zo onverantwoord mocht gedragen.³³⁰ Als klap op de vuurpijl beschuldigde de verslaggever Groot-Brittannië van het aanmoedigen van Frankrijk tot een vijandige houding jegens Egypte: "Elle [Suez Canal Users Association] était produit d'un conflit entre les Britanniques (qu'excitaient les Français) et les Américains." Deze weergave van de tweede conferentie te Londen ontnam Frankrijk ook elke verantwoordelijkheid in verband met het al dan niet slagen van de SCUA, het hele voorstel werd herleid tot een Brits-Amerikaanse kwestie.³³¹

Men bleef de Amerikaans-Britse tegenstelling ook hanteren in verband met de gesprekken in de VN Veiligheidsraad. Dulles wilde de vergadering uitstellen tot na de Amerikaanse presidentsverkiezingen op 6 november, maar Eden wilde niet zo lang wachten. Over de Franse houding hieromtrent werd niet gesproken. Wel vroeg de verslaggever zich af hoelang Anthony Eden zijn positie als eerste minister van Groot-Brittannië kon blijven bekleden. Enerzijds waren de Verenigde Staten hem steeds te snel af wanneer hij een legitimatie voor een gewapende interventie zocht, anderzijds zou de conservatieve fractie in zijn parlement ongetwijfeld hevig protesteren wanneer de Britse troepen onverrichterzake weer naar huis werden geroepen.³³²

³²⁹ A. ROTH, "L'Association des usagers est-elle un monstre mort-né?", *Le France Observateur*, 20 september 1956, p.4.

³³⁰ *Ibidem*.

³³¹ *Ibidem*.

³³² A. ROTH, "Eden survivra-t-il à son échec?", *Le France Observateur*, 27 september 1956, p.6.

Maar ook in Frankrijk woedde een binnenlandse storm en *Le France Observateur* publiceerde verschillende opinieartikels. "Sans doute la France a-t-elle l'habitude d'être mal gouvernée. Mais tant de sottise alliée a tant d'impudence [...]"³³³ Mollet's Midden-Oostenbeleid was een aaneenschakeling geweest van fouten en leugens. Nu de waarheid aan het licht kwam was de eens zo grote Franse economische, intellectuele en morele invloed in de regio sterk geslonken en kon de regering Egypte niet meer gebruiken als excuus voor het mank lopende Algerijnse beleid. Op de grootspraak in verband met een militair optreden tegen Egypte zou het tijdschrift telkens weer terugkomen. De nationalisatie van het kanaal kon geen oorlog verantwoorden, er werden enkel vage beschuldigingen geuit. Zelfs wanneer Egypte de internationalisatie van het kanaal zou aanvaarden waren de problemen nog niet van de baan: wat met Gibraltar, Panama of de Dardanellen? Ook hadden Frankrijk en Groot-Brittannië er steeds op gewezen hoe onbetrouwbaar Nasser wel niet was, bij een eventuele internationalisatie kon hij dus evenmin een belangrijke taak als de bescherming en werking van het kanaal toevertrouwd krijgen. Een internationale troepenmacht op Egyptisch grondgebied zou de president echter nooit toestaan.³³⁴ Kortom de Franse betrachtingen waren onrealistisch en symptomatisch voor de slechte beleidsvoering. Zo ook de hoop om de onderhandelingen in de VN te saboteren. Want dat was wat verscheidene landen zich afvroegen: lag Frankrijk opzettelijk dwars? *Le France Observateur* had een antwoord klaar: de Verenigde Staten wilden en konden ook in de nabije toekomst een compromis bekomen met Egypte. De Franse regering wist echter dat er dan toegevingen gedaan moesten worden en stelde daarom alles in het werk om onderhandelingen met Egypte te vertragen. Dit terwijl alle betrokken partijen wisten dat het uiteindelijk toch tot

³³³ C. BOURDET, "Après l'échec: démission!", *Le France Observateur*, 20 september 1956, p.4.

³³⁴ O. ROSENFELD, "Suez: Un dossier difficile à plaider", *Le France Observateur*, 27 september 1956, p.5.

gesprekken en waarschijnlijk ook tot een akkoord zou komen.³³⁵ Het tijdschrift had op dat moment echter geen weet van de steeds concreter wordende Frans-Brits-Israëliische oorlogsplannen – zoals ook bleek uit de volledig ontbrekende berichtgeving over Israël. In het kader daarvan waren Pineau's verdragingsmanoeuvres helemaal niet zo vreemd, een akkoord met Egypte betekende immers het definitieve einde van de militaire dreigementen en de mogelijkheid deze ook effectief uit te voeren.

d) Een plaats voor het socialisme?

Le France Observateur besteedde erg veel aandacht aan de vraag of er een plaats was weggelegd voor het socialisme in een mogelijke oplossing voor de Suez crisis. Een eerste bericht overwoog het belang van het Franse socialisme en een week later werd ook de Britse versie ervan onder de loep genomen. De linkse sympathieën van de redactie kwamen duidelijk naar voren. "La gauche soutiendra-t-elle l'Égypte?", zo stak het tijdschrift op 30 augustus van wal. Vlak na de nationalisatie van het Kanaal had de Franse regering ondoordacht gehandeld, nu de storm enigszins geluwd was was de tijd rijp voor een grondige analyse van de situatie en een daaruit voortvloeiende coherente politiek ten aanzien van de (ex-) kolonies. Het artikel bekritiseerde de manier waarop het Westen zijn eigen waarden projecteerde op de koloniale samenleving. Door hun enorme culturele, economische en politieke achterstand kon de bevolking in deze gebieden zich deze waarden onmogelijk eigen maken. "Car s'ils ne sont pas encore complètement sortis du Moyen Age." Merk op dat de koloniserende macht hier amper iets verweten werd, de twee Europese landen hadden enkel de fout gemaakt te veel te verwachten van de nog niet zo ontwikkelde plaatselijke bevolking. Het grote probleem, zo redeneerde het tijdschrift, was de confrontatie tussen de minder ontwikkelde gebieden en het globale kapitalisme. "S'il n'existait pas un système capitaliste

³³⁵ J. HEMONT, "Pineau veut retarder l'inévitable compromis de Suez", *Le France Observateur*, 11 oktober 1956, p.6.

mondial mais seulement une juxtaposition de capitalismes nationaux, on pourrait imaginer qu'avec un peu de temps les forces sociales capables d'assurer la victoire de la démocratie bourgeoise finiraient par s'imposer en Orient, comme elles se sont jadis imposées en Occident." ³³⁶ Het weekblad haalde zelfs de Russische Revolutie aan als voorbeeld en de arbeiders van 1917 werden vergeleken met de Franse bourgeoisie ten tijde van de Franse Revolutie. Geen spoor van afkeuring ten aanzien van het communisme. Het liberalisme daarentegen kwam wel in de problemen, het wilde immers ook in de kolonies een parlementair systeem invoeren, met luid koloniaal protest tot gevolg. Verontwaardigd trok menig liberaal daarop naar de desbetreffende gebieden om er te ontdekken dat de bevolking eenvoudigweg nog niet klaar was voor de democratie: "Ils y découvrent que les masses ne sont pas 'mûres' pour le genre de démocratie qu'on était prêt à leur octroyer." Men zou dus langzaam en geleidelijk te werk moeten gaan. *Le France Observateur* merkte echter op dat de meest meedogenloze koloniale regimes op liberale leest geschoeid waren: "Les gouverneurs les plus impitoyables ont généralement commencé par être les plus 'libéraux'. C'est qu'ils avaient à se venger de leurs propres illusions." Weinigen lieten de plaatselijke bevolking de ruimte om zelf een systeem te ontwikkelen, men zou dan immers eerst moeten toegeven dat er een beter staatssysteem zou kunnen bestaan dan onze westerse democratie. ³³⁷

Na deze berispende woorden aan het adres van het liberalisme bekeek het Franse weekblad het socialistische alternatief. "Au moment de la crise de Suez les hommes [...] d'un point de vue authentiquement socialiste, ont été à peu près les seuls à conserver leur sang-froid", een duidelijk verwijt aan het adres van de premier Guy Mollet, die geen echte socialist zou zijn. Het was de taak van de Franse arbeidersbeweging om de leugen van de zogenaamde pacificering van de regering te doorprikken en weer

³³⁶ G. MARTINET, "La gauche soitiendra-t-elle l'Egypte?", *Le France Observateur*, 30 augustus 1956, p.3.

³³⁷ *Ibidem*, p.4.

gesprekken aan te knopen met de (ex-) kolonies. Het panislamisme werd verklaard als een reactie op de koloniale overheersing. De plaatselijke bevolking mat zich met behulp van zijn godsdienst een eigen identiteit aan en dit diende men te respecteren. Ook het nationalisme verdiende erkenning, doch met mate. De jonge nationalistische generatie vormde immers het enige alternatief voor een reactionair terugvallen op de eigen eeuwenoude tradities. Maar door nieuwe ideeën te versmelten met de traditionele gang van zaken consolideerde deze generatie ook elementen van deze traditie die de ontwikkeling van het socialisme in de weg stonden. "Ces obstacles devront, un jour ou l'autre, sauter. Encore ne faut-il pas craindre d'attirer l'attention sur eux."³³⁸ Een verbazende wending in het bericht; waar de redactie eerst het liberalisme verweet geen ruimte te laten voor een ander en misschien wel beter systeem, verviel het weekblad met deze stelling in identiek hetzelfde denkpatroon.

Verder pleitte *Le France Observateur* voor erkenning van, en zelfs aanmoediging tot, nationalisatie. De koloniale bevolking moest een eigen identiteit ontwikkelen, enkel zo zouden ze zich kunnen ontwikkelen en tot het beoogde socialisme komen. Het Franse weekblad stelde de socialistische belangen dus boven de nationale, Franse belangen. De erkenning van de nationalisatie van het Suez Kanaal bijvoorbeeld, kon men uitbaten door er toegevingen ten aanzien van Israël voor in ruil te eisen. Een verwijt aan het adres van de Sovjet-Unie mocht hier niet ontbreken, daar zij de nationalisatie wel hadden erkend maar van de situatie geen gebruik hadden gemaakt om Nasser tot een toefelijkere houding te bewegen tegenover Tel Aviv. "Lier le soutien des revendications égyptiennes à la lutte contre les tendances négatives du régime Nasser représente cependant la seule attitude juste."³³⁹ De Russische erkenning zelf echter verdiende niets dan lof. Nationalisatie werd immers als de enige weg gezien naar een agrarische hervorming, het herverdelen van

³³⁸ *Ibidem.*

³³⁹ *Ibidem.*

de landbouwgronden zou voor voorspoed en ontwikkeling zorgen.³⁴⁰ Regeringsgezind was het tijdschrift met deze visie allerminst. Zonder aan olievoorraden, economische risico's of nationale trots te denken pleitte *Le France Observateur* verder voor een volledige revisie van het Franse koloniale beleid, zoniet van het volledige zowel binnen- als buitenlandse Franse beleid. In eigen land voorzag de verslaggever een tweede Franse Revolutie. Parijs moest komaf maken met de oude risico's en stromingen die van geen nut meer zouden zijn in de toekomst.³⁴¹ Met "risico's" doelde de redactie hier duidelijk op de verscheidene koloniale debacles van de voorbije jaren. Door te blijven vasthouden aan gebieden als Tunesië, Marokko en vooral Algerije hypothekeerde de regering het volledige Franse buitenlandse beleid. Een stelling die reeds eerder werd aangehaald en hier tussen de regels door weer verdedigd werd. "Il a une France qui meurt et une France qui naît." De verslaggever noemde het Frankrijk dat zou overleven "La France du socialisme. Notre France."³⁴² Voorspellende woorden, zo zou later blijken.

Het Britse socialisme zag zo'n ommezwaai echter niet zitten. "Le socialisme anglais contre l'aventure" blokletterde het Franse tijdschrift. In Indië en West-Afrika gaf Groot-Brittannië zijn kolonies wel de vrijheid een eigen staatsapparaat te ontwikkelen, maar het Midden-Oosten was economisch, strategisch en prestigieus te belangrijk. De Britse koloniale macht bevond zich er echter op gevaarlijk terrein, met de Egyptische revolutie van 1952 als treffend voorbeeld. Nasser deed voor Egypte wat Kemal Attaturk voor Turkije had betekend; ontvoogding en de creatie van een eigen identiteit, wat onvermijdelijk ten koste ging van de koloniale autoriteit ging.

"Nasser, est-il un nazi, un fasciste, un communiste ou un démocrate? On pouvait se poser la même question à

³⁴⁰ *Ibidem.*

³⁴¹ *Ibidem.*

³⁴² *Ibidem.*

propos de Kemal. La réponse est que les deux hommes étaient prêts à recevoir des idées, de l'argent et des armes d'ou que ce fût pour moderniser leur pays, d'en élever le niveau de vie et de le délivrer de l'impérialisme occidental."³⁴³

Groot-Brittannië wist duidelijk niet wat gedaan met deze eigenzinnige Egyptenaar en *Le France Observateur* liet het niet na daarop te wijzen: "L'attitude du Foreign Office vis-à-vis de Nasser a été un mélange traditionnel de menaces et d'apaisement. Quand il se tenait tranquille, on négligeait ses exigences. Quand il s'agitait modérément, on les prenait en considération. Maintenant qu'il est devenu insupportable, on le menace d'une guerre."³⁴⁴ Het Franse tijdschrift somde de verschillende Britse houdingen ten aanzien van Nasser op ; van de respectvolle houding van Winston Churchill tot Edens Pact van Bagdad waarop Nasser reageerde door naar Bandoeng te gaan en daarna wapens van de Sovjet-Unie te kopen. Waarna Groot-Brittannië de Aswanonderhandelingen begon om dan uiteindelijk toch zijn aanbod terug te trekken met de nationalisatie tot gevolg.³⁴⁵ Groot-Brittannië had niet alle schuld aan de nationalisatie, maar Edens steeds wisselende houding ten aanzien van de Egyptische regering had de reeds troebele relaties zeker geen goed gedaan. En zelfs nu de eerste schok enigszins geweken was liet de Britse regering zich nog verleiden door valse Franse beloften³⁴⁶:

³⁴³ R.H.S. CROSSMAN, "Le socialisme anglais contre l'aventure", *Le France Observateur*, 13 september 1956, p.10.

³⁴⁴ *Ibidem*.

³⁴⁵ *Ibidem*.

³⁴⁶ Tekst onderaan: "Le dernier cri de Paris: la ligne aimant", in: *Le France Observateur*, 13 september 1956, p.3.

Er waren echter ook zalvende woorden; had niet iedereen een dubbel gevoel bij de nationalisatie? Het Egyptische recht op de inkomsten van de Canal Company enerzijds, maar ook de eigen Franse belangen die daarmee gemoeid gingen anderzijds. Om situaties als deze te vermijden zag *Le France Observateur* slechts één alternatief: "En finir avec le colonialisme camouflé"³⁴⁷ De internationale gemeenschap moest inzien dat de tijden van mensen als generaal Glubb voorbij waren. Het Westen moest de kolonies openlijk begeleiden op hun pad naar democratie. Hoewel niet zonder risico was dit de enige manier om de Europese olievoorraden in het Midden-Oosten veilig te stellen.³⁴⁸ Over de mooie voornemens van voordien, om de koloniale bevolking zelf

³⁴⁷ R.H.S. CROSSMAN, "Le socialisme anglais contre l'aventure", *Le France Observateur*, 13 september 1956, p.10.

³⁴⁸ *Ibidem*, p.11.

een eigen politiek systeem te laten ontwikkelen, werd met geen woord meer gerept.

De kritiek op Anthony Eden bleef aanhouden, terwijl het vooral Frankrijk was dat insisterde op militaire maatregelen. Zo berichtte *Le France Observateur* dat 'Eden een gevaarlijk spel speelde', hoewel het bericht zelf voortdurend sprak over een Frans-Britse samenwerking. "Quand M. Guy Mollet est apparu, sortant de ces curieux entretiens franco-britanniques, il ressemblait extraordinairement à un chat qui vient de boire une jatte de crème."³⁴⁹. Terwijl de verantwoordelijkheid dus zeker ook bij Mollet lag.

e) Het Arabische standpunt

Het is niet zozeer de vraag hoe de Arabische wereld reageerde op de westerse pogingen tot eensgezindheid. De barsten in het Arabische blok ten gevolge van Nassers grootspraak daarentegen bleken interessanter. Vooral omdat men zo de positie van de Egyptische president in een volledig ander daglicht stelde. Als hij niet meer op zijn eigen bondgenoten kon rekenen werd het voor het Westen immers gemakkelijker om hem tot compromissen te dwingen. "There are telltale signs of fissures in Nasser's support.", zo berichtte *Time*.³⁵⁰ De Egyptische president mocht dan wel de bevolking bespelen via allerlei propaganda kanalen, maar de Arabische koningen vonden zijn houding ten aanzien van het westen erg riskant. Ze verkochten hun olie immers aan datzelfde Westen. Het is dan ook op dit moment dat de Saudische koning Saud en de Irakese koning Feisal hun vijandschap aan de kant schoven om overleg te plegen: "Their common concern for oil royalties apparently brought them together."³⁵¹ Toch mocht het Arabisch nationalisme niet onderschat worden, zo meldde het tijdschrift. Dit nam echter niet weg dat de Egyptische positie steeds moeilijker te handhaven werd. De economische druk

³⁴⁹ A. ROTH, "Eden joue un jeu dangereux", *Le France Observateur*, 13 september 1956, p.11.

³⁵⁰ "Cracks in the block", *Time*, 17 september 1956, p.24.

³⁵¹ *Ibidem*, p.25.

vanuit Europa liet zich erg snel gelden en eind september overlegde Nasser met zijn Arabische 'bondgenoten': "There was restive stirring among Nasser's Arab supporters."³⁵²

Ook *Newsweek* vroeg zich af hoe verstrekkend de Arabische loyaliteit jegens de Egyptische president juist was. Nasser had hun steun immers nodig als hij zich wilde blijven verzetten tegen de westerse druk. "Despite his seemingly unanimous popularity among the Arabs, there still are doubts as to how much of Nasser's support is basically solid and how much is lip-service [...]."³⁵³ De Saudi-Irakese gesprekken waren in dat opzicht een opsteker voor zowel Groot-Brittannië als de Verenigde Staten. Een alliantie tussen beide landen zou het belang van Egypte in de regio automatisch doen slinken, zo redeneerde het tijdschrift. De meeste Arabische landen liepen immers miljoenen aan investeringen mis door Nasser's onderneming en ook de Sovjetdreiging bleef bestaan. "They'd like to cut him [Nasser] down to size before it's too late." Dit nam echter niet weg dat nog geen enkel Arabisch of Aziatisch leider de Egyptische president openlijk had uitgedaagd.³⁵⁴ Zijn populariteit bij het volk was waarschijnlijk nog te groot.

In een later nummer gaf *Newsweek* een overzicht van de verschillende Arabische landen en hun prioriteiten in hun relaties tot elkaar, Egypte, Israël en het Westen. Olie bleek een belangrijk punt, maar ook de invloed van het communisme en van het nasserisme op de publieke opinie. "'Arab nationalism led by Nasser can be the West's greatest ally against Communism,'" argue Nasser's friends in Cairo. They add: 'But the West must be willing to give them the assistance he needs.'"³⁵⁵ Bovendien bleef het Israëliisch-Arabische probleem hoog op de agenda staan: "There can be no final solution that does not tackle the Palestine problem."³⁵⁶

³⁵² "The bargainers", *Time*, 1 oktober 1956, p.21.

³⁵³ "The restive Kings", *Newsweek*, 17 september 1956, p.17.

³⁵⁴ *Ibidem*.

³⁵⁵ "Arabs all-out for Nasser?", *Newsweek*, 15 oktober 1956, p.23.

³⁵⁶ *Ibidem*.

Newsweek had, naast de onderlinge Arabische relaties, ook aandacht voor het communisme in het Midden-Oosten en dan vooral de communistische invloed op Nasser's beleidvoering. De vraag die vaak gesteld maar nooit echt opgelost werd in de Amerikaanse pers was in hoeverre het Kremlin weet had van Nasser's Suezplannen, hadden zij hem de nationalisatie misschien ingefluisterd? *Newsweek* was op 24 september zo goed als zeker van deze veronderstelling: "There are even good grounds to believe that Moscow may have cooked up the scheme to seize the canal."³⁵⁷ In de Egyptische vastbeslotenheid om geen fundamentele toegevingen te doen zag het tijdschrift de heimelijke steun van de Sovjet-Unie.

Le France Observateur daarentegen had eerder aandacht voor de Egyptische bevolking. Het tijdschrift probeerde te achterhalen waarom er in het land geen enkele vorm van protest te merken was. Het antwoord moest niet zo ver gezocht worden, de enige twee organisaties die voor problemen hadden kunnen zorgen, het Moslimbroederschap en de communistische partij, waren eerder reeds door het regime geneutraliseerd. Oudere oppositiekrachten, zoals de partisanen uit het Ancien Regime, hadden steeds geijverd voor nationale waarden, iets dat Nasser had weten te realiseren. Vanuit die hoek moest dus evenmin tegenstand verwacht worden. De bevolking had enkel oog voor de held die hun leider geworden was, het steeds groeiende aantal portretten in de straten vormden hier slechts één voorbeeld van.³⁵⁸ Ook de Arabische eenheid kwam aan bod, maar vanuit een andere invalshoek dan in de Amerikaanse tijdschriften. *Le France Observateur* had vooral aandacht voor de dreiging die uitging van Nasser's revolutie voor de totalitaire regimes in onder andere Saudi-Arabië en Irak. De kans bestond dat de Egyptische propaganda een gelijkaardig effect zou teweeg brengen in andere landen en dan verloren de koningen hun macht. De economische

³⁵⁷ "The silent partner", *Newsweek*, 24 september 1956, p.26.

³⁵⁸ C. ESCANG, "Nasser: équilibre eubtre la satisfaction des masses e l'inquiétude des dirigeants", *Le France Observateur*, 4 oktober 1956, p.9

belangen en de onbetrouwbaarheid van de Arabische loyaliteit werden uiteraard ook aangehaald.³⁵⁹

3.3. Besluit

Na de nationalisatie van het Kanaal bekenden de drie besproken tijdschriften kleur. Het republikeinse *Time* hing duidelijk de presidentiële visie aan. De redactie schetste een wisselvallig, maar toch overwegend negatief beeld van de Arabische wereld. Dit naar analogie met de Amerikaanse terugtrekking van de Aswangelden en het wantrouwen dat er in Washington heerste ten aanzien van de communistische invloed in het Midden-Oosten. Het tijdschrift zette de dreiging van verdere nationalisaties – en daarmee dus de onbetrouwbaarheid van de Arabieren voor het Westen – sterk in de verf. In verband met de conferenties te Londen sprak *Time* vol lof over John Foster Dulles, dé vertegenwoordiger van het Amerikaanse pacifisme. Hierdoor durfde de redactie wel eens anti-Brits of anti-Frans uit de hoek komen. Deze landen wilden immers, vanuit hun oorlogsrethoriek, niet altijd even constructief mee werken aan een oplossing voor de nationalisatie. *Times* teleurstelling in de oude bondgenoten groeide zienderogen.

Newsweek besteedde veel meer aandacht aan het Europese standpunt en nam hierdoor een schijnbaar objectievere houding aan tegenover de Amerikaanse Midden-Oostenpolitiek. De redactie haalde, net als *Time*, hard uit naar de onbetrouwbare Nasser en diens Arabische aanhangers, waardoor de Arabische wereld niet erg positief voor de dag kwam. Over Frankrijk, maar vooral over Groot-Brittannië, was de redactie veel positiever. Het tijdschrift had het over de manier waarop Eden de belangen en het prestige van zijn land wilde verdedigen. Een houding die niet altijd op evenveel consideratie van de Amerikaanse beleidsmakers kon rekenen, maar in *Newsweek* toch uitgebreid aan bod kwam.

³⁵⁹ *Ibidem.*

Naarmate de oorlog naderde zou de Britse premier echter enorm dalen in de achting van de *Newsweek*redactie. Vol ongeloof schetste het tijdschrift zijn slechte oorlogservaringen om vervolgens erg afwijzend te berichten over de manier waarop hij nu zijn idealen aan de kant schoof. De steeds groter wordende wrijvingen tussen Londen en Washington klonken hier duidelijk door. Het Witte Huis kon immers steeds minder begrip opbrengen voor de Britse koppigheid en trots.

In Frankrijk speelde er zich een gelijkaardig scenario af. *Le France Observateur* keurde van bij het begin de Franse oorlogsplannen ten stelligste af. Aanvankelijk echter zocht de redactie de verantwoordelijkheid voor de Franse oorlogszucht in Londen. Eden zou Mollet hebben aangezet tot een vijandige houding tegenover Nasser. Deze oorspronkelijke vergoelijking van het Franse beleid werd achteraf echter volledig van de hand gewezen. Later sprak het tijdschrift over de fouten en leugens van de regering en bekritiseerde de redactie de Franse verdragingsmanoeuvres die een snelle en effectieve oplossing van de situatie tegenhielden.

Daar waar de Amerikaanse tijdschriften dus eerder hun regering volgden voerde *Le France Observateur* steeds heviger oppositie tegen het Franse beleid.

Hoofdstuk IV – Oorlog om het Suez Kanaal

De oorlog om het Suez Kanaal kwam er ondanks alle bemiddelingspogingen dan toch. Hoewel achteraf zou blijken dat geen van de betrokken partijen er enig voordeel mee deed. Wel was de Amerikaanse invulling van de reeds langer dovende Europese invloed in het Midden-Oosten na afloop van het conflict duidelijker dan ooit. "C'est aux Etats-Unies que le rôle pilote appartient pour le moment."³⁶⁰

4.1. De Frans-Britse samenwerking

Het vreemde aan de berichtgeving rond de oorlog om het Suez Kanaal in de Amerikaanse pers is de late aanvang ervan. Op 29 oktober naderde Israël het Kanaal en na het verstrijken van het ultimatum de daarop volgende dag vielen Frankrijk en Groot-Brittannië Egypte binnen. De eerste berichten vonden we echter pas twee weken later terug. Zo waren de gevolgen van de Jordaanse verkiezingen en de Franse problemen in Algerije het enige nieuws aangaande het Midden-Oosten dat *Newsweek* in zijn nummer van 5 november publiceerde.³⁶¹ *Time* publiceerde slechts één kleine alinea over de Israëlische mobilisatie als gevolg van gestegen spanningen aan de grens met Jordanië.³⁶² Pas een week later, op 12 november brak het grote nieuws door. Waarschijnlijk waren de Amerikaanse presidentsverkiezingen van 6 november daar niet vreemd aan. Toch blijft het eigenaardig hoe *Newsweek* een week eerder erg veel aandacht besteedde aan de staat van het Israëlische leger en zijn opperbevelhebber Moshe Dayan om dan wanneer de oorlog echt uitbrak daar niets over te vermelden. Als dan op 12 november het berichten over de oorlog toch de Amerikaanse pers bereikte was meteen de samenwerking tussen Groot-Brittannië, Frankrijk en Israël duidelijk. "In this conspiracy, France was the insigator, Britain a belated partner, and Israel the

³⁶⁰ C. BOURDET, "Vers la paix au Moyen-Orient?", *Le France Observateur*, 7 maart 1957, p.8.

³⁶¹ "Into Nasser's arms", *Newsweek*, 5 november 1956, p.26.

³⁶² "Israel mobilizes", *Time*, 5 november 1956, p.27.

willing trigger”³⁶³. Daarop volgde een erg gedetailleerd verslag. *Time* wist te achterhalen dat Frankrijk de aanstichter was van de hele samenzwering en hoe de timing was gekozen: de Verenigde Staten bevonden zich in volle verkiezingskoorts en door de opstand in Hongarije zou ook de Sovjet Unie niet meteen tussen komen. Wat het tijdschrift niet wist was de lange voorbereiding die aan de oorlog was vooraf gegaan: “The evidence indicates that it was at the Oct. 16 Paris meeting [...] that Eden and Mollet agreed to reoccupy the Suez Canal Zone jointly on the pretext of protecting it from Israel’s planned attack. Whether or not Israel was so informed is not clear [...]”³⁶⁴ In werkelijkheid bestonden – zoals in het eerste hoofdstuk van dit werk werd geschetst – gezamenlijke Frans-Britse oorlogsplannen reeds sinds 3 augustus, hoewel Groot-Brittannië wel iets terughoudender was dan de Franse regering. Deze laatste onderhield ook al langer contacten met Israël, maar pas op 23 oktober zouden afgevaardigden van de Israëlische regering effectief mee aan tafel zitten tijdens het overleg te Sèvres.

Dag na dag omschreef het tijdschrift het verloop van de hele operatie, ook hoe Egypte op de vijfde dag na de Israëlische mobilisatie zeven schepen deed zinken in het Suez Kanaal; de duur bevochten vrije doorvaart zou voor maanden onmogelijk zijn. Meteen werd een VN-oplossing gezocht, maar een staakt-het-vuren hing volledig af van Frankrijk en Groot-Brittannië en het zag er niet naar uit dat zij de gevechten zouden stoppen vooraleer ze het Suez Kanaal volledig controleerden.³⁶⁵

In Groot-Brittannië zelf was de reactie enorm heftig: “It was the first time in 20 years that a Speaker had been obliged to suspend a House of Commons sitting to restore order”, “Not since the general strike of 1926 the British people appeared so bitterly divided.” *Time* had het over duizenden demonstranten in de Londense straten. Op dat moment insinueerde de Sovjet Unie dat

³⁶³ “The conspiracy. How Britain, France and Israel got together”, *Time*, 12 november 1956, p.24.

³⁶⁴ *Ibidem*, p.25.

³⁶⁵ *Ibidem*, p.26-27.

'bepaalde landen' Groot-Brittannië nu konden verwoesten met allerhande moderne wapens: "Bulganin's note shocked all Britain."³⁶⁶ Eden diende Moskou snel van antwoord door Suez te vergelijken met de opstand in Hongarije.

Time berichtte verder over reacties in de Arabische wereld: Nasser hield opzweepende toespraken, de Iraakse en Syrische legers trokken Jordanië binnen. Om het land te beschermen tijdens een mogelijke Israëlische invasie. Israël verantwoordde zijn mobilisatie aan de hand van drie gevangen genomen, in Egypte getrainde, fedayeen. "The dozen fedayeen hardly justified a war. But the fact was, as everyone knew, that Israel's case had to rest not on an immediate provocation but a long history."³⁶⁷ *Time* kon dus wel enig begrip opbrengen voor de Israëlische motieven.

Opmerkelijk in dit eerste bericht over de oorlog is de volledige afwezigheid van Frankrijk. Afgezien van de leidende rol die het land kreeg toegeschreven in het organiseren van de samenzwering met Groot-Brittannië en Israël werd er niet gesproken over eventuele binnenlandse reacties of oppositie. Terwijl de debatten in het Britse parlement en de eensgezindheid in Israël wel aan bod kwamen.

Een week later maakte het tijdschrift zich vooral ongerust over het gewin dat de Sovjet Unie uit de hele situatie zou halen: "The fear was of a limited war in the Middle East, of the kind Soviet Russia likes [...]."³⁶⁸ Niet geheel onterecht vreesde het tijdschrift voor de inschakeling van Russische 'vrijwilligers' in het Midden-Oosten. Indien Dag Hammarskjöld echter op tijd een neutrale UNEF troepenmacht kon klaarstomen zou de dreiging van een Sovjetinterventie verdwijnen.

De koppigheid van Frankrijk en Groot-Brittannië kon op weinig begrip rekenen; officiële berichten vanuit Londen en Parijs spraken over een vlekkeloze oorlog met enkel militaire doelwitten

³⁶⁶ *Ibidem*, p.28.

³⁶⁷ *Ibidem*, p.30.

³⁶⁸ "The threat of war", *Time*, 19 november 1956, p.22.

en amper burgerslachtoffers, maar *Time* wist wel beter. Het tijdschrift omschreef hoe er in het hospitaal in Port Saïd – waar gedurende twee dagen van gevechten meer dan 500 Egyptenaren waren gestorven – geen elektriciteit, water, voedsel of medische bevoorrading meer was. De lichamen lagen er hoog opgestapeld. Toch keken zowel Frankrijk als Groot-Brittannië niet erg berouwvol terug op de voorbije dagen: “If it had not been an immaculate war, it had nonetheless – at least to the British and French way of thinking – been a highly satisfactory one.”³⁶⁹

Israël bewees zo mogelijk nog koppiger te zijn. Het Israëlische leger stopte als eerste de gevechten, maar het wilde zich niet terugtrekken uit de bezette gebieden. Zelfs niet na de Sovjetdreiging om ‘vrijwilligers’ te sturen. Voor Ben Gurion’s standpunt had *Time* wel veel meer consideratie. Hij liet immers weten zijn troepen terug te trekken bij aankomst van de UNEF troepen. Ook waren de Israëlische eisen op volledig andere leest geschoeid; het land wilde enkel vrede aan zijn grenzen, het recht om het Suez Kanaal te gebruiken, het beleid over de Gaza strook – van waaruit het reeds jaren bestookt werd door Palestijnse fedayeen - en enkele eilanden in de Golf van Akaba om zijn vrije doorvaart door het Kanaal te garanderen.³⁷⁰ De Europese grootmachten daarentegen handelden volledig in functie van hun koloniale trots, iets waar de gemiddelde Amerikaan erg weinig begrip voor kon opbrengen.

De minachting voor beide landen vond een aanvang met hun disrespect voor de Verenigde Naties op het moment dat ze het recht in eigen handen namen om hun nationale belangen te beschermen. “[...] not only Russia but ‘respectable’ major powers as well were willing to take the law into their own hands, breaking their U.N. pledge to renounce force, when they conceived their vital national intrests to be at stake.”³⁷¹

³⁶⁹ *Ibidem*, p.23.

³⁷⁰ *Ibidem*, p.25.

³⁷¹ “United Nations. Arms & the man”, *Time*, 26 november 1956, p.26.

Maar niet enkel in de VN werd hevig gediscussieerd, ook de Arabische staten hadden heel wat te bespreken. Hun ontmoeting in Beirut zo'n twee weken na de aanvang van de oorlog liep echter volledig uit de hand. De regeringsleiders keerden naar huis terug zonder het zelfs eens geweest te zijn over wat er nu juist besproken moest worden.³⁷² De Arabische eenheid was dus verre van verwezenlijkt. De angst voor een communistische overname van het Midden-Oosten bleek echter ongegrond. Aan de hand van een kort overzicht van de verschillende landen en hun houding ten aanzien van de Sovjet Unie kwam *Time* al snel tot de conclusie dat Moskou enkel Syrië in zijn macht had.³⁷³

Newsweek hanteerde een andere invalshoek en legde vooral de nadruk op de verschillen tussen de Verenigde Staten en de Frans-Britse coalitie, zonder echter het Europese initiatief volledig te veroordelen, zoals *Time* dat wel deed. "Britain and France knowingly had risked alienating the United States. Their action was planned without even informing the U.S. [...] But Britain and France felt the U.S. had let them down."³⁷⁴ Aan de hand van verschillende correspondenten ter plaatse – wienr ervaring en betrouwbaarheid steeds benadrukt werd, als in "Sam Souki, Middle Eastern correspondent, who lists Moslem kings and Arab sheiks among his news sources [...]"³⁷⁵ – vertelde het tijdschrift het relaas van een oorlog die bijna voorbij was wanneer de eerste berichten erover verschenen. Men had het over de succesvolle Israëliëse campagne, de verdeeldheid onder de Arabieren en de diplomatieke strijd die zich achter de schermen afspeelde. Een uitgebreid verslag van de parlementaire storm in Groot-Brittannië kon uiteraard niet ontbreken. Hier niet het hevige gejoel waarvan *Time* melding maakte, wel heel droog hoe Eden vier moties van wantrouwen had overleefde.

³⁷² "The Arabs. Look out for Moscow", *Time*, 26 november 1956, p.29.

³⁷³ "Middle East loyalties", *Time*, 26 november 1956, p.29.

³⁷⁴ "War against the Arabs. Risk – and a target date", *Newsweek*, 12 november 1956, p.17.

³⁷⁵ *Ibidem*, p.18.

Newsweek bracht wel een verslag vanuit Frankrijk. Eerst en vooral over de samenzwering en de voorzichtig geplande datum van het militaire optreden, waarbij het tijdschrift eerder de Hongaarse revolutie als doorslaggevend zag in de plaats van de Amerikaanse presidentsverkiezingen. Verder schreef men over de anti-Amerikaanse gevoelens in Parijs: Operatie Hamilcar – zoals het Frans-Brits-Israëliëse plan genoemd werd – werd in de Franse nationale raad met een grote meerderheid goedgekeurd: "The vote reflected the wave of public feeling against U.S. leadership of the world."³⁷⁶ De gevolgen van deze 'onafhankelijke' strategie zagen er op lange termijn echter niet zo rooskleurig uit, zo oordeelde de *Newsweek* redactie. "But the typical Frenchman was not taking a long-range view. To him, the attack on Egypt was a gallant effort but France, as a colonial empire, to regain self-respect and authority in the world through outmoded gunboat diplomacy."³⁷⁷ De nadruk op Frankrijks koloniaal geïnspireerde strategie weerspiegelde de minachting voor het land in de Amerikaanse pers volledig. *Time* had gewoon geen melding gemaakt van het land, *Newsweek* wilde toch de kortzichtigheid van de regering in Parijs benadrukken.

In erg kleurrijke bewoordingen maakte het tijdschrift een week later melding van de vrees voor een naderende derde wereldoorlog; de vrede hing af van het, niet erg betrouwbare, Kremlin, dat dreigde met Russische 'vrijwilligers'.³⁷⁸ De toon was volledig omgeslagen. In de eerste berichten werd de Frans-Britse teleurstelling in de Verenigde Staten nog aangehaald, maar nu de chaos die de Europese invasie had veroorzaakt duidelijk werd, moest de begrijpende houding wijken voor scherpe kritiek.

Newsweek evalueerde Operatie Hamilcar: Nasser's grip op het Suez Kanaal was gebroken en de offensieve slagkracht van het Egyptische leger was verleden tijd, maar de debetzijde woog zwaarder. Naast de blokkering van het Kanaal, de gesneuvelde

³⁷⁶ "Line-up", *Newsweek*, 12 november 1956, p.22.

³⁷⁷ *Ibidem*.

³⁷⁸ "War and crisis. Look east for the descision", *Newsweek*, 19 november 1956, p.1.

mankracht en een sterkere positie voor Nasser was er vooral het prestigeverlies voor het Westen doorheen de hele Arabische en Aziatische wereld. Nu plukte Moskou de vruchten van de ondoordachte Europese actie. De vrees voor verdere communistische plannen in het Midden-Oosten domineerde het bericht.³⁷⁹ Anthony Eden had de Britse positie in het Midden-Oosten eerder aan het wankelen gebracht dan deze te verzekeren, en dit werd hem niet in dank afgenomen: "The Prime Minister [Eden] with the reputation of indefatigable peacemaker was damned as a warmonger [...]."³⁸⁰ Ook in eigen land ondervond Eden sterke tegenstand, zijn conservatieve partij was erg verdeeld en de socialistische oppositie stond sterk. Om aan de macht te blijven zou Eden snel de Britse voordelen van de invasie moeten aantonen.³⁸¹

Niet enkel Groot-Brittannië werd met de vinger gewezen, ook Frankrijk moest delen in de schande. *Newsweek* speculeerde reeds over het Franse premierschap; Guy Mollet hield het waarschijnlijk niet lang meer vol en Charles de Gaulle zou wel eens een geduchte tegenstander kunnen worden als het tot vervroegde verkiezingen kwam. Op de Franse pers moest de premier niet rekenen, hun verslaggeving keerde met de wind: "[...] the very French newspapers wich had supported the Suez invasion had now turned on Mollet."³⁸² en de publieke opinie was nog niet helemaal bepaald, de meeste mensen waren nog onder de indruk van de gebeurtenissen in Hongarije. Verder bleef het Algerijnse probleem zonder oplossing. Mollet had weinig verwezenlijkt om trots op te zijn, concludeerde het tijdschrift.

Een oplossing voor de situatie zocht *Newsweek* bij VN-Secretaris-Generaal Dag Hammarskjöld. Deze dwong een staakt het vuren af, stelde de UNEF troepenmacht samen en probeerde de Sovjet-Unie in toom te houden en voerde de onderhandelingen met Egypte. In het kader hiervan schetste het tijdschrift de verschillende

³⁷⁹ "Edge of conflict", *Newsweek*, 19 november 1956, p.10-12.

³⁸⁰ "Britain – of Eden and country", *Newsweek*, 19 november 1956, p.13.

³⁸¹ *Ibidem*.

³⁸² "Dilemma in Paris", *Newsweek*, 19 november 1956, p.14.

nationale standpunten om zo de slaagkansen van Hammerksjöld's enorme taak te kunnen inschatten. Vooral Egypte en Rusland - men ging ervan uit dat beide er hetzelfde standpunt op nahielden - werden als onbetrouwbare onderhandelingspartners gezien. De conclusie was eerder pessimistisch: "The world could only hope the U.N. passes its crucial test."³⁸³ Naast de nationale trots van de betrokken landen werd de vrede nu ook bedreigd door de haat van de Egyptische bevolking. Hoewel de inwoners van Port Saïd een week eerder nog met *Newsweek's* reporter ter plaatse hadden gesproken en westerlingen om voedsel hadden gevraagd³⁸⁴, hing er nu een dreigende woede in de straten. De oorzaak van deze ommekeer was snel gevonden: "The civilians' about-face can be traced directly to two sources: Radio Cairo and Nasser's agents"³⁸⁵ Via de radio verspreide Caïro valse Egyptische overwinningsberichten en de regeringsagenten overvielen winkels om daarna de bezetters daarvan te beschuldigen. Nasser hield zijn bevolking in de hand.

De Britse en Franse bevolking daarentegen was niet zo gemakkelijk te controleren. De gevolgen van de sluiting van het Suez Kanaal deden zich steeds duidelijker gelden. Hoewel de voorspelde totale anarchie uitbleef, kampten de Europese landen wel met een groot olietekort en eiste de troepenmacht in het Midden-Oosten erg veel geld op. *Newsweek* zag hier een kans voor de Verenigde Staten om te profiteren van de situatie. Dat land weerhield zijn steun aan Groot-Brittannië en Frankrijk om hen tot terugtrekking uit Egypte te dwingen.³⁸⁶ Deze terugtrekking zou er echter enkel komen nadat de UNEF troepenmacht operationeel was, een voorwaarde waarvoor Nasser dan toch zijn toestemming gaf.³⁸⁷ Verder omschreef *Newsweek* de Arabische steun voor Nasser. Het tijdschrift moest vaststellen dat ondanks

³⁸³ "Holding back war", *Newsweek*, 26 november 1956, p.10-11.

³⁸⁴ "Witness to the Mutilation of Port Said", *Newsweek*, 19 november 1956, p.12.

³⁸⁵ "Dangerous 'calm'", *Newsweek*, 26 november 1956, p.11.

³⁸⁶ "Pinch in Britain", *Newsweek*, 26 november 1956, p.12.

³⁸⁷ "U.N. - fatefull hour", *Newsweek*, 26 november 1956, p.13.

de onenigheid van enkele maanden eerder de Arabische Liga hem nu meer dan ooit tevoren steunde.³⁸⁸

Newsweek verweet Groot-Brittannië en Frankrijk duidelijk de chaos die ze hadden gecreëerd. Een chaos die de Verenigde Naties en de Verenigde Staten moesten oplossen. Operatie Hamilcar had vanuit Amerikaans standpunt geen enkel positief gevolg voor het Westen. Het Arabische blok was nooit zo sterk geweest en ook de communistische invloeden in de regio wonnen terrein, hoewel er oppositie bleef bestaan. De Arabische landen verwachtten immers nog steeds een oplossing vanuit Washington, de hoofdstad van een land dat er ondertussen alles aan deed om niet geassocieerd te worden met zijn eerdere bondgenoten.

De tragedie bereikte op 8 november het publiek van *Le France Observateur* onder de titel "Comment a été évitée la guerre mondiale". Het tijdschrift veroordeelde de Frans-Britse onderneming in niet mis te verstane bewoordingen. Vooral de Franse regering moest het ontgelden: "Cette guerre [...] décidée par des dirigeants, irresponsables et incompetents, qui avait débuté [...] par la remise brutale d'un ultimatum à l'Egypte et – mais nul ne s'y est trompé – à Israël."³⁸⁹ Het tijdschrift wilde steeds duidelijker een einde maken aan het Franse koloniale verleden. Men benadrukte de prijs die de resterende kolonies het land kostten. Een te hoge prijs: "Nous regrettons mèrement le tort irréparable fait à la France, son prestige bafoué, son honneur entamé, sa loyauté mise en doute, ses rapports futurs avec le monde musulman et avec les peuples d'Afrique et d'Asie, tous ses intérêts d'avenir compromis. Nous regrettons tout ce qu'un dernier sursaut de colonialisme aura coûté à la France."³⁹⁰ Die prijs werd verder in het bericht uitgebreid uiteengezet, gaande van de schade die Frankrijk de VN had toegebracht door de Veiligheidsraad te negeren, over de olieschaarste en dus rem op

³⁸⁸ "The Arab voice", *Newsweek*, 26 november 1956, p.16.

³⁸⁹ H. de GALARD, "Comment a été évitée la guerre mondiale", *Le France Observateur*, 8 november 1956, p.5.

³⁹⁰ *Ibidem*.

de Franse economie tot de misgelopen handelscontracten met Egypte. De economische problemen ten gevolge van de crisis zouden later nog enkele malen aangehaald worden.³⁹¹ Bovendien had de regering Mollet geen rekening gehouden met de twee meest invloedrijke spelers op internationaal niveau: men had de tegenstand van de Verenigde Staten enorm onderschat alsook de Sovjet reactie op de Europese onderneming. Washington deelde de Franse mening aangaande Nasser, vroeg of laat zou hij opzij geschoven worden. De manier waarop verschilde echter fundamenteel. Eisenhower wilde de Sovjet Unie immers geen enkele mogelijkheid gunnen de machtswissel in Egypte te associëren met koloniale belangen. Zo verklaarde *Le France Observateur* de sterke Amerikaanse oppositie tegen een oorlog die juist die koloniale belangen moest dienen. De Russische reactie, in de vorm van een dreiging met 'vrijwilligers', maar vooral een dreiging met bombardementen op Londen en Parijs, was evenmin verwacht. Vriend en vijand hadden bij deze een duidelijke positie ingenomen, zo bleef enkel de Verenigde Naties over om een oplossing te zoeken voor een oorlog waarbij geen van de betrokken partijen toegevingen scheen te willen doen.³⁹²

Niet enkel de eigen Franse regering bevond zich in een lastig parket, ook Anthony Eden zag zijn positie steeds wankeler worden. Dit was de eerste keer in 200 jaren tijd dat Groot-Brittannië een oorlog startte zonder de steun van de oppositie of de pers en daar was blijkbaar een goede rede voor. Elke dag vonden er demonstraties plaats, de regeringspartij raakte steeds meer verdeeld. De oorlog werd rondit immoreel genoemd, het belangrijkste argument van Eden's tegenstanders. Aan de universiteit van Oxford ondertekenden 350 hooggeplaatsten een resolutie die de Britse invasie in Egypte een flagrante schending van de principes van het Charter van de Verenigde Naties noemde. Dit verklaarde volgens *Le France Observateur* ook de dominante plaats die de Kerk innam bij de veroordeling van de

³⁹¹ J. MORNAND, "Suez stoppe l'expansion économique", *Le France Observateur*, 29 november 1956, p.7.

³⁹² *Ibidem*.

oorlog.³⁹³ Anthony Eden werd zowel in binnen- als buitenland het vuur aan de schenen gelegd.

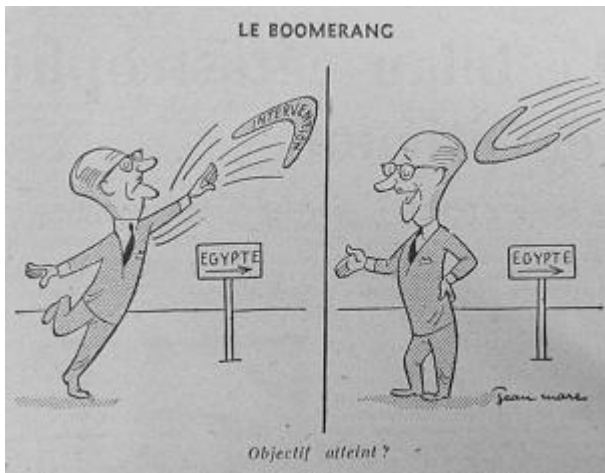
Een week later hadden beide regeringen dan toch een verdediging klaar. Egypte zou de spil geweest zijn van een complot – waarvan ook de Sovjet Unie en Syrië deel uitmaakten – om de gemoederen te verhitten in het Midden-Oosten en zo uiteindelijk Israël te liquideren. Dit was de these die ze zouden verdedigen bij de Verenigde Naties. *Le France Observateur* hechtte echter weinig geloof aan deze verklaring. Het tijdschrift besteedde dan ook erg veel aandacht aan argumenten die de Frans-Britse stelling ontkrachtten. Verder evalueerde men de resultaten van de operatie in het licht van de nieuwe theorie: het Egyptische leger was amper verzwakt, Port Said was verwoest met vele burgerslachtoffers tot gevolg en ook de Europese invloed in het Midden-Oosten was sterk verminderd. "Si le renforcement du prestige de Nasser a été le premier résultat de l'opération de Suez, l'exclusion de toute influence franco-britannique au Moyen-Orient, au profit de celle des Etats-Unis, parait devoir en être le second."³⁹⁴ De Verenigde Staten waren immers zo verstandig geweest om rekening te houden met de conferentie van Bandoeng, waar sterk gereageerd was tegen het kolonialisme, maar waaraan ook landen hadden deel genomen die eventueel ten prooi zouden kunnen vallen aan het communisme. Frankrijk en Groot-Brittannië daarentegen zagen enkel hun eigen – koloniale – belangen en joegen op die manier veel Afro-Aziatische landen tegen zich in het harnas.³⁹⁵ Dat Washington ook in het Midden-Oosten de aan invloed won illustreerde *Le France Observateur* enkele weken later aan de hand van enkele voorbeelden. Zoals de vraag wie de Algerijnse olievelden zou ontginnen na het vertrek van de Franse kolonisator of de vaststelling dat door de communistische dreiging veel Arabische

³⁹³ A. ROTH, "Toute l'Angleterre était contre Eden", *Le France Observateur*, 8 november 1956, p.6.

³⁹⁴ H. de GALARD, "Le feu couve toujours au Moyen-Orient", *Le France Observateur*, 15 november 1956, p.10.

³⁹⁵ *Ibidem*.

koningen zich tot Washington hadden gewend voor hulp. Ook was door de Suez crisis duidelijk geworden hoe afhankelijk Europa was van de Verenigde Staten.³⁹⁶ De volgende week benadrukte het tijdschrift opnieuw het fiasco dat de operatie in Egypte geworden was. Onderstaande cartoon liet geen twijfel bestaan over de resultaten van de oorlog.³⁹⁷

Onder de titel "Le bilan catastrophique de l'aventure égyptienne" bracht het tijdschrift opnieuw het relaas van de vergane Franse glorie, dit maal vooral met aandacht voor de Franse olieleveranciers in het Midden-Oosten.³⁹⁸ Maar ook de socialistische ideologie mocht niet ontbreken, met vier slagzinnen vatte men de inhoud van het socialisme dat door Guy Mollet verraden was samen: "Un socialiste croit à la vérité. [...] Un socialiste croit à la justice. [...] Un socialiste croit à

³⁹⁶ J. CERNON, "Washington s'apprête à remplacer Paris et Londres au Moyen Orient", *Le France Observateur*, 29 november 1956, p.9.

³⁹⁷ *Le France Observateur*, 22 november 1956, p.3.

³⁹⁸ R. STEPHANE, "Le bilan catastrophique de l'aventure égyptien", *Le France Observateur*, 22 november 1956, p.4.

l'internationale. [...] Un socialiste est constructif et révolutionnaire."³⁹⁹

Le France Observateur liet nooit twijfel bestaan over zijn houding ten aanzien van de regering Mollet, maar op 29 november was men wel erg duidelijk met de titel "Mollet mauvais menteur"⁴⁰⁰. Na nogmaals de fatale uitkomst van de oorlog te hebben benadrukt somde men de verschillende leugens van de Franse beleidsmakers op. Leugens tegenover het Franse volk, als zou de oplossing voor het Algerijnse probleem in Egypte te vinden zijn, leugens die het onvermijdelijke olietekort moesten minimaliseren, leugens tegenover de Verenigde Staten, zeggende dat er geen overleg was geweest met Israël, ... De misleidingen stapelden zich op. Opmerkelijk was wel dat men ook leugens aanhaalde waar men helemaal niet zo zeker van was en dit dan ook meteen toegaf: "Le mensonge aux Britanniques, s'il existe, se traduira par l'isolement final de la France, boue émissaire de l'imbécile aventure."

4.2. Ook een Israëliische oorlog

Een maand voor het uitbreken van de oorlog zei Ben Gurion: "We will never start a war.", enkele weken later kon men die woorden naar waarde schatten. In tegenstelling tot Frankrijk en Groot-Brittannië echter kon Israël wel min of meer aanvaardbare argumenten voorleggen. De aanhoudende fedayeen aanvallen op de Israëliische grensgebieden konden niet blijven duren, evenals het weigeren van de doorvaart van schepen in Israëliische dienst door het Suez Kanaal. Op volledige goedkeuring van *Time* moest Tel Avivi echter niet rekenen. De preventieve oorlog had vooral de Israëliische afhankelijkheid van buitenlandse steun duidelijk gemaakt: "Go-it-alone Israel, in its fear of the Soviet Union,

³⁹⁹ "André Philip condamne Guy Mollet", *Le France Observateur*, 22 november 1956, p.5.

⁴⁰⁰ C. BOURDET, "Mollet mauvais menteur", *Le France Observateur*, 29 november 1956, p.4.

turned once again toward cooperation with the U.N., and above all toward the U.S."⁴⁰¹ Of Israël al dan niet op Amerikaanse steun kon rekenen was ten eerste de vraag, Ben Gurion wilde immers zijn troepen niet terugtrekken alvorens de UNEF vredesmacht geïnstalleerd was, dit terwijl de Sovjet Unie toch zware dreigementen uitte aangaan de mogelijke Russische inmenging in het conflict.⁴⁰² Hier eindigde de berichtgeving omtrent de Israëlische betrokkenheid in het conflict eindigde. Men had geen interesse voor de binnenlandse debatten of de Israëlische strategie. Het land werd enkel aangehaald in het kader van Westerse problemen. *Newsweek* maakte zelfs zo goed als geen melding van de Joodse kant van het conflict. Enkel wanneer men op 26 november de verschillende betrokken partijen op een rijtje zette om de kansen op vrede te evalueren besteedde men enkele woorden aan de Israëlische positie.⁴⁰³

Le France Observateur besteedde wel enkele berichten aan het joodse aandeel in de samenzwering, maar dan enkel aangaande specifieke aandachtspunten, zoals het socialisme en de Franse wapenleveringen aan het Israëlische leger. Dat het socialisme het tijdschrift niet koud liet werd reeds eerder duidelijk. Daarom ging het tijdschrift ook op zoek naar de motieven van de Israëlische linkse partij *Mapam* om de preventieve oorlog tegen Egypte te steunen. Al snel werd duidelijk dat de steeds weer teleurstellende contacten met het buitenland er de oorzaak van waren. Na Ben Gurion's pensioen had Israël geen coherente buitenlandse politiek meer gevoerd en met het Britse Pact van Bagdad stond de oude Israëlische bondgenoot, de Verenigde Staten, aan Arabische zijde. Ook de relatie met de Sovjet Unie was teleurstellend gebleken; Moskou had van Egypte en Syrië een vredevolle houding ten aanzien van Tel Aviv kunnen eisen in ruil voor Russische wapens, een gemiste kans. Neutraliteit was evenmin een optie gebleken, daar Israël het enige neutrale land was geweest zonder

⁴⁰¹ "The ashes of victory", *Time*, 19 november 1956, p.25.

⁴⁰² *Ibidem*.

⁴⁰³ "Holding back war", *Newsweek*, 26 november 1956, p.10.

uitnodiging voor de conferentie van Bandoeng. Volledig geïsoleerd en gedesillusioneerd had *Mapam* dan maar toegestemd in een preventieve oorlog, Frankrijk was immers het enige land tot wie Israël zich nog kon wenden. Nu de oorlog voorbij was moest het land zich distantiëren van de oude koloniale machten en er alles aan doen om het evenwicht in het Midden-Oosten te bewaren, zo oordeelde *Le France Observateur*.⁴⁰⁴

De eerste geruchten over verhoogde Franse wapenleveringen aan Israël bereikten de Franse pers op 15 november.⁴⁰⁵ Twee weken later ontdekte men dat Frankrijk niet enkel extra wapens en vliegtuigen aan Israël had geleverd, maar dat er ook Franse piloten hadden gevochten in de preventieve aanval die aanleiding had gegeven tot het Frans-Britse ultimatum. Nog maar eens een bewijs dat de hele onderneming zorgvuldig gepland was. Ook had Frankrijk de Israëlische troepen gedurende de eerste dagen van hun preventieve mobilisatie bevoorrad vanuit Cyprus. Verschillende Franse soldaten en commandanten getuigden. Journalisten werden uitgenodigd in Egypte om de zaak uit te klaren, maar alvorens hun vliegtuig weer naar huis vertrok moesten ze wel een papier ondertekenen waardoor ze zich ertoe verbonden enkel verslag uit te brengen van wat door de censuur was goedgekeurd.⁴⁰⁶

Algemeen beschouwd kreeg Israël, gedurende en vlak na de oorlog, wel erg weinig aandacht in de Westerse pers.

4.3. Wat na de oorlog? Afloop en gevolgen

a) Opnieuw problemen omtrent de vrije doorvaart

⁴⁰⁴ L.P. "Comment la gauche israélienne en est venue à accepter la 'guerre préventive'", *Le France Observateur*, 8 november 1956, p.8.

⁴⁰⁵ H. de CALARD, "Le feu couve toujours au Moyen-Orient", *Le France Observateur*, 15 november 1956, p.10.

⁴⁰⁶ C. ESTIER, I. de GALARD en A. Roth, "L'aide française à l'offensive d'Israël", *Le France Observateur*, 29 november 1956, p.10-11.

De eerste opdracht in Egypte was het heropenen van het Suez Kanaal. De Egyptische president stelde echter eisen. Hij wilde geen Franse of Britse schepen toelaten om de gezonken wrakken te verwijderen. Daarom waren het Amerikaanse, Deense en Nederlandse bedrijven, die onderleiding van luitenant-generaal Wheeler de zware taak op zich namen. Nassers koppigheid werd hem niet in dank afgenomen en de Amerikaanse pers luchtte onder andere in verscheidene cartoons het hart⁴⁰⁷:

Newsweek schetste in zijn eerste januarinumnummer heel treffend de grootste problemen bij het heropenen van het Kanaal: "The worst obstacles may prove to be Egyptian President Gamal Abdel Nasser's ambitions, Israel's fears of Arab duplicity, and impatience in London and Paris with what is termed the U.N.'s 'coddling' of Nasser."⁴⁰⁸ Dit was exact hoe de situatie er op dat

⁴⁰⁷ *Time*, 24 december 1956, p.18.

⁴⁰⁸ "Suez struggle", *Newsweek*, 7 januari 1957, p.17.

moment uitzag; niemand wist wat te verwachten van Nasser. Israël wilde zijn oorlog niet voor niets gestreden hebben en vertrouwde de Arabieren voor geen haar. Groot-Brittannië en Frankrijk bleven een harde aanpak aanhangen.

Toch hoopte men dat onder Amerikaanse druk Britse bergingsschepen met hun bemanning zou toelaten worden in het Suez Kanaal. Het was immers ook in het Egyptische belang dat de waterweg zo snel mogelijk weer vrij was. Regelmatig bracht het tijdschrift verslag uit van Nassers verdragingsmanoeuvres, zo verhinderde hij het weghalen van explosieven uit enkele van de gezonken schepen, waardoor de grote olietankers nog steeds geen doorgang kregen.⁴⁰⁹ De Amerikaanse, maar vooral Europese frustraties liepen hoog op. Zeker nu de kosten van de crisis bekend raakten.⁴¹⁰ Pas in de eerste week van 1957 begon het bergen van de schepen enigszins op te schieten.⁴¹¹

Met het vrij maken van het Kanaal was echter niet alles gezegd. Er moesten weer nieuwe voorwaarden onderhandeld worden met een Egypte dat nu geen oorlogsdreiging meer op zijn pad vond. Halverwege maart waren de meeste schepen geborgen en met het heropenen van de waterweg in zicht maakte Nasser zich op voor een bikkelharte strijd om de rechten op het Kanaal. Een eerste voorstel, waarbij Egypte 50% van de tolopbrengsten zou krijgen werd meteen resoluut van de hand gewezen. *Time* publiceerde Nassers hoogmoedige woorden: "Instead, said Nasser, if users pay all tolls to Egypt, the canal 'will run smoothly [...] and he might even be willing to let English and French ships through."⁴¹², een heel andere man dus dan degene die enkele maanden eerder nog bereid was te onderhandelen over voorstellen waarbij een deel van de opbrengsten van het Kanaal naar een internationale organisatie zouden gaan. Enkele weken later deed de Egyptische president zelfs volgende aankondiging:

⁴⁰⁹ "Israel, Suez and oil: the breaking point?", *Newsweek*, 25 februari 1957, p.21.

⁴¹⁰ "Down the drain", *Newsweek*, 18 maart 1957, p.16.

⁴¹¹ "Clear the canal", *Time*, 7 januari 1957, p.24.

⁴¹² "Mother goose & propaganda", *Time*, 18 maart 1957, p.16.

"[...] as soon as the U.N. clears the Suez Canal for him, he will insist on holding control over the transportsystems, the factory-output levels and the room temperatures of Western Europe."⁴¹³ Nassers vastberadenheid bleek eveneens uit een memorandum dat hij naar de verschillende kanaalgebruikers – Frankrijk en Groot-Brittannië uitgezonderd – stuurde. Alle tollens zouden naar Egypte gaan. De Egyptische president benadrukte dat zijn land geen deel zou dragen in de bergingskosten, die bleven voor rekening van de VN. "Once again, Nasser played his hand with skill", concludeerde *Time*.⁴¹⁴

Terwijl men in de Amerikaanse pers dus druk speculeerde over de kosten die de Egyptische koppigheid met zich meebracht was het in Frankrijk opmerkelijk stil. Voor de crisis had *Le France Observateur* nog van een mogelijke 'anarchie totale' gesproken als gevolg van een geblokkeerd Suez Kanaal. Nu het echter zover was werd er slechts heel kort melding gemaakt van de VN operatie die het Kanaal weer toegankelijk moest maken voor de eerder zo vitaal geachte olietankers; Nassers koppigheid in verband met het Kanaal werd in één adem genoemd met zijn passieve houding ten aanzien onderhandelingen over de problemen in het Midden-Oosten.⁴¹⁵

b) Nasser en de zijnen

In de nasleep van de oorlog bereikten ook de eerste berichten vanuit Egypte het Westen. Het land bleek meer dan ooit buitenlandse economische hulp nodig te hebben, het Kanaal was immers geblokkeerd en de inkomsten van de katoenteelt werden gehypothekeerd door leningen voor Russische wapens. Nasser liet weten geen Russische marionet te zijn, de internationale wet te

⁴¹³ "Three ways", *Time*, 1 april 1957, p.18.

⁴¹⁴ "Nasser's canal", *Time*, 8 april 1957, p.20.

⁴¹⁵ "Les exigences du colonel Nasser", *Le France Observateur*, 20 december 1956, p.3.

zullen respecteren en geen ambities te hebben om een Arabisch rijk te domineren. *Time* stond erg sceptisch tegenover deze beloften.⁴¹⁶ Niet onterecht, zo bleek een week later, wanneer er berichten kwamen over arrestaties van Franse, Britse en Israëliëse burgers in Egypte, waarbij hun goederen werden geconfisceerd en geveild door de Egyptische overheid. Nasser werd steeds overmoediger nu de Frans-Britse terugtrekking in het verschiet lag. In de week voor kerstmis werd zelfs een Brits officier in Port Said bij klaarlichte dag ontvoerd.⁴¹⁷ Tegenover zijn neutralistische bondgenoten pronkte Nasser met zijn onafhankelijkheid van de oude koloniale machten.⁴¹⁸ "Already Nasser seemed to be back at his old trick of playing off East against West." Hij had enkele Sovjet journalisten gezegd erg dankbaar te zijn voor de 'onvoorwaardelijke' Russische hulp en het aanbieden van vrijwilligers. *Time* zag Nasser duidelijk nog steeds als de onbetrouwbare gesprekspartner die hij voordien was, er steeds op uit het onderste uit de kan te halen.⁴¹⁹

De kaarten lagen nu echter anders. De Verenigde Staten probeerden Nasser niet langer te paaien om te voorkomen dat hij zich bij het communistische blok zou voegen. Deze keer dreigde Washington ermee Egypte te isoleren. Niet zonder genoegdoening meldde *Time* het volgende: "Nasser finds himself in the need of pulling something out of his hat [...]."⁴²⁰ De Egyptische president zou een nieuw Aswanproject nodig hebben om geen gezichtsverlies te lijden. Met de bekendmaking van de Eisenhower-doctrine werd meteen duidelijk dat hij voor een nieuwe stunt niet op de Verenigde Staten zou moeten rekenen: de Amerikaanse regering zou enkel nog de landen steunen die vastbesloten waren de Sovjetinvloed af te slaan en Egypte hoorde daar niet bij.

⁴¹⁶ "Someone else with troubles", *Time*, 3 december 1956, p.29.

⁴¹⁷ "Short shift in Egypt", *Time*, 10 december 1956, p.23; "Salvage job", *Time*, 24 december 1956, p.18.

⁴¹⁸ "Sense of change", *Time*, 31 december 1957, p.19.

⁴¹⁹ "Clear the canal", *Time*, 7 januari 1957, p.25.

⁴²⁰ "Under pressure", *Time*, 21 januari 1957, p.18.

Het spel was gespeeld en Nasser had het verloren, concludeerde *Time*. De Amerikaanse regering had geen geduld meer met de halsstarrige president. "Last week [...] may have been the time at which, so far as the West is concerned, Egypt's Nasser passed the point of no return. [...] 'Egypt, [...] is becoming a damned bore'." Het tijdschrift hield het niet bij deze bewoordingen, meerdere voorbeelden werden gegeven van de Amerikaanse verveling ten aanzien van de Egyptische buitenlandse politiek.⁴²¹ Een week later berichtte de *Timeredactie* over het lastig parket waarin Nasser zich bevond. "Nasser is no longer a hero on horseback ready to lead the Arabs to glory, no longer so sure of himself, and blows hot and cold". Het tijdschrift sprak eveneens over de manier waarop deze situatie kon gebruikt worden om de Egyptische president tot toegevingen te dwingen. Het tegenovergestelde kon echter ook gebeuren, *Time* herinnerde zijn lezers eraan hoe onberekenbaar de Egyptenaar kon zijn: "When Nasser believes he is being crowded and provoked is the moment when he behaves like a bull in the ring; he paws the ground, snorts, glowers and charges." Voorzichtigheid was dus geboden, aangezien hij nog steeds de werken aan het Suez Kanaal kon stilleggen.⁴²²

In verband met de UNEF controle over de grensgebieden bleek Nasser evenmin betrouwbaar. Wanneer er bij rellen in de Gazastrook een Palestijns burger gedood werd door een VN kogel kondigde Egypte aan zijn 'verantwoordelijkheid in het gebied op te nemen'. Waarop Radio Caïro Arabische overwinningsberichten uitzond en het Egyptische leger de Gazastrook binnen trok. Bovendien sloot Nasser het kanaal weer voor Israëliëse schepen.⁴²³ De Verenigde Naties voelde zich bedrogen: zij hadden het Kanaal weer vrij gemaakt en de Europese bezettingsmacht uit Egypte weggehaald, maar werden nu door Nasser bedankt voor

⁴²¹ "A turning point", *Time*, 28 januari 1957, p.24.

⁴²² "For an early closing", *Time*, 4 februari 1957, p.19.

⁴²³ "Back to Gaza", *Time*, 25 maart 1957, p.23.

bewezen diensten.⁴²⁴ *Time* nam onderstaande cartoon over uit *The Washington Post* om het Egyptische verraad te illustreren.⁴²⁵

Hoewel het tijdschrift zelf geen uitgesproken standpunt innam gaf het wel steeds de anti-Nasseristische reacties van anderen weer. Zo was er een citaat uit het Londense conservatieve tijdschrift *Time & Tide*: "He [Nasser] is a gangster and must in the end be dealt with as such" of een uittreksel uit een speech van een democratisch senator in de Verenigde Staten: "There will be no real peace in the Middle East until Nasser is out of power."⁴²⁶ Zelf analyseerde het tijdschrift de Amerikaanse houding ten aanzien van Nasser als volgt: "But U.S. policy is based on the conviction that a dictator who has shown himself more clever than wise is

⁴²⁴ *Ibidem*.

⁴²⁵ *Time*, 25 maart 1957, p.23.

⁴²⁶ "Three ways", *Time*, 1 april 1957, p.18.

also not a man able to stand the slow throbbing of time"⁴²⁷. Nassers vastberadenheid omtrent de uitbating van het Kanaal werd duidelijk wanneer hij een memorandum bekendmaakte waarin de nieuwe regels werden verduidelijkt. In tegenstelling tot enkele maanden eerder dreigden Frankrijk en Groot-Brittannië nu niet meer met een oorlog en kon de Egyptische president zich hard opstellen: "We would like to be friendly, but we will not surrender to American pressure", klonk het vanuit Caïro.⁴²⁸ Met deze woorden kwam er stilaan een einde aan de berichten omtrent de Suez Crisis in *Time*, verder nieuws over het Midden-Oosten concentreerde zich vanaf 15 april immers op de aanstormende crisis in Jordanië. De gevolgen van het Suez debacle zouden zich uiteraard wel nog lang laten voelen en zo een sporadische vermelding verdienen.

Newsweek berichtte in december 1956 eveneens over de lange termijn problemen die Egypte nog te wachten stonden. Met de hoop op hulp vanuit Amerikaanse hoek probeerde Nasser zijn sympathieën voor het communisme te vergoelijken. De Westerse staten zouden hem door hun vijandige houding in de armen van het communisme hebben gedreven, een berekend risico, volgens de Egyptische president. Om de Verenigde Staten nog meer te paaien deed hij een, volgens *Newsweek*, opvallende belofte: "Nasser issued what was for him a truly remarkable statement: 'I pledge myself to strict observance of all international law which now exists ... the idea of trying to create an Arab empire ... is repugnant to Egypt and to me.'"⁴²⁹ Hoe betrouwbaar deze uitspraak was zou nog moeten blijken.

De zorgen waren hiermee echter niet van de baan. *Newsweek* meldde dat Nasser zowat al de economische banden met het Westen had verbroken en zijn land zo meer dan ooit afhankelijk had gemaakt van het communistische Oosten.⁴³⁰ Door zijn

⁴²⁷ *Ibidem*, p.19.

⁴²⁸ "Nasser's canal", *Time*, 8 april 1957, p.21.

⁴²⁹ "Nasser – the real victor?", *Newsweek*, 3 december 1956, p.18.

⁴³⁰ "Warsaw ... Cairo ... Moscow", *Newsweek*, 28 januari 1957, p.20.

pesterijen tegenover de joodse inwoners van Egypte maakte de president zich ook niet erg populair, het tijdschrift had het over de "[...] second great Jewish exodus from Egypt." De joden mochten slechts een fractie van hun bezittingen meenemen, een erg lucratieve actie voor de arme Egyptische staat.⁴³¹ Nasser had blijkbaar de hoop op Amerikaanse hulp opgegeven.

De vraag hoe vast Nasser nog in het zadel zat lag ook de *Newsweek*redactie op de lippen. De man werd een virtuele gevangene van zijn adviseurs genoemd.⁴³² Toch kon hij op het internationale toneel nog heel wat roet in het eten gooien. Zo kondigde hij aan er alles aan te doen om de Gaza strook terug aan de Palestijnen te geven.⁴³³ Een zet die waarschijnlijk zijn populariteit bij de andere Arabische naties moest opwaarderen, maar die het Dag Hammerskjöld weer heel wat moeilijker maakte om voor stabiliteit te zorgen in de regio. In Caïro zelf daarentegen was het verbazend rustig, maar men mocht zich hierdoor niet laten misleiden, aan de top van het land was het alles behalve rustig. "Cairo's normalcy was less the result of conscious selfdiscipline than the work of a government wich resolutely sees to it that the people who used to incite riots and demonstrations [...] are denied any chance to do so."⁴³⁴

Het wantrouwen dat de Amerikaanse pers ten aanzien van de Egyptische regering koesterde ontging ook het Franse publiek niet. *Le France Observateur* had het over: "Une grande partie de la presse américaine s'en prend maintenant au colonel Nasser avec la même vigueur qu'elle avait mise, il y a un mois, à attaquer les Franco-Britanniques."⁴³⁵ Nasser's 'Egyptiannisering' van buitenlandse bedrijven was hier zeker niet vreemd aan. Van deze 'Egyptiannisering' was ook in de Franse pers sprake. *Le France*

⁴³¹ "Second exodus", *Newsweek*, 4 februari 1957, p.19.

⁴³² "Hot seat?", *Newsweek*, 4 maart 1956, p.18.

⁴³³ "Middle East: Nasser's private pledge", *Newsweek*, 18 maart 1956, p.17.

⁴³⁴ "Riding high", *Newsweek*, 25 maart 1956, p.20.

⁴³⁵ "Les exigences du colonel Nasser", *Le France Observateur*, 20 december 1956, p.3.

Observateur had aandacht voor de kleine Egyptische handelaars die met de buitenlandse bedrijven contacten onderhielden. Het waren net die kleine ondernemers die de drijfveer vormden achter de Egyptische economie. Zo werd het geld dat de nationalisatie van de buitenlandse bedrijven moest opbrengen meteen voor een groot deel teniet gedaan door een enorme economische achteruitgang in het land.⁴³⁶

De economie was niet Nassers enige zorg, na de nederlaag tegen Israël moest hij zijn volk ervan zien te overtuigen dat eigenlijk Egypte de oorlog had gewonnen. Een doel waarvoor alle beschikbare propagandakanalen werden ingezet en dat tot op zeker hoogte ook bereikt werd. *Le France Observateur* schetste hoe Nasser van een militaire dictator tot een gedreven volksmenner was geworden:

“L’homme est, comme un boxeur, à l’issue d’un dur échange, secoué. Il a perdu l’étonnant contrôle de ses nerfs et de ses rêves qui faisait, voici deux ans, l’administration de ses interlocuteurs anglais. Ce technocrate timide et renfermé, brusquement mué en tribun frénétique, ce joueur d’échecs transformé en joueur de poker, ne se remet pas d’une aussi totale mutation de style, de partenaires, d’entourage. Lui qui gouvernait naguère avec l’armée et la police, contre les réflexes des masses, le voilà prisonnier des masses [...]”⁴³⁷

Het tijdschrift liet ook niet na erop te drukken hoe Nasser bij aanvang van zijn presidentschap Groot-Brittannië en de Verenigde Staten had weten te charmeren.

De economische problemen troffen niet enkel Egypte, ook andere landen in de regio zagen hun inkomsten enorm slinken en dit kwam hun loyaliteit ten aanzien van de Egyptische president niet ten goede. De gebeurtenissen van het voorbije half jaar hadden

⁴³⁶ “Nasser veut précipiter l’égyptianisation”, *Le France Observateur*, 6 december 1956, p.2.

⁴³⁷ J. LACOUTURE, “Le Bikbachi à l’aventure”, *Le France Observateur*, 14 maart 1957, p.8.

volgens *Le France Observateur* twee belangengroepen gecreëerd in het Midden-Oosten. Enerzijds waren er de Westers gezinde regeringen en monarchieën, die hun rijkdom hadden verworven via olieexport aan de Westerse wereld en de voorbije maanden veel geld verloren hadden door Nassers grootspraak. Anderzijds waren er de Nasseristische landen, die het tijdschrift als volgt omschreef: "Celles qui, sous l'inspiration du colonel Nasser, disposent de ressources misérables, confondement diplomatie occidentale, oppression économique et politique de guerre", een alles behalve rooskleurige situatie. Het Panarabisme was duidelijk over zijn hoogtepunt heen, zo oordeelde het Franse tijdschrift.⁴³⁸ Het enige land waarop Nasser nog echt kon rekenen was Syrië, door *Time* dan ook "a second trouble spot" genoemd. Sinds het afkondigen van de krijgswet naar aanleiding van de Frans-Britse invasie in Egypte werd de Syrische president overstemd door "another Russian-backed Nasser": luitenant kolonel Serraj. Deze had eigenhandig gezorgd voor de sabotage van de pijplijn van de 'Iraq Petroleum Company'. "The colonel is all for Nasser and all for the Soviets", wist het tijdschrift te melden. Nasserisme en communisme waren in de opvatting van *Time* duidelijk verwant.⁴³⁹ Met dit verband in het achterhoofd vreesde men ook voor Irak en Jordanië, nu de Britse overheersing wegviel: "There sit three nations - Syria, Irak and Jordan - whose borders were drawn largely by the British, largely on sand. Last week, with Britain's last shreds of authority being blown away, these three Arab states were exposed in all their perishability to the full blast of nationalist bent and Soviet propaganda."⁴⁴⁰ *Newsweek* bracht diezelfde week volgend spectaculair bericht: "If the Middle East situation takes a turn for the worse, everything points to Syria as the most likely spot where a world war could be sparked." Syrië kreeg steeds meer Russisch militair materieel en het tijdschrift vreesde dat dit wel eens een preventieve Israëliëse reactie tot

⁴³⁸ J. LACOUTURE, "Où en est l'arabisme?", *Le France Observateur*, 14 februari 1957, p.7.

⁴³⁹ "New alignments", *Time*, 3 december 1956, p.29.

⁴⁴⁰ "Hot winds & frail borders", *Time*, 10 december 1956, p.23.

gevolg zou kunnen hebben. "Syria has long been ripe for Communist domination", klonk het pessimistische oordeel.⁴⁴¹ Enkele weken later herbevestigde *Newsweek* deze bewering: "In less then a year, Russia had converted the weak, politically unstable Arab nation into a major base for Soviet penetration."⁴⁴² De Sovjet Unie zou de onrust in de regio nog proberen aan te wakkeren door in Syrië geruchten te verspreiden over Irakese, Turkse, Franse of Israëlische plannen met het land. Vier maanden later leek het grootste gevaar echter geweken. President al-Kuwatly had Serraj uit zijn functie ontzet en hoewel men de man zeker nog niet uit het oog mocht verliezen was de onmiddellijke communistische dreiging voorlopig geweken.⁴⁴³

Groot-Brittannië had echter ook veel van zijn populariteit, zo niet al zijn populariteit, moeten inboeten gedurende de oorlog. Daarom werd het voor Britse invloedssferen als Irak erg moeilijk om een geloofwaardig onafhankelijk beleid te voeren. De Irakese president "Nuri has often been accused of being a British stooge. It took courage for him to keep Iraq in the anti-Communist Baghdad Pact". Om zijn bevolking en buurlanden niet helemaal tegen zich in het harnas te jagen moest hij deze samenwerking met Groot-Brittannië enigszins compenseren. Nuri sprak publiekelijk zijn sympathie uit voor Egypte, "[...] and sought to prove his devotion to the Arab cause by outdoing everyone else in crying that Israel must be wiped out."⁴⁴⁴ Vijandschap ten aanzien van Israël werd dus een manier voor pro-westerse staten om zich toch nog aanhanger van de Arabische zaak te kunnen noemen.

Een keerpunt in de Arabische relaties met het Westen vormde het bezoek van de Saudi-Arabische koning Saud aan de Verenigde Staten. De man werd door *Time* "a keyfigure in U.S. hopes for a more stable Middle East" genoemd. Naar aanleiding van Sauds bezoek publiceerde het tijdschrift uitgebreide informatie over

⁴⁴¹ "The new threat", *Newsweek*, 3 december 1956, p.18-19.

⁴⁴² "The Middle East: new boiling points", *Newsweek*, 10 december 1956, p.15.

⁴⁴³ "Is the red fading?", *Newsweek*, 1 april 1957, p.22.

⁴⁴⁴ "Man on camelback", *Time*, 31 december 1956, p.18.

Saudi-Arabië; de geschiedenis, de plotse olierijkdom, de relaties met de VS en de machtige positie die het land bekleedde in het Midden-Oosten. Men omschreef hoe Saud zich bij Nassers blok had aangesloten als reactie tegen de vorming van het Pact van Bagdad en hoe hij later Jordaanse kranten geld had gegeven om berichten te publiceren die generaal Glubb in een slecht daglicht stelden. De Saudi-Arabisch-relaties met Egypte kenden echter een keerpunt wanneer Nasser het Suez Kanaal nationaliseerde, de waterweg was immers één van Sauds bronnen van rijkdom. Publiekelijk bleef de koning Nasser steunen maar achter de schermen liet men de Egyptische waaghals weten niet gediend te zijn van zo'n riskante operatie zonder voorafgaandelijk overleg. Het is dan ook niet zo verwonderlijk dat de Egypte vreesde voor VS hulp aan Saudi-Arabië in het kader van de Eisenhower doctrine. "At this time of shifting allegiances in the Middle East, it was a significant gesture that Saudi Arabia's Saud chose to cross the Atlantic at the invitation of 'my friend Eisenhower'."⁴⁴⁵ Een maand later herhaalde *Time* zijn standpunt: "Arab leaders are trending away from Nasser [...]" en "[...] the isolation that Nasser has long dreaded is almost a reality."⁴⁴⁶

Het belang van Sauds bezoek werd in *Newsweek*, niet zo uitgebreid, maar toch ook duidelijk onderstreept. "As a member of the Israel-hating Arab League and technically an ally of Egypt, he [koning Saud] is in the precarious center of Middle East intrigues."⁴⁴⁷ Hiermee gaf het tijdschrift het belang van Saudi-Arabië aan voor het politieke landschap in de regio en meteen ook de positie van Egypte, dat duidelijk niet meer van harte gesteund werd. Enkele weken later insinueerde *Newsweek* een rol voor Saud als tegenpool voor Nasser in de Arabische wereld: "There were hints that [...] Saud himself might convene a rival conference of perhaps twelve Moslem nations unless Nasser

⁴⁴⁵ "The king comes west", *Time*, 28 januari 1957., p.19-23.

⁴⁴⁶ "Shifting opinion", *Time*, 25 februari 1957, p.21.

⁴⁴⁷ "Why everyone woos him", *Newsweek*, 21 januari 1957, p.21.

behaves more reasonable.”⁴⁴⁸ De Saudi-Arabische monarch werd steeds belangrijker in de Amerikaanse Midden-Oostenpolitiek, hij kon zelfs Nasser overhalen geen Russische wapens meer te kopen als hij Amerikaanse wapens zou kunnen krijgen.⁴⁴⁹

c) De fel omstreden Gaza strook

Over één ding waren alle Arabieren het eens: Israël moest verdwijnen. Ze grepen dan ook elke kans aan om het de jonge staat zo moeilijk mogelijk te maken. Vooral Egypte wilde zijn recente nederlaag camoufleren door het diplomatieke gevecht om de Gaza strook ten top te drijven. Nasser zei het Suez Kanaal niet te openen alvorens de Ben Gurion zijn troepen had teruggetrokken uit het gebied aan de Middellandse Zee.⁴⁵⁰ Israël van zijn kant voelde zich geïsoleerd en wist dat het zelf zijn belangen zou moeten verdedigen. Het liet dan ook weten zich niet uit Gaza terug te trekken voordat er harde garanties waren dat Egypte er nooit zou terugkeren.⁴⁵¹ Deze defensieve houding liet erg weinig ruimte voor toegevingen. Ook *Time* merkte dit op: “Israel dug in on the Gaza Strip and along the Gulf of Aqaba, flatly and firmly refusing to get out.”⁴⁵² Toch was Israëlische inschikkelijkheid essentieel voor een compromis, zowel de Verenigde Staten als de Verenigde Naties deden er dan ook alles aan om Tel Aviv te verzekeren van de oprechtheid van hun bedoelingen. Een UNEF-troepenmacht aan de grens met Egypte moest het Israëlische vertrouwen winnen. Zo zou het gebied neutraal terrein worden en zouden de onderhandelingen niet steeds vastlopen op Egyptes eisen aangaande het Palestijnse gebied. Elke Amerikaanse tegemoetkoming tegenover de Joodse

⁴⁴⁸ “The Arab ‘summit’: Nasser and the Kings”, *Newsweek*, 4 maart 1957, p.18.

⁴⁴⁹ “On the inside – tremors at the Arab ‘summit’”, *Newsweek*, 11 maart 1957, p.20.

⁴⁵⁰ “Israel, Suez and oil: the breaking point?”, *Newsweek*, 25 februari 1957, p.21.

⁴⁵¹ *Ibidem*.

⁴⁵² “Defying the world”, *Time*, 18 februari 1957, p.17.

staat werd echter door Nasser meteen aangegrepen om zich in een slachtoffer positie te wentelen en zich te beklagen over een voorkeursbehandeling voor Israël.⁴⁵³

Time zag in het Amerikaanse engagement echter nog een ander motief; indien de Eisenhower administratie de volledige Arabische aandacht voor het communistische probleem wilde opeisen, moest eerst het Israëliëse probleem opgelost worden. In maart werd Washington dan toch beloond voor zijn geduld; Israël zwakte zijn eisen omtrent de Gazastrook af. Vergezeld van verschillende kaartjes van het gebied legde *Time* uit waarom zowel Israël als Egypte aanspraak maakten op dat kleine stukje woestijn naast de Middellandse Zee, dat in de Oudheid tot het Rijk van David en Salomon had behoord en in de recente oorlog was veroverd door Israël, maar dat in het VN-plan van 1947 aan Egypte was toegekend. Het tijdschrift gaf ook de Israëliëse woede weer bij de aankondiging van de terugtrekking uit Gaza om plaats te maken voor UNEF troepen.⁴⁵⁴ Die terugtrekking kwam er wel enkel onder bepaalde voorwaarden. Zo beloofden de Verenigde Staten dat ze een Egyptische terugkeer naar de Gaza Stroom zouden verhinderen en was er ook garantie aangaande het gebruik van het Suez Kanaal. De onderhandelingen die hieraan vooraf gingen werden door *Time* met de nodige dosis ironie omschreven. Om de Arabieren niet tegen zich in het harnas te jagen kon Eisenhower het niet hebben over Israëliëse 'voorwaarden', eerder over 'veronderstellingen'. "The U.S. kept trying to say to the Israelis that it understood their demand for guarantees in Gaza and Aqaba and in some way supported them, but – the Israelis must not expect the U.S. to say so too explicitly. So began a semantic battle requiring a conditioned Israel withdrawal involving what could not be described as *conditions*. The happy substitute that emerged was the word *assumptions*."⁴⁵⁵

⁴⁵³ "The heat on Israel", *Time*, 25 februari 1957, p.20.

⁴⁵⁴ "The watchman of Zion", *Time*, 11 maart 1957, p.24-26.

⁴⁵⁵ *Ibidem*, p.24.

Ben Gurion kwam hoe dan ook in de problemen terecht. Behield hij zijn koppige positie tegenover de VN, dan zag hij de internationale steun voor zijn zaak zienderogen afnemen. Deed hij toch toegevingen, dan kreeg hij in eigen land de wind van voren. Deze precaire positie leverde hem echter wel enige internationale sympathie op. Van over de hele wereld kreeg men in Jeruzalem steunbetuigingen toegezonden. *Time* gaf enkele voorbeelden en uitte meteen ook zijn bewondering voor het kleine Israël dat zijn grote Arabische buurlanden had weten te verslaan:

“They have shown that they can lick the strongest of their neighbors. They have shown up the extent of Soviet penetration in the Middle East by capturing huge stockpiles of tanks, guns and motorized equipment. They have shown up the hollowness of Nasser’s vaunted four-power pact [...]. Their most significant gain may be the degree to which President Eisenhower has now committed the U.S. in the Middle East.”⁴⁵⁶

De Eisenhowerdoctrine was inderdaad een belangrijke mijlpaal in het Amerikaanse buitenlandse beleid. Toch maakte *Time* zich hier enkele bedenkingen bij. Zo zou een Israëlische terugtrekking uit de bezette gebieden een belangrijke overwinning zijn voor zowel de VN als de VS, maar Washington zou zo ook een verantwoordelijkheid hebben ten aanzien van de Zionistische staat, zij moesten immers de ‘veronderstellingen’, die Israël tot terugtrekking hadden overgehaald, verzekeren.⁴⁵⁷ Ook Ben Gurion volgde deze redenering, hij werd aan de vooravond van de terugtrekking uit Gaza geciteerd, zeggende: “The President of the U.S. has assumed a moral responsibility toward Israel.”⁴⁵⁸

De Amerikaanse verantwoordelijkheid zou snel getest worden. Nog geen week na de Israëlische terugtrekking kondigde Nasser de herinname van het gebied aan, waarmee hij Eisenhowers geloofwaardigheid een enorme opdoffer bezorgde. Ben Gurion

⁴⁵⁶ *Ibidem*, p.26.

⁴⁵⁷ *Ibidem*, p.27.

⁴⁵⁸ “The pullout”, *Time*, 18 maart 1957, p.16.

was dan o
 verantwoordel
 illustreerde d
 cartoons⁴⁵⁹:

Cummings—London Daily Express
EYELESS IN GAZA

Illingworth—London Daily Mail
THE GAZA STRIP

Vicky—London Daily Mirror
**"NOW, HAVING MADE BEN-GURION DIS-
 APPEAR, I WAVE MY MAGIC WAND AND—
 ER—WE'RE BACK WHERE WE STARTED . . ."**

ton op zijn
 niet achter en
 d van enkele

⁴⁵⁹ Time, 25 maart 1957, p.24.

Newsweek had van bij het einde van de oorlog meer begrip voor de Israëliëse situatie. Ben Gurion had gehandeld uit zelfverdediging en kreeg nog steeds te maken met vijandige buurlanden. Het tijdschrift publiceerde volgende woorden van Golda Meir: "Sometimes [...] we long for the day when we can escape the center of world attention, when we will be just ordinary, hard-working, prosperous people"⁴⁶⁰ en "Israel is prepared to discuss peace ... Arab policy is still based on the assumption that Israel must be eliminated"⁴⁶¹. Het was dan ook niet verwonderlijk dat Tel Aviv de veroverde gebieden wilde behouden of er alleszins munt uit wilde slaan aan de onderhandelingstafel. Verder besteedde de redactie aandacht aan de anti-Joodse maatregelen van de Egyptische regering. Onder de titel "Second exodus" had men het over de Egyptische pesterijen en confiscaties waardoor vele joden het land verlieten. Zij die hierdoor nog niet afgeschrikt waren werden enkele dagen later gedwongen andere oorden op te zoeken.⁴⁶² Ondertussen bleef Gaza een heet hangijzer: "It would take strong words and heavy pressure to avert another Egyptian-Israeli blowup", zo voorspelde de *Newsweek* redactie.⁴⁶³ Het tijdschrift liet er doorheen zijn berichtgeving over het Gaza-dispuut weinig twijfel over bestaan wie het stuk land zou moeten krijgen. Israël was torenhoog favoriet en wanneer men nader in ging op het leven van de Israëliëse sterke man David Ben Gurion was dit aan de hand van zijn academische opleiding en verwezenlijkingen in de Zionistische beweging. Over zijn tweede periode als president zei men: "He returned to his job with vigor and a fierce determination to preserve the infant Jewish state [...]."⁴⁶⁴ Ben Gurion werd dus

⁴⁶⁰ "The uneasy Middle East: who does what?", *Newsweek*, 11 maart 1957, p.20.

⁴⁶¹ "What Israel will settle for", *Newsweek*, 7 januari 1957, p.18.

⁴⁶² "Second exodus", *Newsweek*, 4 februari 1957, p.18-19.

⁴⁶³ "Israel: stubborn nation on the spot", *Newsweek*, 18 februari 1957, p.18.

⁴⁶⁴ "Duel over Israel – the president was confronted ... by this bushy-haired, never-say-die leader", *Newsweek*, 4 maart 1957, p.11.

gezien als een bezielde en vastberaden leider, iemand die respect verdiende.

Wanneer Golda Meir in maart de Israëlische terugtrekking uit Gaza aankondigde, zoals was gevraagd door de VN, zag *Newsweek* de toekomst optimistisch tegemoet: "The obvious hope was that a basis had been laid for wider Middle East settlements, [...]"⁴⁶⁵ Ook dit tijdschrift legde de nadruk op het Israëlische geloof in de Amerikaanse president en diens verantwoordelijkheid ten aanzien van de Joodse staat. *Newsweek* vond echter ook meteen de schuldige voor de Amerikaanse geloofwaardigheidsproblemen: de Sovjet-Unie.⁴⁶⁶

Erg optimistisch was men nu echter niet meer: "For the moment, at least, peace in the Middle East rested on a thread as thin as the U.N. forces spread along the Egyptian-Israeli border."⁴⁶⁷ De redactie legde meteen ook de verantwoordelijkheid voor die onzekere vrede bij Nasser met de volgende – later profetisch gebleken – woorden: "How long the fragile UNEF shield remains intact depends largely on one man – Egyptan President Gamal Abdel Nasser [...]"⁴⁶⁸ En met de Egyptische herinname van Gaza zou er aan die vrede veel sneller dan gedacht een einde kunnen komen. *Newsweek* liet Ben Gurion uitgebreid aan het woord wanneer hij zijn spijt en teleurstelling in de Verenigde Staten en hun president uitdrukte. Een nieuwe oorlog was zeker niet uitgesloten.⁴⁶⁹

Le France Observateur belichtte eerst en vooral de socialistische kant van de zaak. Onder de titel "La gauche française contre Israël ?" overliep het tijdschrift de standpunten ten aanzien van

⁴⁶⁵ "The uneasy Middle East: who does what?", *Newsweek*, 11 maart 1957, p.20.

⁴⁶⁶ "The Mideast: crisis with booby traps", *Newsweek*, 25 maart 1957, p.18

⁴⁶⁷ *Ibidem.*

⁴⁶⁸ *Ibidem.*

⁴⁶⁹ "If an American 'pledge' fails, the bayonet", *Newsweek*, 25 maart 1957, p.21.

Israël van zes grote namen in het Franse socialisme van de jaren 1950. De meningen waren verdeeld, Israëls bestaansrecht werd erkend, maar zijn vijandigheid tegenover de Arabieren werd niet altijd even goed ontvangen. Zo keurde Marceau Pivert het Israëlische beleid af. Door een onderscheid te maken tussen joden en Arabieren deed Israël afbreuk aan het socialistische gelijkheidsideaal. Toch verdedigde bijvoorbeeld Albert Camus de Israëlische staat en pleitte hij voor Arabische verdraagzaamheid.⁴⁷⁰ *Le France Observateur* zelf voerde duidelijk Israëls verdediging. Het tijdschrift vond dat het land ontoereikende garanties kreeg voor een terugtrekking uit Gaza en bekritiseerde zowel de VS als de VN. Een Israëlische terugtrekking moest er komen onder internationale garanties, niet onder vage Israëlische veronderstellingen over mogelijke Amerikaanse steun. De huidige druk die men op het land uitoefende was dus volledig ongepast.⁴⁷¹

Naar aanleiding van de Israëlische terugtrekking uit Gaza had het tijdschrift het opnieuw over *Mapam* dat hevig oppositie voerde tegen de evacuatie. De partij benadrukte dat de 'veronderstellingen' waarop de regering zijn beslissing baseerde absoluut geen garanties boden en dat het Egyptische leger ongetwijfeld van de gelegenheid gebruik zou maken om het gebied weer in te nemen. "On considérait que, dans ces conditions, même si les soldats de l'O.N.U. s'installaient à Gaza après le retrait de l'armée du général Dayan, ils ne tarderaient pas à être remplacés par l'armée égyptienne."⁴⁷² *Le France Observateur* deelde duidelijk de bezorgdheid die in Israël heerste. Twee weken later berichtte het tijdschrift over de onrust onder de Israëlische publieke opinie. Objectief gezien vormde de Israëlische bezetting van de Golf van Akaba een economische maatregel

⁴⁷⁰ "La gauche française contre Israël ?", *Le France Observateur*, 21 februari 1957, p.10-11.

⁴⁷¹ H. de GALARD, "Tel-Aviv a droit à une garantie internationale", *Le France Observateur*, 21 februari 1957, p.10.

⁴⁷² E. SELA, "Israël: pas de crise pour Gaza", *Le France Observateur*, 7 maart 1957, p.9.

tegen een nieuwe blokkade van het Suez Kanaal voor schepen met bestemming Eilat. Maar voor het publiek waren zowel Akaba als Gaza symbolen geworden van de Arabische – en dan vooral Egyptische – vijandigheid. De terugkeer van Egyptische troepen in beide gebieden waren onaanvaardbaar voor het publiek, zelfs als er harde garanties tegenover stonden.⁴⁷³

Het tijdschrift benadrukte hoe het reeds van bij het begin een onderscheid had gemaakt tussen Israël enerzijds en Groot-Brittannië en Frankrijk anderzijds. De argumentatie van dit onderscheid omvatte eigenlijk een legitimering van het Israëliëse optreden, hoewel de auteur van het desbetreffende artikel het niet helemaal wilde toegeven:

“Quelque dangeureuse que l’offensive du Sinaï ait été pour la paix mondiale, l’exaspération d’Israël devant les provocations des égyptiens, et le désir de forcer les grandes puissances à prendre aux sérieux le problème israélienne, expliquent cette périlleuse initiative, tout en ne parvenant pas à la justifier vraiment.”⁴⁷⁴

d) De één zijn dood is de ander zijn brood: veranderende Westerse invloedssferen in het Midden-Oosten

Meteen na het beëindigen van de oorlog om het Suez Kanaal werd reeds duidelijk dat zowel Groot-Brittannië als Frankrijk heel wat van hun zeggenschap in de Arabische wereld verloren hadden. Het zouden dan ook vooral de Verenigde Staten zijn dat het voortouw nam in de vredesonderhandelingen. Een rol voor de Verenigde Naties bleef eerder beperkt, omdat het grote anti-Israëliëse Afro-Aziatische blok en de nog steeds anti-Egyptische standpunten van Frankrijk en Groot-Brittannië de besluitvorming er bemoeilijkten.

Het Suez dispuut kostte Anthony Eden erg veel aanzien. In eigen land zat de oppositie hem op de hielen, geholpen door de zware

⁴⁷³ G. MARTINET, “L’opinion israélienne demande la réoccupation de Gaza”, *Le France Observateur*, 21 maart 1957, p.7.

⁴⁷⁴ C. BOURDET, “Vers la paix au Moyen-Orient?”, *Le France Observateur*, 7 maart 1957, p.8.

economische gevolgen van het conflict die zich ten volle lieten gelden. *Time* schetste volgende korte, maar correcte analyse: "The drama of Suez, which had roused patriotic support for him was over. Now Britain faced the bleak penalties of the blocked canal, [...]."475 Ook in het buitenland verloor de man veel van zijn geloofwaardigheid, vooral wanneer hij aanvankelijk weigerde zijn troepen terug te trekken uit de Suez Kanaal zone, zoals opgedragen door de Verenigde Naties. De Amerikaanse pers kende geen medelijden: "Bit by gridging bit, they [Frankrijk en Groot-Brittannië] inched back from the canal [...]."476

Newsweek had, in vergelijking met *Time*, ook na de oorlog nog meer aandacht voor Groot-Brittannië. Het tijdschrift analyseerde de Britse binnenlandse reacties als volgt: "Most disturbing to many Britons was the charge, that would not be stilled, that a British Prime Minister had connived with the French and the Israelis to provoke a war in Egypt."477 Men ging, in tegenstelling tot *Time*, ook dieper in op de precaire positie waarin Frankrijks premier Guy Mollet zich bevond. "Mendès-France, Gen. Charles de Gaulle and other political aspirants quickly got in line in expectation of another French political crisis, now believed due within weeks."478 *Newsweek* weet de zwakke positie van beide regeringen aan hun gebrek aan Amerikaanse politieke steun.479 Een redenering waar *Time* zich niet aan waagde en die waarschijnlijk ook het belang van de Verenigde Staten voor de Europese leiders enigszins overschatte.

De storm omtrent zowel Edens als Mollets positie was nog niet geluwd of er werd in beide landen reeds een andere zondebok gezocht: "In their frustration, both the British and the French sought scapegoats: Nasser, Russia, the U.N, even one another. But by far their biggest 'whipping boy' was the United States." Men verweet de Verenigde Staten dat ze hun bondgenoten niet

475 "Bleak return", *Time*, 24 december 1956, p.18.

476 "Her majesty's U.N. navy", *Time*, 31 december 1956, p.17.

477 "Frightened Europe", *Newsweek*, 3 december 1956, p.14.

478 *Ibidem*.

479 "The pinch", *Newsweek*, 10 december 1956, p.12.

hielpen in tijden van nood: "They [de VS] squeezed us out of Suez and let the Russians in". Vooral het feit dat de Verenigde Staten hen geen olie wilde leveren stootte op hevige verontwaardiging.⁴⁸⁰ De verwijten aan het adres van zowat alle betrokken partijen werden geuit in volgende cartoon, die zowel in *Time* als *Newsweek* uit de *London Daily Mail* over namen⁴⁸¹:

Voor de Amerikaanse houding in het Suez debacle hadden *Time* en *Newsweek* niets dan lof. "Many recognize that in the Arab countries, Britain and France are currently so discredited that only the U.S. can save positions essential to all of them."⁴⁸² Door zich de distantiëren van de Frans-Britse, koloniale, politiek tegenover

⁴⁸⁰ "Frightened Europe", *Newsweek*, 3 december 1956, p.14.

⁴⁸¹ *Newsweek*, 3 december 1957, p.18.

⁴⁸² "Sense of change", *Newsweek*, 31 december 1956, p.19.

de Afro-Aziatische landen hadden de Verenigde Staten sympathie weten op te wekken bij deze laatsten. Hierdoor kon de Eisenhoweradministratie nu een sleutelrol spelen in de onderhandelingen met de betrokken Derdewereldlanden. Zo werd de Indiase president Nehru geciteerd zeggende "[...] U.S. policy is 'not as rigid as I thought'."⁴⁸³ De Verenigde Staten hadden zich kunnen losmaken van het koloniale beeld waar bijvoorbeeld Frankrijk wel erg veel last van had.

Vooral *Newsweek* prees de manier waarop de Eisenhoweradministratie van het Europese olietekort gebruik had gemaakt om Londen en Parijs te dwingen tot de terugtrekking van hun troepen uit de Suez Kanaalzone.⁴⁸⁴ Washington bleef echter wel zijn oude vriendschapsbanden met de Europese grootmachten bevestigen.⁴⁸⁵ Die vriendschap was echter zwaar op de proef gesteld. Vooral *Newsweek* tilde zwaar aan het 'Frans-Britse verraad'. Het tijdschrift vroeg zich af hoe erg de oude vriendschapsbanden er werkelijk aan toe waren en gaf enkele woedende reacties van Witte Huis stafleden weer: "Administration leaders have been outraged by being left in the dark as to Anglo-French intentions."⁴⁸⁶ Als gevolg van de Europese koppigheid verkozen de Verenigde Staten gedurende de Crisis de VN boven zijn oude bondgenoten. Een beslissing die *Newsweek* toejuichte werd: "If the U.S. had supported the British-French attack on Egypt, a moral vacuum would have been created, with the Soviet Union the only power capable of filling it. As it is, the U.S. believes it now remains the only Western power with clean hands, still capable of exercising influence in Middle Eastern and Asian capitals."⁴⁸⁷ Met deze woorden was het verval van de vroegere Europese koloniale machten compleet, de Verenigde Staten zou voor lange tijd hun plaats innemen.

⁴⁸³ *Ibidem*.

⁴⁸⁴ "The big decision", *Newsweek*, 10 december 1956, p.14.

⁴⁸⁵ "Propaganda", *Newsweek*, 10 december 1956, p.13.

⁴⁸⁶ "The U.S. - Changing?", *Newsweek*, 3 december 1956, p.15.

⁴⁸⁷ *Ibidem*.

Ook *Le France Observateur* benadrukte de verschuiving in het Midden-Oosten: "Pour l'Angleterre et pour la France encore davantage c'est la liquidation de positions séculaires au Moyen-Orient, où les deux puissances sont remplacées, politiquement par les Etats-Unis, et, sur le plan économique et culturel, par les nations industrielles du monde entier."⁴⁸⁸

Niet enkel in het Midden-Oosten was de machtsbalans grondig verstoord, ook in de Verenigde Naties had het conflict voor grondige verschuivingen gezorgd. De Afro-Aziatische samenwerking die in Bandoeng een aanvang had genomen was nooit sterker geweest, samen konden de Afro-Aziatische coalitie elke resolutie – waarvoor een 2/3 meerderheid vereist was – tegenhouden. Hier verloren dus niet enkel Frankrijk en Groot-Brittannië veel van hun geloofwaardigheid, ook de Sovjet Unie en de Verenigde Staten kregen het heel wat moeilijker in de VN. "One thing was clear: a new force had arisen in world diplomacy, and it apparently had the votes to rearrange things to suit itself.", zo luidde *Newsweek's* conclusie.⁴⁸⁹ Ondertussen bevonden Parijs, Londen en Washington zich nog steeds in een vertrouwenscrisis, waardoor zij geen tegengewicht konden bieden voor het nieuwe blok. "It was no secret that many, if not to most, British and French still blame Secretary of State John Foster Dulles for 'pulling the rug' from under them in Africa and Asia."⁴⁹⁰ *Newsweek* was echter van mening dat de moeilijkste opdracht erin bestond zowel Frankrijk als Groot-Brittannië ervan te overtuigen dat de Verenigde Staten niet de bedoeling hadden hun eerdere koloniale belangen en invloed over te nemen. Enkel dan kon de oude relatie tussen de drie landen weer hersteld worden.⁴⁹¹ *Le France Observateur* daarentegen stelde dat de Verenigde Staten het vacuüm dat de Europeanen hadden gelaten wel moesten in

⁴⁸⁸ C. BOURDET, "Vers la paix au Moyen-Orient?", *Le France Observateur*, 7 maart 1957, p.8.

⁴⁸⁹ "Shift of power", *Newsweek*, 3 december 1956, p.16.

⁴⁹⁰ "The real problem", *Newsweek*, 17 december 1956, p.14.

⁴⁹¹ *Ibidem*.

vullen, wilden ze een communistische overname van de regio vermijden.⁴⁹²

Terzelfder tijd berichtte het Franse tijdschrift over de anti-Amerikaanse gevoelens die zich in Groot-Brittannië ontwikkelden. Een cartoon uit de Britse Daily Mirror weerspiegelde de spanningen tussen de drie landen⁴⁹³ :

Vanuit deze moeilijke positie moest VN Secretaris-generaal Dag Hammarskjöld een UNEF troepenmacht samenstellen en alle betrokken partijen overtuigen van de effectiviteit van zo'n troepenmacht.

⁴⁹² J. HEMONT, "Les Etats-Unis aident l'Europe mais pensent à Bandoeng", *Le France Observateur*, 6 december 1956, p.8.

⁴⁹³ Tekst onderaan: "Alors, sales gosses, vous allez encore me dire que vous ne croyez pas au Père Noël ?", in: *Le France Observateur*, 13 december 1956, p.3.

In Washington broedde men echter op een eigen initiatief. Het land kon de plaats van de koloniale machten innemen, maar had hier uiteraard een omkadering voor nodig. Deze zou er komen met de Eisenhower doctrine. Vanuit Washington liet men weten elk land in het Midden-Oosten dat bedreigd werd door het communisme militair bij te zullen staan. Evenals economische hulp te leveren aan verscheidene landen in de regio om op die manier stabiliteit te creëren, waardoor het communisme minder kansen zou krijgen. "Under the new policy the U.S. intends to cast its protective cloak over Israel and over the Moslem world from Morocco to Pakistan."⁴⁹⁴ Het was duidelijk dat de Verenigde Staten een enorm gebied aan zich wilde binden. *Time* wees ook op het vacuüm dat de Europese koloniale machten hadden gelaten en dat nu door Amerika werd opgevuld, in een anti-communistische verpakking.⁴⁹⁵ Gedurende de Suez Crisis had Washington immers op de Verenigde Naties gerekend om de kleine staten in het Midden-Oosten te beschermen, maar aangezien de Sovjet-Unie geen gehoor had gegeven aan de herhaaldelijke VN resoluties moest de Eisenhoweradministratie nu zelf maatregelen nemen, zo klonk de verantwoording in *Time*.⁴⁹⁶ Wanneer het tijdschrift de buitenlandse reacties weergaf had men het over Brits enthousiasme voor het plan: "British officialdom welcomed the new U.S. plan and even the anti-Americanism of the Tories thowed slightly."⁴⁹⁷ Wat toch enigszins vreemd was aangezien het eerdere wantrouwen dat nu toch niet helemaal ongegrond bleek. De Britse pers deed volgens *Time* echter uitschijnen dat het Amerikaanse beleid in het Midden-Oosten nu op één lijn stond met de Britse initiatieven in de regio.⁴⁹⁸ Vanuit de Arabische wereld klonken gematigdere geluiden, "There was no vacuum,

⁴⁹⁴ "Momentous warning", *Time*, 7 januari 1957, p.9.

⁴⁹⁵ *Ibidem*.

⁴⁹⁶ "A call for joint action", *Time*, 14 januari 1957, p.11.

⁴⁹⁷ "First response", *Time*, 7 januari 1957, p.9.

⁴⁹⁸ *Ibidem*.

they [de Arabieren] maintained, that the Arab peoples could not fill."⁴⁹⁹

Newsweek begon zijn berichtgeving omtrent de Eisenhowerdoctrine met een kleine lofzang op de president zelf: "The great, overriding goal of the President remained unchanged: To dedicate the prestige and resources of the United States to the prevention of another world war."⁵⁰⁰ Ook dit tijdschrift was meteen gewonnen voor de nieuwe doctrine. Het publiceerde grote delen uit Eisenhowers innemende *State of the Union*, waarin hij niet eerst zijn binnenlandse plannen toelichtte, maar meteen van wal stak met zijn oplossing voor de crisis in het Midden-Oosten. De president sprak over het gevaarlijke machtsvacuüm en de Sovjet intenties om dat vacuüm op te vullen.⁵⁰¹ In verband met de buitenlandse reacties had *Newsweek* een heel ander verhaal klaar: Meteen na het afkondigen van de doctrine ging de aandacht vooral naar de reacties in de Arabische wereld, die ook hier als eerder lauw werden omschreven. Later werd echter de Britse visie weergegeven: "Britain was sharply skeptical of President Eisenhower's doctrine"⁵⁰², een heel ander verhaal dan dat van *Time* enkele weken eerder. Veranderde de houding van Groot-Brittannië inderdaad zo hard?

Le France Observateur stond eerder sceptisch tegenover het nieuwe Amerikaanse beleid. Het tijdschrift vestigde de aandacht op het feit dat de doctrine had het over Sovjetagressie, omdat echte agressie erg onwaarschijnlijk was. Over Sovjetinfiltratie daarentegen werd niet gesproken.⁵⁰³ De journalist merkte ook op dat men in Londen en Parijs te snel dacht dat Washington zich achter hen schaarde en dat de drie landen weer één koers zouden varen. Niets was echter minder waar en in de Verenigde Staten

⁴⁹⁹ *Ibidem.*

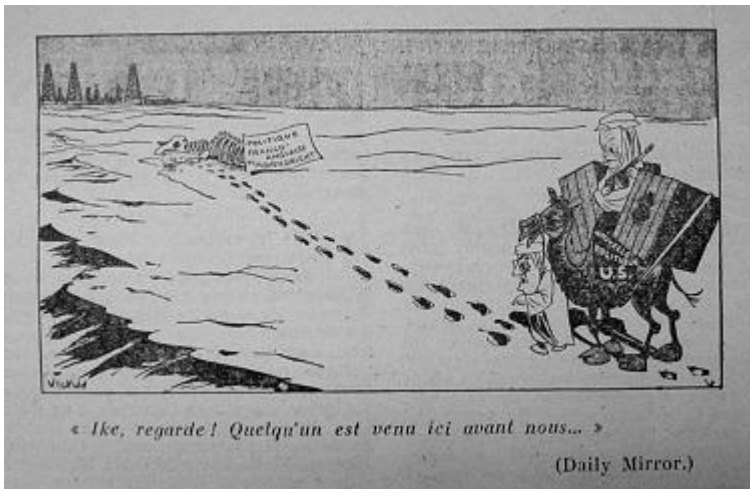
⁵⁰⁰ "Big stick – with a difference", *Newsweek*, 7 januari 1957, p.7.

⁵⁰¹ "The Middle East ... How and why the U.S. aims to fill the vacuum", *Newsweek*, 14 januari 1957, p.10-13.

⁵⁰² "Nasser", *Newsweek*, 28 januari 1957, p.20.

⁵⁰³ J. HEMONT, "Pas de plan américaine pour le Moyen-Orient", *Le France Observateur*, 3 januari 1957, p.7.

was men ervan overtuigd dat Eisenhower in beide Europese landen dan ook als gevaarlijke pacifist werd bestempeld.⁵⁰⁴ De woede om het zogezegde Amerikaanse verraad was nog niet bekoeld. Onderstaande cartoon illustreerde de manier waarop in men in Groot-Brittannië tegen de nieuwe Eisenhowerdoctrine aankeek⁵⁰⁵:

Enkele weken later waarschuwde het Franse tijdschrift voor een nieuwe golf van pactomanie. Ook zag men door Eisenhowers speech heen: het was helemaal niet de bedoeling het Midden-Oosten er bovenop te helpen. In essentie omvatte de doctrine enkel containment: het communisme mocht zich niet verder uitbreiden. Het draaide dus eerder om Amerikaans prestige dan om hulp aan de Arabische wereld.⁵⁰⁶

⁵⁰⁴ *Ibidem.*

⁵⁰⁵ Tekst onderaan: "Ike, regarde ! Quelqu'un est venu ici avant nous ...", tekst bij het skelet: "Politique franco-anglaise au Moyen-Orient", tekst op de kameel: "Nouvelle politique U.S.", in: *Le France Observateur*, 10 januari 1957, p.3.

⁵⁰⁶ C. JULIEN, "Mais où est donc cette doctrine?", *Le France Observateur*, 31 januari 1957, p.7.

4.4. Besluit

De oorlog om het Suez Kanaal had het oude bondgenootschap tussen Frankrijk, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten ernstige schade toegebracht. Het vertrouwen was ver zoek. Deze crisis kwam ook in de berichtgeving duidelijk naar voren. Vooral *Time* weerspiegelde de Amerikaanse verontwaardiging over het Britse verraad. Het tijdschrift kon absoluut geen begrip opbrengen voor de Britse en Franse koppigheid. *Newsweek* daarentegen had ook in deze fase van de crisis meer aandacht voor de Europese kant van de zaak. Toch volgde ook dit tijdschrift zijn regering in de minachting voor het Franse en Britse koloniale beleid. Israël daarentegen kon op veel meer begrip rekenen. Het land had geen koloniale motieven en beweerde gehandeld te hebben uit zelfverdediging. Bovendien had de Israëliische staat geen oude vriendschap verbroken. In Washington besepte men nu dat Israël geen opgelegde vrede zou aanvaarden. Het verkrijgen van Israëliische goodwill was dan ook een prioriteit geweest waar nu verplichtingen tegenover stonden. Eisenhower moest echter Nasser in het gareel zien te houden om zijn beloften aan Tel Aviv te kunnen nakomen. Een niet te onderschatten opdracht die de spanningen met de Arabische wereld enkel vergrootten. Zo bleek ook uit de berichtgeving omtrent deze diplomatieke evenwichtsoefening. Zowel *Time* als *Newsweek* zagen de Egyptische president als een erg onbetrouwbaar figuur.

Ook *Le France Observateur* wantrouwde Nasser. Het Franse imago had een enorme deuk opgelopen en in Parijs deed men er alles aan om de verantwoordelijkheid hiervoor bij Egypte en zijn bondgenoten te leggen. Het Franse tijdschrift wierp echter een meer genuanceerde blik op de situatie. Vooral het ondoordachte Franse koloniale beleid lag aan de basis van het recente fiasco. Het was ter verdediging van het eens zo glorieuze koloniale rijk dat het land zich in een absurde oorlog had gestort, waarmee de regering zo wat de hele internationale gemeenschap tegen zich had gekeerd, alsook het vertrouwen van de Franse publieke

opinie had geschonden. Toch stond de redactie erg negatief tegenover de Egyptische president en ook Syrië moest het ontgelden. Zij dreven het nationalisme ten top en kwamen zo onvermijdelijk in conflict met de oude koloniale machten. Nasser had Frankrijk dan ook een enorm prestige verlies bezorgd. Andere Arabische landen kregen echter een positievere evaluatie. Zo leek Saudi-Arabië stilaan naar het Westerse kamp over te hellen. Verschillende oliestaten hadden door het hele Suezconflict erg veel inkomsten aan hun neus zien voorbij gaan en dit vrat aan hun loyaliteit jegens Egypte, zo redeneerde het tijdschrift. *Time* dacht in dezelfde lijn en concludeerde dat enkel Syrië nog echt een Egyptische bondgenoot genoemd kon worden.

De gevolgen van de Suez Crisis zouden zich nog lang laten voelen. Ook elf jaar later, wanneer met de Zesdaagse Oorlog de Arabisch-Israëliëse vijandschap weer duidelijk aan de oppervlakte kwam.

Hoofdstuk V – Arabische problemen in 1967

Zoals uit de historische schets bij het begin van dit werk reeds bleek was de Zesdaagse Oorlog veel meer een Arabisch conflict. *Newsweek* had het over “[...] a maze of intrigues and power drives stretching from Rabat to the Red Sea.”⁵⁰⁷ Nasser beval de terugtrekking van de UNEF-troepen om zijn imago als sterke man van het Pan-Arabisme niet te verliezen. Een imago dat vooral Syrië en Jordanië erg op de proef stelden.

5.1. Instabiliteit in het Midden-Oosten en Levi Eshkol onder druk

Over het Midden-Oosten had zich gedurende de jaren 1960 één groot net van intriges en aanslagen gespannen. Reeds in januari van het jaar 1967 maakte *Time* melding van bomaanslagen in Riyad en Hodeida, een havenstad in Jemen. Jordanië arresteerde twee Syriërs die een aanslag op koning Hussein zouden beramen. Uiteraard bleef ook Israël niet gespaard van Arabisch geweld. Het tijdschrift maakte melding van niet minder dan elf verschillende Arabische terroristische organisaties die vanuit Syrië Israël onveilig maakten.⁵⁰⁸

De scheiding die er na de Suez Crisis was ontstaan tussen Westers gezinde en Nasseristische landen in de regio maakte de situatie er niet makkelijker op. Egypte had een enorme schuldenput te vullen, maar het Arabische geld viel in het Westerse kamp te rapen, waardoor de Egyptische president zich liet verleiden tot harde woorden jegens de desbetreffende landen: “Nasser accused the U.S. [...] of ‘supporting those Arab prostitutes,’ King Hussein of Jordan and King Feisal of Saudi Arabia, ‘in a conspiracy against Arab progress.”⁵⁰⁹ Hij dreigde

⁵⁰⁷ “A new power play?”, *Newsweek*, 17 april 1967, p.37.

⁵⁰⁸ “Intramural mahyem”, *Time*, 13 januari 1967, p.28.

⁵⁰⁹ “Desperate act”, *Time*, 3 maart 1967, p.24.

ermee zijn leningen niet of erg laattijdig af te betalen. "Is this a way to make friends?", vroeg *Time* zich af. Jordanië trok inderdaad zijn conclusies en riep zijn ambassadeur terug uit Caïro.

Ook de Egyptische relaties met Saudi-Arabië waren erg verzuurd. Nasser bood ex-koning Saud onderdak en spoorde hem aan om zijn opvolger en vijand van Egypte, koning Feisal, de heerschappij over de rijke oliestaat te betwisten. *Time* zag hierin duidelijk Nassers vijandschap tegenover de meer gematigde – lees 'westerse' – Arabische staten. Deze werden immers geleid en gesymboliseerd door de Saudische Feisal.⁵¹⁰ Wanneer dan ook het Israëliëse probleem weer aan de oppervlakte kwam leek het wespennest helemaal niet meer te overzien. *Time* schetste de situatie in 1967 als volgt: "They [Arabieren en Israëliërs] huff and they puff, they bluster and threaten, they move troops around like toysoldiers, but [...] their bravo was rarely amounted to more than local skirmishes."⁵¹¹

Ook *Newsweek* had het over Nassers uitdagingen aan het adres van koning Feisal, dit tijdschrift beoordeelde het als een manier om de Saudische koning af te schrikken en hem zo ervan te weerhouden zich niet langer te mengen in de Jemenitische burgeroorlog. Een redenering die ook *Time* maakte en waaraan het tijdschrift een pessimistisch toekomstbeeld koppelde: "The sizzling Yemen war seems to have ended any hopes for a reconciliation within the Arab world."⁵¹²

De *Newsweek*redactie maakte geen Westers-Nasseristisch onderscheid in de Arabische wereld, maar sprak van een royalistische-socialistische tegenstelling.⁵¹³ Hoe dan ook, de scheidingslijn bleef dezelfde en de hoofdrolspelers in dit conflict bleven Egypte en Saudi-Arabië. *Newsweek* was van mening dat Nasser de Jemenitische republieken steunde om vanuit het land de olielanden van het zuidelijk Arabisch schiereiland te kunnen

⁵¹⁰ "Misguided monarch", *Time*, 5 mei 1967, p.27.

⁵¹¹ "Sound & fury", *Time*, 26 mei 1967, p.20.

⁵¹² "Revolt within a war", *Time*, 17 februari 1967, p.28.

⁵¹³ "Sound & fury", *Time*, 26 mei 1967, p.20.

controleren. Saudi-Arabië daarentegen steunde de royalisten, waardoor Egyptische vliegtuigen regelmatig de Saudische grens overstaken om bevoorradingsdepots te bombarderen.⁵¹⁴

Newsweek had echter ook aandacht voor de gestegen spanningen aan de Syrisch-Israëlische grens. Het ploegseizoen nam een aanvang en dat betekende dat verschillende Joodse boeren zich langs de grens bevonden om hun land te bewerken. Telkens opnieuw resulteerde dit in schermutselingen. Dit jaar echter had een Syrische landmijn een Israëlische jongen gedood: "Now even those who had urged constraint in the face of Syria's harassment began to call for sharp action", wist het tijdschrift te melden.⁵¹⁵ Hierop haastte VN Secretaris-generaal U Thant zich naar het gebied om onderhandelingen te starten, maar *Newsweek* vreesde dat dit erg weinig zou opleveren. Wat ook zou blijken uit de evaluatie die het tijdschrift enkele twee weken later schetste: "Given the volatility of the Syrian Government, there was every likelihood of more bloodshed to come along the Syrian-Israeli frontier."⁵¹⁶ Een duidelijke veroordeling van Syrië én een erg pessimistische ondertoon waren onmiskenbaar aanwezig.

Nasser moest reageren op de hoog oplopende problemen aan de Syrisch-Israëlische grens. Na verscheidene vragen om hulp vanuit Damascus zond nu ook Moskou een waarschuwing naar Egypte. Caïro besloot daarop de UNEF troepen te verzoeken het land te verlaten. Daarmee viel de enige buffer tussen het Israëlische en het Egyptische leger in Sinai weg.

Hoewel de Syrische hulpkreten waarschijnlijk overdreven waren hechtte *Time* er toch enig geloof aan. Het tijdschrift omschreef hoe de Israëlische steden er doods bij lagen: "Israelis cities were empty just as they had been on the eve of the Suez campaign [...]"⁵¹⁷ Het tijdschrift zag de toekomst voor het Midden-Oosten erg pessimistisch tegemoet: "It was the first time in ten years

⁵¹⁴ *Ibidem*.

⁵¹⁵ "Escalation in Galilee", *Newsweek*, 30 januari 1967, p.28.

⁵¹⁶ "The focus changes", *Newsweek*, 13 februari 1967, p.27-28.

⁵¹⁷ "Song & fury", *Time*, 26 mei 1967, p.20.

that Egyptian and Israeli troops had been in each other's gun sights, and it came at a time when the Arab-Israeli conflict, [...], had reached the flash point."⁵¹⁸ Bij de snelle beslissing van U Thant om de UNEF-troepen inderdaad terug te trekken stelde de redactie zich nog geen vragen. Wel blikte *Time* terug op de voorbije maanden om te concluderen dat beide partijen schuld hadden aan de spanningen: "Israel had never seriously tried to make peace with the Arabs, [...]. The Arabs have never admitted Israel's right to exist."⁵¹⁹

Newsweek begon zijn berichtgeving omtrent de terugtrekking van de UNEF-troepen met een sfeerbeeld. In tegenstelling tot *Time* vond dit tijdschrift Nassers reactie onverwacht heftig. De *Newsweek*redactie schatte het belang van de Egyptische troepen in Jemen hoger in dan het prestige dat de Egyptische president in de Arabische wereld te verdedigen had. "But at midweek, the Egyptian leader played an ominous trump card."⁵²⁰ Het terugtrekken van UNEF kwam als een donderslag bij heldere hemel: "With somewhat baffling haste, U.N. Secretary-General U Thant gave the order to the UNEF to fold its tents and silently steal away."⁵²¹ Zowel *Time* als *Le France Observateur* meldden dat ook Nasser op meer tijd had gerekend: "To display his courage to his Arab brethren, he went through the motion of requesting the U.N. force to withdraw, expecting to meet considerable opposition. Secretary General U Thant somehow missed the cue."⁵²²

Le Nouvel Observateur pakte de berichtgeving over de aanstormende crisis anders aan. Gedurende de eerste maanden van 1967 maakte het tijdschrift, op één bericht over Jemen na, geen melding van enige problemen in het Midden-Oosten. Nu de situatie echter dreigde te escaleren wijdde de redactie een heel

⁵¹⁸ *Ibidem*, p.23.

⁵¹⁹ *Ibidem*.

⁵²⁰ "The razor's edge", *Newsweek*, 29 mei 1967, p.26.

⁵²¹ *Ibidem*.

⁵²² "The week when talk broke out", *Time*, 2 juni 1967, p.19.

dossier aan de explosieve situatie in de regio onder de titel "Faut-il détruire Israël?".⁵²³ Aan de hand van berichten van correspondenten ter plaatse schetste het tijdschrift de spanningen die in zowel Israël als Egypte steeds duidelijker aan de oppervlakte kwamen. "[...], cette guerre contre Israël, c'était la grande revanche, [...]"., zo klonk het in de straten van Caïro.⁵²⁴ Vanuit Tel Aviv kwamen dan weer heel andere berichten. De stad hield zich rustig, hoewel er op het strand opvallend weinig mannen te bespeuren waren. "Pour essayer de comprendre Israël à l'instant de vérité, ce sont ceux qui ne sont pas grisés de bon droit intégral, qui sont prêts à lutter autant et plus que les autres mais sans cesser de se poser des questions, ce sont ceux-là qui peuvent le plus nous apprendre."⁵²⁵ De reporter ter plaatse was duidelijk gewonnen voor de Israëlische positie. Vanuit Egypte overdacht het tijdschrift de opmerkelijke zet van Nasser om de UNEF-troepen huiswaarts te sturen. "Il sait aussi que les moyens d'intervention lui manquent."⁵²⁶ De president maakte zo echter wel een einde aan de spot die vooral Syrië en Jordanië met hem dreven. De Egyptische president moest bereid zijn Israël te bevechten, wilde hij zijn vooraanstaande positie in de Arabische wereld behouden. Nadat de VN-troepen vertrokken waren nodigde hij dan ook verscheidene Arabische leiders uit om de volle nadruk te kunnen leggen op de loyaliteit die hij ten aanzien van de Palestijnen had getoond.⁵²⁷ De uitkomst van de Egyptische beslissing bleef echter onvoorspelbaar; zowel de

⁵²³ "Faut-il détruire Israël?", *Le Nouvel Observateur*, 31 mei 1967, p.4-13.

⁵²⁴ J. ALIA, "Les 'dix jours' du Raïs", *Le Nouvel Observateur*, 31 mei 1967, p.6.

⁵²⁵ J.-F. HELD, "Le compte à rebours", *Le Nouvel Observateur*, 31 mei 1967, p.8-9.

⁵²⁶ J. ALIA, "Les 'dix jours' du Raïs", *Le Nouvel Observateur*, 31 mei 1967, p.6.

⁵²⁷ *Ibidem*, p.7.

Israëli'sals de Palestijnen konden wel eens onverwacht uit de hoek komen.⁵²⁸

In Tel Aviv vroeg de Franse correspondent verscheidene linkse boegbeelden naar hun mening over de situatie. De drie geïnterviewde mannen waren elk van mening dat coëxistentie niet bereikt kon worden via een zoveelste oorlog tussen Joden en Arabieren. De leider van de Israëliëse communistische partij *Maki* hield er de volgende mening op na: "Nous condamnons les Arabes parce qu'ils refusent la coexistence, nous condamnons notre gouvernement parce qu'il n'est pas prêt à accueillir les réfugiés palestiniens ou du moins à essayer."⁵²⁹ Ook benadrukte de man dat dit een Arabisch-Israëliësch conflict was waar, in vergelijking met de Suez Crisis, geen externe machten deel in hadden: "Plus d'Angleterre, ni de France, ni même d'Amérique sur place."⁵³⁰ Als gevolg van het belang dat Israëliësch-links aan coëxistentie toekende, bekleedde het vluchtelingenprobleem een centrale plaats in een mogelijke oplossing voor de aanslepende problemen.⁵³¹ Israël leek volgens *Le Nouvel Observateur* veel beredeneerder om te gaan met de ophanden zijnde crisis.

Het geweld aan de Syrisch-Israëliëse grens gaf aanleiding tot een roep om wraak van de Israëliëse bevolking. De eerder pacifistische premier Levi Eshkol wilde echter eerst alle diplomatieke kanalen benutten alvorens opnieuw ten strijde te trekken. Deze bemiddelende houding leverde hem de bijnaam "The Great Compromiser" op.⁵³² Enig respect voor deze houding kon de *Time*-lezer niet ontgaan, hoewel het tijdschrift wel duidelijk de Syrische wandaden tegenover de joodse staat weergaf.⁵³³ Ook hier sprak de redactie over de start van het landbouwseizoen en

⁵²⁸ *Ibidem*, p.8.

⁵²⁹ J.-F. HELD, "Le compte à rebours", *Le Nouvel Observateur*, 31 mei 1967, p.10.

⁵³⁰ *Ibidem*.

⁵³¹ *Ibidem*.

⁵³² "A nation under siege", *Time*, 9 juni 1967, p.22.

⁵³³ "A poised fist", *Time*, 27 januari 1967, p.27-28.

de risico's die daarmee gepaard gingen. Aan de vooravond van de oorlog omschreef *Time* de rust waarmee Eshkol de situatie in zich opnam.⁵³⁴ Het tijdschrift weet deze kalme blik aan de Westerse onderhandelaars die achter de schermen druk in de weer waren om een gewapend treffen te vermijden.⁵³⁵

Bovenstaande foto's, evenals volgend citaat, illustreren hoe *Time*, in de weken die de Zesdaagse Oorlog vooraf gingen, Eshkols vreedevolle houding verkoos boven de 'havik' Dayan: "Many hawks in Israel would give in to the temptation to strike first and fast at the Arabs, [...]. It is a natural temptation – but it is a measure of Israel's new maturity that it has so far been resisted."⁵³⁶ Eshkols gematigde houding leverde hem echter erg veel binnenlandse tegenstand op: "In the main, [...] Eshkol has been criticized more for lack of action than for taking the wrong action."⁵³⁷, wist *Time*

⁵³⁴ "The week when talk broke out", *Time*, 2 juni 1967, p.18.

⁵³⁵ *Ibidem*.

⁵³⁶ "A nation under siege", *Time*, 9 juni 1967, p.18.

⁵³⁷ *Ibidem*, p.22.

te melden. *Newsweek* had het over een boekje met anti-Eshkol moppen dat op korte tijd één van de best verkopende boeken van het land werd. "The booklet's success reflects the growing fear of many Israelis that after three and a half years in office [...] Eshkol is unable to come to grips with the harsh realities of Israel's manifold problems."⁵³⁸ Zo was er de economische recessie, de verscheidene gefaalde operaties van de Israëliëse geheime dienst en uiteraard de spanningen met de Arabische wereld. *Newsweek* ging enkele weken later nader in op de mislukte geheime operaties, met als openingszin: "Israel's security services [...] enjoy a high reputation among the cloak-and-dagger set."⁵³⁹ Weinig lovende woorden dus voor de Israëliëse inlichtingendienst Shin Bet. Één van de schandalen, bekend als de Lavon Affaire, had het imago van de staat alvast geen goed gedaan. Shin Bet had geprobeerd de Amerikaanse en Britse informatiebureau's in Caïro op te blazen om zo een crisis tussen Egypte en het Westen uit te lokken. De bekendmaking van deze poging had een einde gemaakt aan Ben Gurion's politieke carrière. Om de binnenlandse oppositie toch enigszins de kop in te drukken plande de Eshkol, ter gelegenheid van de negentiende onafhankelijkheidsverjaardag van het land, een militaire parade in Jeruzalem. De Israëliërs beschouwden de stad als hun hoofdstad. De meeste westerse landen erkenden de Israëliëse claim op Jeruzalem echter niet en vestigden hun diplomaten in Tel Aviv. Zouden de buitenlandse ambassadeurs echter de militaire parade in Jeruzalem bijwonen hield dit een erkenning in van de stad als hoofdstad van de Joodse natie. *Newsweek* was echter van mening dat de Israëliëse regering niet kon inbinden: "Premier Levi Eshkol, whose government last week seemed on the verge of renewed hostilities with bellicose Syria, was hardly in a position to back down on an issue of national pride, [...]"⁵⁴⁰ Hoewel Tel Aviv uiteindelijk toch besloot het aantal troepen dat aan de parade zou

⁵³⁸ "Don't panic", *Newsweek*, 16 januari 1967, p.27.

⁵³⁹ "New ghosts", *Newsweek*, 6 maart 1967, p.37.

⁵⁴⁰ "Tension in Jerusalem", *Newsweek*, 22 mei 1967, p.29.

deelnemen te beperken. Het tijdschrift besprak naar aanleiding van deze situatie de vreemde positie die Jeruzalem innam binnen de staat Israël. Zo verbleven alle westerse diplomaten in Tel Aviv, maar moesten ze wel helemaal naar Jeruzalem reizen om met Israëlische ambtenaren te spreken. "Recognition or no recognition, Western diplomats make the pilgrimage to Israel's capital for everything from state garden parties to top-level discussions."⁵⁴¹ Merk op dat *Newsweek* hier sprak over Jeruzalem als de hoofdstad van Israël en dus niet het onderscheid maakte met Tel Aviv, zoals onder andere de Amerikaanse regering dat wel deed.

Het militaire vertoon kon de oppositie echter niet het zwijgen opleggen. Eshkol maakte een miserabele indruk tijdens een radio-optreden en ook de legendarische reputatie van zijn voorganger David Ben Gurion zorgde voor extra druk. Het volk riep om een daadkrachtig bestuurder en het kreeg Moshe Dayan; aan de vooravond van de Zesdaagse Oorlog benoemd tot minister van defensie. *Newsweek* had hierover een eigen mening klaar: "His [Dayan] presence is expected to shorten nearly every fuse in the already precarious situation, and especially to shorten the period Israel will wait before taking independent action."⁵⁴²

Ook *Le Nouvel Observateur* maakte melding van kritiek op het beleid van Levi Eshkol, maar dan vanuit een heel andere hoek. Links Israël noemde de vergeldingsactie tegen Syrië, waarbij er Israëlische MIG's over Damascus hadden gevlogen, betreurenswaardig.⁵⁴³ De onderneming had Syrië enkel een extra reden gegeven om Egypte nogmaals om hulp te vragen.

Wel zorgde de vijandige houding van de Arabieren voor een heropleving van het Israëlische nationale gevoel. Het land kende immers economische problemen en vele pioniers vertrokken weer naar betere oorden. "For a 19-year-old, Israel suddenly seemed

⁵⁴¹ *Ibidem*, p.30.

⁵⁴² "Intermission: 'Too late and too early'", *Newsweek*, 12 juni 1967, p.28.

⁵⁴³ J.-F. HELD, "Le compte à rebours", *Le Nouvel Observateur*, 31 mei 1967, p.9.

listless, tired and sispirited. The crisis changed all that: suddenly the dream was very much alive again."⁵⁴⁴

5.2. De laatste berichten voor het ontbranden van de oorlog

Op 2 juni koesterde *Time* nog de hoop op een diplomatieke oplossing voor de zoveelste crisis in het Midden-Oosten. Levi Eshkol zei geen agressie te zullen gebruiken en vanuit het Arabische kamp verwachtte Tel Aviv de eerst komende dagen ook niet al te veel problemen: "In the best Arab manner, shouting won out over shooting [...]"⁵⁴⁵ Toch werd op diplomatiek vlak geen vooruitgang geboekt. Frankrijk stelde een vergadering van de vier grootmachten voor, iets waar de Sovjet Unie niet aan wilde meewerken. U Thant vloog naar Caïro voor een onderhandelingsronde die evenmin succesvol zou blijken. De *Timeredactie* was er echter van overtuigd dat de Arabieren geen oorlog wilden: "Though the Arabs continued to talk tough, they were looking for exits thourght which they could escape with honor".⁵⁴⁶ Zoals eerder aangehaald betekende het bevel tot evacuatie van de UNEF-troepen voor Nasser niet per definitie het begin van een oorlog. Enkel door U Thants snelle terugtrekking van de manschappen had de Egyptische president geen keuze: "Thant's move left him [Nasser] with no choice: he had to move in or seriously lose face."⁵⁴⁷ *Time* legde dus een groot deel van de verantwoordelijkheid voor de situatie bij de VN.

Het tijdschrift zette het artikel verder met een evaluatie van de Arabische strijdkrachten: enkel samen maakten ze een kans tegen het Israëliësche leger. Het was echter erg onwaarschijnlijk dat die samenwerking er zou komen; Radio Caïro zond nog steeds berichten uit waarin het koning Hussein als 'Hashimitische hoer' omschreef en koning Feisal een al evenmin flatterende bijnaam

⁵⁴⁴ "A nation under siege", *Time*, 9 juni 1967, p.19.

⁵⁴⁵ "The week when talk broke out", *Time*, 2 juni 1967, p.18.

⁵⁴⁶ *Ibidem*, p.19.

⁵⁴⁷ *Ibidem*.

toekende. *Time* kwam tot de volgende conclusie: "Throughout the crisis, in fact, the only actual casualties so far have been caused by fighting between the Arab states themselves."⁵⁴⁸

De *Timere* redactie had het na vier dagen van vijandigheden nog steeds over de moedige Eshkol en zijn strijd voor een diplomatieke oplossing, over de plotse eensgezindheid onder de Arabieren en de sporadische geweeschoten in de grensgebieden. Het tijdschrift was nog steeds van mening dat er een vredevolle oplossing kon komen als men het cruciale Palestijnse vluchtelingenprobleem kon verhelpen.⁵⁴⁹

Newsweek zag de situatie van bij het begin minder rooskleurig. Onder de titel "Middle East: the scent of war" omschreef het weekblad hoe kleine incidenten de spanningen steeds opdreven, hoewel geen van beide partijen een echte oorlog wilde. Er rezen steeds meer vragen bij de snelle terugtrekking van de UNEF-troepen. Nassers motivatie was duidelijk, maar U Thant ...: "Why in the world dit he do it?" vroeg de *Newsweek* redactie zich af.⁵⁵⁰

Zo wat de hele internationale gemeenschap was van mening dat de secretaris-generaal van de VN de terugtrekking had kunnen uitstellen om de onderhandelaars een kans te geven. Londen noemde een mogelijke oorlog reeds "U Thant's war" en Washington had het over "an act of 'monumental stupidity'". Toch had de snelle beslissing één voordeel, oordeelde *Newsweek*: Egypte behield zijn vertrouwen in de secretaris-generaal.⁵⁵¹

Nu de VN troepen hun posten hadden verlaten was het voor Nasser een kleine stap om het Suez Kanaal weer te sluiten voor Israëliische schepen. "That alone was sufficient *casus belli* for Israel.", oordeelde *Newsweek*.⁵⁵² Hoewel, onder andere de VS, deze beslissing, sterk veroordeelde kwam niemand effectief tussenbeide. Het tijdschrift zette de belangrijkste internationale spelers op een rijtje. Vooreerst de Verenigde Staten, zij wilden

⁵⁴⁸ *Ibidem*.

⁵⁴⁹ "A nation under siege", *Time*, 9 juni 1967, p.18.

⁵⁵⁰ "Middle East: the scent of war", *Newsweek*, 5 juni 1967, p.22.

⁵⁵¹ *Ibidem*, p.25.

⁵⁵² *Ibidem*, p.24.

tijd winnen om een diplomatieke oplossing een kans te geven. Johnson was verwickeld in de Vietnamoorlog en wilde ten allen prijze een nieuwe oorlog vermijden. Groot-Brittannië was even voorzichtig en liet zijn afkeuring blijken wanneer Nasser het Kanaal weer sloot, maar leek geen concrete stappen te zullen ondernemen. Frankrijk hield er de meest vreemde houding op na: "Curiously the French, despite their joint responsibility with the British for the Suez war, enjoy quite friendly relations with Nasser at the moment, [...]." ⁵⁵³ Parijs bedacht dat een oplossing voor het Midden-Oosten er enkel zou komen met medewerking van de Sovjet-Unie. De plaats van Moskou in het hele gebeuren bleef voor het tijdschrift een raadsel, hoewel de redactie er wel van overtuigd was dat Nasser erg veel rekening hield met Sovjetsteun. ⁵⁵⁴

Zou het echt tot een oorlog komen? *Newsweek* achtte de mogelijkheid steeds waarschijnlijker: "'Time is running out,' remarked one Israeli official, and that about summed up the country's mood." Met de Straat van Tiran gesloten had Israël elke reden om een aanval te starten. Bovendien bleven de economische gevolgen van de mobilisatie niet lang meer uit. Israël rekende op een snelle en korte oorlog. De Arabieren daarentegen konden nog wel wat extra tijd gebruiken om hun veten te begraven: "The Arab world is, as usual, torn by internal feuds which would make wartime cooperation strained at best." ⁵⁵⁵ Het tijdschrift was van mening dat er voorlopig wel reeds één winnaar was: Nasser had zonder een schot te lossen zijn positie in de Arabische wereld enorm versterkt.

Op 12 juni had *Newsweek* het echter nog steeds over Nassers pogingen om de andere Arabische landen aan zich te binden. Van de ondertussen reeds gestreden oorlog maakte het weekblad geen melding. De redactie had het over Husseins plotse bezoek aan Caïro met een vijfjarig wederzijds verdedigingspact tot

⁵⁵³ *Ibidem.*

⁵⁵⁴ *Ibidem*, p.24-25.

⁵⁵⁵ *Ibidem*, p.25.

gevolg, over de onbuigzame koning Feisal van Saudi-Arabië en over het prestige dat Nasser in de voorbije weken had vergaard in de Arabische wereld

5.3. De confrontatie

Op 16 juni had het nieuws van de oorlog dan toch ook de Amerikaanse pers bereikt en *Time* pakte uit met Moshe Dayan op de voorpagina: "How Israel won the war"⁵⁵⁶ Officieel was nog niet gekend wie het eerste schot loste, maar aangezien een erg groot deel van de Arabische luchtmacht vernietigd was nog voordat er een vliegtuig had kunnen opstijgen veronderstelde *Time* dat Israël het eerst had toegeslagen.⁵⁵⁷ Twee pagina's vol foto's van verwoeste vliegtuigen in loods en op de startbanen moesten deze hypothese ondersteunen.⁵⁵⁸ Hoewel Radio Caïro gedurende de eerste dagen zegeberichten verspreidden bleek al snel dat de Arabische coalitie het pleit verloor. *Time* benadrukte de gelijkenissen met de vorige oorlog. In 1956 hadden het kleine Israël ook door verrassing en snelheid de Egyptische reus weten te verslaan. Nasser had duidelijk niet geleerd uit de vorige oorlog, noch had hij Moshe Dayans boek *Diary of the Sinai Campaign* gelezen. Daarin schetste de generaal immers een reconstructie van de oorlog van toen en daarmee ook meteen een vooruitblik op de huidige oorlog.⁵⁵⁹ De afkeurende houding die *Time* eerder tegenover Dayan had ingenomen verdween als sneeuw voor de zon. Het tijdschrift schetste zijn levensloop, waardoor zijn rol in de Israëlische geschiedenis steeds duidelijker naar voren kwam.⁵⁶⁰ De Arabieren stuurden ondertussen valse informatie te wereld in. Hussein en Nasser maakten bekend dat Amerikaanse en Britse vliegtuigen hadden deelgenomen aan de Israëlische aanval.

⁵⁵⁶ *Time*, 16 juni 1967, voorpagina.

⁵⁵⁷ "The quickest war", *Time*, 16 juni 1967, p.22.

⁵⁵⁸ *Ibidem*, p.23-24.

⁵⁵⁹ *Ibidem*, p.26.

⁵⁶⁰ *Ibidem*.

"Nasser almost surely knew better, But he was desperate to find an excuse for the Arab debacle,[...]."⁵⁶¹ Een debacle was het voor de Arabische landen inderdaad geworden; Israël had zijn grondgebied op zes dagen tijd meer dan verdubbeld. "What seems certain now is that, for the moment at least, Israel is the absolute master of the Middle East."⁵⁶² Het veroveren van het oude Jeruzalem en de Klaagmuur betekende voor de Joden een enorme overwinning.

Hoe was het zover kunnen komen? *Time* vond de verklaring bij "[...] the almost incredible lack of Arab planning, coordination and communications." Het tijdschrift onthaalde de manier waarop Nasser dan toch het Arabische verlies toegaf op ironie: "'We cannot hide from ourselves the fact that we have met with a grave setback in the last few days.' With that uncharacteristic bit of understatement Gamal Abdel Nasser began his accounting to Egypt and the Arab world in a radio and television address."⁵⁶³ Verder in zijn toespraak benadrukte hij echter dat Israël deze overwinning nooit alleen kon behaald hebben; het land moet hulp gehad hebben van de Verenigde Staten en Groot-Brittannië. Aan het einde van zijn speech kondigde Nasser zijn ontslag aan. *Time* dacht er het zijne van: "It was an adroit ploy by the most popular leader in the Arab world, an effort to turn ignominy into personal triumph – and it worked." De zwaar teleurgestelde bevolking bleef het opnemen voor zijn president en ook elders in de Arabische wereld keerde de massa's met de wind. Betogingen kregen nu een opvallend anti-Amerikaans tintje. Het tijdschrift omschreef de sfeer in de straten van Caïro vlak na Nassers aankondiging: "Cairo itself went half-mad. Sobbing men ran through the streets like children, wailing 'Don't leave us, Abdel Nasser.' Women flailed about screaming as if in mourning, scooping up dust and throwing it on their heads."⁵⁶⁴ Een mogelijk plot ter omverwerping van de Egyptische president was op deze manier handig omzeild, merkte

⁵⁶¹ *Ibidem*, p.29.

⁵⁶² *Ibidem*, p.30.

⁵⁶³ *Ibidem*, p.31.

⁵⁶⁴ *Ibidem*.

de *Timeredactie* tersluiks op. Ook *Newsweek* berichtte over Nassers populariteitsspelletje: hij kondigde zijn ontslag aan, maar vanaf het ogenblik dat de straten gevuld waren met mensen die hem vroegen te blijven kwam hij weer op antenne om zijn ontslag in te trekken: "As if that was all he had been waiting for.", merkte *Newsweek* niet zonder afkeuring op.⁵⁶⁵

Koning Hussein van Jordanië kon op veel meer respect rekenen van de *Timeredactie*, hij zei zijn volk rechtuit hoe de vork in de steel zat en gaf het vernederende Arabische verlies grif toe: "It was the plain speaking of a candid and courageous man."⁵⁶⁶

Newsweek vroeg zich af hoe de Arabische leiders er voor stonden na zo'n vernederende nederlaag. De verschillende regimes kwamen één voor één aan bod en de redactie verwachtte dat geen enkele president of premier nog lang in functie zou blijven. Dit tijdschrift besteedde ook opvallend meer aandacht aan de mogelijkheid van een VS-SU confrontatie. De 'hot-line' tussen het Kremlin en het Witte Huis zou verscheidene malen gebruikt zijn om een escalatie van de crisis te voorkomen.⁵⁶⁷ "[...] both the U.S. and Russia had been at considerable pains for weeks to make clear that neither wanted a showdown over the Arab-Israeli crisis."⁵⁶⁸ Wanneer de Arabieren dan beweerden dat Amerikaanse en Britse vliegtuigen hadden meegevochten aan Israëliëse zijde zag *Newsweek* dit als erg beschamend voor de Sovjet-Unie. Daarmee hield het echter niet op; tot grote ontsteltenis van de Russen, zo omschreef *Newsweek*, weigerde Egypte het eerste VN-staakt-het-vuren-bevel.⁵⁶⁹ Het tijdschrift stelde zich de vraag welke van de twee grootmachten het meeste gezichtsverlies had geleden in de korte Arabisch-Israëliëse crisis: "There was no question, however, that the Soviets had suffered most [...]. There

⁵⁶⁵ "Diplomatic counterpoint", *Newsweek*, 19 juni 1967, p.22.

⁵⁶⁶ *Ibidem*, p.32.

⁵⁶⁷ "Terrible swift sword", *Newsweek*, 19 juni 1967, p.12.

⁵⁶⁸ "Diplomatic counterpoint", *Newsweek*, 19 juni 1967, p.19.

⁵⁶⁹ *Ibidem*, p.20.

was no question that the Russians' earlier huffing and puffing on behalf of the Arabs would be long remembered and resented."⁵⁷⁰ Verscheidene correspondenten ter plaatse brachten het relaas van de oorlog zelf. Uur na uur tekende de journalist de Israëliische vooruitgang op: "As the week drew to a close, the amazing Israeli military machine stood triumphant. It had fought and won a briljant campaign [...]"⁵⁷¹ Ook hier benadrukte het weekblad het belang van de verovering van oud-Jeruzalem; de Klaagmuur werd hét symbool van de overwinning. Wanneer de correspondent een soldaat vroeg hoe hij zich voelde antwoordde de man: "I, me, myself, I feel like I am coming home after 2000 years."⁵⁷² Het was wel duidelijk dat de Israëli'sdeze verovering nooit zouden opgeven. Om dit extra te benadrukken publiceerde *Newsweek* een kaartje van het oude stadsgedeelte met daarop de Israëliische strategie en de ligging van de Klaagmuur met als onderschrift: "Jerusalem's Old City: 'From here we do not move. Never. Never.'"⁵⁷³ Het tijdschrift schreef de overwinning volledig toe aan Moshe Dayan. Onder de titel "Dayan: turning mice into lions" vertelde de redactie hoe de kersverse Israëliische minister van defensie deze uitgekiende blitzkrieg ontworpen had. Een kleine lofzang mocht niet ontbreken; zijn collega's noemden Dayan "a briljant tactician and strategist", de bevelhebber van de Amerikaanse marine in Vietnam zei "I'd hate to have him on the other side" en de Londen *Sunday Times* noemde de man "a master of mechanized war".⁵⁷⁴ "Israeli victory left Dayan the most popular man in the county", concludeerde de *Newsweek*redactie. Naar het einde van het bericht toe keek het tijdschrift vooruit naar een mogelijke oplossing voor de situatie; reden tot optimisme was er alleszins niet. Gelukkig hadden de grootmachten niet deelgenomen aan de oorlog en moest er dus

⁵⁷⁰ *Ibidem*, p.20-21.

⁵⁷¹ "How the war was won", *Newsweek*, 19 juni 1967, p.15.

⁵⁷² "Battle of Jerusalem", *Newsweek*, 19 juni 1967, p.16.

⁵⁷³ *Ibidem*.

⁵⁷⁴ "Dayan: turning mice into lions", *Newsweek*, 19 juni 1967, p.20-21.

enkel rekening gehouden worden met Israël en de Arabische landen. *Newsweek* was van mening dat de bal in het Israëlische kamp lag: "What would the victors demand in spoils? Basically, the Israelis want peace itself."⁵⁷⁵ Waarschijnlijk zou Tel Aviv van de situatie gebruik maken om Israëlische scheepvaart door de Golf van Akaba en het Suez Kanaal weer mogelijk te maken. Ook het oude stadsgedeelte van Jeruzalem en enkele territoriale concessies aan de grensgebieden zouden op de onderhandelingstafel liggen. De *Newsweek*redactie maakte hierbij volgende opmerking: "But the real test of peace may depend less upon how much Israel demands, than on how much it is prepared to offer."⁵⁷⁶ Een oplossing voor het Palestijnse vluchtelingenprobleem werd ook hier aangehaald als zijnde cruciaal voor een duurzame vrede.

Waar *Time* echter volledig geen melding van maakte was de Amerikaanse vlag van steun aan de Joodse staat. *Newsweek* blokletterde evenwel "Give as you never gave" en had het over geldinzamelacties met enorme opbrengsten. "In a scant few days, the mini-war in the Middle East generated more unadulterated emotion among many Amerikan Jews (and non-Jews) than the ambiguous, treadmill conflict in Vietnam ever had."⁵⁷⁷ Deze sympathie voor Israël ging gepaard met hevige kritiek op de eigen Johnsonadministratie: "Many jews felt that Israel had been forced to go to war because of waffling by the Administration [...]."

⁵⁷⁸

Le Nouvel Observateur publiceerde opmerkelijk sneller de eerste berichten over de oorlog. Reeds op 7 juni, twee dagen na de aanvang van de vijandigheden, was het eerste artikel in het tijdschrift getiteld "La guerre". Hoofdredacteur Jean Daniel stelde zich de vraag wie de oorlog begonnen was. Hij achtte in eerste instantie het Westen verantwoordelijk, het had de staat Israël

⁵⁷⁵ "Diplomatic counterpoint", *Newsweek*, 19 juni 1967, p.22.

⁵⁷⁶ *Ibidem*.

⁵⁷⁷ "Give as you never gave", *Newsweek*, 19 juni 1967, p.23.

⁵⁷⁸ *Ibidem*, p.24.

gecreëerd. Dit kon echter geen afdoende verklaring vormen, het was duidelijk dat de voorbije twee maanden de spanningen tussen Israelis en Arabieren gestegen waren. Ook hiervan gaf hij externe machten de schuld:

"Les Américains ont persuadé les Israéliens que la Syrie les menaçait et que Nasser ne serait pas mécontent d'être débarrassé de cette surenchère syrienne qui pouvait l'entraîner dans une guerre qu'il ne désirait pas. De leur côté les Russes ont persuadé les Syriens d'abord, puis les Egyptiens, qu'Israel, aidé par les Etats-Unis, s'apprêtait à tenter une expédition punitive sur Damas"⁵⁷⁹.

Daarna kwam de schrijver terug op de rol van de Verenigde Naties. Ook hij merkte op dat de confrontatie ook wel 'de oorlog van U Thant' werd genoemd. Zelfs Nasser had gedacht meer tijd te hebben na zijn bevel tot evacuatie. Toch bleef Daniel van mening dat de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie de enige échte verantwoordelijken waren voor de crisis: "On doit s'adresser aux Grands, aux seuls vrais responsables [...]".⁵⁸⁰

De veranderde houding van Frankrijk ten aanzien van Israël was niet onopgemerkt gebleven en *Le Nouvel Observateur* vroeg zich af waarom De Gaulle Israël in de steek had gelaten. Het tijdschrift berichtte over de neutrale politiek die de Franse president wilde voeren ten aanzien van de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie. Hij voerde soevereiniteit en gelijkheid hoog in het vaandel. Na de Algerijnse kwestie wilde de Franse regering zich distantiëren van kolonialisme en imperialisme. Zo waren de betere relaties met Egypte te verklaren, maar ook de afstand die het land nam van zijn oude bondgenoot Israël. Het Franse tijdschrift had daar zo zijn eigen mening over: "La France gaulliste n'a pas d'amis, elle n'a que des intérêts."⁵⁸¹

⁵⁷⁹ J. DANIEL, "La guerre", *Le Nouvel Observateur*, 7 juni 1967, p.14.

⁵⁸⁰ *Ibidem*, p.15.

⁵⁸¹ C. KRIEF, "Pourquoi de Gaulle a lâché Israël", *Le Nouvel Observateur*, 7 juni 1967, p.16.

Le Nouvel Observateur omschreef hoe Cairo de onderhandelingen nog een kleine kans gaf aan de vooravond van de Israëlische aanval. Wanneer de Israëlische vliegtuigen voor het ochtendgloren op 5 juni dan toch de aanval inzetten berichtte de correspondent ter plaatse van enorme vreugdetafereelen onder de Egyptische bevolking; al de opgestapelde woede ten aanzien van de Joden kwam aan de oppervlakte. Het volk was blij dat er eindelijk wraak kwam voor het beschamende verlies van de Suez Crisis. Nasser zelf was echter niet zo optimistisch over deze eerste bombardementen: "Il aurait sans doute préféré continuer encore ce jeu diplomatique auquel il excelle et qui lui assure à faible frais des succès de prestige.", zo was het Franse tijdschrift van mening.⁵⁸²

De correspondenten in Tel Aviv stelden zich vooral de vraag waarom Israël dan toch had besloten tot de aanval over te gaan. Een vraag die toch redelijk makkelijk te beantwoorden was: Nasser had tijd, hij speelde het diplomatieke spel handig en boekte de ene winst na de andere zonder ook maar één schot te lossen. Israël daarentegen begon te lijden onder de langdurige mobilisatie. "La guerre totale était toujours inscrite dans l'absurde logique de la crise du Moyen-Orient. Mais simplement, cette fois, Israël semblait réfléchir avant de cogner."⁵⁸³ Een interview met de voorzitter van *Mapam* – de links-socialistische partij en één van de twee belangrijkste Israëlische regeringspartijen – moest meer duidelijkheid scheppen. De man verklaarde dat zijn partij steeds had geijverd voor toenadering tot de Arabieren en dus het offensief had proberen uitstellen. De Golf van Akaba en het Suez Kanaal waren echter te belangrijk: "Si les grandes puissances ne garantissent pas les détroits, nous agirons", verklaarde de voorzitter, "Si Tiran reste fermé, on attaque ou plutôt on contre-attaque."⁵⁸⁴ De Israëlische regering

⁵⁸² J. ALIA, "Nous voulons en finir", *Le Nouvel Obwervateur*, 7 juni 1967, p.18.

⁵⁸³ J.-F. HELD, "Nous n'avons pas de choix", *Le Nouvel Observateur*, 7 juni 1967, p.21.

⁵⁸⁴ *Ibidem*.

maakte hiermee nogmaals duidelijk dat ze het afsluiten van de Straat van Tiran als een oorlogsdaad beschouwde en dus elk recht had om zich militair te verdedigen. Op de vraag wat hij van de grootmachten verwachtte antwoordde de man dat niet enkel wapens, maar ook morele steun erg welkom zou zijn. Voor de VN en diens secretaris-generaal U Thant had hij minder respect: "Peuh! Les pompiers qui s'en vont quand l'incendie commence."⁵⁸⁵ De reporter van *Le Nouvel Observateur* besloot zijn artikel met de vaststelling dat de Israëli'svertrouwen hadden in de hele onderneming. Terecht, zo bleek enkele dagen later, wanneer het nieuws van de overwinning bekend raakte. Ook het overzicht dat het tijdschrift vervolgens gaf van de militaire uitrusting en staat van de verschillende betrokken partijen bleek erg bemoedigend voor Israël.⁵⁸⁶

Le Nouvel Observateur was het enige tijdschrift dat ook in verband met deze crisis over het belang van de Arabische olie voor Europa sprak. Vergezeld van een grote kaart met daarop de verschillende oliepijpleidingen woog de journalist de Arabische voor en nadelen af van een eventuele olieboycot. Het artikel besloot dat een oorlog erg nadelig zou zijn voor de oliehandel en dat de internationale gemeenschap Nasser beter een gelimiteerde waarschuwing had gezonden.⁵⁸⁷

5.4. De eerste reacties in de Franse en Amerikaanse pers

"Now that the war is over, the trouble begins." Dit waren Dayans profetische woorden waarmee *Time* zijn berichtgeving over het Midden-Oosten op 23 juni opende.⁵⁸⁸ Israël had enorme

⁵⁸⁵ *Ibidem*, p.22.

⁵⁸⁶ O. TODD, "Les calculs des états-majors. Au Caire comme à Tel Aviv les plans de bataille étaient prêts", *Le Nouvel Observateur*, 7 juni 1967, p.23-24.

⁵⁸⁷ J. MORNAND, "Le chantage au pétrole", *Le Nouvel Observateur*, 7 juni 1967, p.25-26.

⁵⁸⁸ "Coping with victory", *Time*, 23 juni 1967, p.20.

territoriale winsten geboekt. Het land was echter zo zeer uitgebreid dat de nieuwe gebieden wel eens een gevaar konden betekenen voor het voortbestaan van de Joodse natie. Ook *Time* was die mening toegedaan: "No sober Israeli believed that it would be good for his nation to hold all the new lands over the long run."⁵⁸⁹ Het grote probleem was nu het beheer van de veroverde gebieden, zo redeneerde het tijdschrift. De overwonnen Arabieren moesten water, voedsel en een job krijgen. Voor de administratie schakelde de Israëlische overwinnaar de oude Arabische burgemeesters in. De Palestijnse vluchtelingen zouden VN-hulp krijgen. Het grootste probleem echter bestond nog steeds in de erkenning van de Israëlische staat zelf: "If Israel's right to exist must be conceded, what of its right to keep some of its recent territorial conquests for the sake of security?", vroeg de *Time* redactie zich af. Het tijdschrift ging dieper in op deze kwestie in een 'essay' getiteld "On facing the reality of Israel". De Arabische staten verkondigden nog steeds de staat Israël te willen vernietigen. Een eerder onrealistische ambitie, oordeelde *Time*: "The Arabs have shown time and again that they are prisoners of their hyperbole."⁵⁹⁰ Het artikel voerde verder een hele redenering op ter verdediging van het Israëlische bestaansrecht: "Identity, tradition, ability to stake out a territory, govern it and win recognition – are the only real criteria for sovereignty." Het tijdschrift oordeelde dat de Zionistische staat aan elk van deze voorwaarden voldeed. De redactie legde het probleem dus volledig bij de Arabieren, zij weigerden een staat te erkennen die toch bewezen had in aanmerking te komen voor soevereiniteit. De redactie maakte echter plots een vreemde bocht wanneer ze de oorsprong van de Arabische koppigheid bij hun religie legden: "Too much of Islam is an arrested culture that has never undergone a true political revolution or a religious reformation that could move in into the modern world."⁵⁹¹ Door deze

⁵⁸⁹ *Ibidem*, p.21.

⁵⁹⁰ "On facing the reality of Israel", *Time*, 23 juni 1967, p.22.

⁵⁹¹ *Ibidem*, p.23.

conservatieve religieuze overtuiging zou er een culturele kloof tussen Arabieren en Israëlieten ontstaan zijn. Om zijn lezers helemaal te overtuigen van het Israëliësch gelijk eindigde *Time* dit bericht met de woorden: "The sad persistence of the Arab attitude is perhaps the strongest argument for Israel's need to protect itself."⁵⁹²

Newsweek had het dan weer over het belangrijke politieke keerpunt dat deze oorlog betekende voor de Israëliësch staat. De oude garde, waaronder de van oorsprong Russische Levi Eshkol, moest plaats maken voor de eerste generatie in Israël geboren politici zoals onder andere Moshe Dayan.⁵⁹³ *Newsweek* zag dit als een positieve evolutie, want in tegenstelling tot de oude generatie erkenden de nieuwe beleidsmakers het Palestijnse vluchtelingen probleem wel. Nu kon men aan een oplossing binnen de Israëliësch grenzen werken.

Terwijl *Time* vooral aandacht had voor de praktische kant van de zaak berichtte *Newsweek* ook over de menselijke zijde. Het tijdschrift omschreef de Israëliësch pelgrims die na jaren van Arabische overheersing weer verschillende heroverde Joodse heiligdommen konden bezoeken, waarvan de Klaagmuur nog steeds de belangrijkste was. Meest opvallend was *Newsweek's* bewondering voor de ingetogen sfeer die er ondanks de overweldigende overwinning in Israël heerste: "Through it all, there was hardly any tumult and shouting – and impressively little gloating over the vanquished Arabs."⁵⁹⁴ De Israëliësch respecteerden Arabische gebruiken en er waren geen noemenswaardige geweldplegingen tegen Arabieren.

Beide Amerikaanse tijdschriften hadden dus begrip voor de Israëliësch situatie en respect voor de manier waarop het land omging met zijn overwinning. *Le Nouvel Observateur* leefde zo mogelijk nog harder mee met de Israëliësch regering. Het tijdschrift had een hele verantwoording voor het Joodse initiatief

⁵⁹² *Ibidem.*

⁵⁹³ "The victors", *Newsweek*, 26 juni 1967, p.19.

⁵⁹⁴ *Ibidem*, p.18.

klaar: "Ne jugeons pas. Constatons: tous les Israéliens (y compris les socialistes et les communistes d'Israël) sont arrivés à la conclusion que, quoi qu'ils fassent, les Etats arabes voulaient au mieux la destruction de leur Etat [...]"⁵⁹⁵ Het Franse tijdschrift was van mening dat ook het gevoel van isolering een grote rol had gespeeld bij de Israëlische besluitvorming: "Les Israéliens se sentent seuls, complètement seuls, face à tous les Arabes et ils ne comptent que sur leurs propres armées. A tort ou à raison ils s'estiment condamnés à l'agression [vet in origineel]"⁵⁹⁶ Om een duurzame vrede te bekomen moest men de vijandigheid van de Arabieren afzwakken en het gevoel van isolement bij de Israël'iswagnemen. Een taak die volgens de hoofdredacteur van het tijdschrift niet voor de Arabieren was weggelegd. Verder in hetzelfde nummer berichtte *Le Nouvel Observateur* opnieuw over het Israëlische gezonde verstand: "Il faut donner acte à Israël d'avoir mené cette guerre sans haine, d'avoir gardé son sang-froid, [...]"⁵⁹⁷ Het tijdschrift verbaasde zich erover dat Israël de overwinning zelfs niet vierde. Het land zag zijn triomf eerder gezien als een noodzaak om te kunnen overleven.

Ondertussen had men het er in de Arabische wereld erg moeilijk mee om de nederlaag te erkennen: "Defeat exists only for those who admit it", schreef een Egyptische krant.⁵⁹⁸ Toch kon het verlies niet verborgen worden. Zo overspoelden Palestijnse vluchtelingen Jordanië, dat dan ook erg blij was met de hulp vanuit de hele Arabische wereld. Enkel Syrië werkte tegen en *Time* had hier dan ook allerminst begrip voor: "With its usual spirit of Arab brotherhood, fanatic Syria detained a Lebanese government convoy of 70 trucks for twelve hours before allowing

⁵⁹⁵ J. DANIEL, "Condamnés à l'agression?", *Le Nouvel Observateur*, 14 juni 1967, p.14.

⁵⁹⁶ *Ibidem*.

⁵⁹⁷ J-F. HELD en V. CYGIELMAN, "Maintenant gagner la paix", *Le Nouvel Observateur*, 14 juni 1967, p.21.

⁵⁹⁸ "Running from defeat", *Time*, 23 juni 1967, p.24.

it to proceed to Amman.”⁵⁹⁹ De Egyptische bevolking echter was nog niet ingelicht over de zware verliezen. De regering ontriumfde zelfs een volledig dorp, aan de enige nog bruikbare brug over het Suez Kanaal. Zodat de bewoners de gehavende soldaten niet zagen terugkeren naar huis. Deze soldaten namen hun verhalen van het slagveld echter wel mee naar hun dorpen en steden en in de straten van Caïro gonsde het van de geruchten.⁶⁰⁰ Voor de Arabische leiders zelf zag de situatie er – in tegenstelling tot *Newsweeks* inschatting een van een week eerder – al bij al nog best rooskleurig uit. Koning Hussein was een oorlogsheld, Nasser werd weer op handen gedragen na zijn ontslag-stunt en zelfs de Ba’athistische Syrische regering overleefde het militaire fiasco.⁶⁰¹ *Time* had het over de overtuiging van vele Arabieren dat de Verenigde Staten en Groot-Brittannië nog steeds de grote vijanden waren. De bevolking ondernam dan ook verschillende anti-Amerikaanse en anti-Britse acties. Zo werden in Libanon verschillende drankhandels, als symbool van het Westen, verwoest. Britse en Amerikaanse producten werden als heidens bestempeld. Naast deze kleine lokale acties zag *Time* drie manieren waarop de Arabieren het Westen op economisch vlak het vuur aan de schenen konden leggen, elk echter met een schaduwzijde voor het Arabische land in kwestie. Egypte kon het Suez Kanaal sluiten, maar zou dan ook de broodnodige opbrengsten van de waterweg mislopen. De Arabische landen konden hun geldreserves, die momenteel onder andere op Britse banken stonden, opnemen. Maar als de Arabieren dat geld dan bijvoorbeeld op Zwitserse banken zouden zetten, zouden de Zwitsers op hun beurt het geld weer gewoon op Britse banken zetten. *Time* was immers van mening dat Londen de enige stad was die zo’n geldhoeveelheid kon herbergen. Als laatste was er natuurlijk de mogelijkheid tot een olieboycot, maar ook hier loerde de problemen om de hoek. Olie betekende immers dé bron

⁵⁹⁹ *Ibidem.*

⁶⁰⁰ *Ibidem.*

⁶⁰¹ *Ibidem.*

van rijkdom voor de meeste Arabische staten. Geen olielieferingen aan het Westen betekende een enorme daling van de inkomsten. Ook had de Sovjet Unie reeds gegarandeerd een eventuele Arabische oliestop te compenseren. Verder wilden ook vele Arabische handelaars goede contacten onderhouden met het Westen.⁶⁰²

Newsweek kon evenmin veel begrip opbrengen voor de manier waarop de Arabieren met hun vernederende verlies omgingen: "[...] it was clear that Arab politicians were now trying to win with propaganda, politics and petroleum what they had lost by force of arms."⁶⁰³ Hier eveneens een bericht over de ontruiming van het dorp El Kantara, naast de laatste bruikbare brug over het Suez Kanaal, om de gehavende Egyptische strijdmachten voor het oog van de burgers te verbergen. Het tijdschrift omschreef hoe woedende Egyptenaren wraak namen op de Joodse gemeenschap in hun midden. Verschillende waarnemers verwachtten dat deze woede zich in de nabije toekomst tegen Nasser zou kunnen keren. Deze had zich daar echter op voorbereid en bracht zijn ontslagrede – met gekend gevolg. Na het ontslag van zowat alle legerofficieren kwamen er echter verscheidene telegrammen uit andere Arabische landen met steunbetuigingen. "Ironically, Nasser seemed to gain more stature in defeat that he could possibly have achieved through victory", merkte *Newsweek* op.⁶⁰⁴ Hoewel dit ongetwijfeld een overdrijving was bleef het toch opmerkelijk hoe Nasser elke situatie op één of andere manier toch naar zijn hand wist te zetten.

Ook *Le Nouvel Observateur* merkte het succes van Nassers ontslagrede op. Toch zag het tijdschrift de toekomst voor de Arabische wereld niet erg rooskleurig tegemoet. Van de Arabische eenheid – die voor het uitbreken van de oorlog reeds erg klein was – bleef nu amper nog iets over. De auteur van het bericht vroeg zich af of dit een onderdeel van de Israëliëse tactiek was

⁶⁰² *Ibidem*, p.29.

⁶⁰³ "The losers", *Newsweek*, 26 juni 1967, p.14.

⁶⁰⁴ *Ibidem*, p.17.

geweest: "Cette carte de scission, c'est celle [...] que joue Israël?"⁶⁰⁵ Het weekblad had het over de 'Nasseristische avonturiers' die naar de mening van sommige van hun bondgenoten teveel risico's namen. De Zesdaagse Oorlog had de Egyptische relaties met de Sovjet Unie bijvoorbeeld geen goed gedaan, merkte *Le Nouvel Observateur* op. Door het Russisch overleg met de Verenigde Staten waren beide landen het erover eens dat de spanningen in het Midden-Oosten niet tot een nieuwe wereldoorlog mochten leiden. Beide grootmachten probeerden dan ook hun vertrouwelingen in de regio – respectievelijk Egypte, Syrië en Israël – te temperen. Wanneer de situatie dan toch regionaal escaleerde weigerden zowel Moskou als Washington zich in het dispuut te mengen. Op het moment dat Nasser na de allesvernietigende luchtaanval van 5 juni nieuwe Russische vliegtuigen eiste, weigerde Moskou prompt dit verzoek. Kosygin zei Egypte te zullen verdedigen tegen een Amerikaanse aanval, over Israëliisch geweld hadden beide landen echter nooit een akkoord bereikt. Nasser was woedend. Op het moment dat de Verenigde Naties een staakt-het-vuren klaar hadden weigerde Egypte dan ook deze voorwaarden te aanvaarden, tot groot ongenoegen van de Sovjet-Unie. *Le Nouvel Observateur* haalde deze informatie uit een interview met een hooggeplaatst Sovjetfunctionaris. De man merkte aan het einde van het gesprek op dat Egypte met zijn eigenzinnige aanpak enkel zijn eigen ruiten had ingegooid: "Soyons sérieux, qui peut tirer l'Egypte [...] du guêpier et, pour commencer, lui reconstituer une aviation? Est-ce que sont les Chinois?"⁶⁰⁶

Maar niet enkel Egypte baarde de Franse en Amerikaanse pers zorgen. Er moest immers ook rekening gehouden worden met de recentelijk groter geworden groep Palestijnse vluchtelingen. *Newsweek* onderscheidde twee soorten vluchtelingen: de oude,

⁶⁰⁵ J. ALIA, "D'abord laver l'affront", *Le Nouvel Observateur*, 14 juni 1967, p.20.

⁶⁰⁶ "Pourquoi Moscou a lâché Nasser", *Le Nouvel Observateur*, 14 juni 1967, p.17.

die vooral in tentenkampen in de Gazastrook verbleven en de nieuwe, die grotendeels naar Jordanië waren gevlucht. De Gaza-vluchtelingen waren verbitterd, zij bevonden zich immers al erg lang in een uitzichtloze situatie en de wrok was diep geworteld. Het tijdschrift gaf weer hoe een massa kampbewoners een westers journalist belaagden. De man belandde uiteindelijk in een huis waar hij nog steeds een woedend relaas van verschillende vluchtelingen over zich heen kreeg.⁶⁰⁷ De nieuwe vluchtelingen in Jordanië – want ook daar bevonden zich reeds langer Palestijnen in tentenkampen – waren minder bitter, “[...] less certain that they were going into exile forever”, concludeerde de *Newsweek*-correspondent.⁶⁰⁸ Ook *Le Nouvel Observateur* zag het belang in van een oplossing voor de ontheemde Palestijnen. Deze oplossing moest, naar mening van het tijdschrift, van Israëliëse kant komen.⁶⁰⁹ Een plan voor de Palestijnen bestond reeds sinds de VN-resolutie van 20 november 1947, zo haalde de redactie aan. Iedereen wist echter dat dit voorstel onaanvaardbaar was voor de Arabieren.⁶¹⁰

Aan een grondig antwoord op de crisis werkte ook de VN. *Newsweek* bracht, in tegenstelling tot *Time*, verslag uit over Kosygin's bezoek aan de Verenigde Naties in New York voor een noodvergadering van de Algemene Vergadering. *Newsweek* had er echter geen goed oog in: “Neither the Arabs nor the Israelis are in any mood for a peace plan dictated from outside.”⁶¹¹ De Joden hadden zowat alle vertrouwen in de VN verloren, zo wist het tijdschrift te melden.

⁶⁰⁷ “The refugees: seeds of trouble”, *Newsweek*, 26 juni 1967, p.19.

⁶⁰⁸ *Ibidem*, p.20.

⁶⁰⁹ J. DANIEL, “Condamnés à l’agression?”, *Le Nouvel Observateur*, 14 juni 1967, p.15.

⁶¹⁰ J-F. HELD en V. CYGIELMAN, “Maintenant gagner la paix”, *Le Nouvel Observateur*, 14 juni 1967, p.21.

⁶¹¹ “The biggest pie-throwing contest ever?”, *Newsweek*, 26 juni 1967, p.14.

Op zijn weg naar de Verenigde Staten maakte Kosygin een tussenlanding in Parijs. Het tijdschrift zag dit als dé verwezenlijking van de Franse neutralistische politiek gedurende de Zesdaagse Oorlog. De Gaulle had immers nooit een standpunt willen innemen omtrent de Egyptische blokkering van de Golf van Akaba. Hierop had hij in eigen land erg veel commentaar gekregen, maar *Newsweek* zag in Kosygin's bezoek de verklaring: "All this was a cheap price to pay for a public acknowledgment from the Russians that he is a power to be reckoned with in any Mideast settlement."⁶¹²

In tegenstelling tot de kritiek die *Newsweek* gedurende de Suez Crisis steeds had gehad op de Sovjet-Unie erkende het tijdschrift nu wel de kunde van de Russische president. Hoewel het weekblad de vergelijking met de 'onbehouwen' Chroetsjev nog wel maakte had de redactie het nu over Kosygin als "a diplomat of world class and dignity."⁶¹³ Met deze man zag de *Newsweek*redactie een sprankeltje hoop op een oplossing waar ook de Arabieren zich in zouden kunnen vinden: "The Russians may well succeed in winning at least a moral victory for the Arabs."⁶¹⁴ Toch mocht deze geslepen Sovjetleider niet onderschat worden. *Newsweek* zei door het Russische rookgordijn heen te zien: Moskou wilde de Verenigde Staten zover krijgen dat het zich publiekelijk associeerde met Israël, zo zouden de Amerikaanse relaties met de Arabieren sterk ondermijnd worden.

5.5. Besluit

Aan de Zesdaagse Oorlog gingen opmerkelijk minder berichten vooraf dan aan de Suez Crisis. De Westerse pers besteedde nog amper aandacht aan de veten en vijandschappen in het Midden-Oosten, aangezien er meestal hard geroepen werd voor niets. De

⁶¹² *Ibidem*, p.12.

⁶¹³ *Ibidem*, p.13.

⁶¹⁴ *Ibidem*.

Westerse interesse voor het Midden-Oosten was dan ook flink geslonken sinds de Suez Crisis. De Verenigde Staten zaten met de handen in het haar rond de Vietnamoorlog en de oude Europese machten hadden hun zeggenschap in de regio verloren. Bovendien had Frankrijk de voorbije jaren naarstig aan betere relaties met de Arabische wereld gewerkt en het land wilde deze nu niet in gevaar brengen door ondoordachte reacties op holle aantijgingen. De aanloop naar de Zesdaagse Oorlog speelde zich overigens eerder lokaal af in de vorm van oude vijandschappen en spanningen.

Wanneer Nasser echter de VN verzocht zijn troepen terug te trekken van aan de Egyptisch-Israëlische grens stond de internationale gemeenschap perplex. Vooral de snelle reactie van U Thant oogstte erg veel kritiek in zowel de Amerikaanse als Franse pers. Vanaf dat moment berichtte *Le Nouvel Observateur* via correspondenten in Caïro en Tel Aviv over de situatie ter plaatse, waardoor het Franse tijdschrift een veel gevarieerder beeld bracht dan zijn Amerikaanse tegenhangers.

Vanwege de Amerikaanse betrokkenheid bij de Vietnamoorlog was het Midden-Oosten-beleid van Washington niet altijd even duidelijk. De regio was dan ook verre van prioritair voor de Johnsonadministratie. Beide Amerikaanse tijdschriften berichtten vooral over de beslissingen in de Verenigde Naties aan de vooravond van de oorlog. Was dit omdat Washington zelf geen duidelijke houding aannam tegenover de groeiende crisis? De eerder late reactie van de Verenigde Staten op de zich opstapelende spanningen in de Arabische wereld kreeg zijn evenbeeld in de pers. *Time* en *Newsweek* maakten pas een week na de aanvang van de Israëlische bombardementen melding van een oorlog. Zo volgden zij eveneens hun regering wanneer deze het politieke spel in Tel Aviv betreurde. Gematigde figuren werden er vervangen door meer militante en daadkrachtige namen als Dayan of Meir.

Bovendien lieten beide tijdschriften hun politieke kleur af en toe uitschijnen. Zo berichtte het eerder democratische *Newsweek*

uitgebreid over de machtswissel die zich in de Israëliëse regering voltrok, evenals over de Amerikaanse reactie daarop. *Time* daarentegen had vooral aandacht voor de technische details van de oorlog en maakte geen melding van de Johnsons reactie op de groeiende invloed van Dayan in Israël.

De kritiek die beide tijdschriften toch wel hadden op Israël voor het uitbreken van de oorlog verdween als sneeuw voor de zon wanneer Tel Aviv als overwinnaar uit het hele avontuur te voorschijn kwam. Vanaf juni 1967 waren de Arabieren plots de grote boosdoeners. Ook de kritiek die zowel *Time* als *Newsweek* eerder op de Verenigde Naties hadden gegeven keerde zich nu tegen de Arabische staten. Zij konden niet om met hun nederlaag en verspreidden valse berichten om het verlies te minimaliseren.

Frankrijk had zich gedurende het hele conflict wat afzijdig gehouden. De Gaulle wilde de recentelijk herstelde banden met de Arabische wereld niet in het gedrang brengen en beweerde een neutrale positie in te nemen. Deze houding oogstte erg veel kritiek in *Le Nouvel Observateur*. Frankrijk zou zijn oude beloften breken en Israël in de steek laten. Daar Parijs zelf dus amper betrokken was bij het conflict zocht het tijdschrift naar andere verantwoordelijken voor de escalatie van het conflict. Dit bracht de redactie tot beschuldigingen aan het adres van de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie. Een conclusie die de Franse regering zelf ook reeds had gemaakt. Door hun onderlinge wedijver hadden beide grootmachten geen aandacht gehad voor de situatie in het Midden-Oosten, waardoor een oorlog onvermijdelijk geworden was. *Le Nouvel Observateur* zag de Zesdaagse Oorlog als een zoveelste etappe in de Koude Oorlog en interpreteerde dan ook de hele crisis vanuit dat perspectief. In dat licht werd ook de neutraliteit van de Franse regering gezien, maar veel begrip kon het tijdschrift toch niet opbrengen voor deze houding.

Een eenduidige mening hield *Le Nouvel Observateur* er echter niet op na. De artikels waren erg gekleurd afhankelijk van de schrijver en diens locatie. Berichten van de correspondent in Caïro waren

duidelijk Egyptisch getint. Dit ging ook op voor de verslaggeving vanuit Tel Aviv. Waren deze opvallende verschillen het gevolg van censuur of werden ook de Franse correspondenten ter plaatse beïnvloed door propaganda?

Hoofdstuk VI – Een Arabisch-Israëlsche vrede in zicht?

Na de enorme Israëlsche overwinning was het vinden van een duurzame oplossing voor de Arabisch-Israëlsche vijandschap zo mogelijk nog moeilijker geworden. Een *Newsweek* columnist hield er in dit verband een duidelijk Amerikaanse mening op na: "How could the Arabs contend that the Israelis should be punished for a war already started and for striking first in defense of their existence?"⁶¹⁵

6.1. De Arabische oorlogszucht kende geen einde

"Though it recently suffered one of the worst military defeats in modern history, the Arab world does not seem to have awakened to the reality. Instead of trying to salvage what they can, the Arabs are busy blaming just about everybody but themselves [...]"⁶¹⁶. Het leek er inderdaad op dat *Time* gelijk had en dat de Arabische landen te druk bezig waren met het bagatelliseren van hun verlies om reeds onderhandelingen met Israël te kunnen beginnen. Toch waren er ook Arabieren die de realiteit onder ogen durfden te zien. Het meest respect verdiende koning Hussein van Jordanië. Zijn land had het hardst gevochten en gebruikte toch geen excuses om de zware nederlaag te verbloemen. De

⁶¹⁵ K. CRAWFORD, "Middle East outcome", *Newsweek*, 17 juli 1967, p.21.

⁶¹⁶ "The least unreasonable Arab", *Time*, 14 juli 1967, p.22.

appreciatie van het tijdschrift voor de Jordaanse koning kon ook wel verband houden met zijn vraag om hulp aan Washington, terwijl de meeste andere landen zich tot Moskou wendden. Bovendien was hij de enige Arabische leider die naast zijn manschappen aan het front had gestaan gedurende de rampzalige oorlog. Hiervoor kreeg hij niet enkel in de Arabische wereld veel bewondering, maar ook *Time* wist deze heldenmoed wel te appreciëren. Verder was Hussein ook de enige Arabier die de noodzaak van coëxistentie met Israël scheen in te zien. Hij gebruikte al zijn overredingskracht om de andere leiders te overtuigen van de noodzaak van Arabisch toeverleg. De *Timeredactie* zag hier echter andere motieven in het spel dan enkel de hoop op vrede. Jordanië had tijdens de oorlog immers de Westelijke Jordaanoever verloren – één van de meest vruchtbare gebieden, zowel wat landbouw als toerisme betrof: "Hussein cannot long hope to survive [...] without getting the west bank of his coutry back."⁶¹⁷ Het tijdschrift kon zijn sympathie voor de jonge koning echter niet verbergen wanneer het de lastige situatie omschreef waarin de Jordaanse vorst zich aan de vooravond van de net gestreden Zesdaagse Oorlog bevond. Het tijdschrift sprak over de Arabische terroristen die van op Jordaans grondgebied Israël bestookten, over hoe Hussein vreesde voor zijn troon en dan toch maar een pact sloot met Nasser en over zijn moed aan het front. "[...] he seemed a symbol of courage in the face of odds, and his stature among his fellow Arabs grew overnight."⁶¹⁸

Le Nouvel Observateur sprak eveneens positief over de Jordaniër, die na een teleurstellende reactie op zijn vraag om hulp aan het Oosten zich tot de Verenigde Staten wendde. President Johnson wilde echter enkel hulp toezeggen als Hussein Israël zou erkennen⁶¹⁹. Een duidelijke nuancering in vergelijking met *Time*, dat enkel sprak over Husseins vraag om hulp, maar niet over de

⁶¹⁷ *Ibidem*.

⁶¹⁸ *Ibidem*, p.23.

⁶¹⁹ A.-P. LENTIN, "Un sommet difficile", *Le Nouvel Observateur*, 12 juli 1967, p.10.

daaraan verbonden Amerikaanse voorwaarden. Bovendien wist het Franse tijdschrift te melden dat de Hasjemietische koning niet té afhankelijk wilde worden van de Verenigde Staten. Een voornemen waar de Gaulle niets dan lof voor had. Daarom tekende de Jordaanse regering in Amman een volledig nieuw buitenlands beleid uit. *Le Nouvel Observateur* sloot de omvorming van het koninkrijk Jordanië naar een Palestijnse republiek – iets waar in de Amerikaanse pers nooit sprake van was – niet uit⁶²⁰.

Naast de Jordaanse lotgevallen had *Time* ook aandacht voor de andere Arabische landen. Het tijdschrift schetste kort hoe Nasser de volledige Egyptische legertop ontsloeg om zelf stevig in het zadel te kunnen blijven. In Syrië scheen het verlies de Ba'athisten populairder gemaakt te hebben en ook het Irakese regime bleef onaangeroerd. Voor de Saudische Feisal zag de *Timeredactie* echter grotere gevolgen. Hij had zich zo ver mogelijk van het strijdgewoel gehouden en, hoewel hij nu wel met veel geld over de brug kwam voor de heropbouw van de getroffen naties, kon hij zijn aanspraken op het Arabische leiderschap wel vergeten.⁶²¹

Uitzicht op vrede was er helaas nog lang niet. "As it is now Israel holds almost all the cards"⁶²², Tel Aviv kon dus eisen stellen. Om het even welk compromis zou echter moeilijk aanvaardbaar zijn voor de Arabische leiders. Zij hadden hun volk immers steeds voorgehouden dat Israël verwoest moest worden, dat ze de 'joden in de zee zouden drijven'. Diezelfde bevolking nu van het tegendeel overtuigen zou een hele beproeving worden. *Le Nouvel Observateur* wist te melden dat de bevolking zo belust was op wraak dat zelfs Nasser geen onderhandelingen met Israël durfde aan te knopen. "Ce cessez-le-feu, c'est une honte"⁶²³. De man in de straat was echter niet het meest prangende probleem. Eerst moesten de Arabische leiders zelf overtuigd worden van de voordelen van coëxistentie. Vooral de Syrische en de Algerijnse

⁶²⁰ *Ibidem*.

⁶²¹ "The least unreasonable Arab", *Time*, 14 juli 1967, p.25.

⁶²² *Ibidem*, p.30.

⁶²³ J. ALIA, "L'an prochain à Jérusalem", *Le Nouvel Observateur*, 5 juli 1967, p.10.

president waren grote tegenstanders van een meer gematigde houding ten aanzien van Israël. *Time* gaf het komende Arabische topperleg dan ook maar weinig kans op slagen, aangezien de Arabieren het zelfs onderling niet eens konden worden. "Even when the Arab countries dit try to do something, they got nowhere"⁶²⁴ klonk het, en "As usual, they [de Arabische leiders] could not even cope with one another"⁶²⁵. Nasser echter leek enigszins bijgedraaid. Hij scheen te beseffen dat onderhandelingen de enige manier waren om zich uit de problemen te werken. "Among such irrational hawks as Aref [Irakees leider] and Boumediene, Nasser sounded almost like a dove."⁶²⁶ Ruim twee maanden na het beëindigen van de Zesdaagse Oorlog kwam er echter nog steeds geen schot in de zaak. *Time* omschreef de situatie als volgt: "Arab leaders have not yet found a common policy for coming to grips with the realities of defeat. They have not even been able to agree on how to use their most powerful economic weapon: oil."⁶²⁷

Time omschreef hoe Nasser ondertussen de grootse moeite had om het hoofd boven water te houden. "Israeli officials have [...] predicted that Egypt's President Gamal Abdel Nasser could not possibly survive the Arab debacle"⁶²⁸. *Time* meldde dat Nasser zijn hachje probeerde te redden door niet enkel zowat zijn hele legerstaf te ontslaan, maar ook door zijn oude vriend en medestander generaal 'Amer onder huisarrest te plaatsen, waarna deze 'zelfmoord' pleegde⁶²⁹. Over deze vermeende zelfmoord bestond officieel geen uitsluitel, maar *Le Nouvel Observateur* maakte daar geen probleem van, de uitkomst bleef immers gelijk: "Suicide? Assassinat politique? En tout cas, le maréchal Amer est mort"⁶³⁰. *Newsweek* legde de nadruk op de vriendschap tussen 'Amer en de Egyptische president: "Nasser's closest friend took

⁶²⁴ "Divided in defeat", *Time*, 30 juni 1967, p.25.

⁶²⁵ "Coping in Karthoum", *Time*, 11 augustus 1967, p.23.

⁶²⁶ "Skirmishes & minisummits", *Time*, 21 juli 1967, p.26.

⁶²⁷ "No mood for accommodation", *Time*, 1 september 1967, p.23.

⁶²⁸ "The boss holds out", *Newsweek*, 23 oktober 1967, p.41.

⁶²⁹ "Tough times for Nasser", *Time*, 22 september 1967, p.37.

two massive doses of poison and died"⁶³¹. Het tijdschrift illustreerde hiermee dat Nasser meer dan enkel politiek kapitaal had verspeeld in de Zesdaagse Oorlog.

Naast zijn eigen militaire raadgevers schoof de Egyptische president de verantwoordelijkheid voor de beschamende nederlaag ook in Russische schoenen. Moskou zou hem niet ter hulp geschoten zijn na de vernietiging van zijn luchtmacht, hoewel hieromtrent wel afspraken bestonden. Vanuit de Sovjet-Unie klonk echter een heel ander verhaal en het stuurde een afgevaardigde om Nasser te laten weten dat zijn beschuldigingen hem niet in dank werden afgenomen.⁶³² Ook *Le Nouvel Observateur* bracht hier uitgebreid verslag over⁶³³. De Egyptische president maakte echter niet enkel Rusland verwijten, zowat iedereen die ook maar iets met de oorlog te maken kon hebben kreeg een beschuldiging naar het hoofd geslingerd: "[Nasser] juggled the blame for his battlefield debacle on everyone from Lyndon Johnson to the commander of the Egyptian Air Force"⁶³⁴. *Newsweek* kwam al snel achter de redenen voor deze wilde beschuldigingen; het Egyptische leger bleek erg onbetrouwbaar en de Egyptische middenklasse was steeds misnoegder over het optreden van zijn president. Het tijdschrift liet weten dat er anti-Nassermoppen circuleerden in de straten van Caïro en dat sommigen zelfs openlijk spraken over een nieuwe regering. Niet enkel in eigen land vreesde de Egyptische president voor zijn leiderspositie, ook in de Arabische wereld zag hij zijn gezag uitgedaagd en dit door de Algerijn Boumediene en de Syriër Attassi. "Each was obviously anxious to replace Nasser as the new leader of the Arab left", wist *Time* te melden⁶³⁵.

⁶³⁰ J. ALIA, "Les événements d'Égypte", *Le Nouvel Observateur*, 20 september 1967, p.14.

⁶³¹ "Fateful friendship", *Newsweek*, 15 september 1967, p.24.

⁶³² "Divided in defeat", *Time*, 30 juni 1967, p.25.

⁶³³ J. ALIA, "Le rapport Zakharov", *Le Nouvel Observateur*, 28 juni 1967, p.10.

⁶³⁴ "A night to remember", *Newsweek*, 7 augustus 1967, p.30.

⁶³⁵ "Divided in defeat", *Time*, 30 juni 1967, p.25.

Le Nouvel Observateur schatte Nassers kansen evenmin hoog in. Onder de titel "Comment Nasser peut se maintenir" omschreef het tijdschrift de situatie in Egypte. De journalist had het over de Egyptische nood aan een succes, iets waaraan de bevolking zich kon optrekken. Dit was wat Nasser te doen stond als hij zijn functie als president van het land wilde behouden: "On attend maintenant de lui un retournement, un succès, qu'il sauve l'honneur. Il ne se maintiendra qu'à ce prix. Or, que peut-il faire?"⁶³⁶ Het leiderschap over de Arabische wereld was de Egyptische president volgens het Franse tijdschrift voorgoed kwijt⁶³⁷. Dit wilde echter niet zeggen dat Nasser geen invloedrijke speler meer was in het Arabische politieke landschap. Hij zou nu echter veel meer rekening moeten houden met de andere leiders, waaronder heethoofden als Boumediene en Attasi⁶³⁸. Bovendien zat Egypte met enorme financiële problemen. Hierdoor was een erg expliciet anti-Israëlische houding om zijn imago op te waarderen geen optie. Nasser moest immers de bemiddelende grootmachten om geld vragen⁶³⁹. De tegenkanting van de Egyptische president tegen de guerilla-voorstellen van Syrië en Algerije zouden in deze passen. Pacifistisch was de man echter niet. Hij stelde immers voor om de verschillende Arabische strijdmachten onder één commando te plaatsen om zo een gigantisch leger op de been te brengen om Israël eens en voor altijd te vernietigen⁶⁴⁰.

Over de vijandigheid van de Arabieren jegens Israël bestond ook in *Newsweek* geen enkele twijfel. Bovendien had het tijdschrift het over de steeds groter wordende barsten in het Arabische blok. De Saudische Feisal, bijvoorbeeld, deed de Egyptische bewering

⁶³⁶ J. ALIA, "Comment Nasser peut se maintenir", *Le Nouvel Observateur*, 12 juni 1967, p.16.

⁶³⁷ A.-P. LENTIN, "Un sommet difficile", *Le Nouvel Observateur*, 12 juli 1967, p.11.

⁶³⁸ A.-P. LENTIN, "Les silences du colonel Nasser", *Le Nouvel Observateur*, 19 juli 1967, p.6.

⁶³⁹ *Ibidem*.

⁶⁴⁰ *Ibidem*, p.7.

dat de Amerikaanse en Britse luchtmacht met Israël zou hebben meegevochten, af als een grove leugen.⁶⁴¹ De conferentie van Arabische leiders begin september leverde dan ook weinig op, enkel Saudi-Arabië en Egypte bereikten een akkoord in verband met de Jemenitische burgeroorlog. Over Israël raakten de Arabieren het, zoals verwacht, niet eens.⁶⁴² "Intra-Arab rivalries and discord seemed to have doomed all chance for the conference [...]"⁶⁴³, *Newsweek* kreeg gelijk.

Naast de politieke problemen lieten ook de economische gevolgen van de oorlog lieten zich steeds harder gelden. Egypte kampte met een enorm geldtekort als gevolg van de mobilisatie, de slechte katoenoogst en het gesloten Suezkanaal. Jordanië moest duizenden nieuwe vluchtelingen van voedsel en onderdak voorzien en zowat alle Arabische landen gaven erg veel geld uit aan de herbewapening van hun legers.

"[...] the impact of those losses [Arabische soldatenlevens] was small compared with the crippling economic aftermath of defeat."⁶⁴⁴ *Time* berichtte dat 500 000 Egyptische schoolkinderen op de katoenvelden de insecten van de bedreigde planten moesten halen. Het tijdschrift vermeldde ook verschillende leningen van meer goeide – olierijke – Arabische landen aan Egypte om in de meest belangrijke behoeften te voorzien.⁶⁴⁵ Het land zelf lanceerde een oproep aan zijn inwoners om donaties te doen aan de regering en Nassers propaganda bereidde de bevolking voor op slechte tijden.⁶⁴⁶ De anders erg winstgevende toeristische sector zag zwarte dagen en Egyptes meest winstgevende oliebronnen bevonden zich in de door Israël bezette

⁶⁴¹ "Arabs in disarray: who let who down?", *Newsweek*, 3 juli 1967, p.23.

⁶⁴² "Summitry, Arab style", *Newsweek*, 4 september 1967, p.32.

⁶⁴³ *Ibidem*.

⁶⁴⁴ "Picking up the pieces", *Time*, 7 juli 1967, p.22.

⁶⁴⁵ *Ibidem*.

⁶⁴⁶ "Cruel & difficult struggle", *Time*, 4 augustus 1967, p.30.

Sinaiwoestijn. "Nasser is going to have a tough time dodging bankruptcy", voorspelde *Time*⁶⁴⁷.

Ook Jordanië, dat in gewone omstandigheden al afhankelijk was van Westerse subsidies, kon buitenlands geld goed gebruiken. Bovendien had het land de vruchtbare Westelijke Jordaanoever verloren.⁶⁴⁸ Het tijdschrift gaf een overzicht van de verliezen per land, waaruit bleek dat inderdaad Egypte en Jordanië de zwaarste gevechten hadden geleverd en dus de meeste verliezen hadden geleden. Syrië bleek vooral de anderen te hebben opgehitst, wanneer de oorlog er dan ook echt kwam ondernamen de Syriërs pas actie wanneer Israël ook rechtstreeks hun gebieden bedreigde: "Syrian President Nouredin Attassi and his ruling Baathist party were unmasked as paper tigers for championing total war and then offering no more than nuisance shelling until the Israelis turned full wrath on Syrian gun emplacements."⁶⁴⁹

Newsweek noch *Le Nouvel Observateur* besteedden veel aandacht aan deze economische gevolgen van de oorlog.

Zowel de politieke als economische problemen vroegen om Arabisch toeverleg. De leiders kwamen op 16 en 17 juni een eerste keer samen in Kuweit, zonder noemenswaardige gevolgen. Wat iedereen reeds wist werd er bevestigd. Volgens *Le Nouvel Observateur* namen veel Arabische landen deel aan de top om hun haat jegens Israël nogmaals duidelijk te laten blijken. Syrië en Algerije in het bijzonder, zij spraken over guerilla raids in de grensgebieden. Iets waar Nasser helemaal niet voor te vinden was. Het Franse tijdschrift merkte op dat deze oorlogszuchtige landen wel handel bleven drijven met het Westen, dat toch vooral pacifisme voorop stelde. Aan de andere kant van het Arabische politieke spectrum bevonden zich de gematigde naties zoals Saudi-Arabië en Marokko. Het tijdschrift verduidelijkte hun houding aan de hand van volgende tekst: "[Feisal] préfère dire

⁶⁴⁷ *Ibidem*.

⁶⁴⁸ *Ibidem*; "The least unreasonable Arab", *Time*, 14 juli 1967, p.23.

⁶⁴⁹ "The least unreasonable Arab", *Time*, 14 juli 1967, p.25.

franchement qu'il n'entend pas se rendre à une conférence des chefs d'Etat arabes pur y être mis en accusation"⁶⁵⁰

Toch had de Jordaanse Hussein na deze bijeenkomst nog hoop en schraapte hij al zijn prestige bij elkaar om een maand later opnieuw een conferentie te beleggen, dit maal in het Sudanese Karthoum. De uitkomst van de conferentie betekende echter geen markante verandering in de Arabisch-Israëliëse relaties en zelfs niet in de Arabische relaties onderling. Nasser viel op door zijn gematigdheid, maar verder bleven de oude vetes bestaan, evenals de onenigheid over de te volgen strategie tegenover Israël. *Newsweek* verwoordde de situatie als volgt: "This discordant clash of Arab against Arab [...] is neither new nor unnatural. For the Arabs are a people with great glory in their past and great dreams for their future, but little to show for the present except for a painful assortment of frustrations"⁶⁵¹. Toch sprak het tijdschrift de hoop uit op betere tijden. Nassers afgezwakte houding ten aanzien van de Arabieren zou wel eens het begin kunnen betekenen van "a confrontation with reality". Waardoor beide partijen zich minder extreem zouden opstellen en de kans op een akkoord toenam⁶⁵².

6.2. Het vluchtelingenprobleem: was er een terugkeer mogelijk?

De aanwezigheid van duizenden Palestijnse vluchtelingen versterkte, vooral in Jordanië, de economische problemen. Meteen na de oorlog maakte *Time* melding van Joods-Arabische samenwerking in Jeruzalem, maar de vriendschap bleef beperkt tot deze stad. Elders op de Westelijke Jordaanoever vluchtten duizenden mensen de grens met Jordanië over. "[...] the refugee

⁶⁵⁰ P.-A. LENTIN, "Un sommet difficile", *Le Nouvel Observateur*, 12 juli 1967, p.11.

⁶⁵¹ "Mideast: hail to conquered hero", *Newsweek*, 11 september 1967, p.21.

⁶⁵² *Ibidem*.

problem, which for the past 19 years has probably been the greatest single source of enmity between Israel and the Arab states, has been made vastly more complex by the war.”, stelde *Time* vast⁶⁵³. Een oplossing voor het probleem zat er volgens het tijdschrift niet meteen aan te komen. De vluchtelingen vormden voor de Arabische leiders immers een veel te waardevol politiek wapen tegen Israël. Jordanië leed echter enorm onder de duizenden extra burgers, ze vormden een broedhaard voor anti-Israëlische terreur. Door hun aantal betekenden ze ook een factor waar op politiek vlak zeker rekening mee gehouden moest worden. Daarenboven legden ze een hypotheek op de voordien reeds hulpbehoevende Jordaanse economie. “Hussein has been the only Arab leader to encourage Palestinian refugees to come out of their camps, get themselves a job, and take part in the life of the land. But there are no longer any jobs left.”⁶⁵⁴, het land kon duidelijk buitenlandse hulp gebruiken. Arabische landen zonden hulpgoederen, maar de Sovjet Unie bleek te hard begaan met de herbewapening en had geen oog voor de vluchtelingen⁶⁵⁵.

De enige andere oplossing was het terugzenden van de vluchtelingen naar het recentelijk door Israël veroverde gebied. Daarover startten dan ook al snel gesprekken en eind augustus keerden de eerste Palestijnen weer naar de Westelijke Jordaanoever terug. Op dat moment echter begon de Jordaanse radio berichten uit te zenden waarin de terugkerende vluchtelingen ertoe werden aangezet zich tegen de Israëli's te verzetten eens ze weer thuis waren. Hierdoor verstrakte Israël zijn veiligheidsmaatregelen en zou de terugkeer van de resterende vluchtelingen wel eens voor onbepaalde duur kunnen

⁶⁵³ “The refugees”, *Time*, 7 juli 1967, p.24.

⁶⁵⁴ “The least unreasonable Arab”, *Time*, 14 juli 1967, p.24.

⁶⁵⁵ *Time*, 7 juli 1967, p.23.

uitgesteld worden. "There have been increasing signs of civil disobedience among the West Bank Arabs [...] Tel Aviv may well decide that it has admitted too many Arabs already.", concludeerde *Time*⁶⁵⁶. Israël maakte het de Jordaniërs er dan ook niet makkelijker op door slechts 24 uren op voorhand te laten weten welke vluchtelingen de grens over mochten⁶⁵⁷. Wanneer op 31 augustus de grens officieel weer sloot was daar in praktijk niet veel van te merken. Israël wierp geen barricades op en de tenten waarin de weerkerende Arabieren ontvangen werden, bleven gewoon staan⁶⁵⁸. De *Time*redactie liet weten dat Israël nog steeds Palestijnen toeliet, zolang ze geen moeilijkheden veroorzaakten. Zo konden kinderen die gescheiden raakten van hun ouders de grens oversteken, evenals boeren, kleine handelaars en winkelluitbaters⁶⁵⁹. Het tijdschrift concludeerde dat dit Israëlische gebaar mooie reclame vormde voor het land naar de buitenwereld toe: "A reminder for the world that Israel has not really removed the welcome mat."⁶⁶⁰.

Newsweek sprak veel minder hartelijk over de Israëlische houding ten aanzien van de Palestijnen. "Late last week, as the first Arab refugees began to recross the Jordan en route to their homes in Israeli-occupied territory, Israeli officials coldly turned back those whom they considered security risks."⁶⁶¹

Le Nouvel Observateur had evenmin een rooskleurig beeld klaar. Israël liet inderdaad vluchtelingen terug toe in de bezette gebieden: "C'est une admirable scène de propagande. Mais elle ne pouvait faire oublier qu'il passe, chaque jour, deux fois plus de monde dans le sens contraire"⁶⁶². Het tijdschrift publiceerde verschillende foto's van Palestijnen op weg naar de Jordaanse

⁶⁵⁶ "Return of the natives", *Time*, 25 augustus 1967, p.22.

⁶⁵⁷ "No mood for accommodation", *Time*, 1 september 1967, p.23.

⁶⁵⁸ "Still crossing the Jordan", *Time*, 8 september 1967, p.21.

⁶⁵⁹ *Ibidem*, p.22.

⁶⁶⁰ *Ibidem*.

⁶⁶¹ "No kibitzers wanted", *Newsweek*, 28 augustus 1967, p.26.

⁶⁶² G. MARTINET, "La prison du rêve", *Le Nouvel Observateur*, 26 juli 1967, p.9.

vluchtelingenkar
pays”, “Fils de
...”⁶⁶³. Het tijdsch
van Israëliische
duidelijk.

n'est plus ton
e foto "Va-t-en
e bewoondingen
oodschap was

Het tijdschrift had ook aandacht voor de praktische situatie waar de vluchtelingen zich in bevonden: “Des gens qui ont faim et chaud le jour, faim et froid la nuit [...]”, omschreef de journaliste de situatie kort en bondig⁶⁶⁴. Iedereen was op zoek naar familieleden en vrienden. De volwassenen zagen er vermoeid uit en kinderen keken met grote, verschrikte ogen de wereld in. Jordanië had verre van genoeg middelen om de duizenden mensen op te vangen, maar wanneer een man probeerde terug te keren ontzegde een Israëliische soldaat hem brutaal de toegang tot de bezette gebieden. Deze miserabele sfeer was de ideale kweekvijver voor haat- en wraakgevoelens ten aanzien van Israël: “Sous les tentes déchirées, dans l’air sec et brûlant du désert, les réfugiés attendent mais, cette fois, ils n’attendent pas vingt ans que s’entendent ou se déchirent des grands puissances.

⁶⁶³ J. ALIA, “L’an prochain à Jérusalem”, *Le Nouvel Observateur*, 5 juli 1967, p.10-11.

⁶⁶⁴ J. ALIA, “L’an prochain à Jérusalem”, *Le Nouvel Observateur*, 5 juli 1967, p.11.

Et entre eux se glisse déjà un mot d'ordre bien connu: l'an prochain ... à Jérusalem!"⁶⁶⁵

Hoewel Tel Aviv er alles aan deed om geen slecht figuur te slagen met zijn vluchtelingenbeleid konden de Israëli's niet voorkomen dat vele vluchtelingen met schandaalverhalen de grens overstaken: "Jewish troops were raping Arab women, they said. Arab property was being usurped; innocent men, women and children were being killed"⁶⁶⁶. *Time* achtte deze beschuldigingen echter niet bewezen. Wel berichtte het tijdschrift over compensaties van het Israëli'sche leger voor het lenen van Arabische voertuigen, die meestal reeds aan de eigenaar terug bezorgd waren. Ook *Newsweek* had het over valse beschuldigingen aan het adres van de Israëli'sche overheid. Dit maal kwamen de aantijgingen van de Jordaanse overheid. Deze wist te melden dat het Israëli'sche leger de Palestijnen dwong hun huizen te verlaten en naar Jordanië te trekken. Het tijdschrift had zo zijn twijfels bij deze klachten: "This and other Arab accusations outraged Brig. Gen. Chaim Herzog, military governor of occupied Jordan. He angrily denied the charges, and indeed his rule appeared relatively benevolent"⁶⁶⁷.

Le Nouvel Observateur had het dan weer over de tweestrijd waarin de Israëli'sche gezaghebbers zich bevonden. Enerzijds waren minder Arabieren in de bezette gebieden ook minder problemen en risico's voor de bezetter. Anderzijds zorgde meer vluchtelingen voor meer problemen in Jordanië en dus onvermijdelijk ook voor meer problemen tussen Israël en Jordanië. Een Jordanië dat wel eens de hele Arabische wereld van een excuus zou kunnen voorzien tot vijandigheden ten aanzien van de kleine Joodse staat⁶⁶⁸.

⁶⁶⁵ *Ibidem*.

⁶⁶⁶ "The refugees", *Time*, 7 juli 1967, p.24.

⁶⁶⁷ "Moshe and the mukhtars", *Newsweek*, 3 juli 1967, p.24.

⁶⁶⁸ V. CYGIELMAN, "Israël découvre les Arabes", *Le Nouvel Observateur*, 19 juli 1967, p.5.

Israël had in de recentste oorlog zijn grondgebied enorm uitgebreid. Op deze nieuwe gebieden bevonden zich echter plaatsen en mensen die het beheer ervan niet altijd even makkelijk maakten. "Theirs was the pride of triumph, but theirs, too, were the enormous obligations involved in any conquest of people and property"⁶⁶⁹, omschreef *Time* de situatie. Met de verovering van Jeruzalem kreeg Israël de verantwoordelijkheid voor verschillende christelijke, joodse en islamitische heilige plaatsen. Tel Aviv zei dan ook volledige vrije toegang tot deze plaatsen te zullen garanderen voor alle geloofsgroepen. "Still, it is people, not real estate that is causing the most difficulty [...] Israel is now responsible for the welfare of 1 330 000 hostile Arabs [...]"⁶⁷⁰, merkte het Amerikaanse tijdschrift op. De bezetter moest hen niet alleen voorzien van voedsel en onderdak, hij moest ook de terroristen en saboteurs eruit halen. *Time* kon opnieuw zijn bewondering voor de Israëliëse aanpak niet verbergen: "Despite such difficulties, the Israelis have succeeded in restoring normality to an astonishing degree. [...] When the situation has called for toughness, the Israelis have supplied it in good measure"⁶⁷¹. De redactie omschreef hoe Israël het bestuur van de Palestijnse dorpen en steden weer aan hun respectievelijke burgemeesters toevertrouwde. Bovendien moedigde het land de Arabieren ook aan om terug voor water- en elektriciteitsvoorziening te zorgen. Kortom, het leven moest zo snel mogelijk weer zijn normale gang gaan. Enkel in Jeruzalem scheen dit echt te lukken. Daar werkten de Israëliëse en Jordaanse politie vreedevol naast elkaar om er de orde te handhaven. Een Palestijnse schrijver liet zich er zelfs het volgende ontvallen: "Jews and Arabs, we are brothers again"⁶⁷².

Afgezien van deze ene optimist zag het er in de bezette gebieden alles behalve hoopvol uit. "How long would Israel want to hang onto such problems?", vroeg *Time* zich af. Het tijdschrift ging de

⁶⁶⁹ "Efficient conquerors", *Time*, 30 juni 1967, p.26.

⁶⁷⁰ *Ibidem*.

⁶⁷¹ *Ibidem*.

⁶⁷² "The refugees", *Time*, 7 juli 1967, p.23.

verantwoordelijkheid hiervoor bij de Arabieren zoeken, zolang zij niet bereid waren tot onderhandelen kon Israël de situatie in de bezette gebieden enkel leefbaar proberen maken. Dat is dan ook wat de regering deed; Tel Aviv liet zaden verspreiden om een nieuw landbouwseizoen te kunnen beginnen en ingenieurs dachten irrigatiesystemen uit. Vluchtelingen mochten de Gazakampen vanaf nu overdag verlaten en er kwamen schoolboeken in het Arabisch. Als beide volkeren erin slaagden samen te werken voorzag de *Time* redactie een mooie toekomst voor het gebied; "If a viable West Bank economy can be created with Israeli know-how and the cooperation of the conquered Arabs, the region could well develop into a solution to the refugee problem [...]"⁶⁷³. Het tijdschrift had niets dan lof voor het Israëlische aanpassingsvermogen. Uitgebreide omschrijvingen van het Joodse respect voor de Arabieren volgden. Zo was er de manier waarop er op erg korte tijd ook Arabische radio en tv waren. Het tijdschrift wilde duidelijk zijn lezers overtuigen van de Israëlische goodwill ten aanzien van de Palestijnen. In scherp contrast stonden daar de Arabische haatcampagnes tegenover. "Political and religious Arabs of Jerusalem called for a campaign of non-cooperation with Israel"⁶⁷⁴. De Israëlische overheid reageerde echter snel en accuraat, "With a little psychological warfare [...]", zo wist *Time* zijn lezers te melden. De politie schilderde waarschuwingssymbolen op de gesloten luiken van stakende Arabische handelaars.

Ook *Newsweek* – dat over de Jordaans-Israëlische samenwerking in verband met de vluchtelingen veel minder positief was geweest dan *Time* – sprak nu over een vruchtbare samenwerking tussen de achtergebleven of teruggekeerde Palestijnen en de Israëlische bezetter: "Those who had remained [...] found the occupation was far less severe than they had feared"⁶⁷⁵. Toch haalde dit tijdschrift ook aan dat Israël maatregelen moest nemen tegen sommigen

⁶⁷³ "Digging in to stay", *Time*, 11 augustus 1967, p.20.

⁶⁷⁴ *Ibidem*, p.23.

⁶⁷⁵ "Moshe and the mukhtars", *Newsweek*, 3 juli 1967, p.24.

van zijn eigen soldaten om de orde te bewaren. "Dozens of Jewish soldiers were hauled before courts-martial and handed jail terms of up to six months for looting or smuggling"⁶⁷⁶. Verder maakte het tijdschrift in verhouding tot *Time* erg weinig melding van de Palestijnse vluchtelingen. *Le Nouvel Observateur* benaderde de Israëliëse bezetting dan weer erg nuchter: "Les 'bons' occupants n'existent pas. Une occupation est toujours mauvaise. Tout au plus peut-elle dans certaines circonstances, devenir tolérable, relativement supportable"⁶⁷⁷.

6.3. Interne Israëliëse problemen en een verharde houding ten aanzien van de Arabieren

Voor het aanvangen van de vijandigheden had Levi Eshkol reeds veel van zijn politieke geloofwaardigheid verspeeld door het blijven hopen op een diplomatieke oplossing. Toen resulteerde dat in de aanstelling van Dayan tot minister van defensie. Na de oorlog stond Eshkol helemaal in de schaduw van zijn heldhaftige collega. Deze situatie vertaalde zich uiteraard in een machtsverschuiving. Moshe Dayan lette niet op zijn woorden en deed regelmatig uitspraken die later door overheidswoordvoerders weerlegd of gecorrigeerd moesten worden. Zo zei hij een maand na de Zesdaagse Oorlog dat hij zowel de Westelijke Jordanoever als de Gazastrook als volwaardige delen van Israël beschouwde. Een uitspraak die later door officiële woordvoerders ontkend zou worden. De onenigheid tussen Eshkol en Dayan kwam steeds duidelijker aan de oppervlakte en ook *Newsweek* merkte dit op: "In a weekend newspaper interview, Eshkol went to some pains to downgrade Dayan's role in Israel's desert victory and to suggest that the dashing general might be ousted from his Cabinet post"⁶⁷⁸. Het

⁶⁷⁶ *Ibidem*.

⁶⁷⁷ V. CYGIELMAN, "Israël découvre les Arabes", *Le Nouvel Observateur*, 19 juli 1967, p.5.

⁶⁷⁸ "Political cross fire", *Newsweek*, 17 juli 1967, p.24.

tijdschrift had het over een strijd om Israël's naoorlogse leiderschap. "Thus, all the signs suggested that the Israelis first have to settle their own squabbles before they get on with the business of trying to negotiate with the Arabs"⁶⁷⁹, concludeerde *Newsweek*.

Le Nouvel Observateur sprak over de uitslag van een eventuele volksraadpleging; als de Israël's tussen Eshkol en Dayan zouden moeten kiezen kwam deze laatste er per definitie als meest populaire uit⁶⁸⁰. "Dayan [...] possède un charme, un magnétisme dont Levi Eshkol est totalement dépourvu"⁶⁸¹. Bovendien bracht de af en toe open rivaliteit tussen beide mannen Eshkol regelmatig in een lastig parket. "Ces passes d'armes reflètent-elles une divergence de vues réelle ou s'agit-il plus simplement d'une lutte pour le pouvoir?"⁶⁸², vroeg het tijdschrift zich af. De journalist in kwestie besloot dat, hoewel Dayan en Eshkol er soms sterk verschillende meningen op nahielden, hun politieke kleur min of meer overeen stemde. Toch stelden verschillende linksgezinde Israëlische intellectuelen zich vragen bij het krachtdadige optreden van de generaal. *Le Nouvel Observateur* sprak van een nieuw politiek klimaat, waarin het leger veel belangrijker geworden was⁶⁸³.

De eerder militante tendens in de Israëlische politiek liet zich ook naar het buitenland toe voelen. Hoewel Ben Gurion een kleine maand na het beëindigen van de oorlog volgens *Newsweek* nog sprak van een autonome Palestijnse staat op de Westelijke Jordaanoever, die met vitale economische banden aan Israël zou verbonden zijn, klonk het enkele weken later reeds veel minder toegeeflijk⁶⁸⁴.

⁶⁷⁹ *Ibidem*, p.26.

⁶⁸⁰ V. CYGIELMAN, "Israël découvre les Arabes", *Le Nouvel Observateur*, 19 juli 1967, p.5.

⁶⁸¹ *Ibidem*.

⁶⁸² *Ibidem*.

⁶⁸³ *Ibidem*.

⁶⁸⁴ "Moshe and the mukhtars", *Newsweek*, 3 juli 1967, p.24.

Dayan kondigde aan dat Israël zich nooit zou terugtrekken binnen de grenzen van 1948. Bovendien was de Israëlische regering tot de conclusie gekomen dat een snelle oplossing voor de situatie in het voordeel van de Arabieren speelde: "The way Israeli leaders see it, if the Arabs live with the fact of defeat for a while, in the process they may be forced to learn the arts of coexistence whether they like it or not"⁶⁸⁵. In combinatie met de projecten die Tel Aviv had opgestart in de bezette gebieden was het voor *Time* wel duidelijk dat Israël geen enkele intentie had om zich snel terug te trekken⁶⁸⁶. Ook over de Sinaï en het Suez Kanaal lieten de Israëli's geen twijfel bestaan: "Said Eshkol bluntly, 'There is no better border than this canal'"⁶⁸⁷. Israël zou zijn veroverde gebieden niet zomaar opgeven. De *Time*redactie zag de toekomst niet erg positief tegemoet; de Arabieren waren nog niet toe aan directe onderhandelingen met Tel Aviv – "Just how the Arabs might negotiate with a country they refuse to recognize is far from clear"⁶⁸⁸ – en de Israëli's werden hoe langer hoe koppiger. "The Israelis were also becoming aggressive about details", wist het tijdschrift te melden. Zo eiste Eshkols regering dat de staakt-het-vuren-lijn midden door het Suez Kanaal zou lopen, Israël zette zelfs kleine patrouillebootjes in om deze lijn te garanderen⁶⁸⁹. Wanneer er in november nog steeds geen vooruitgang was geboekt publiceerde *Newsweek* een waarschuwing van de Israëlische premier aan het adres van de Arabieren: hoe langer ze wachtten met onderhandelingen, hoe minder deze onderhandelingen hen zouden opbrengen⁶⁹⁰. Het tijdschrift steunde wel volmondig de Israëlische eis voor directe onderhandelingen: "One thing seems clear: if a settlement is to be reached, the main impetus will have to come from within the

⁶⁸⁵ "The waiting game", *Time*, 18 augustus 1967, p.24.

⁶⁸⁶ "Digging in to stay", *Time*, 11 augustus 1967, p.23.

⁶⁸⁷ "A distant peace", *Time*, 15 september 1967, p.32.

⁶⁸⁸ "Beginning to face defeat", *Time*, 8 september 1967, p.21.

⁶⁸⁹ "An onslaught of rigidity", *Time*, 28 juli 1967, p.24-25.

⁶⁹⁰ "Puzzeling portents", *Newsweek*, 13 november 1967, p.32.

Middle East itself and not, as was the case in 1956, from the great powers"⁶⁹¹.

Ook *Le Nouvel Observateur* kwam erg pro-Israëliësch uit de hoek. Het tijdschrift had het over de sereniteit waarmee Israël zijn overwinning beleefde: "La vie d'Israël reste quotidienne"⁶⁹². Dit hoewel het land net had gevochten om te overleven. "Quel que soit votre choix dans cette affaire, mettez-vous à la place des Israéliens"⁶⁹³, raadde de journalist zijn publiek aan. Het bericht schetste hoe de grootmachten het land in de steek hadden gelaten en hoe het zich bedreigd voelde in zijn bestaan door zijn steeds oorlogszuchtigere Arabische buurlanden. "Pour l'Israël, donner des gages irréfutables aux Arabes, c'est mettre en cause sa propre existence"⁶⁹⁴, zo verdedigde het Franse tijdschrift de recentste Israëlo-Arabische oorlog. Een week later publiceerde *Le Nouvel Observateur* de indrukken van Julien Besançon, een Franse journalist ter plaatse. Hoewel de man geen oordeel zou vellen over zowel Israëliësch als Arabische intenties – "[...] Besançon ne se prononce pas sur le point de savoir si les juifs ont eu raison ou non [...]"⁶⁹⁵ – klonk een voorkeur voor het Israëliësch beleid toch door. Hij vertelde over een aanval op een Israëliësch grensnederzetting: "Les réactions des Israéliens [...] m'ont paru normales et compréhensibles"⁶⁹⁶. De oorzaak van het conflict meende de man in Jordanië te vinden. Tel Aviv leefde immers in een soort *modus vivendi* met Amman, maar wanneer Hussein een pakt sloot met Nasser kwam er een einde aan deze stilzwijgende vrede. "Je témoigne simplement que si les Jordaniens n'avaient

⁶⁹¹ "Mideast: hail to conquered hero", *Newsweek*, 11 september 1967, p.21.

⁶⁹² J.-F. HELD, "Pourquoi le raidissement d'Israël", *Le Nouvel Observateur*, 21 juni 1967, p.17.

⁶⁹³ *Ibidem*.

⁶⁹⁴ *Ibidem*.

⁶⁹⁵ J. BESANCON, "Oui, Israël pouvait être battu !", *Le Nouvel Observateur*, 28 juni 1967, p.13.

⁶⁹⁶ *Ibidem*, p.14.

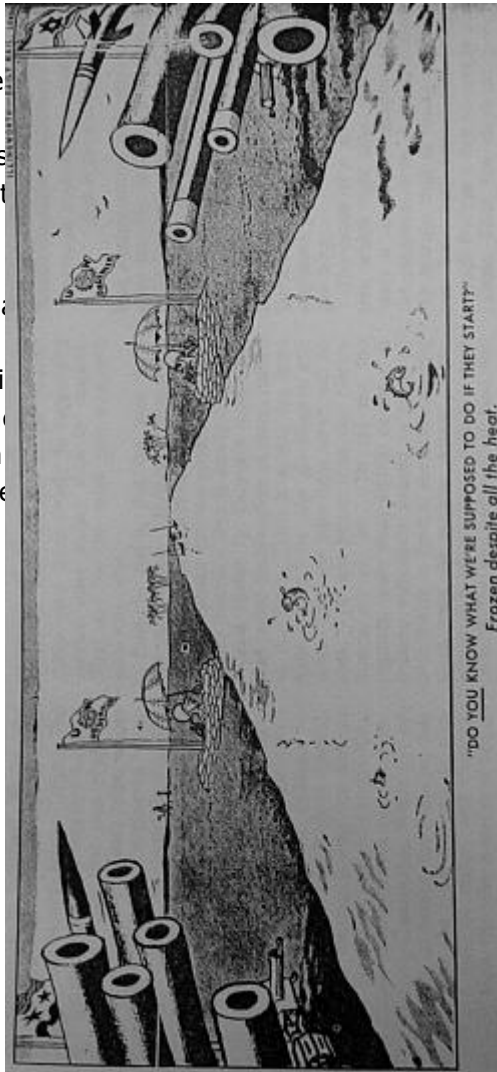
pas bougé, le
certainement
hoofd dat Hus
zo'n passiviteit

ne les auraient
achter over het
ja's onmogelijk

6.4. Buitenland

Na de afkonding
de verschillen
mening deden
duidelijk VN be

nden er zich in
s. Naar *Times*
observeren, een

De eerste min of meer neutrale onderhandelingspoging kwam vanuit het communistische kamp. Tito bezocht de verschillende strijdende partijen met een vredesvoorstel: Israël zou zich terugtrekken uit de bezette gebieden in ruil voor Arabische

⁶⁹⁷ *Ibidem.*

⁶⁹⁸ *Time*, 28 juli 1967, p.24.

erkenning. Egypte zou weer controle krijgen over de Golf van Akaba en het Suez Kanaal, maar mocht Israëliëse schepen de doorgang niet weigeren. *Time* had sterke bedenkingen bij de slaagkansen van dit voorstel. "To accept Israel as Tito proposed still seems to be too bitter a pill for the defeated Arabs to swallow"⁶⁹⁹. In Caïro vond Tito inderdaad een eerder weigerachtige Nasser. Egypte zou volgens het tijdschrift echter niet het grootste probleem zijn: "Whatever Nasser thought of that idea, Israel would surely reject it out of hand"⁷⁰⁰. Tel Aviv was immers van plan de bezetting zo lang vol te houden tot er meer toegevingen van Arabische zijde kwamen.

Naast Caïro deed Tito ook Damascus en Bagdad aan, met bedroevend weinig resultaat. Zelfs voor hij naar Tel Aviv vertrok leek het vredesplan reeds ten dode opgeschreven: "'The situation at present,' lamented a sad Tito in Alexandria, 'is an impasse'"⁷⁰¹. *Newsweek* wist te melden dat het er zelfs zo slecht uitzag dat sommige Joegoslavische instanties ontkenden dat Tito met een vredesvoorstel vertrokken was, hoewel de president voor zijn vertrek zelf zijn plan bekend had gemaakt. Het tijdschrift noemde Nassers reactie "characteristically evasive". In Damascus was de reactie veel heviger: "Attassi, predictably enough, responded as if Tito had suggested coopting Moshe Dayan into the Syrian Cabinet.". De Syrische president had een eigen voorstel klaar: de neutrale landen zouden samen met de Sovjet-Unie de Arabische landen herbewapenen om een tweede offensief te kunnen inzetten⁷⁰². Op Israëliësch enthousiasme moest Tito evenmin rekenen, volgens *Newsweek* had de regering in Tel Aviv eenvoudigweg geen oren naar bemiddeling van buitenaf. Eshkol wilde direct met de Arabieren onderhandelen, zoniet beschouwde Israël de naoorlogse grenzen als definitief⁷⁰³.

⁶⁹⁹ "The waiting game", *Time*, 18 augustus 1967, p.23.

⁷⁰⁰ *Ibidem*, p.24.

⁷⁰¹ "Still a fever", *Time*, 25 augustus 1967, p.22.

⁷⁰² "No kibitzers wanted", *Newsweek*, 28 augustus 1967, p.26.

⁷⁰³ *Ibidem*.

Le Nouvel Observateur koesterde bij de aanvang van Titos missie meer hoop. Het tijdschrift wees de goede relaties tussen de Joegoslavische president en Nasser. Tito was "un interlocuteur privilégié"⁷⁰⁴. De journalist in kwestie had zelfs een hele theorie over een Egyptische beleidsverandering ten aanzien van Israël. Zo was Nasser verbazend gematigd geweest op de Arabische top in Karthoum en had de president zich laten ontvallen een nieuw Egypte te willen, op socialistische leest geschoeid. Ook *Newsweek* berichtte over de socialistische intenties van de Egyptische president. Hij wilde zijn eerdere militaire basis vervangen door een sleutelfunctie voor de Egyptische socialistische ASU-partij. Deze was voordien echter sterk verwaarloosd en bezat geen sterke leidersfiguren. Nasser werd zelf voorzitter⁷⁰⁵. Toch putte *Le Nouvel Observateur* hieruit hoop op een duurzame oplossing voor de situatie⁷⁰⁶. Toch gaf het weekblad in hetzelfde bericht meteen toe dat deze hypothese misschien iets te optimistisch was. Zo had Egypte de UNEF-troepen niet enkel weggestuurd om Syrië ter hulp te kunnen komen. Volgens het Franse tijdschrift vermoedde Nasser een Amerikaanse samenzwering tegen hem en wilde hij Washington te snel af zijn met een zet die hem zowel in eigen land als in de Arabische wereld extra aanzien zou schenken. Hoewel de wortel van het conflict wel degelijk in Damascus gezocht moest worden⁷⁰⁷.

De Amerikaanse betrokkenheid in deze crisis was eerder klein en hierover schreef de pers dus ook erg weinig. Beschuldigingen aan het adres van Washington zoals in *Le Nouvel Observateur* waren niet terug te vinden in de twee Amerikaanse tijdschriften. *Time* had het wel over mogelijke wapenleveringen aan Jordanië om het land uit de Russische invloedssfeer te houden, maar daarmee was

⁷⁰⁴ J. LACOUTURE, "Nasser et les Israéliens", *Le Nouvel Observateur*, 4 september 1967, p.15.

⁷⁰⁵ "The boss holds out", *Newsweek*, 23 oktober 1967, p.41.

⁷⁰⁶ *Ibidem*, p.13.

⁷⁰⁷ *Ibidem*.

alles gezegd⁷⁰⁸. *Le Nouvel Observateur* wist dit bericht aan te vullen met de Amerikaanse voorwaarden die aan deze eventuele wapenleveringen verbonden waren: Jordaanse bereidheid tot onderhandelen met Israël⁷⁰⁹. *Newsweek* had het over een eerder sentimentele Amerikaanse steun voor Israël. Indien Washington immers enkel in functie van zijn economische belangen gedacht, dan was de Johnsonadministratie een alliantie met de Arabische wereld aangegaan⁷¹⁰. Het Franse tijdschrift sprak nogmaals over de Verenigde Staten in verband met de Amerikaans-Russische eensgezindheid in de VN betreffende de Israëlische plicht om de bezette gebieden te ontruimen in ruil voor Arabische erkenning⁷¹¹. *Newsweek* had eveneens vooral aandacht voor de VN-debatten. Het tijdschrift noemde deze gesprekken erg inspriatieloos: "It must have been disillusioning to hopeful idealists, if there are any left, who still think of the U.N. as the world's last best hope for peace"⁷¹² Toch waren de feiten duidelijk, oordeelde de *Newsweek*columnist: "The Israelis were quite clearly the aggressors in the sense that they assumed the offensive. But the Arabs were obviously the aggressors in a more fundamental sense"⁷¹³.

In diezelfde column had het tijdschrift het over een Amerikaans-Russische confrontatie in het Midden-Oosten. Tot wie zouden de Arabische landen zich wenden voor hulp en economische relaties? *Newsweek* was vrij zeker dat de VS de meest betrouwbare partner was, maar concludeerde toch dat de strijd nog steeds onbeslist was⁷¹⁴. Bovendien oordeelde het tijdschrift een week later dan weer dat de Russische invloed in het Midden-Oosten

⁷⁰⁸ "En onslaught of rigidity", *Time*, 28 juli 1967, p.24.

⁷⁰⁹ A.-P. LENTIN, "Un sommet difficile", *Le Nouvel Observateur*, 12 juli 1967, p.10.

⁷¹⁰ K. CRAWFORD, "Middle East outcome", *Newsweek*, 17 juli 1967, p.21.

⁷¹¹ G. MARTINET, "La prison du rêve", *Le Nouvel Observateur*, 26 juli 1967, p.8.

⁷¹² K. CRAWFORD, "Middle East outcome", *Newsweek*, 17 juli 1967, p.21.

⁷¹³ *Ibidem*.

⁷¹⁴ *Ibidem*.

toenam. Dat land voorzag de Arabieren immers weer van het nodige militaire materieel. "Russian influence may now be more firmly entrenched in the Arab world than ever before"⁷¹⁵. Was de Sovjetstrategie op een week tijd zo erg veranderd?

In de VN hadden de Verenigde Staten wel al de diplomatieke strijd gewonnen, oordeelde het tijdschrift. De Sovjet-Unie had een resolutie voorgesteld die Israël vroeg zich terug te trekken uit de bezette gebieden. De communisten verkregen echter niet de vereiste tweederde meerderheid. De *Newsweek*redactie bestempelde het voorval als een echte nederlaag: "A diplomatic defeat for the Russians comparable to that suffered by the Arabs on the battlefield"⁷¹⁶. Bij deze ene nederlaag bleef het echter niet. Enkele weken later verwees de Algemene Vergadering het Israëlo-Arabisch conflict terug naar de VN Veiligheidsraad. Ook dit zag het weekblad als een enorme tegenslag voor de Sovjet-Unie en zijn Arabische bondgenoten. De Verenigde Staten zelf deden volgens het tijdschrift al het nodige om tot een compromis te komen, maar betreurde de terugkeer naar de Veiligheidsraad niet⁷¹⁷. *Le Nouvel Observateur* bestempelde deze nederlagen als de reden voor de Russische weigering om deel te nemen aan het door de Gaulle voorgestelde Viermogendheden overleg⁷¹⁸. *Newsweek* had het nog over de Russische pogingen om zijn invloed in het Midden-Oosten te consolideren. Veel zorgen daarover maakte de redactie zich echter niet: "The Sovjets face a major task trying to adjust their policies to the new facts of life in the Middle East"⁷¹⁹.

Het tijdschrift was wel erg duidelijk over de gevolgen van de Zesdaagse Oorlog voor de relaties tussen het Midden-Oosten en de grootmachten: "The June war drove home to the nations of the

⁷¹⁵ "A loser's summit, a peaceless truce", *Newsweek*, 24 juli 1967, p.24.

⁷¹⁶ "Down go the U.S.S.R. and the Arabs again", *Newsweek*, 17 juli 1967, p.22.

⁷¹⁷ "Admission of failure", *Newsweek*, 31 juli 1967, p.24.

⁷¹⁸ C. KRIEF, "Pourquoi de Gaulle est pessimiste", *Le Nouvel Observateur*, 21 juni 1967, p.21.

⁷¹⁹ "Admission of failure", *Newsweek*, 31 juli 1967, p.24.

Middle East two important lessons: it thought the Arabs that they could not rely on their Russian friends, and it thought the Israelis that they need not rely on their American ones"⁷²⁰ Als gevolg hiervan handelde de naties in het Midden-Oosten de oorlog zelf af, zonder al te veel rekening te houden met de rest van de wereld. "And too, the rest of the world is now distinctly more indifferent to the Middle East than once it was", merkte *Newsweek* op⁷²¹.

Time noch *Newsweek* sprak over de Franse houding gedurende de hele crisis. *Le Nouvel Observateur* deed dit uiteraard wel. De neutralistische politiek, die voordien erg veel kritiek had geogst, begon zijn vruchten te dragen; de Franse belangen in het Midden-Oosten waren gevrijwaard⁷²². Frankrijk kon het zich immers niet permitteren om een belangrijke handelspartner als Israël te verliezen⁷²³. De sinds de Suez Crisis herstelde relaties met de Arabische landen mochten echter evenmin verloren gaan. Toch was de Gaulle pessimistisch: "Les Israéliens ont 'trop gagné' et, ajoute de Gaulle, 'ils risquent d'en périr'"⁷²⁴. Dit was echter maar één gevolg van de Zesdaagse Oorlog. Op internationaal vlak had de Gaulle het over een overwinning van de Verenigde Staten op de Sovjet-Unie. Moskou bezat niets dat de vergelijking met de Amerikaanse 6e vloot in het Midden-Oosten kon doorstaan. Hij keek zelfs al verder en wilde van Europa een grootmacht maken die een tegengewicht zou kunnen bieden voor de Amerikaanse overmacht⁷²⁵.

⁷²⁰ "Mideast: hail to conquered hero", *Newsweek*, 11 september 1967, p.21.

⁷²¹ *Ibidem*.

⁷²² C. KRIEF, "Pourquoi de Gaulle est pessimiste", *Le Nouvel Observateur*, 21 juni 1967, p.21.

⁷²³ J. MORNAND, "Quel bénéfice la France peut-elle tirer de sa neutralité?", *Le Nouvel Observateur*, 21 juni 1967, p.22.

⁷²⁴ C. KRIEF, "Pourquoi de Gaulle est pessimiste", *Le Nouvel Observateur*, 21 juni 1967, p.21.

⁷²⁵ *Ibidem*.

6.5. Algemene uitkomst van het conflict

Aan de Israëliisch-Arabische relaties was een zoveelste Arabische nederlaag toegevoegd. Een beslissende vrede zou er na de Zesdaagse Oorlog dan ook nooit komen. De Verenigde Naties ondernamen wel een poging tot compromis in de vorm van Resolutie 242. *Time* noemde de resolutie meteen erg algemeen, té algemeen: "It [de resolutie] also asked Israel to 'withdraw' from occupied lands, although in terms so general that even Israeli Premier Levi Eshkol said that 'we can live with the resolution'"⁷²⁶.

Hoewel de oorlog dus weinig veranderde aan de situatie in de regio zorgde het conflict wel voor binnenlandse hervormingen in zowel Egypte als Israël.

Zoals reeds vermeld zat de Egyptische presiden in nauwe schoentjes en had hij de volledige legertop, zijn oude vriend 'Amer inclusief, ontslagen. Nassers vrees voor zijn positie was volgens *Le Nouvel Observateur* zeker niet ongegrond. Het tijdschrift berichtte onder de titel "Le complot du 26 août" over de samenzwering van een groep officieren om de Egyptische president omver te werpen⁷²⁷. De mannen wilden een nieuwe Revolutionaire Raad oprichten en bij verzet door Nasser zou 'Amer zelfs de hoofdstad bezetten. Nassers vrees voor 'Amer bleek bij deze dus gerechtvaardigd. Zo bleek meteen ook duidelijk waarom hij zijn ontslag had aangekondigd. Op dat moment wilden de samenzweerders immers hun plan uitvoeren. Nasser had de gebeurtenissen echter voorzien. Hij had zich met enkele trouwe officieren in zijn privé vertrekken teruggetrokken, waar de complotteurs hem dan ook vonden. Ondertussen had er zich op

⁷²⁶ "Intransigence renewed", *Time*, 1 december 1967, p.28.

⁷²⁷ E. SAAB, "Le complot du 26 août", *Le Nouvel Observateur*, 20 september 1967, p.16.

een mum van tijd een enorme mensenmenigte verzameld in de straten van Caïro om hun president een hart onder de riem te steken. De coup was op die manier meteen gedoemd te mislukken⁷²⁸. Een week later berichtte het Franse tijdschrift: "Nasser n'a plus d'amis, mais tous ses ennemis sont divisés"⁷²⁹. Ook de *Timere* redactie had het over Nassers instabiele positie, maar vond de oorzaak daarvan eerder bij het volk: "The Egyptian masses themselves are growing restive. They realize all too well that Nasser is no longer infallible, either as a military strategist or as a national hero"⁷³⁰. Dit terwijl *Newsweek* een maand later nog steeds sprak over Nassers populariteit bij de bevolking: "Bitterness may dominate the talk in Cairo's barren coffeehouses, but the criticism is of Nasser's advisers, not of Nasser himself"⁷³¹. Om zijn imago toch enigszins op te blinken besliste de Egyptische president om het Israëliische oorlogsschip *Elath*, dat voor de Egyptische kust in de buurt van Alexandrië zich af en toe even in Egyptische wateren begaf, te torpederen. Het schip was eerder dat jaar op dezelfde plaats twee Egyptische torpedoboten te snel afgeweest en het feit dat de *Elath* daar nu weer verscheen maakte de Egyptenaren nerveus, zo redeneerde *Time*⁷³². *Newsweek* berichtte over de enthousiaste reacties in de straten van Caïro: "Arabs emerged from the long summer of humiliation to crow that the myth of Israeli invincibility had finally been shattered"⁷³³. De Israëliische reactie was echter snel en overdonderend. "When the retaliation came, it far exceeded the traditional eye for an eye"⁷³⁴: gedurende drie uren bombardeerde Israël van op de oostelijke oever van het Suez Kanaal de

⁷²⁸ *Ibidem*, p.17-18.

⁷²⁹ F. DUCHAMPS, "Le 'realisme' de Nasser", *Le Nouvel Observateur*, 27 september 1967, p.13.

⁷³⁰ *Ibidem*, p.38.

⁷³¹ "The boss holds out", *Newsweek*, 23 oktober 1967, p.41.

⁷³² "A bitter exchange", *Time*, 3 november 1967, p.25.

⁷³³ "Middle East: Cassandra was right", *Newsweek*, 6 november 1967, p.29.

⁷³⁴ *Ibidem*, p.30.

Egyptische olieraffinaderijen aan de overkant. Ook de nabijgelegen stad Port Suez bleef niet gespaard. Hiermee verwoestte de Israëli's de installaties die heel Egypte voorzagen van verwarming en normaal gezien ongeveer 80% van de volledige olieopbrengsten opleverden⁷³⁵. De economische gevolgen waren niet te overzien.

Bovendien was *Newsweek* van mening dat Nasser geen effectief antwoord kon bieden op de Israëli'sche bezetting van de oostelijke oever van het Suez Kanaal. "If Nasser cannot dislodge his enemy diplomatically, pressure will inevitably mount for a drastic move", zo voorspelde het tijdschrift⁷³⁶. Een maand later berichtte *Time* over de tweede radiotoespraak die Nasser gaf sinds de aanvang van de crisis: "He was his old bellicose self"⁷³⁷. Hij maakte zo wat alle onderhandelingspogingen van eerder gematigde Arabische vorsten, zoals Hussein, ongedaan en beloofde de Israëli's te verdrijven. Zijn oude populariteit won de president echter nooit meer terug. In de Arabische wereld – en dan vooral in zijn streven naar Arabische eenheid – verloor Nasser het meest van zijn glans en roem, wist *Newsweek* te melden⁷³⁸.

In diezelfde Arabische wereld hadden de Syrische Ba'athisten zich weten te handhaven, evenals de Jordaanse koning Hussein. *Time*berichtte dat het PLO leider Ahmed Shukayri anders verging: "[Hij] was so thoroughly discredited that Palestinians no longer want anything to do with him, and the Arab states have cut off the P.L.O.'s \$15 million yearly subsidy"⁷³⁹. De Palestijnen van de Westelijke Jordaanoever vulden het ontstane machtsvacuüm op.

In Israël was een beleidsverschuiving reeds langer op til. De onenigheid tussen Eshkol en Dayan was reeds lang geen geheim meer. Omdat de premier zijn minister van defensie de mond niet kon snoeren startte hij dan maar een campagne ter promotie van

⁷³⁵ *Ibidem*.

⁷³⁶ "The boss holds out", *Newsweek*, 23 oktober 1967, p.41.

⁷³⁷ "Intransigence renewed", *Time*, 1 december 1967, p.28.

⁷³⁸ "The boss holds out", *Newsweek*, 23 oktober 1967, p.41.

⁷³⁹ "Sense amid the shambles", *Time*, 22 september 1967, p.38.

generaal Yitzhak Rabin: "Eshkol has declared that Rabin, not Dayan, deserves the major credit for Israel's stunning victory"⁷⁴⁰. *Time* gaf de Israëlische premier gelijk: "And indeed he [Rabin] does. Dayan's appointment to the Cabinet was unquestionable a morale booster, but Rabin was the commander in the field. He was the man responsible for the superb condition of the army"⁷⁴¹. Op 22 december ging de *Time* redactie verder in op de hertekening van het Israëlische politieke landschap. Het tijdschrift had het over maar liefst vier socialistisch getinte partijen. De regerende *Mapai*-partij van premier Eshkol, de *Achdut Ha'avoda*-partij van minister voor tewerkstelling Allon, de meest linkse partij *Mapam* en tenslotte de *Rafi*-partij van Ben Gurion en Dayan. Enkele maanden eerder waren Mapai en Achdut Ha'avoda reeds gefusioneerd en naar het einde van 1967 toe voegde ook de Rafi-partij zich bij dit samenwerkingsverband. In de praktijk kwam het erop neer dat de Dayan met zijn Rafi-partij de belangrijkste positie wegkaapte⁷⁴².

6.6. Besluit

De democratische Johnsonadministratie hield zich gedurende en na de Zesdaagse Oorlog op de achtergrond. In tegenstelling tot Eisenhower na de Suez Crisis had president Johnson geen haast om de Amerikaanse relaties met Egypte opnieuw aan te halen. Een sterk Israël zou de Arabische landen immers wel eens tot concessies kunnen dwingen. De regering hing dit standpunt echter niet openlijk aan. Israël kreeg niet meer Amerikaanse steun dan voordien. Binnenskamers echter liet de Amerikaanse president zich toch vooral als pro-Israëliësch kennen. Beide Amerikaanse tijdschriften waren het hier globaal gezien wel mee eens. Vooral *Time* deed zijn best ter ondersteuning van de

⁷⁴⁰ "Pairing off the generals", *Time*, 27 oktober 1967, p.28.

⁷⁴¹ *Ibidem*.

⁷⁴² "Coming together", *Time*, 22 december 1967, p.26.

Israëlische zaak. Vooral wanneer het over het beleid in de bezette gebieden ging en de aanpak van het vluchtelingenprobleem had het tijdschrift niets dan lof voor de Israëlische overwinnaar. *Newsweek* daarentegen durfde hierop af en toe wel kritiek te geven. Aangaande de Arabische landen hielden beide tijdschriften er min of meer dezelfde mening op na. De Arabieren hadden de oorlog uitgelokt en verloren, nu moesten ze de gevolgen daarvan dragen. Dit strookte wel ongeveer met de presidentiële visie. Vooral Nasser had het voorgoed verkorven door nogmaals Oost tegen West te proberen uitspelen. Ook de verschillende Arabische conferenties konden op weinig sympathie rekenen. De leiders zouden er toch enkel hun vetes verder uitvechten en hun haat jegens Israël laten blijken. Enkel Hussein kon in de pers op enig begrip rekenen. Hij was dan ook de enige, direct in de oorlog betrokken, Arabier die zich voor naoorlogse hulp tot het Westen wendde. Opmerkelijk hoe in dit verband *Time* enkel sprak van mogelijke Amerikaanse hulp aan Jordanië zonder de daaraan verbonden voorwaarden toe te lichten. Alsof Hussein enkel door zijn heldenmoed en gematigde houding financiële steun verdiende.

In de hele berichtgeving rond de Zesdaagse Oorlog in zowel *Time* als *Newsweek* kwam de Amerikaanse houding amper naar voren. Ongetwijfeld had de desinteresse van Washington voor het Midden-Oosten op dat moment hier veel mee te maken. Johnson had immers een andere – voor de Verenigde Staten veel belangrijkere – oorlog om zich zorgen om te maken: Vietnam.

Le Nouvel Observateur profileerde zich eerder pro-Israëlisch. Hoewel de visie van een bericht steeds erg afhankelijk was van de journalist in kwestie. Zo kwamen er vanuit Caïro steevast eerder pro-Arabisch getinte teksten. Terwijl de correspondent in Tel Aviv het meestal had over de Israëlische heldenmoed. Toch was globaal gezien de sympathie voor de Israëlische zaak onmiskenbaar aanwezig. De Arabische koppigheid werd meermaals veroordeeld en de bewondering voor de Israëlische

verwezenlijkingen en hun beleid in de bezette gebieden klonken vaak door in de verschillende berichten. Een houding die niet noodzakelijk overeenstemde met het Franse buitenlandse beleid. Charles de Gaulle wilde immers een neutrale politiek voeren om de Franse belangen in de regio geen schade toe te brengen. De Franse regering had net het Arabische vertrouwen herwonnen na de Suez Crisis en wilde die tien jaren van diplomatieke contacten en verwezenlijkingen niet zomaar over boord gooien. Het land kon echter Israël ook niet missen als handelspartner. Bovendien was Frankrijk nog steeds verwickeld in het Israëliësche atoomprogramma. Aan de vooravond van de Suez Crisis had de Franse regering de kernreactor in Dimona mee opgestart en Israël 'leende' nog steeds uranium van Frankrijk. *Le Nouvel Observateur* kon niet altijd evenveel begrip opbrengen voor de buitenlandse politiek van zijn regering. Vooral in de aanloop naar de oorlog en vlak na het conflict publiceerde het tijdschrift heel wat verwijten aan het adres van de Gaulle. Wanneer diens neutralistische politiek echter begon te renderen in de maanden na het beëindigen van het conflict sprak het Franse tijdschrift met meer respect voor zijn president. De Gaulles inschattingen en toekomstperspectieven vervingen de eerdere bezwaren.

CONCLUSIE

1. Berichtgeving

Het meest markante verschil tussen de Suez Crisis en de Zesdaagse Oorlog was het Westerse aandeel in beide conflicten. Daar waar het conflict in 1967 eerder regionaal was en vooral een internationaal karakter kreeg door het economische belang van het Suez Kanaal speelde gedurende de Suez Crisis reeds van in het begin de internationale gemeenschap een grote rol. In 1956 waren het Frankrijk en Groot-Brittannië die zich bedreigd voelden in hun prestige en daarom de situatie op de spits dreven, waardoor ze uiteindelijk ook de oorlog startten. Aan de Zesdaagse Oorlog gingen eerder regionale vetes en disputen vooraf. Deze crisis kreeg een internationaal karakter door zijn situering tussen Oost en West in de Koude Oorlog en de betrokkenheid van de Verenigde Naties via de UNEF-troepenmacht. Het Westen had hier echter veel minder te verliezen.

Dit verschil werd weerspiegeld in de berichtgeving van de drie onderzochte tijdschriften. Het meest opvallend was de hoeveelheid aan gepubliceerde berichten. In 1956 berichtten vooral *Time* en *Newsweek* uitvoerig over de gebeurtenissen die de crisis vooraf gingen. *Le France Observateur* kwam iets later met zijn berichtgeving omtrent het Midden-Oosten maar maakte dit ruimschoots goed met uitgebreide reportages en situatieschetsen. Ook de crisis zelf en de gevolgen ervan kwamen uitgebreid aan bod. De Zesdaagse Oorlog daarentegen scheen een beetje aan de besproken tijdschriften voorbij te gaan. Vooral de twee Amerikaanse tijdschriften pikten pas erg laat in op de gebeurtenissen. *Le Nouvel Observateur* deed het op dit vlak beter, waarschijnlijk omwille van de onenigheid omtrent het

Franse beleid ten aanzien van het Midden-Oosten in die periode. Het mindere belang van de crisis voor het Westen was hier waarschijnlijk de oorzaak van. De grootmachten waren niet rechtstreeks betrokken bij dit conflict en er dreigde ook minder verloren te gaan dan in 1956. Bovendien illustreerde de gebrekkige oplossing na afloop van de oorlog hoe het Midden-Oosten op dat moment blijkbaar geen prioriteit meer was voor de Westerse wereld⁷⁴³.

Het belang van de Suez Crisis bestond er – naast de rechtstreekse Frans-Britse betrokkenheid – grotendeels in dat het een strijd tegen het imperialisme was, waarbij de Verenigde Staten zwaar in botsing kwamen met hun oude bondgenoten. Washington kon zijn minachting voor het kolonialisme niet verzoenen met de Europese koloniale trots. Deze botsing kwam niet enkel op diplomatiek vlak naar voren, maar werd ook in de pers uitgevochten. Zowel *Time*, *Newsweek* als *Le France Observateur* haalden zwaar uit naar de Europese motieven in het Midden-Oosten. Beide Amerikaanse tijdschriften deden dit merkbaar vanuit hun nationale achtergrond. Hoewel *Time* duidelijk regeringsgezinder was dan *Newsweek*. Deze laatste besteedde opvallend meer aandacht aan de Britse politiek naar aanleiding van en gedurende de crisis. Het Franse weekblad uitte dan weer kritiek omwille van zijn socialistische sympathieën die niet te verzoenen bleken met de koloniale machtsverhoudingen. Bovendien werd het Westen nu met de neus op de feiten gedrukt : de Arabische wereld was een factor om rekening mee te houden. Vooral op economisch vlak bleken de Arabieren een niet te onderschatten invloed vergaard te hebben. Hoewel de landen in het Midden-Oosten zich ook steeds bewuster werden van hun politieke mogelijkheden, vooral onder invloed van het nationalisme en het Pan-Arabisme van Gamal Abdel Nasser. Een realiteit die de Westerse wereld niet graag onder ogen zag. Groot-Brittannië en Frankrijk, omdat ze hun koloniale rijk ten prooi

⁷⁴³ Zie VN Resolutie 242 (p.45 van deze verhandeling).

zagen vallen aan de nationalistische tendens. De Verenigde Staten uit vrees voor een communistische invulling van de voordien koloniale invloedssfeer.

De berichtgeving aangaande de Zesdaagse Oorlog kwam pas goed op gang wanneer Nasser aan de Verenigde Naties vroeg hun troepen terug te trekken uit het Egyptische grensgebied met Israël. De Amerikaanse betrokkenheid bij de Vietnamoorlog was hier ongetwijfeld mee de oorzaak van. Het Midden-Oosten was zowel voor de regering als voor *Time* en *Newsweek* geen prioriteit. Ook de beperkte betrokkenheid van buitenlandse machten speelde hier ongetwijfeld een rol. Naar aanleiding van de VN terugtrekking sloeg de gematigde interesse echter om in verbazing. Wist Nasser niet hoe belangrijk de buitenlandse buffer was voor de veiligheid in de regio? Daarom evalueerden de drie weekbladen zowel de Israëlische en Egyptische regering als de Arabische samenwerking. Opmerkelijk in dat verband was de veranderende houding ten aanzien van Israël. Voor het uitbreken van de oorlog kwamen de Israëli's niet altijd even rooskleurig naar voren in de drie bestudeerde tijdschriften. Tel Aviv sprak te militante taal en zou zich zo wel eens problemen op de hals kunnen halen. Dit was duidelijk een regeringsvisie, aangezien zowel de Verenigde Staten als Frankrijk Eshkol op het hart drukten geen oorlog te beginnen. Enkele weken later echter sprak men geen slecht woord meer over de overwinnaars. Het kleine Israël had de Arabieren klein gekregen, een opdracht waar Groot-Brittannië en Frankrijk in 1956 niet in geslaagd waren. De steeds stroever verlopende Arabische samenwerking kwam dan ook uitgebreid aan bod.

Le Nouvel Observateur spitste zijn berichtgeving grotendeels toe op het Franse buitenlandse beleid. De Gaulles neutraliteit werd hem niet in dank afgenomen en de redactie speculeerde dan ook druk over andere mogelijke oplossingen. Eens de oorlog gestreden klonk het echter plots heel anders. De Franse regering had er dan toch goed aan gedaan zich niet te mengen in het

conflict, zo bleven de Franse belangen in de regio immers ongeschonden.

Een duidelijk beeld van de Arabieren en de Israëli of de Europeaan en de Amerikaan hebben we bij deze echter nog niet. Daarvoor moeten we het feitelijke niveau van de berichtgeving overstijgen en op zoek gaan naar meer algemene, steeds terugkerende verwoordingen in verband met de Arabieren, Israëli's of Europeanen.

2. Representatie

Wanneer men sprak over de Suez Crisis bleken erg nationaal gekleurde ideeën steeds terug te keren. De lezers van *Time* en *Newsweek* kregen een vooral negatief beeld van de Europese grootmachten voorgeschoteld. Zij hielden vast aan het koloniale systeem en brachten er zelfs hun eigen – en daarmee ook de Amerikaanse – economie voor in gevaar. Hoewel er hier en daar toch respect doorklonk overheerste de algemene teleurstelling om het verbroken bondgenootschap en het onbegrip voor de koloniale motieven. De oorzaak van deze weergave lag overduidelijk in de Amerikaanse geschiedenis. De eigen koloniale ervaringen waren nog lang niet vergeten, evenals de steun die Washington Europa had toegekend tijdens en na de Tweede Wereldoorlog. Bovendien waren er het heimelijke overleg te Sèvres en de Amerikaanse oliebelangen in de Arabische wereld. Twee factoren die het oude vertrouwen enerzijds om symbolische, anderzijds om praktische redenen veel schade toebrachten. Evenmin onbelangrijk bij de zoektocht naar de herkomst van deze negatieve weergave was de Koude Oorlog. De strijd tegen het communisme was voor de Verenigde Staten waarschijnlijk even belangrijk als de koloniale belangen dat waren voor Groot-Brittannië en Frankrijk. Hoewel vooral Londen tot op zekere hoogte de Amerikaanse redenering

steunde brachten beide Europese landen met hun risicovolle oorlog de machtsbalans in het Midden-Oosten in gevaar.

Le France Observateur had een heel ander beeld klaar. De redactie beschimpte het Amerikaanse gebrek aan loyaliteit. Hoewel het tijdschrift zelf steeds erg tegen een oorlog gekant was betekende dit niet dat men het zomaar eens was met de pacifistische ideeën in Washington. De Verenigde Staten onderschatten het symbolische en economische belang van het Suez Kanaal voor Frankrijk. Dit nam echter niet weg dat de kritiek op de eigen regering de overhand had. Guy Mollet werd afgedaan als onverantwoordelijk, impulsief en heimelijk. Woorden als "mauvais menteur" waren geen uitzondering.

Doordat de Westerse mogendheden zo druk met elkaar bezig waren verloren de drie tijdschriften gedurende 1956 Israël een beetje uit het oog. Geen van hen had een duidelijk beeld klaar van de Israëliische burger of staat.

De Arabier kwam in 1956 wel duidelijk naar voren als wispelturig, onverantwoordelijk en onbetrouwbaar. Wanneer de Amerikaanse tijdschriften peilden naar de Egyptische motieven voor de nationalisatie van het Kanaal besloot men de redenering steeds met Nassers bekommernis om zijn imago en zijn hang naar leiderschap over de Arabische wereld. Hussein zou dan weer te jong en onverantwoordelijk zijn voor zijn taak. Verder mochten de Saudi-Arabische spilzucht en de Syrische oorlogszucht uiteraard niet vergeten worden. Telkens dus beelden van onvolwassen en onverantwoordelijke leiders, afkomstig uit een machocultuur waar eer en trots de overhand hadden op redelijkheid en rechtvaardigheid.

Le France Observateur was zo mogelijk nog scherper in zijn berichtgeving over de Arabische wereld. Opnieuw kan de verklaring bij de nationale achtergrond gezocht worden. Hoewel het weekblad in zijn artikels steeds kritiek had op de regering in Parijs betekende dit niet dat het Franse beleid geen invloed had op de ideeën die het tijdschrift had over de Arabieren. Naast

onbetrouwbaar en wispelturig bestempelde *Le France Observateur* de Arabische leider als corrupt en van slechte wil, gedreven door eigenbelang. Hoewel het tijdschrift deze bewoordingen niet letterlijk hanteerde sluimerde dit beeld steeds op de achtergrond en konden we dit ook opmaken uit de nieuwsselectie⁷⁴⁴. Voor de Arabische burger was het tijdschrift milder, maar dan enkel indien deze bereid was de weg van het socialisme te volgen.

Naast deze reeds erg negatieve weergave was er de, vooral Franse en Britse, vergelijking met het fascisme. Vooral beide Europese landen bedienden zich graag van deze aanduiding voor het Egyptische beleid. Zo wilden zij de nationalisatie van het Suez Kanaal inroepen als aanleiding voor een militaire interventie. *Le France Observateur* nuanceerde dit beeld echter en oordeelde dat Nasser niet met Hitler vergeleken kon worden. *Time* en *Newsweek* namen hieromtrent bewoordingen over van vooral Britse topmannen, maar velden zelf geen oordeel in die richting. Het Europese opzet om Egypte als fascistische natie af te schilderen was dus niet erg overtuigend.

Gedurende de Zesdaagse Oorlog zagen we een heel ander beeld van de Israëli's. Het land kon op meer aandacht en respect rekenen. *Le France Observateur* schetste vooral in de aanloop naar de Zesdaagse Oorlog een beeld van de Israëli als iemand die moedig voor zijn land gevochten had en nu opnieuw zijn fel omstreden eigendom wilde verdedigen.

In de Verenigde Staten veranderde, gedurende 1967, de houding ten aanzien van de Israëli's opmerkelijk. Zowel *Time* als *Newsweek* berichtten, in de weken die de oorlog vooraf gingen, eerder negatief over Tel Aviv. Levi Eshkol speelde paniekvoetbal en niemand achtte een Arabische aanval in datzelfde jaar nog reëel. De tijdschriften extrapoleerden deze idee naar de hele Israëli'sche samenleving. De Israëli's waren niet voor rede vatbaar

⁷⁴⁴ Één van de meest frappante voorbeelden hiervan was een artikel uit *Le France Observateur* over de Egyptische verkiezingen. (p.63 van deze verhandeling).

en gingen uit van een ongegronde angst voor het voortbestaan van hun staat. Nadat de oorlog gestreden was keerde de Amerikaanse opinie met de wind. Plots publiceerden beide tijdschriften berichten over de Zionistische heldenmoed en de golf van sympathie die zich over de hele Verenigde Staten uitstreekte. Daar waar de Israëli's enkele weken eerder nog meewarig werden bekeken om hun onrealistische kijk op de situatie, overheerste nu een beeld van heldenmoed en intelligentie. De goede voorbereidingen en het tactische inzicht hadden van de kleine staat een reus gemaakt.

Het contrast met de Arabische wereld in 1967 was schrijnend. De Arabische leiders hadden gebluft en verloren, een positie waar vooral *Time* en *Newsweek* geen begrip voor konden opbrengen. In hun berichtgeving overheerste dan ook de idee van de potsierlijke, arrogante Arabier die niets waard bleek wanneer een conflict escaleerde. Vooral de vele excuses die de lokale leiders zochten om hun verlies niet te moeten toegeven werden op minachting onthaald. De schandelijke nederlaag was al erg geweest, de manier waarop men nu die nederlaag probeerde te verdoezelen, vernietigde het kleine beetje respect waarop sommige Arabische landen nog hadden kunnen rekenen. Zelfs de meer Westers gerichte landen werden ietwat argwanend bekeken. Hoewel Saudi-Arabië toch op enige waardering kon rekenen omwille van zijn interesse voor het Westen.

Deze Saudische interesse is er nog steeds, evenals de ingewikkelde verhoudingen tussen het Midden-Oosten en het Westen. Verhoudingen die vandaag de dag ongetwijfeld nog steeds ten grond liggen aan verschillende vertekende ideeën – in zowel de Arabische als de Westerse wereld – over 'de Ander'. Het bestaan van zo'n vaak expliciete, maar soms ook verdoken beelden gedurende de jaren 1950-1960 hebben we in deze licentiaatsverhandeling aangeduid. Waarom zou het vandaag de dag anders zijn?

BIBLIOGRAFIE

1. Bronnen

BEN-GURION, D., *Destins d'Israël*, Paris, 1967.

BEN-GURION, D., *Israël Années de Lutte*, Lagny-sur-Marne, 1964.

CHAMOUN, C., *Crise au Moyen-Orient*, s.l., 1963.

DAYAN, M., *Diary of the Sinai Campaign*, Londen, 1967.

EBAN, A., *Mijn land, de geschiedenis van het moderne Israël*, Amsterdam/Antwerpen, 1972.

EISENHOWER, D., *Waging Peace 1956-1961*, New York, 1965.

HEIKAL, M., *Le sphinx et le commissaire, heurs et malheurs des soviétiques au proche-orient*, Paris, 1980.

KISSINGER, H., *The White House Years*, London, 1979.

Le France Observateur, 1956-april 1957.

Le Nouvel Observateur, 1967.

MASSU, J. en LE MIRE, H., *Verité sur Suez 1956*, Paris, 1978.

Newsweek, 1956-april 1957.

Newsweek, 1967.

PINEAU, Ch., *1956/Suez*, Paris, 1976.

The Suez Canal Conference [Selected documents], Londen, 1956.

Time, 1956-april 1957.

Time, 1967.

WILSON, H., *The Labour Government 1964-1970. A Personal Record*, London, 1971.

2. Werken

ABIR, M., *Oil, Power and Politics. Conflict in Arabia, the Red Sea and the Gulf*, London, 1974.

ALEXANDRESCU, S., "Wereldorde en betekenisorde. Een essay over representatie", *Feit en Fictie*, 2 (1993), p.17-32.

ALDRICH, R.J., "Intelligence, Anglo-American relations and the Suez Crisis, 1956", in: *Intelligence and national security*, 3 (1994), p.544-554.

ARON, R., *De Gaulle, Israël et les juifs*, Paris, 1968.

AZEAU, H., *Le piège de Suez*, Paris, 1968.

BARROS, J. ed., *The United Nations. Past, present and future*, Londen, 1972.

BAR-SIMAN-TOV, Y., *Israel, The Superpowers, And The War In The Middle East*, New York/Londen, 1987.

- BIEGEL, L.C., *Het Midden-Oosten, haard van spanningen en conflicten*, Hilversum, 1967.
- BLAKE, R., *The Decline of Power 1915-1946*, London, 1985.
- BORMS, K., *De Kinderen van Abraham, de Palestijnen en Israël*, Leuven, 1980.
- BOWEN, J., *Zes Dagen. De Oorlog die het Midden-Oosten Voorgoed Veranderde*, Amsterdam, 2004.
- BROWN, L.C., *Diplomacy in the Middle East, the International Relations of Regional and Outside Powers*, New York, 2004.
- BUMBACHER, B., *Die USA und Nasser: Amerikanische Ägypten-Politik der Kennedy- und Johnson- administration 1961 – 1967*, Stuttgart, 1987.
- BURNS, W.J., *Economic Aid and American Policy toward Egypt 1955-1981*, New York, 1985.
- CALDER, J.D., *Intelligence, Espionage and Related Topics*, London, 1999.
- CARADON, Lord, e.a., *UN Security Council Resolution 242: A Case Study In Diplomatic Ambiguity*, Washington DC, 1981.
- CHILDERS, E.B., *The Road to Suez*, London, 1962.
- COLIN, A., *Renouvellements du monde Arabe 1952 – 1982*, Paris, 1987.
- DANTO, A.C., "Geschiedenis en representatie", *Feit en fictie*, 1 (1996), p.11-24.

DE LA GORCE, P.-M., *Tendances de la Politique Française et Européenne vis-à-vis du Conflit Israélo-Arabe*, Beirut, 1980.

DE LA GORCE, P.-M. en SCHOR, A.-M., *La Politique Etrangère de la Ve République*, Paris, 1992.

DERRIENNIC, J.-P., *Le Moyen-Orient au XXe siècle*, Parijs, 1980.

DIVINE, R.A., *Eisenhower and the Middle East*, New York, 1981.

FALIGOT, R. en KROP, P., *La piscine, Les services secrets français 1944-1984*, Paris, 1985.

GANS, H.J., *Deciding what's news: a study of CBS evening news, NBC nightly news, Newsweek and Time*, London, 1980.

GAWRYCK, G.W., "The Egyptian military defeat of 1967", in: *Journal of contemporary history*, 26 (1991), p. 277-305.

GHAREEB, E., *Split Vision. The Portrayal of Arabs in the American Media*, Washington DC, 1983.

GILBERT, M., *The dent atlas of the Arab-Israeli conflict*, Londen, 1993.

GORST, A. en JOHNMAN, L., *The Suez Crisis*, New York, 1997.

HAHN, P.L., *The United States , Great Britain and Egypt, 1945-1956, Strategy and Diplomacy in the Early Cold War*, London, 1991.

HASSOUMA, H.A., *The Language of Arab States and Regional Disputes: a Study of Middle East Conflicts*, New York, 1975.

HATHAWAY, R.H., "Suez, the perfect failure: A review essay", in *Political science quarterly*, 2 (1994), p.361-366.

HAZAN, P., *La guerre des six jours. La victoire empoisonnée*, Brussel, 1989.

HUREWITZ, J.C., *Diplomacy in the Near and Middle East, a Documentary Record 1935-1956*, New York, 1987.

ISMAEL, T.Y., *International Relations of the Contemporary Middle East: a Study in World Politics*, Syracuse, 1986.

JOHNSON, P., *The Suez War*, London, 1957.

KAUFMAN, B.I., *The Arab Middle East and the United States, Inter-Arab Rivalry and Superpower Diplomacy*, New York, 1996.

KEESING'S Research Report, *The Arab-Israeli conflict. The 1967 campaign*, New York, 1968.

KERR, M.H., *The Arab Cold War, Gamal 'Abd Al-Nasir and his Rivals, 1958-1970*, London/New York, 1971.

KHALIDI, W. en KHADDURI, J., *Palestine and the Arab-Israeli conflict: an annotated bibliography*, Beirut, 1974.

KYLE, K., *Suez*, Londen, 1991.

LAFFIN, J., *Fedayeen, The Arabi-Israeli Dilemma*, London, 1973.

LAPIDOTH, R., *Security Council Resolution 242 at Twenty Five*, Jeruzalem, 1992.

LAQUEUR, W., *A Dictionary of Politics*, London, 1972.

LAQUEUR, W., *The road to war 1967, The origins of the Arab-Israel Conflict*, London, 1968.

LEWIS, B. *What went wrong? Western impact and Middle Eastern response*, Londen, 2003.

Le Nouvel Observateur. 30 ans : 1964-1994. Le roman de l'observateur, Parijs, 1994.

LITTLE, D., *American Orientalism, The United States and the Middle East since 1945*, London, 2004.

LOUIS, W.R. en OWEN, R., *Suez 1956. The Crisis and its Consequences*, Oxford, 1989.

LUCAS, W.S., Redefining the Suez 'Collusion', in: *Middle Eastern Studies*, 26 (1990), p.88-112.

LUKACS, Y., *Israel, Jordan, and the Peace Process*, Syracuse, 1997.

MACKENZIE, J.M., *Orientalism History, Theory and the arts*, Manchester, 1996.

MAGNUS, U., *Time und Newsweek. Darstellung und Analyse*, Hannover ,1967.

MANNING, A.F., *Midden-Oosten: De Geschiedenis van het Conflict in het Midden-Oosten: Reportages, Memoires, Documenten*, Amsterdam, 1974.

OREN, M.B., "Secret Egypt-Israel Peace Initiatives Prior to the Suez Campaign", in: *Middle Eastern Studies*, 26 (1990), p.351-370.

OREN, M.B., *Six Days of War, June 1967 and the making of the modern Middle East*, New York, 2003.

PALMER, A., *Who's Who in World Politics, From 1860 to the Present Day*, London, 1980.

PETERSON, Th., *Magazines in the Twentieth Century*, Chicago, 1972.

REICH, B., *Handbook of Political Science Research on the Middle-East and North Africa*, London, 1998.

RIETBERGEN, P., "Orientalisme: een theorie van ficties – de fictie van een theorie? Een poging tot contextualisering en herinterpretatie", in: *Tijdschrift voor geschiedenis*, 111 (1998), p.545-575.

ROBERTS, H. ed., *Foreign Affairs Bibliography 1952-1962*, New York, 1964.

RONDOT, Ph., *Le conflit israélo-arabe*, Paris, 1985.

SAID, E., *Oriëntalism*, Londen, 2003.

SCOTT, L.W., "Escaping Suez: New interpretation of Western policy in the Middle East 1936-1961", in: *Intelligence and national security*, 2 (1997), p.180-183.

SHERMAN, J., *The Arab-Israeli Conflict, 1945-1971, a Bibliography*, New York, 1978.

SHIMONI, Y., *Political Dictionary of the Arab World*, London, 1987.

SHLAIM, A., "The protocol of Sèvres, 1956: Anatomy of a war plot", in: *International affairs*, 3 (1997), p.509-530.

TESSLER, M.A., *A history of the Israeli-Palestinian conflict*,
Bloomington, 1994.

Time: the weekly newsmagazine, *The story of an experiment*,
sl.,1948.

VAISSE, M., *Dictionnaire des relations internationales au 20^e
siècle*, Paris, 2000.

VAISSE, M., *La France et l'opération de Suez de 1956*, Paris,
1997.

VAN DIJCK, J., "Cultuur en journalistiek", in: *Feit en Fictie*, 2
(1994), p.66-78.

VAN GERWEN, R., "Representaties waarnemen", in: *Feit en Fictie*,
4 (1999), p.67-80.

VOESTERMANS, P., "Alterity/identity: a deficient image of
culture", in: CORBEY, R. en LEERSEN J. Th., *Alterity, identity,
image. Selves and others in society and scholarship*, Amsterdam,
1991, p.219-250.

VOYENNE, B., *La presse dans la société contemporaine*, Parijs,
1971.

WAJSMAN, P. en TEISSEDRE, R.-F., *Nos politiciens face au conflit
Israëlo-Arabe*, Parijs, 1969.

WALRAVE, M., *Radioscopie van een Franse opinieleider: Le
Nouvel Observateur*, Leuven, 1991.

Who's who in the Arab world, Beirut, 2005.

WOOD, J.P., *Magazines in the United States*, New York, 1956.

GEBRUIKTE AFBEELDINGEN

Hoofdstuk 2:

- p.50: Ontslag Glubb Pasha, in: *Le France Observateur*, 8 maart 1956, p.3.
- p.56: Voorpagina *Time*: "Jordan's King Hussein", in: *Time*, 2 april 1956
- p.60: Nassers bewapening, in: *Le France Observateur*, 5 juli 1956, p.3.
- p.72: Eden roep om Amerikaanse aandacht, in: *Time*, 16 april 1956, p.18.
- p.79: De moeilijke Amerikaans-Britse relaties, in: *Le France Observateur*, 9 februari 1956, p.3.

Hoofdstuk 3:

- p.83: De nationalisatie, in: *Time*, 6 augustus 1956, p.21.
- p.89: Amerikaanse presidentsverkiezingen, in: *Time*, 20 augustus 1956, p.20.
- p.90: Nassers reactie op het terugtrekken van de Aswanlening, in: *Le France Observateur*, 2 augustus 1956, p.3.
- p.103: Voorpagina *Time*: "Egypt's Nasser", in: *Time*, 27 augustus 1956.
- p.106: Europese druk op de Menziesmissie, in: *Le France Observateur*, 2 september 1956, p.3.
- p.114: "Eden on the spot. A British view", in: *Time*, 24 september 1956, p.19.
- p.118: Het onhandelbare Suez conflict, in: *Time*, 1 oktober 1956, p.21.
- p.126: De Franse verleiding van Eden, in: *Le France Observateur*, 13 september 1956, p.3.

Hoofdstuk 4 :

- p.144: "Le boomerang", in: *Le France Observateur*, 22 november 1956, p.3.

- p.148: "Sit down strike", in: *Time*, 24 december 1956, p.18.
- p.153: Nasser en de VN, in: *Time*, 25 maart 1957, p.23.
- p.164: Eisenhowers Midden-Oosten-politiek, in: *Time*, 25 maart 1957, p.24.
- p.170: "The Fawn Club", in: *Newsweek*, 3 december 1957, p.18.
- p.173: Eisenhower als kerstman, in: *Le France Observateur*, 13 december 1956, p.3.
- p.176: De Eisenhowerdoctrine, in: *Le France Observateur*, 10 januari 1957, p.3.

Hoofdstuk 5 :

- p.185: Eshkol vs. Dayan, in: *Time*, 2 juni 1967, p.18.

Hoofdstuk 6 :

- p.220: Sovjet wapens voor de Palestijnen?, in: *Time*, 7 juli 1967, p.23.
- p.222: Vluchtende Palestijn, in: J. ALIA, "L'an prochain à Jérusalem", *Le Nouvel Observateur*, 5 juli 1967, p.10-11.

GEBRUIKTE AFKORTINGEN

VAR Verenigde Arabische Republiek
UNEF United Nations Emergency Force
SCUA Suez Canal Users' Association

CHRONOLOGISCH OVERZICHT SUEZ CRISIS

1952

23 juli

De Egyptische koning Farouk wordt omvergeworpen door een coup van de Vrije Officieren.

april

Nasser wordt eerste minister van Egypte.

1955

juni

Ondertekening Pact van Bagdad.

Start Anglo-Amerikaanse onderhandelingen in het Midden-Oosten in het kader van het 'Alpha'-plan.

juli

Egypte sluit een akkoord in verband met de aankoop van Russische wapens via de Sovjet-satellietstaat Tsjecho-Slowakije.

19 oktober

Egypte, Syrië en Jordanië besluiten militair samen te werken.

21 november

De gesprekken in verband met de Westerse financiering van het Aswan project gaan van start.

1956

21 juli

Het Westen trekt haar financieringsvoorstel voor de Aswan Dam terug.

26 juli

Nasser kondigt in Alexandrië de nationalisatie van het Suez Kanaal aan.

31 juli

De eerste Frans-Britse militaire besprekingen te Londen.

1 augustus

De Verenigde Staten geeft te kennen niet militair te willen interveniëren.

16 augustus	John Foster Dulles stelt de creatie van een 'Users Association' voor het Suezkanaal voor.
18 augustus	Nasser verwerpt internationale controle over het kanaal.
2 september	Eisenhower schrijft Eden een brief, waarin hij hem sterk afraad te interveniëren in Egypte.
20 september	Israël wil deelnemen aan een militaire samenwerking met Frankrijk.
16 oktober	Israël, Frankrijk en Groot-Brittannië beslissen militair tussen te komen.
22-23 oktober	Akkoord van Sèvres tussen Israël, Frankrijk en Groot-Brittannië, waarin het plan wordt uitgewerkt: Israël zal op 29 oktober aanvallen, waarna een Frans-Brits ultimatum gesteld zal worden.
29 oktober	Israël ontvouwt zijn troepen in de Sinaï woestijn.
30 oktober	Frans-Brits ultimatum.
31 oktober	Het ultimatum wordt, zoals verwacht, verworpen door Egypte.
2 november	de Algemene Vergadering van de VN stemt een resolutie om een staakt-het-vuren af te dwingen.
3 november	Nasser sluit het kanaal en laat er verschillende schepen zinken om de doorgang onmogelijk te maken.
4 november	Israël gaat akkoord met het staakt-het-vuren van de VN.
5 november	Begin van de Frans-Britse invasie.
7 november	Ook Frankrijk en Groot-Brittannië geven gehoor aan de eis tot staakt-het-vuren van de VN.
12 november	Egypte accepteert UNEF troepen langs het Suez kanaal.

22-24 december De laatste Europese troepen vertrekken uit Egypte.

1957

5 januari Bekendmaking van de Eisenhowerdoctrine.
8 april Het Suezkanaal wordt heropend voor internationale scheepvaart.

CHRONOLOGISCH OVERZICHT ZESDAAGSE OORLOG

1967

- 7 april Israël voert een repesaileraid uit over Damascus, waarbij zes Syrische Migs sneuvelen.
- 13 mei De Sovjet-Unie meldt aan Caïro en Damascus dat Israël zijn troepen aan de Syrische grens groepeerde.
- 16 mei Nasser vraagt de UNEF-troepen te vertrekken.
- 21 mei De Egyptische troepen vervangen de UNEF-troepen in Sharm el-sheyk.
- 22 mei Blokkering van de Straat van Tiran voor Israëlische schepen. (door de VS ook meteen illegaal verklaard)
- 24 mei De Gaulle waarschuwt Israël om geen oorlog te beginnen.
- 26 mei De Verenigde Staten bedenken een manier om de blokkade van de Straat van Tiran ongedaan te maken.
- 30 mei Levi Eshkol verklaart de blokkade van de Straat van Tiran als een vijandige daad ten aanzien van Israël te beschouwen.
Jordanië tekent een wederzijds verdedigingspact met Egypte.
- 1 juni Israël krijgt een regering van nationale unie, Moshe Dayan wordt minister van defensie.
- 2 juni De Verenigde Staten laat aan Israël weten dat ze niet meteen bereid zijn geweld te

- gebruiken om de blokkade van de Straat van Tiran ongedaan te maken.
- 3 juni Frans embargo op wapenleveringen aan het Midden-Oosten.
- 5 juni Verrassingsaanval van de Israëlische luchtmacht op Egypte.
De Verenigde Staten en Groot-Brittannië kondigen hun neutraliteit aan
- 6 juni De VN Veiligheidsraad keurt een resolutie goed die een staakt-het-vuren vraagt.
- 8 juni Het Israëlisch leger bereikt de oostelijke oever van het Suez Kanaal.
Egypte en Syrië accepteren een staakt-het-vuren.
- 9 juni Nasser kondigt zijn ontslag aan, maar komt onder druk van de bevolking meteen op die beslissing terug.
- 10 juni Einde van de vijandigheden aan de Syrisch-Israëlische grens en ook meteen einde van de oorlog.
- 15 juni Frankrijk kondigt aan de gewijzigde Israëlische grenslijn niet te aanvaarden.
- 28 juni Annexatie van Jeruzalem door Israël.
- 29 juni Schermutselingen aan het Suez Kanaal.
- 25 augustus Arrestatie van de Egyptische generaal 'Amer, hij wordt beschuldigd van een complot tegen Nasser. (hij zal op 14 september zelfmoord plegen)
- 1 september Conferentie van Khartoum.
- 22 november De VN Veiligheidsraad keurt Resolutie 242 goed.

WIE IS WIE?

Al-Atassi, Nur-ul-Din	President van Syrië (1966-1970)
Ben-Gurion, David	Eerste minister van Israël (1948-1953 en 1955-1963)
Bin Abdul Aziz, Saud	Koning van Saudi-Arabië (1953-1964)
Bin Talal, Hussein	Koning van Jordanië (1952-1999)
Boumedienne, Houari	Hoofd van de Algerijnse Revolutionaire Raad (1965-1976), president van Algerije (1976-1978)
Breznev, Leonid	Sovjetleider (1964-1982)
Chroetsjov, Nikita	Sovjetleider (1953-1964)
De Gaulle, Charles	President van Frankrijk (1959-1969)
Dulles, John Foster	Secretary of State van de Verenigde Staten (1953-1959)
Eban, Abba	Minister van buitenlandse zaken (1966-1974)
Eden, Anthony	Eerste minister van Groot-Brittanië (1955-1957)
Eisenhower, Dwight D.	President van de Verenigde Staten (1952-1960)
Eshkol, Levi	Eerste minister van Israël (1963-1969)
Ibn Abdul Aziz, Feisal	Koning van Saudi-Arabië (1964-1975)
Glubb, Generaal John	Britse hoofd van het Jordaanse Arabische Legioen (1939-1956)
Johnson, Lyndon Baines	President van de Verenigde Staten (1963-1969)
Hammerskjöld, Dag	Secretaris Generaal van de Verenigde Naties (1953-1961)

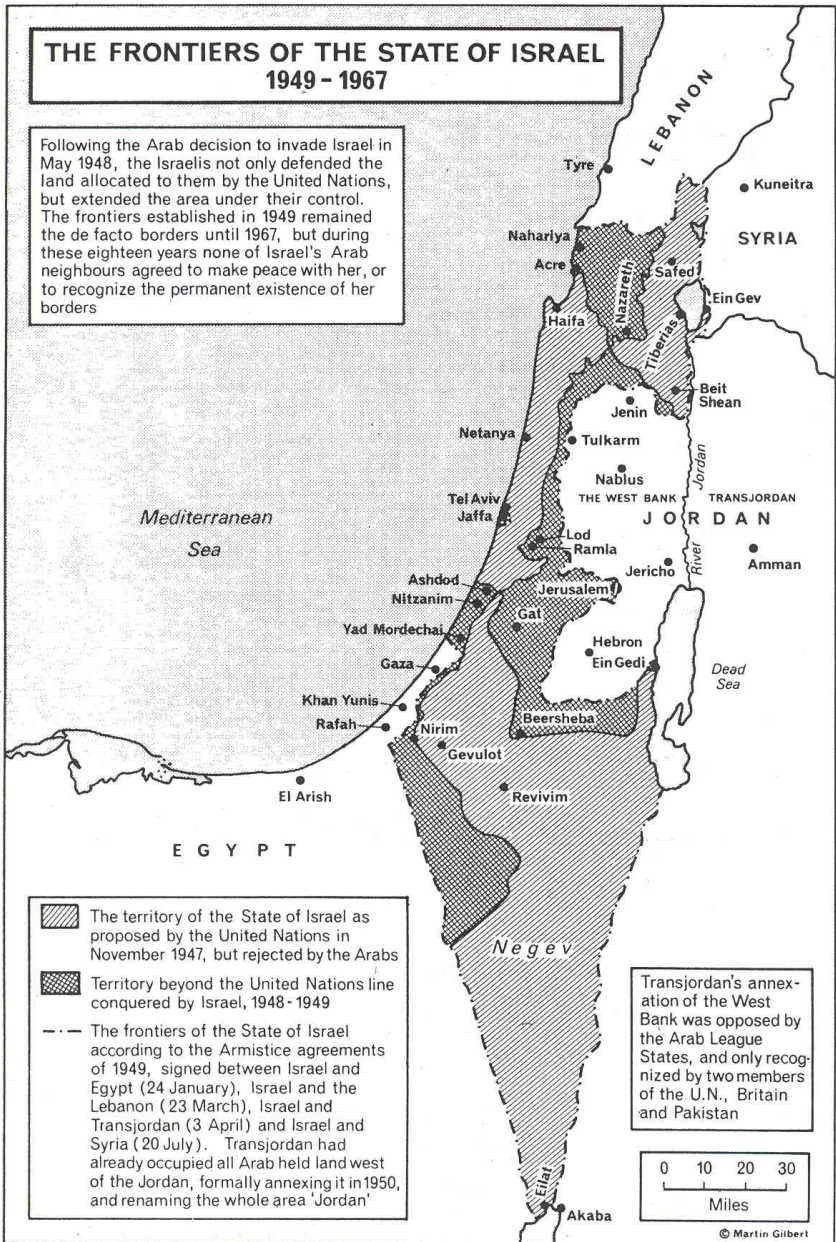
McNamarra, Robert	Minister van Defensie van de Verenigde Staten (1961-1969)
Meir, Golda	Israëlish minister van buitenlandse zaken (1956-1966)
Mollet, Guy	Eerste minister van Frankrijk (1956-1957)
Naghuib, Gen. Mohammed	Eerste minister van Egypte (1952-1954), president van Egypte (1953-1954)
Nasser, Gamal Abdel	President van Egypte (1956-1958) President van de Verenigde Arabische Republiek (1958-1970)
Nehru, Pandit Jawaharlal	Eerste minister van India (1947-1964)
Pineau, Christian	Minister voor Algerije, later minister van defensie van Frankrijk (1956-1958)
Podgorny, Nikolai	Premier van de Sovjet-Unie (1965-1977)
Rusk, Dean	Secretary of State van de Verenigde Staten (1961-1969)
Tito, Josip Broz	President van Joegoslavië (1953-1966)
U Thant	Secretaris Generaal van de Verenigde Naties (1961-1971)
Wilson, Harold	Eerste minister van Groot-Brittannië (1964-1970)

KAARTJES

- p.269: De grenzen van de staat Israël (1949-1967).
- p.270: Oorlog om het Suez Kanaal: Israëlische Sinai Campagne (1956).
- p.271: Israëlische terugtrekking uit de Sinaiwoestijn na afloop van de Suez Crisis (1957).
- p.272: De door Israël veroverde gebieden gedurende de Zesdaagse Oorlog (1967).
- p.273: De veranderende machtsbalans in het Midden-Oosten: de strijd tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie (1953-1973).

THE FRONTIERS OF THE STATE OF ISRAEL 1949 - 1967

Following the Arab decision to invade Israel in May 1948, the Israelis not only defended the land allocated to them by the United Nations, but extended the area under their control. The frontiers established in 1949 remained the de facto borders until 1967, but during these eighteen years none of Israel's Arab neighbours agreed to make peace with her, or to recognize the permanent existence of her borders

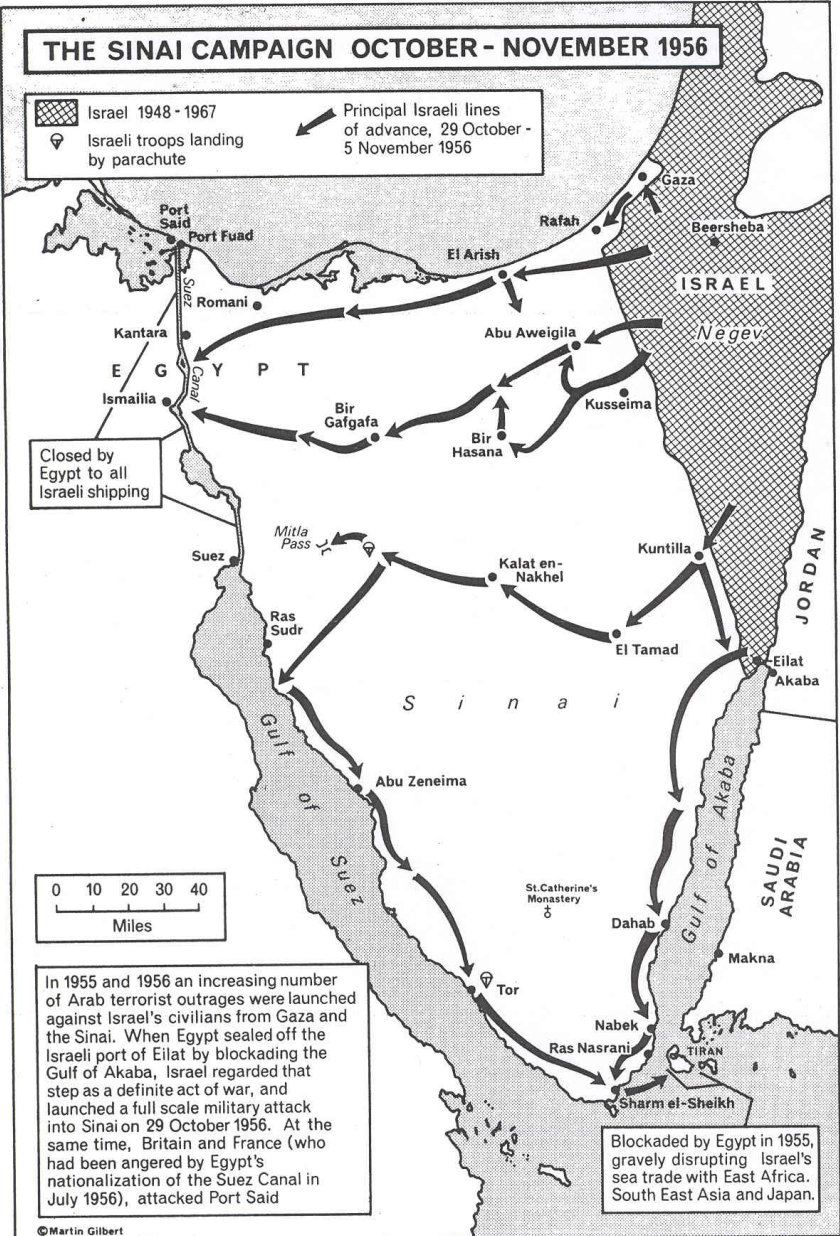

THE SINAI CAMPAIGN OCTOBER - NOVEMBER 1956

 Israel 1948 - 1967

 Israeli troops landing by parachute

 Principal Israeli lines of advance, 29 October - 5 November 1956

In 1955 and 1956 an increasing number of Arab terrorist outrages were launched against Israel's civilians from Gaza and the Sinai. When Egypt sealed off the Israeli port of Eilat by blockading the Gulf of Akaba, Israel regarded that step as a definite act of war, and launched a full scale military attack into Sinai on 29 October 1956. At the same time, Britain and France (who had been angered by Egypt's nationalization of the Suez Canal in July 1956), attacked Port Said

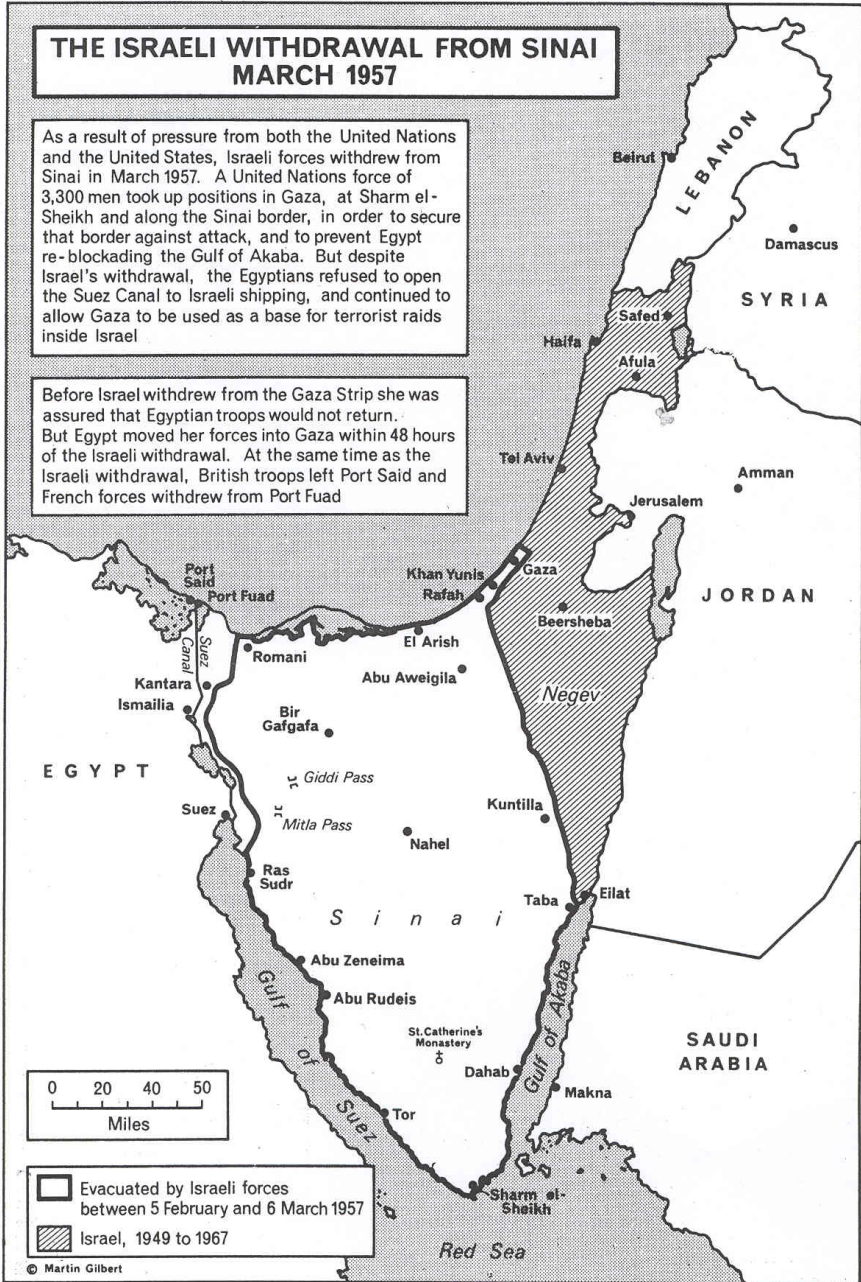
Blockaded by Egypt in 1955, gravely disrupting Israel's sea trade with East Africa, South East Asia and Japan.

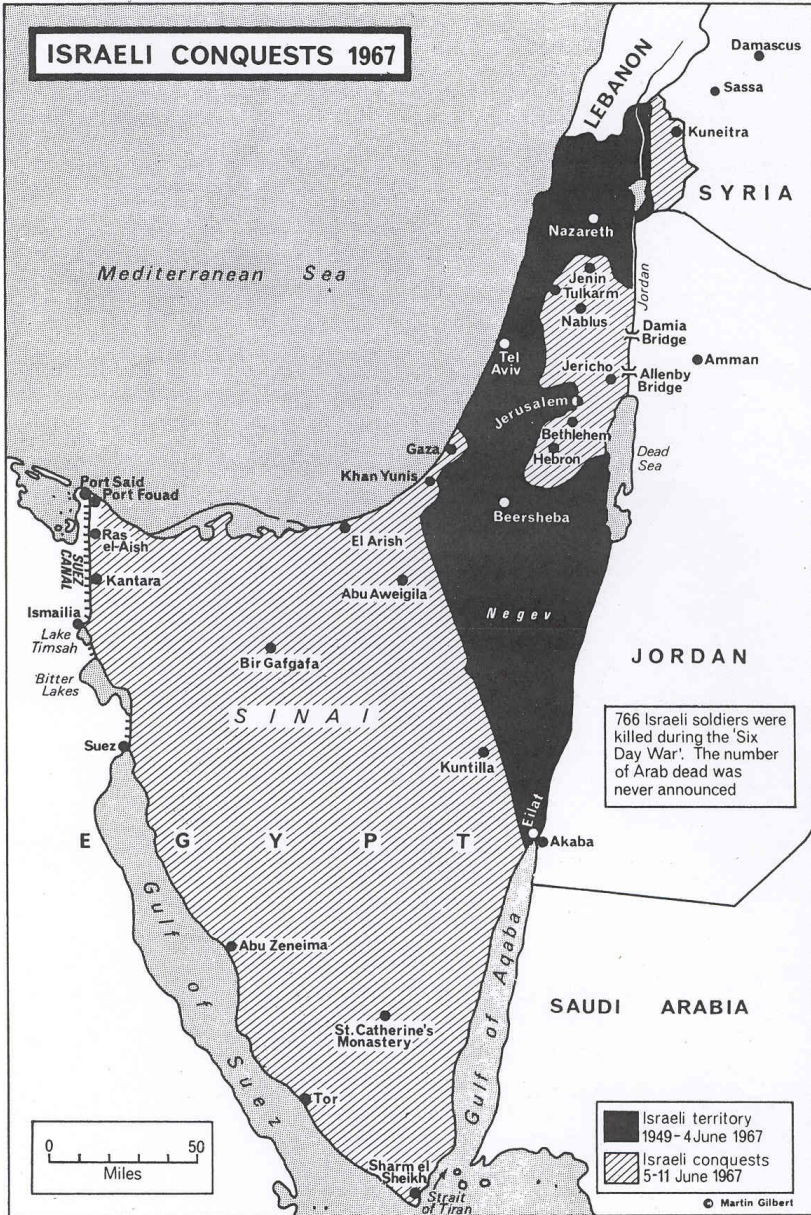
© Martin Gilbert

THE ISRAELI WITHDRAWAL FROM SINAI MARCH 1957

As a result of pressure from both the United Nations and the United States, Israeli forces withdrew from Sinai in March 1957. A United Nations force of 3,300 men took up positions in Gaza, at Sharm el-Sheikh and along the Sinai border, in order to secure that border against attack, and to prevent Egypt re-blockading the Gulf of Akaba. But despite Israel's withdrawal, the Egyptians refused to open the Suez Canal to Israeli shipping, and continued to allow Gaza to be used as a base for terrorist raids inside Israel.

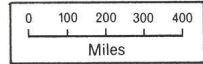
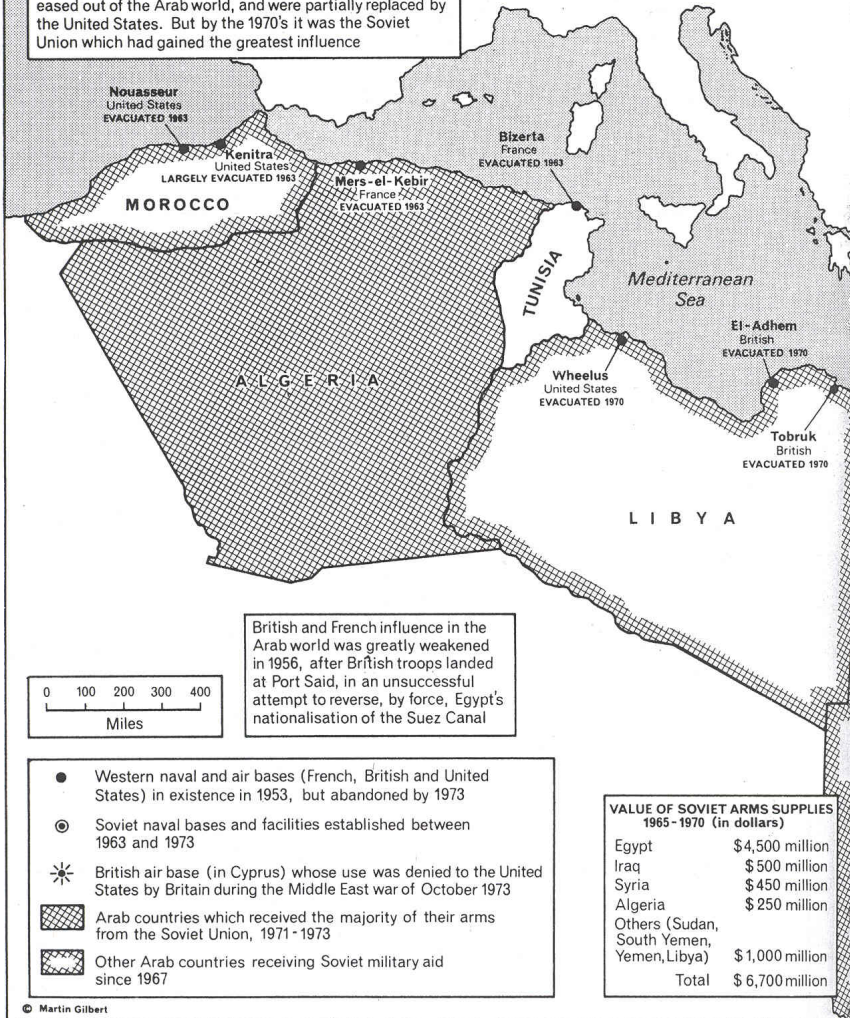
Before Israel withdrew from the Gaza Strip she was assured that Egyptian troops would not return. But Egypt moved her forces into Gaza within 48 hours of the Israeli withdrawal. At the same time as the Israeli withdrawal, British troops left Port Said and French forces withdrew from Port Fuad.

THE CHANGING BALANCE OF POWER IN THE ARAB WORLD 1953 - 1973

During the 1950's Britain and France were to a large extent eased out of the Arab world, and were partially replaced by the United States. But by the 1970's it was the Soviet Union which had gained the greatest influence

British and French influence in the Arab world was greatly weakened in 1956, after British troops landed at Port Said, in an unsuccessful attempt to reverse, by force, Egypt's nationalisation of the Suez Canal

© Martin Gilbert

